# Programmabegroting

# 2014 - 2017

gemeente
NOORDOOSTPOLDER

Colofoon

Uitgave:
Gemeente Noordoostpolder
Harmen Visserplein 1
8302 BW Emmeloord
Tel: 0527-633911
e-mail:info@noordoostpolder.nl
internet:www.noordoostpolder.nl

November 2013

# Programmabegroting

# 2014 (-2017)

# Noordoostpolder

# INHOUDSOPGAVE

## DEEL A – BELEIDSBEGROTING


**Samenstelling College en Gemeenteraad** **5**

**Aanbiedingsbrief** **7**

**Kerngegevens** **15**

**Matrix programma's, pijlers, subpijlers en producten** **19**

**1. Inleiding en opzet programmabegroting** **25**

- Inleiding 27
- Opzet van de programmabegroting 28
- Autorisatieniveau 28

**2. Basis** **31**

- Missie, visie en lange termijnbeleid 33
- Toekomstvisie 2030 33

**3. Programmaplannen** **35**

Totaaloverzicht programma's 37

1 Fysieke leefomgeving 39
2 Sociale leefbaarheid 63
3 Economische ontwikkeling 87
4 Dienstverlening en besturen 97
5 Financiën 107

**4. Paragrafen** **131**

4 Inleiding 133
4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 135
4.2 Onderhoud kapitaalgoederen 153
4.3 Financiering 159
4.4 Bedrijfsvoering 165
4.5 Verbonden partijen 167
4.6 Grondbeleid 179
4.7 Lokale heffingen 187
4.8 Handhaving 195

## DEEL B - FINANCIËLE BEGROTING


**5. Toelichting exploitatiebegroting 201**

5 Inleiding 203
5.1 Begrotingsrichtlijnen 204
5.2 Bijzondere ontwikkelingen 205
5.3 Algemene uitkering gemeentefonds 207
5.4 Vervangingsinvesteringen 213
5.5 Nieuw beleid 214
5.6 Meerjarenramingen 2015-2017 215
5.7 Reservepositie 216

**6. Toelichting vermogenspositie 217**

6.1 Investerings- en financieringsstaat 219

**7. Overzicht van baten en lasten 221**

7.1 Overzicht van baten en lasten 223
7.2 Overzicht aanmerkelijke verschillen 230
7.3 Overzicht incidentele baten en lasten 231
7.4 Overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien 234
7.5 Overzicht arbeidsgerelateerde kosten 236

**8. Besluitvorming (vaststelling) 237**

8 Vaststelling 239

# Samenstelling College en Gemeenteraad

**Samenstelling College van B&W**

| | |
|---|---|
| Burgemeester | A. van der Werff |
| Secretaris | I.J.W. Valk / E.G. de Vries |
| Wethouder | W.J. Schutte |
| Wethouder | A. Poppe |
| Wethouder | W.R. Ruifrok |
| Wethouder | H.R. Bogaards-Simonse |
| Wethouder | P.M.S. Vermeulen |

**Samenstelling gemeenteraad Noordoostpolder**

| | |
|---|---|
| **Voorzitter** | A. van der Werff |
| **Griffier** | R.F. Wassink |
| **CDA** | H.H. Suelmann |
| | M.T.B. Droog-Smit |
| | J.J. van der Velde |
| | G.H. Kramer |
| | J.C.M. Goos |
| | W.J. Veendrick-Tiesinga |
| | F.P.J. van Erp |
| **VVD** | G.D. Kloosterman-Brinkman |
| | B. Wielenga |
| | W.P. Keur |
| | T.P.G. Jorna |
| | E. Blokhuis-Lindenbergh |
| **ChristenUnie/SGP** | J. Visser |
| | J. Simonse |
| | G.J. Veldkamp |
| | H. van Keulen-Nentjes |
| **PvdA** | R. van der Velde |
| | T. Nijdam |
| | S.J. Schrijver-Brouwer |
| **Politieke Unie** | W.C. Haagsma |
| | E. van Elk |
| | Th. Tuinenga |
| **ONS Noordoostpolder** | L.H.M. Lammers |
| | S. Werkman |
| | D. Pausma |
| **D66** | G.P.F. Vilé |
| | H. Smit |
| **PVVP** | H.M. Wiedijk |
| **GroenLinks** | J.W. Bakker |

**Raadscommissie Bestuur, Financiën en Economische Zaken (BFE)**

L.H.M. Lammers (vz)
H.H. Suelmann
F.P.J. van Erp
J. van der Boom
G.D. Kloosterman-Brinkman
W.P. Keur
J. Visser
S.J. Schrijver-Brouwer
R. van der Velde
W.C. Haagsma
Th. Tuinenga
D. Pausma
S. Werkman
G.P.F. Vilé
H. Smit
H.M. Wiedijk
J.W. Bakker
M.H. Venema

**Raadscommissie Woonomgeving (WO)**

M.T.B. Droog-Smit (vz)
J.C.M. Goos
J.J. v.d. Velde
H.H. Suelmann
T.P.G. Jorna
B. Wielenga
G.J. Veldkamp
H.J. Lambregtse
T. Nijdam
A. Klein Tijssink
W.C. Haagsma
Th. Tuinenga
L.H.M. Lammers
L. Schutte
G.P.F. Vilé
M.W. van Wegen
H.M. Wiedijk
J.W. Bakker
H.M. Hekkenberg

**Raadscommissie Samenlevingszaken (SLZ)**

G.J. Veldkamp (vz)
M.T.B. Droog-Smit
G.H. Kramer
W.J. Veendrick-Tiesinga
E. Blokhuis-Lindenbergh
W.P. Keur
J. Simonse
H. van Keulen-Nentjes
R. van der Velde
T. Nijdam
E. van Elk
A.J.M. van de Noort
S. Werkman
A.D. van de Beek
M.W. van Wegen
H. Smit
H.M. Wiedijk
J.W. Bakker
H.M. Hekkenberg

# AANBIEDINGSBRIEF

## Aan de gemeenteraad,

**Uitwerking bezuinigingstaakstelling geeft duurzaam sluitende meerjaren-begroting 2014 - 2017**

### A. Inleiding

De uitkomsten van de invulling van de bezuinigingsopgave voor de begroting 2014 – 2017, belichaamd in fase IIIB, zijn verwerkt in deze begroting die financieel duurzaam sluitend is. Het opleveren van deze begroting en dus het afronden van de bezuinigingen fase IIIB, gaat naadloos over in een nieuwe bezuinigingsopdracht voor gemeenten, die voortvloeit uit de septembercirculaire 2013, of voor wie dat meer herkenbaar vindt, Prinsjesdag. Bezuinigen is jn de laatste jaren voor gemeenten een continuproces geworden en daar lijkt voorlopig geen einde aan te komen.

De fase III-bezuinigingen zijn geknipt in een A-deel en B-deel. Deel A is reeds in de primitieve begroting 2013 – 2017 opgenomen, waarbij uitdrukkelijk was aangegeven dat de doorgevoerde maatregelen voor 2014 en verder indicatief waren en nader op noodzaak en wenselijkheid beoordeeld zouden (kunnen) worden door de gemeenteraad. Deel B diende uitgewerkt te worden door een breed onderzoek naar de verschillende mogelijkheden en wenselijkheden van verdergaande bezuinigingen, indien noodzakelijk aangevuld met de gevolgen van de reacties op de bezuinigingsonderdelen voor 2014 – 2017 uit onderdeel IIIA.

Voor de volledigheid zijn in onderstaand overzicht de maatregelen van fase IIIA weergegeven.

| | **Omschrijving** | **2014** | **2015** | **2016** |
|---|---|---|---|---|
| 1 | Financieringsvoordeel | - € 389.478 | - € 538.890 | - € 500.142 |
| 2 | Verlaging budget decentralisaties | - € 500.000 | - € 500.000 | - € 500.000 |
| 3 | Handhaven honden belasting | - € 210.000 | - € 210.000 | - € 210.000 |
| 4 | Verhogen toeristenbelasting | - € 70.000 | - € 70.000 | - € 70.000 |

### B. Vertrekpunt

De financiële vertaling van het Regeerakkoord Rutte II, aangevuld met de uitkomsten van de beleidsplanning 2014 – 2017 en de bekende en/of verwachte overige interne en externe ontwikkelingen zetten gemeente Noordoostpolder voor een bezuinigings-doelstelling die oploopt naar afgerond € 3,5 miljoen in 2017.

In lijn met het collegeprogramma 2010 - 2014 zijn de bezuinigingsvoorstellen beoordeeld op mogelijkheden voor zover als mogelijk behoud van de gemeentelijke verworvenheden en producten, zodat niet onnodig voorzieningen worden afgebroken of onomkeerbare besluiten worden genomen. Anderzijds is het element van de dynamiek meegewogen door de wensen, gevoelens en ideeën van inwoners, bedrijven en gemeenteraad te betrekken bij met maken van keuzes.

Ten behoeve van de behandeling in de raadsvergadering van juni waren de uitgewerkte bezuinigingsmogelijkheden in relatie tot de geschetste noodzaak daartoe, als volgt gepresenteerd.

| **Omschrijving** | **2014** | **2015** | **2016** | **2017** |
|---|---|---|---|---|
| Geschetst tekort meerjarenbeeld juniraad | € 1.171.797 | € 2.473.174 | € 2.882.383 | € 3.421.500 |
| Totaal voorstellen ombuigingen juniraad | € 1.201.945 | € 1.968.457 | € 2.876.457 | € 3.537.382 |
| Dekking reserve beleidsplan juniraad | | € 500.000 | | |
| Geschetst begrotings-resultaat juniraad | € 30.148 | - € 4.717 | - € 5.926 | € 115.882 |

De daadwerkelijke verwerking van de bezuinigingen uit fase IIIB, zoals deze in juni 2013 door de gemeenteraad zijn behandeld, in de begroting, is in lijn gebracht met de sfeer van deze vergadering. Het college heeft hiermee invulling gegeven aan de wens van de gemeenteraad om vooraan in het begrotings- en bezuinigingsproces mee te doen en een passende inbreng te hebben in de te maken keuzes.

De verschillen tussen de uitgewerkte bezuinigingsmogelijkheden zoals die aan de gemeenteraad zijn voorgelegd en de definitieve verwerking in deze begroting zijn in het volgende staatje weergegeven.

| | **2014** | **2015** | **2016** | **2017** |
|---|---|---|---|---|
| **Totaal gepresenteerde voorstellen ombuigingen raad 27 juni 2013:** | **€ 1.201.945** | **€ 1.968.457** | **€ 2.876.457** | **€ 3.537.382** |
| Mutatie hondenbelasting | - € 210.000 | - € 210.000 | - € 210.000 | - € 210.000 |
| Mutatie lagere raming salariskosten | € 220.000 | € 220.000 | € 220.000 | € 220.000 |
| Mutatie rekenkamer | € 26.000 | € 26.000 | € 26.000 | € 26.000 |
| Mutatie kinderboerderij | | | | - € 10.962 |
| Mutatie taakstelling bestuursdienst | - € 66.000 | | | |
| Mutatie peuterspeelzaalwerk | | - € 30.000 | - € 30.000 | - € 30.000 |
| **Totaal voorstellen ombuigingen begroting 2014 - 2017** | **€ 1.171.945** | **€ 1.974.457** | **€ 2.882.457** | **€ 3.532.420** |

Onder programma 5 is de complete detaillijst van alle in de begroting verwerkte bezuinigingen opgenomen.

### C. Duurzaam sluitende (meerjaren)begroting

Bij het opstellen van de begroting is al de vorenstaande informatie verwerkt en zijn de verwachte lasten en baten opgenomen voor bijvoorbeeld goederen, diensten en personeelslasten, zoals deze uit de organisatie worden gedistilleerd. Voor het totaal van de bezuinigingstaakstelling heeft dat relatief geen al te grote afwijkingen gegeven.

De begrotingsresultaten dienen met de nodige terughoudendheid te worden betracht, vanwege de nieuw aangekondigde bezuinigingen door het rijk die de per saldo positieve begrotingsresultaten meer dan teniet doen. Hoewel de invulling van deze volgende bezuinigingsopgaven aan het nieuwe college/coalitie/gemeenteraad zijn, wordt voor de volledigheid de vertaling van de rijksbezuinigingen alvast weergegeven.

Begrotingsuitkomsten 2014 – 2017 inclusief indicatie van de effecten van Prinsjesdag.

| **Omschrijving** | **2014** | **2015** | **2016** | **2017** |
|---|---|---|---|---|
| Berekend meerjarenbeeld | - € 736.521 | - € 2.431.068 | - € 3.008.547 | - € 3.196.733 |
| Totaal voorstellen ombuigingen fase IIIB | € 1.171.945 | € 1.974.457 | € 2.882.457 | € 3.532.420 |
| Dekking reserve beleidsplan | | € 420.000 | | |
| Begrotingsresultaat | € 435.424 | - € 36.611 | - € 126.090 | € 335.687 |
| Gevolgen voor Noordoostpolder als uitwerking van Prinsjesdag 2013 | - € 600.000 | - € 1.000.000 | - € 1.400.000 | - € 1.450.000 |

De meeste opmerkelijke afwijkingen in de begroting die het verschil verklaren tussen het uitgangspunt van de bezuinigingen bij de start van de bezuinigingsfase IIIB ad € 1.171.945 en het uiteindelijke beeld voor de begroting 2014 ad € 736.521 zijn de volgende:

1. Algemene uitkering € 1.168.000 lagere tegenvaller
2. Salarissen € 220.000 lagere lasten
3. Loon- prijscompensatie € 350.000 lagere lasten
4. Leges vergunningen € 500.000 lagere opbrengst
5. Fasering snippergroen € 160.000 lagere opbrengst
6. Financiering € 500.000 hogere lasten
7. Leges KCC € 130.000 lagere opbrengst

## D. Ontwikkelingen van invloed op meerjarenperspectief

Naast de hiervoor beschreven financiële consequenties zijn er andere ontwikkelingen die een effect hebben op de programmabegroting 2014 – 2017. De ontwikkelingen worden hieronder kort beschreven.

Grondzaken
De economische en financiële crisis heeft nog steeds zijn weerslag op de grondverkopen. De grondexploitatie staat onder druk als gevolg van het uitfaseren van het woningbouw-programma en het bijstellen van de bedrijventerreinbehoefte. Voor nu worden er geen verdere verliezen of noodzaak tot het treffen van aanvullende voorzieningen voorzien. Dit is mede een gevolg van de eerder getroffen voorzieningen en het verlagen van het rentepercentage dat wordt gehanteerd.

Leges
Bouwactiviteiten blijven sterk achter bij het niveau van vóór 2013. Actuele gegevens nopen tot het bijstellen naar een lager niveau van de legesopbrengsten voor bouwgerelateerde vergunningen. De begrote opbrengst is naar beneden bijgesteld met een bedrag van € 925.000. Op dit moment wordt een hogere opbrengst niet waarschijnlijk geacht.

Bezuinigingstaakstellingen fase II
Bezuinigingen uit fase II die nog niet konden worden gerealiseerd, zijn expliciet opgenomen in fase IIIB. Zulks ter bevordering van een uniform totaaloverzicht dat op compacte en transparante wijze kan worden gemonitord.

Ontwikkeling Algemene uitkering
Voor de langere termijn wijzen tekenen op verdere bezuinigingen voor gemeenten. De meest boeiende ontwikkeling betreft de komende drie decentralisaties. Door de

VNG wordt op dit moment becijferd dat gemeenten financieel zwaar zullen lijden onder de nu verwachte financiering van deze decentralisaties. De door het Rijk ingeboekte efficiëncykortingen worden veel te rooskleurig geacht.

Afval, riolering en onroerendezaakbelastingen (ARO)
Het tarievenplan 2012 – 2014 voor de OZB, afvalstoffenheffing en rioleringsrechten zoals dat bij de begroting 2012 – 2015 is vastgesteld, had als doel om inwoners en bedrijven een mate van zekerheid te geven ten aanzien van de hoogte van de ARO aanslagen.
Het tarievenplan 2012 – 2015 en de destijds bijgevoegde toelichting ziet er als volgt uit.

| **Omschrijving** | **2011** | **2012** | **2013** | **2014** | **2015** | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| **OZB woning € 192.000 (= gemiddelde woningwaarde)** | € 180,83 | € 257,52 | € 257,52 | € 257,52 | € 257,52 | **€ 1.430.000** |
| **Afvalstoffenheffing** | € 273,60 | € 258,00 | € 258,00 | € 258,00 | € 258,00 | |
| **Rioolheffing** | € 193,44 | € 193,44 | € 193,44 | € 193,44 | € 193,44 | |
| **Eenmalige korting** | € 25,00- | € 40,00- | € 27,00- | € 13,17- | | |
| **Totaal** | € 622,87 | € 668,96 | € 681,96 | € 695,79 | € 708,96 | |
| | | | | | | |
| **OZB bedrijven** | € 3.350.000 | € 4.020.000 | € 4.020.000 | € 4.020.000 | € 4.020.000 | **€ 670.000** |
| | | | | | | **€ 2.100.000** |

Toelichting:
***"(H)ARO-tarievenplan: aanvaardbare lastendrukstijging om ook in de toekomst een adequaat voorzieningenniveau te kunnen bieden (beleidsplanning 2012-2015).***

- *Het tarievenplan is bedoeld om de inwoners en bedrijven voor de langere termijn, maar in elk geval voor de komende periode van 4 jaren, een mate van zekerheid te geven over enerzijds de totale lastendruk via de gemeentelijke heffingen en anderzijds over bereikbaarheid en betaalbaarheid van het voorzieningenniveau in deze gemeente.*
- *Bij het bepalen van de totale lastendruk is rekening gehouden met de stand van de egalisatiereserve afvalstoffenheffing en voordelen die worden behaald met een steeds effectiever en efficiënter afvalbeleid".*

De huidige stand van zaken aangevuld met prognoses geven aan dat de ontwikkeling van de kosten voor afvalverwerking anders is dan bij de vaststelling van het tarievenplan in 2011 was verwacht. Daar waar de tarieven voor afvalverwerking eerder een dalende tendens lieten zien, is de trend omgebogen in een trend waarbij de kosten stijgen.

Het college doet het tarievenplan 2012 – 2015 gestand door geen voorstellen te doen om de tarieven vóór 2016 te verhogen. Indien de nu voorziene negatieve ontwikkeling van kosten zich daadwerkelijk manifesteert zullen de tarieven voor afvalstoffenheffing per 2016 moeten worden verhoogd tot een kostendekkend niveau. Bij een daadwerkelijk negatieve stand van de egalisatiereserve afvalstoffenheffing per ultimo 2015 of eerder, zal dit tekort deze uit algemene middelen, in casu middellijk of onmiddellijk de reserve beleidsplan, worden aangezuiverd tot nihil, zodat er nooit een negatieve stand van deze egalisatiereserve aan de orde zal zijn.

Voor het product riolering geldt dat de uitvoering van het vGRP voorspoedig verloopt en de egalisatiereserve een negatief saldo laat zien van ongeveer € 250.000. De planning is dat dit saldo binnen de eerste twee jaren van de meerjarenbegrotingsperiode terug valt tot nihil. Bij de jaarlijkse actualiseringen van het vGRP zal wordt hier aandacht aan geschonken.

De tarieven voor de OZB worden jaarlijks aangepast aan de gemiddelde waarde-ontwikkeling van het onroerend goed. Na aanpassing van de OZB-tarieven blijft de gemiddelde ARO-aanslag voor het OZB-bedrag ongewijzigd.
Nota bene: indien een object meer of minder in waarde stijgt dan de gemiddelde waardeontwikkeling, wordt het aanslagbedrag voor de OZB ook meer of minder. Per saldo is de opbrengst voor de gemeente hetzelfde en ontstaat er alleen een meeropbrengst door areaalmutatie.

Loon- en prijscompensatie
De doorgevoerde loon- en prijscompensatie voor 2014 is lager dan de stelpost van € 800.000 die hiervoor was opgenomen. De werkelijk doorgevoerde loon- en prijs-compensatie komt uit op € 450.000, hetgeen een lagere last betekent van € 350.000.

## E. Kabinetsplannen/Prinsjesdag

Het kabinet heeft besloten € 6 miljard aanvullend te willen bezuinigen. Zij heeft hier toe haar plannen op Prinsjesdag 2013 (septembercirculaire) gepresenteerd. Een moment waarop in gemeenteland en ook bij Noordoostpolder het begrotingsproces voor 2014 – 2017 is afgerond.

De thans voorliggende begrotingsresultaten 2014 – 2017 maken het mogelijk om voor de jaren 2014 en 2017 een aanzienlijk deel van de gevolgen van de septembercirculaire te elimineren.

De consequenties voor 2014 worden regulier meegenomen in de voorjaarsrapportage 2014. De voorbereidende werkzaamheden voor het kunnen invullen van de bezuinigingen van fase IV voor de jaren vanaf 2015 zijn ambtelijk gestart in de permanente Taskforce Bezuinigingen. De uitwerkingen worden onmiddellijk na de installatie aan het nieuwe college / de nieuwe gemeenteraad gepresenteerd ten behoeve van het opstellen van de beleidsnota 2015 – 2018 en vervolgens de meerjarenbegroting 2015 – 2018.

*Decentralisaties*
In het Regeerakkoord is opgenomen dat door middel van de decentralisaties in het sociale domein de gemeenten de eerstverantwoordelijke overheidslaag worden voor de onderwerpen werk, maatschappelijke ondersteuning en jeugdzorg. De gemeenten krijgen per 1 januari 2015 op grond van de nieuwe Wmo, Jeugdwet en Participatiewet een brede integrale verantwoordelijkheid voor het sociale domein. De kern van de decentralisatie-operatie is onveranderd en is erop gericht dat de burger die het nodig heeft onder-steuning krijgt die aansluit bij zijn persoonlijke situatie en behoeften.
Nu alle drie de decentralisaties eenzelfde invoeringsdatum kennen, hebben gemeenten meer tijd om zich voor te bereiden dan oorspronkelijk de planning was en kunnen gemeenten direct starten met een integrale benadering van het sociale domein.
Het kabinet werkt aan het verstevigen van de uitvoeringskracht van gemeenten, aan ruimte voor maatwerk en integraliteit in de wet- en regelgeving, aan een stevig implementatie ondersteuningsaanbod voor gemeenten en aan ontschotting van budgetten. Met ontschotting bedoelt het kabinet dat gemeenten in staat worden gesteld met een integraal budget maatwerk te leveren voor burgers.

*Financiële effecten decentralisaties*
Met de decentralisaties zijn grote bedragen gemoeid. Voor een deel gaat het om nieuw geld voor gemeenten, voor een ander deel zijn het nu nog specifieke uitkeringen. De decentralisaties gaan gepaard met aanzienlijke ombuigingstaakstellingen voor gemeenten. Per saldo is op termijn een verdubbeling van het gemeentefonds geen ondenkbare uitkomst.
In de meicirculaire 2014 wordt bekendgemaakt wat de budgetten zijn per gemeente op basis van de objectieve verdeling, welke geleidelijk van kracht zal zijn vanaf 2016.

In de thans voorliggende programmabegroting 2014-2017 is het derhalve nog niet mogelijk gebleken de beschikbare budgetten op te nemen en een schatting te maken van de hiermee gepaard gaande (financiële) risico's.
Ten behoeve van de transitiekosten nieuwe Wmo heeft het kabinet, in aanvulling op de middelen die in het kader van decentralisatie begeleiding reeds beschikbaar zijn gesteld, in 2014 macro € 37 mln. beschikbaar gesteld via de algemene uitkering. Deze middelen zijn bedoeld om gemeenten te compenseren voor de (transitie)kosten die samenhangen met de inwerkingtreding van de nieuwe Wmo per 2015. Noordoostpolder ontvangt voor 2014 een bedrag van € 98.365.

## F. Stresstest

| | **Omschrijving** | **Jaarrekening 2012** | **Begroting 2014** | **Begroting 2015** | **Begroting 2016** | **Begroting 2017** |
|---|---|---|---|---|---|---|
| 1 | Current ratio | 2,16 | 2,41 | 2,36 | 2,31 | 2,26 |
| 2 | Quick ratio | 0,50 | 0,59 | 0,59 | 0,59 | 0,59 |
| 3 | Netto werkkapitaal | € 25,8 mln | € 25 mln | € 23 mln | € 23 mln | € 23 mln |
| 4 | Solvabiliteit | 0,68 | 0,57 | 0,55 | 0,50 | 0,50 |
| 5 | Gouden balansregel | 0,81 | 1,01 | 0,98 | 0,91 | 0,85 |

Ad 1 tot en met 3.
Met de ratio's 1 tot en met 3 wordt de mate van liquiditeit aangegeven. Anders gezegd: in hoeverre gemeente Noordoostpolder in staat is aan haar kortlopende verplichtingen te voldoen. Het verschil tussen *current- en quick ratio* zit in het wel (current) en niet (quick) meetellen van voorraden. Gemeente Noordoostpolder heeft relatief veel woningbouwgrond- en bedrijventerreinvoorraden die op korte termijn moeilijk of niet zijn om te zetten in liquide middelen en daarom heeft het hoge getal van de current ratio relatief gezien beperkt waarde.

De *quickratio*. Voor een gezonde private onderneming hoort deze minimaal 1 te zijn, maar voor gemeenten moet er verder worden gekeken. De waarde van 0,59 lijkt aan te geven dat Noordoostpolder niet in staat is om met eigen middelen aan haar betalingsverplichtingen op korte termijn te voldoen. Echter, gemeente Noordoostpolder is prima in staat aan haar betalingsverplichtingen te voldoen. De verklaring is te vinden in de debetstand bij de bank (roodstand) en de mogelijkheid deze debetstand verder te laten oplopen. Voor gemeenten is dat heel normaal en hier is specifieke wetgeving voor vastgesteld.

Het *nettowerkkapitaal* geeft het verschil aan tussen de vlottende activa en het kort vreemd vermogen. De uitkomst dient groter te zijn dan 0. Voor Noordoostpolder is dat ruimschoots het geval, namelijk 25,8 miljoen. Indien de voorraden uit de vlottende activa worden gehaald, daalt het werkkapitaal naar negatief € 11 miljoen, hetgeen in belangrijke mate wordt verklaard door de debetstand bij de bank en de overlopende passivapost (subsidie van het Rijk) van € 4 miljoen voor de Wellerwaard. Het netto werkkapitaal is aan te merken als solide. Noordoostpolder is in de gelegenheid om vreemd vermogen aan te trekken in de vorm van langlopende geldleningen en zodoende het werkkapitaal te vergroten indien daartoe noodzaak bestaat. De grootste mutaties in het werkkapitaal voor de komende jaren zitten in een verwachte afname van de overlopende passivapost Wellerwaard (€ 4 miljoen) en grondvoorraad door verkoop.

**Kasstroomoverzicht 2014**

| | | | |
|---|---|---|---|
| **Operationele activiteiten** | | | |
| Geraamd resultaat ná bestemmen | € 435.423 | | |
| Afschrijvingen | € 3.686.082 | | |
| Dotatie voorzieningen | € 4.809.580 | | |
| Aflossingen uitgeleende gelden | € 201.663 | | |
| Vrijgekomen middelen | | € 9.132.748 | |
| **Investeringsactiviteiten** | | | |
| Investeringen in materiele vaste activa | € 2.905.300 | -/- | |
| Investeringen in gronden | € 7.500.000 | -/- | |
| Inkomsten uit grondverkopen | € 7.500.000 | | |
| Onttrekken middelen | | € 2.905.300 | -/- |
| **Financieringsactiviteiten** | | | |
| Onttrekking aan reserves | € 6.227.448 | -/- | |
| Overige onttrekking middelen | € 0 | | |
| Onttrekken middelen | | € 6.227.448 | -/- |
| | | € 0 | |

Het kasstroomoverzicht laat zien dat Noordoostpolder meer afschrijft dan activeert. Dat betekent dat er ruimte overblijft om te investeren. Hoeveel gemeente Noordoostpolder op basis van de wet HOF en het EMU-saldo mag investeren (referentiebedrag) wordt in oktober door het ministerie bekend gemaakt. In lijn met voorgaande jaren zou dat tussen de € 5 en € 6 miljoen bedragen. Van dit bedrag wordt bijna € 2.905.300 gebruikt door te investeren in vaste activa. Dat betekent dat er binnen het referentiebedrag een investeringsruimte over blijft van € 2 a € 3 miljoen. Zoals te zien is aan de onttrekkingen aan de reserves zal het referentiebedrag ontoereikend zijn. Hierbij dient een nuance te worden aangebracht door rekening te houden met de overhevelingen van 2013 naar 2014 enerzijds en een overheveling van 2014 naar 2015 anderzijds. Het bedrag dat netto extra of juist minder in 2014 wordt geïnvesteerd dient te worden opgeteld bij het definitieve EMU-saldo voor Noordoostpolder. De begroting past binnen de (huidige) wet- en regelgeving.

Een ander fenomeen dat het kasstromenoverzicht duidelijk maakt is, dat er bij realisatie van het vastgestelde beleid, om bestemmingsreserves in te zetten als dekkingsmiddel voor realisatie van incidentele doelstellingen, aanvullend langlopende geldleningen aangetrokken moeten worden. Een en ander is sterk afhankelijk van de realisatie van enkele grote projecten zoals de Wellerwaard en Stadshart Emmeloord.
Eén op één uitvoeren van deze plannen betekent, indien alle andere omstandigheden gelijkblijven, dat Noordoostpolder ter grootte van hetzelfde bedrag langlopende geldleningen moet aantrekken.

De invoering van de wet HOF geeft onder het huidige kabinet voor deze regeerperiode geen beperkingen. De komst van een nieuw kabinet kan dit veranderen. Strikt genomen werkt de wet HOF en bewaking van het EMU-saldo beperkend voor gemeenten.

Ad 4 en 5.
Een solvabiliteitsratio geeft aan in hoeverre een organisatie in staat is om op lange termijn aan haar betalingsverplichtingen te voldoen. In de private sector is de minimumratio zeer sterk afhankelijk van het type bedrijf en de kwaliteit en transformatiegraad van de vaste activa. In de praktijk varieert het minimum van dit ratio tussen 0,25 en 1. Voor gemeenten kan een ondergrens van 0,2 worden aangehouden als

minimum, waarbij de omstandigheden wel eerst geanalyseerd moeten worden voor dat er conclusies aan worden verbonden.

De financiële conditie moet goed zijn en de rijksoverheid heeft, mede onder druk van Brussel, steeds meer oog en ook wetgeving, om gemeenten hiervan te doordringen. Hierbij valt te denken aan auditing van het EMU-saldo en invoering van de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet HOF).

Een solvabiliteitsratio van bijvoorbeeld 20% of lager geeft aan dat de gemeente zijn bezit met zeer veel schulden heeft belast. Het solvabiliteitsratio laat zien welk aandeel van het gemeentebezit is afbetaald.

Voor de gehele meerjarenperiode van de begroting 2014 – 2015 ziet de solvabiliteit er goed uit. Dit wordt mede veroorzaakt doordat voor de jaren na 2015 de omvang van de investeringen (relatief) gering zijn.

*Gouden balansregel*
De gouden balansregel geeft weer in welke mate de vaste activa is gefinancierd met eigen vermogen en lang vreemd vermogen. Uit oogpunt van robuustheid geldt een minimumnorm, waarbij het lang vreemd vermogen niet boven het niveau van de vaste activa mag uitkomen, omdat in die situatie lopende uitgaven kennelijk worden gedekt met langlopende geldleningen en dat heet ook wel verliesfinanciering. De ratio van Noordoostpolder gaat van 0,81 naar 1,01 om daarna weer te dalen naar 0,85. De reden van de daling wordt gevonden in het geringe investeringsniveau in vaste activa van de komende jaren en de afschrijving op bestaande vaste activa die wel doorgaat.

Samengevat kan worden gesteld dat de solvabiliteitsratio’s laten zien dat gemeente Noordoostpolder voor nu goed in staat is om aan haar lange termijn verplichtingen te voldoen en dat het weerstandsvermogen robuust is. Voor het weerstandsvermogen geldt dat de risicoparagraaf aanzienlijk korter is geworden ten opzichte van enkele jaren, al blijven de drie decentralisaties een risico op zich, dat naar aard en omvang nog niet is te schatten. Als gevolg van een afnemende reservepositie in het algemeen is in 2013, ten behoeve van een goed weerstandsvermogen, de hoogte van de als algemene reserve aan te merken buffer vergroot van € 10 naar € 15 miljoen.

Door de getroffen voorzieningen voor grondvoorraden, de aanwezigheid van een algemene reserve grondexploitaties, het afwaarderen van de boekwaarde van de Poldertoren en diverse egalisatiereserves is een aantal grote risico’s en of onzekerheden afgedekt en/of weggenomen.

Burgemeester en wethouders van Noordoostpolder,

de secretaris, de burgemeester,

(I.J.W. Valk) (A. van der Werff)

# Kerngegevens

# KERNGEGEVENS

(Geschatte gegevens per 1 januari van het dienstjaar 2014 en de werkelijke gegevens van het jaar 2012).

| A. Sociale structuur | 2014 | M | V | 2012 | M | V |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Aantal inwoners | 46.866 | 23.770 | 23.096 | 46.316 | 23.425 | 22.891 |
| waarvan van 0 - 3 jaar | 2.314 | 1.216 | 1.098 | 2.290 | 1.188 | 1.102 |
| van 4 - 16 jaar | 8.457 | 4.380 | 4.077 | 8.378 | 4.342 | 4.036 |
| van 17 - 64 jaar | 29.003 | 15.003 | 14.000 | 28.729 | 14.821 | 13.908 |
| van 65 jaar en ouder | 7.092 | 3.171 | 3.921 | 6.919 | 3.074 | 3.845 |
| Aantal periodieke bijstandsgerechtigden | | | | | | |
| - waarvan personen beneden 65 jaar | 622 | | | 622 | | |
| - waarvan personen van 65 jaar en ouder | 0 | | | 0 | | |
| Aantal uitkeringsgerechtigden ingevolge: | | | | | | |
| - wet inkomensvz oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers | 29 | | | 29 | | |
| - wet inkomensregeling oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte zelfstandigen | | | | | | |
| Aantal geplaatste werknemers in sociale werkgemeenschappen | 227 | | | 227 | | |

| B. Fysieke structuur | 2014 | | 2012 | |
|---|---|---|---|---|
| Oppervlakte gemeente | 59.620 | ha | 59.620 | ha |
| - waarvan land | 46.080 | ha | 46.080 | ha |
| - waarvan water | 13.540 | ha | 13.540 | ha |
| - waarvan historische stads- of dorpskern | | | | |
| Lengte van de wegen (in beheer en onderhoud bij de gemeente) | 559 | km | 548 | km |
| - waarvan wegen buiten de bebouwde kom | 366 | km | 355 | km |
| - waarvan wegen binnen de bebouwde kom | 193 | km | 193 | km |
| Lengte fietspaden buiten de bebouwde kom | 36 | km | 36 | km |
| Aantal ha groenareaal | 1.182 | ha | 982 | ha |

| C. Financiële structuur | Totaal | Per inwoner | Totaal | Per inwoner |
|---|---|---|---|---|
| Gewone uitgaven | € 103.310.520 | € 2.204 | € 116.585.145 | € 2.517 |
| Opbrengst belastingen | € 9.271.000 | € 198 | € 9.185.646 | € 198 |
| Opbrengst retributies | € 10.408.863 | € 222 | € 11.262.330 | € 243 |
| Algemene uitkering gemeentefonds | € 46.208.562 | € 986 | € 45.879.198 | € 991 |
| Boekwaarde geactiveerde kapitaaluitgaven | € 69.004.328 | € 1.472 | € 58.822.033 | € 1.270 |
| Eigen financieringsmiddelen | € 64.587.528 | € 1.378 | € 74.748.418 | € 1.614 |

# Matrix programma's

## Matrix van de programma's, (sub)pijlers, productgroepen en producten

| Programma, (sub)pijler, productgroep | | Product | Productnaam |
|---|---|---|---|
| **1** | **FYSIEKE LEEFOMGEVING** | | |
| | | | |
| **PIJLER 1: EEN GROENE EN SCHONE LEEFOMGEVING** | | | |
| | | | |
| B5501 | Natuurbescherming | P457 | Natuurbescherming |
| B5602 | Groenvoorzieningen | P452 | Bossen |
| | | P455 | Plantsoenen |
| | | P592 | Speelplaatsen |
| B5603 | Grachten en waterpartijen | P406 | Grachten, haventjes en waterpartijen |
| B7211 | Reiniging en afval | P407 | Afvalverwerking |
| B7221 | Riolering | P410 | Riolering |
| B7231 | Milieu | P295 | Milieu |
| | | P383 | Duurzame energie |
| | | T028 | Windpark |
| B7241 | Begraven | P451 | Begraafplaatsen |
| | | | |
| **PIJLER 2: EEN VEILIGE EN BEREIKBARE LEEFOMGEVING** | | | |
| | | | |
| **Subpijler 2A: Infrastructuur** | | | |
| | | | |
| B2101 | Wegen, straten en pleinen | P403 | Bruggen |
| | | P405 | Gladheidbestrijding |
| | | P408 | Openbare Verlichting |
| | | P413 | Straatreiniging |
| | | P417 | Wegen, straten en pleinen |
| | | V908 | Parkeerproblematiek woonwijken |
| B2111 | Verkeer en vervoer | P414 | Verkeer |
| | | P419 | Parkeervoorzieningen gehandicapten |
| | | V984 | Verkeersveiligheidsplan |
| B2211 | Binnenhavens en waterwegen | P402 | Binnenhavens en waterwegen |
| B2401 | Waterkeringen | P416 | Waterkering en afwatering |
| | | | |
| **Subpijler 2B: Openbare orde en veiligheid** | | | |
| | | | |
| B1201 | Brandweer | P201 | Brandweer |
| B1202 | Rampenbestrijding | P061 | Rampenbestrijding |
| B1401 | Openbare orde en veiligheid | P057 | Openbare orde en veiligheid |
| | | P065 | Service bij festiviteiten ed. |
| | | V002 | Veiligheidszorg |
| | | | |
| **PIJLER 3: ONTWIKKELEN IN DE LEEFOMGEVING** | | | |
| | | | |
| **Subpijler 3A: Bouwen** | | | |
| | | | |
| B8101 | Ruimtelijke ordening | P253 | Bestemmingsplan algemeen |
| | | P296 | Poldertoren |
| | | P298 | Monumenten |
| | | P404 | Grootschalige basiskaart |
| | | V404 | Aanpassen bestemmingsplan |
| | | T032 | Project MSB |
| B8223 | Bouw- en woningtoezicht | P250 | Bouwen & wonen |
| | | P382 | Welstand |

| Programma, (sub)pijler, productgroep | | Product | Productnaam |
|---|---|---|---|
| B8301 | Bouwgrondexploitatie | P350 | Complexen grondexploitatie |
| | | P399 | Complex Noordoostpolder |
| | | T017 | Wellerwaard |
| B8302 | Projecten Stadshart Emmeloord en | T001 | Stadshart Emmeloord |
| | Emmelhage | T008 | Emmelhage |
| | | | |
| **Subpijler 3B: Wonen** | | | |
| | | | |
| B5802 | Overige leefbaarheid | P567 | Leefbaarheid wijken en dorpen |
| B8201 | Volkshuisvestingszaken | P379 | Volkshuisvesting |
| B8211 | Stads- en dorpsvernieuwing | P376 | Stads- en dorpsvernieuwing |
| | | P454 | Kerktorens |
| B8221 | Overige volkshuisvestingszaken | P384 | Woningbouw |
| | | P386 | Sloopterreinen, stand- en ligplaatsen |
| | | P387 | Subsidies/deelnemingen |
| | | V327 | Projectplan uitvoeringslab Nagele |
| | | | |
| **PROGRAMMA 2: SOCIALE LEEFBAARHEID** | | | |
| | | | |
| **PIJLER 4: LEREN IN NOORDOOSTPOLDER** | | | |
| | | | |
| B4001 | Onderwijshuisvesting | P572 | Onderwijshuisvesting gymnastiek |
| | | P574 | Onderwijshuisvesting OC-Luttelgeest |
| | | P575 | Onderwijshuisvesting primair onderwijs |
| | | P576 | Onderwijshuisvesting voortgezet |
| | | P621 | Expansievat Skagerrak |
| B4801 | Onderwijstaken lokale overheid | P562 | Jeugd- en onderwijsbeleid |
| | | P568 | Leerlingenvervoer |
| | | P569 | Lokaal onderwijsbeleid |
| | | P598 | Verzuimbeperking |
| B6501 | Kinderopvang | P566 | Kinderopvangbeleid |
| B6502 | Peuterspeelzaalwerk | P603 | Peuterspeelzaalwerk |
| | | | |
| **PIJLER 5: ONTSPANNEN IN NOORDOOSTPOLDER** | | | |
| | | | |
| **Subpijler 5A: Sport** | | | |
| | | | |
| B5301 | Zwembaden | P600 | Zwembad Bosbad |
| B5302 | Sportaccommodaties | P550 | Golfbaan |
| | | P558 | Gymlokalen |
| | | P559 | Hockeyveld/Atletiekbaan |
| | | P561 | IJsbanen |
| | | P593 | Sporthallen |
| | | P595 | Sportvelden |
| | | P597 | Tennisbanen |
| | | | |
| B5303 | Bevordering sportbeoefening | P594 | Sportstimulering |
| | | | |
| **Subpijler 5B: Kunst, cultuur en bibliotheek** | | | |
| | | | |
| B5101 | Openbare bibliotheek | P584 | Openbare bibliotheek |
| B5113 | Centrum kunstzinnige vorming | P653 | Kunstzinnige vorming |
| B5401 | Kunst en cultuur | P651 | Beeldende kunst |
| | | P652 | Bijzondere culturele activiteiten |
| | | P655 | Podiumkunsten |
| | | P656 | Theater 't Voorhuys |
| | | P659 | Onderwijsondersteuning |
| | | V220 | Culturele visitekaartjes |

| Programma, (sub)pijler, productgroep | | Product | Productnaam |
|---|---|---|---|
| B5801 | Media | P657 | Lokale Omroep |
| | | | |
| **Subpijler 5C: Cultureel erfgoed** | | | |
| | | | |
| B5411 | Cultureel erfgoed | P650 | Werelderfgoed Schokland |
| | | P654 | Museum Schokland |
| | | P658 | Oudheidkunde |
| | | V325 | VER-gelden Schokland |
| | | | |
| **PIJLER 6: MAATSCHAPPELIJK PARTICIPEREN IN NOORDOOSTPOLDER** | | | |
| | | | |
| **Subpijler 6A: Maatschappelijke participatie** | | | |
| | | | |
| B4821 | Re-integratiebeleid Volwasseneneducatie | P553 | Volwasseneneducatie |
| B6101 | Re-integratiebeleid | P476 | Bijzondere bijstand |
| | | P482 | Wet werk en bijstand <65 |
| | | P485 | Wet werk en Bijstand Zelfstandigen |
| | | P508 | Bijstand algemeen |
| B6112 | Uitstroombevordering | P502 | Uitstroom |
| B6121 | Re-integratiebeleid inkomensvoorziening | P500 | Uitkering IOAW |
| | | P501 | Uitkering IOAZ |
| B6131 | Armoedebeleid | P489 | Kwijtschelding |
| | | P491 | Armoedebeleid |
| B6201 | Vervoers- en woonvoorzieningen | P494 | WMO - Rolstoelvoorzieningen |
| | | P504 | WMO - Vervoersvoorzieningen |
| | | P507 | WMO - Woonvoorzieningen |
| B6202 | Maatschappelijke zorg | P560 | Maatschappelijke Zorg |
| | | P601 | STOS/ontwikkelingssamenwerking |
| | | V924 | Mantelzorg |
| B6203 | Ouderenbeleid | P585 | Ouderenbeleid |
| B6204 | Minderhedenbeleid | P571 | Minderhedenbeleid |
| B6221 | Huishoudelijke ondersteuning | P622 | WMO-Huishoudelijke Ondersteuning |
| | | V249 | Investeringsplan decentralisaties |
| B6301 | Sociaal cultureel werk | P563 | Jeugdbeleid |
| | | P586 | Carrefour |
| | | P591 | Sociaal culturele accommodaties |
| B6600 | Subsidie vrijwilligers | P587 | Programma Subsidie Vrijwilligers |
| B7101 | Volksgezondheid | P556 | Volksgezondheid |
| | | | |
| **Subpijler 6B: Sociale werkvoorziening** | | | |
| | | | |
| B6111 | Sociale werkvoorziening | P488 | Sociale werkvoorziening |
| | | | |
| **PROGRAMMA 3: ECONOMISCHE ONTWIKKELING** | | | |
| | | | |
| **PIJLER 7: ECONOMISCHE ONTWIKKELING EN WERKGELEGENHEID** | | | |
| | | | |
| **Subpijler 7A: Werk en economie in de gemeente** | | | |
| | | | |
| B3102 | Bevorderen werkgelegenheid | P251 | Bevorderen economie |
| | | P290 | Overige gemeentelijk eigendommen |
| | | V248 | Transitiegelden Zuiderzeelijn |

| Programma, (sub)pijler, productgroep | | Product | Productnaam |
|---|---|---|---|
| **Subpijler 7B: Nutsbedrijven** | | | |
| | | | |
| B3301 | Nutsbedrijven | P300 | Nutsbedrijven |
| | | | |
| **Subpijler 7C: Markten** | | | |
| | | | |
| B3101 | Markten | P412 | Straatmarkten |
| | | | |
| **Subpijler 7D: Recreatie** | | | |
| | | | |
| B5604 | Recreatie en toerisme | P381 | Toerisme |
| | | P551 | Afmeervoorzieningen recreatievaart |
| | | P589 | Recreatieve voorzieningen |
| | | T020 | Investeringsbudget Landelijk Gebied |
| | | | |
| **PROGRAMMA 4: DIENSTVERLENING EN BESTUREN** | | | |
| | | | |
| **PIJLER 8: DIENSTVERLENING** | | | |
| | | | |
| B0031 | Burgerdiensten | P101 | Burgerdiensten |
| | | T018 | Dienstverlening |
| | | | |
| **PIJLER 9: BESTUUR EN ORGANISATIE** | | | |
| | | | |
| B0011 | Bestuursorganen | P001 | Bestuursondersteuning raad en rekenkamer |
| | | P052 | Burgemeester en wethouders |
| | | P060 | Raad en raadscommissies |
| | | V414 | Implementatie HR21 |
| B0021 | Bestuursondersteuning | P002 | Bestuursondersteuning college b&w |
| | | V928 | Marketing 2018 |
| B0022 | Internationale contacten | P051 | Bestuurlijke samenwerking |
| | | V415 | Internationalisering |
| B0023 | Rechtsbescherming | P062 | Rechtsbescherming |
| B0025 | Voorlichting | P067 | Publieksinformatie |
| B0027 | Communicatie en burgerparticipatie | P059 | Public relations |
| | | V413 | Regionale samenwerking communicatie |
| | | | |
| **PROGRAMMA 5: FINANCIEN** | | | |
| | | | |
| **PIJLER 10: FINANCIEN** | | | |
| | | | |
| B9131 | Beleggingen | P161 | Beleggingen |
| B9201 | Belastingen | P152 | Wet waardering onroerende zaken |
| | | P153 | Onroerende zaakbelastingen |
| | | P154 | Hondenbelasting |
| | | P155 | Toeristenbelasting |
| B9211 | Algemene uitkering | P159 | Algemene uitkering Gemeentefonds |
| B9221 | Algemene uitgaven / inkomsten | P197 | Algemene uitgaven en inkomsten |
| B9341 | Baatbelasting | P156 | Baatbelasting |
| B9901 | Saldi kostenplaatsen | P198 | Saldi kostenplaatsen |
| | | T031 | Het Nieuwe Werken |

# 1.

# Inleiding en opzet

# programmabegroting

# 1. INLEIDING EN OPZET PROGRAMMABEGROTING

## Inleiding

Sinds 2004 presenteert de raad de gemeentelijke begroting in de vorm van een programmabegroting. De voorliggende programmabegroting ondersteunt de kaderstellende en controlerende functie van de raad. Tevens vormt deze programmabegroting de basis voor de productenraming voor het college die de beheerstechnische en uitvoerende functie ondersteunt. De raad en het college krijgen op deze wijze elk hun eigen begrotingsdocument. Met deze opzet is een instrument ontwikkeld waarmee de functies en bevoegdheden van de raad en het college zijn gescheiden.

De basis hiervoor is gelegen in het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) dat per 1 januari 2004 is ingevoerd, en de dualisering van het gemeentebestuur. Hierbij worden drie doelgroepen onderscheiden:

1. De gemeenteraad als vertegenwoordigend, kaderstellend en controlerend orgaan.
2. Burgemeester en wethouders als besturend orgaan.
3. Belanghebbende derden: de provincie als toezichthouder, het Rijk als beheerder van het Gemeentefonds en uitvoerder van de Financiële Verhoudingswet en het CBS als instantie die moet zorgen voor het nakomen van geldende nationale en Europese informatieverplichtingen.

In de begrotingscyclus ziet dit er als volgt schematisch uit:

| | Programmabegroting | Programmaverantwoording |
|---|---|---|
| | | |
| Raad | Kaderstellend:<br><br>• Beleidsbegroting<br>- programmaplannen<br>- paragrafen<br><br>• Financiële begroting<br>- overzicht baten en lasten in de begroting;<br>- de uiteenzetting van de financiële positie | Controlerend:<br><br>• Jaarverslag<br>- programmaverantwoording<br>- paragrafen<br><br>• Jaarrekening<br>- overzicht van baten en lasten in de rekening;<br>- balans<br>- sisa-bijlage |
| College | • Productenraming | • Productenrealisatie |
| Derden | • Conversietabellen<br>- programma's – producten<br>- producten – functies | • Conversietabellen<br>- programma's – producten<br>- verdelingsmatrix |

## Opzet van de programmabegroting

De programmabegroting 2014 is onderverdeeld in:

01 Fysieke leefomgeving
02 Sociale leefbaarheid
03 Economische ontwikkeling
04 Dienstverlening en besturen
05 Financiën

In de programmabegroting worden de doelstellingen verwoord (wat willen we bereiken?), zowel kwalitatief als kwantitatief. Daarnaast vindt bij elk programma allocatie/autorisatie van de middelen plaats (wat mag het kosten?) en een uiteenzetting van de wijze waarop de prioriteiten en het autonome beleid worden gerealiseerd (wat doen we daarvoor?). De raad kan de programmabegroting mede gebruiken als instrument van planning en control om de voortgang van de uitvoering van de programma's, en met name de daarin opgenomen prioriteiten, te controleren en indien gewenst/noodzakelijk (bij) te sturen. Een ander belangrijk onderdeel wordt gevormd door de verplichte paragrafen. Deze paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de (financiële) aspecten van de begroting en jaarstukken.

De programmabegroting 2014 is gesplitst in **onderdeel A De beleidsbegroting**, bestaande uit onder andere de vijf programma's en de paragrafen, en **onderdeel B De financiële begroting**. De programmabegroting start met een inhoudsopgave, de samenstelling van het gemeentebestuur, de aanbiedingsbrief, de kerngegevens en een matrix van de onderverdeling programma's – pijlers / subpijlers – productgroepen.

In **hoofdstuk 1 en 2** wordt een inleiding gegeven, de opzet en de basis van de programmabegroting weer. In **hoofdstuk 3** treft u de programma's aan. De programma's zijn onderverdeeld in een aantal pijlers en subpijlers. Tevens worden hierbij ook de voor het betreffende programma relevante beleidsnota's aangegeven. De verplichte paragrafen zijn opgenomen in **hoofdstuk 4**. De toelichting op de financiële begroting vindt u terug in de **hoofdstukken 5, 6 en 7.**

### Autorisatieniveau

De raad stelt de begroting vast en autoriseert de budgetten. Dit wil zeggen dat de raad het college van burgemeester en wethouders toestemming geeft in een bepaald jaar voor een bepaald doel uitgaven te doen en verplichtingen aan te gaan tot een bepaald bedrag. Als dit bedrag wordt overschreden, dan moet het college terug naar de raad.

In de programmabegroting heeft het beleid een veel dominantere plek gekregen. Niet alleen de bedragen moeten daarom door de raad worden vastgesteld, maar ook het beleid. In de voorliggende programmabegroting komt dit tot uitdrukking door de begroting op te delen in **Deel A Beleidsbegroting** en **Deel B Financiële begroting**. In de beleidsbegroting wordt ingegaan op de specifieke maatschappelijke effecten die worden nagestreefd, de wijze waarop deze effecten worden bereikt, de middelen die daarvoor nodig zijn en de manier waarop deze middelen worden ingezet. In de financiële begroting wordt met name aandacht geschonken aan de financiële positie van de gemeente.

De programmabegroting is bedoeld om op hoofdlijnen te sturen. Dit betekent dat er bij de begroting in een duaal stelsel minder onderwerpen en activiteiten uitgebreid aan de orde komen. De achterliggende gedachte hiervan is dat het voor de raad zeer lastig is om alle onderdelen van een gedetailleerde (producten-)begroting even intensief te beoordelen. Het is in het duale stelsel ook niet wenselijk om op detailniveau te sturen

omdat anders de ontvlechting van de taken en bevoegdheden tussen de raad en het college van burgemeester en wethouders niet (ten volle) gerealiseerd kan worden. Het sturen op hoofdlijnen wordt in deze nieuwe programmabegroting vorm gegeven door het autorisatieniveau op programmaniveau.

Dit wil overigens niet zeggen dat het voor de raad niet meer mogelijk is om op relevante details te sturen. Een detail kan immers een politiek onderwerp van de eerste orde zijn. Om die reden is per programma een onderverdeling naar pijlers gemaakt. Een verdere doorvertaling vindt plaats door de onderverdeling van de pijlers naar subpijlers en productgroepen. De productgroepen zijn op hun beurt opgebouwd uit producten welke zijn opgenomen in een apart boekwerk, de productenraming. De productenraming is het begrotingsdocument van het college van burgemeester en wethouders. Door deze opzet kan op de diverse niveaus worden ingezoomd.

Op bovenstaande wijze wordt het sturen op hoofdlijnen ingevuld, waarbij er van uit wordt gegaan dat hiermee wordt voldaan aan de informatiebehoefte van de raad.

# 2.

# Basis

# 2. BASIS

## Missie, visie en lange termijnbeleid

De programmabegroting is een onderdeel van de planning & controlcyclus. Deze cyclus start ideaal gesproken met een missie en een visie. Deze worden vertaald in lange termijnbeleid en geconcretiseerd in meerjarige beleidsnota's. Over het meerjarig beleid wordt jaarlijks in de programmabegroting verslag gedaan over de stand van zaken en de plannen voor het komende begrotingsjaar. In de programmabegroting 2014 is een link gelegd tussen het meerjarig beleid en de programmabegroting door de relevante beleidsnota's (beleidskaders) op te nemen bij de programma's. De visie en missie voor de gemeente Noordoostpolder zijn weggelegd in de Toekomstvisie Noordoostpolder 2030, het collegeprogramma 2010-2014 en de beleidsplanning 2014-2017.

## Toekomstvisie 2030

De toekomstvisie 2030 voor de gemeente Noordoostpolder is vastgelegd in de nota "Ruimte voor kwaliteit". De visie biedt een duidelijke werkwijze om toekomstige ontwikkelingen te kunnen beoordelen. In voornoemde nota worden ontwikkelingsrichtingen per deelgebied en de omliggende dorpen aangegeven, waarbij wordt voortgebouwd op de aanwezige sterke punten. In 2002 heeft de raad besloten de nota Ruimte voor kwaliteit van de gemeente Noordoostpolder te beschouwen als toetsingskader voor toekomstige ontwikkelingen. In 2009 heeft de raad ingestemd met de geactualiseerde 10 richtinggevende stellingen uit de toekomstvisie 2030. Deze geactualiseerde stellingen zijn vastgesteld als kader voor de ontwikkeling van de 'structuurvisie Noordoostpolder'. De tien geactualiseerde stellingen, die als basis gelden voor de koers 2030 zijn:

1. Noordoostpolder creëert echte ruimte voor ontwikkeling.
2. De gemeente stimuleert, faciliteert en regisseert ontwikkelingen.
3. De essenties van het unieke ontwerp van de gemeente worden bij ontwikkelingen gerespecteerd.
4. Noordoostpolder blijft primair een open agrarisch gebied en geeft ruimte aan duurzame en innovatieve initiatieven.
5. De schaalgrootte van Noordoostpolder biedt de mogelijkheid tot zonering om de juiste functies op de juiste plaats te situeren.
6. 'Nieuw water' is zowel noodzaak als kans.
7. Noordoostpolder streeft naar een hoogwaardig woon-, werk- en leefklimaat voor al haar inwoners.
8. Interessante met elkaar verweven combinaties van wonen, recreëren en werken leiden tot differentiatie en een aantrekkelijk ruimtelijk contrast.
9. Noordoostpolder kiest voor leefbare dorpen en wijken met een eigen karakter en voorzieningenniveau.
10. Dorpen en wijken worden geherstructureerd met behoud van de authentieke kwaliteiten.

De toekomstvisie dient te worden beschouwd als een ontwikkelingsgerichte werkwijze om, recht doende aan de kernkwaliteiten van Noordoostpolder, daarmee de vragen van de toekomst te kunnen vertalen in concrete polderoplossingen. Dat betekent niet dat de visie een knellend keurslijf moet zijn. Het betekent ook niet dat de visie, zoals die is neergelegd in de nota Ruimte voor kwaliteit, tot het jaar 2030 bepalend zal zijn. De raad heeft derhalve besloten de visie van Noordoostpolder iedere raadsperiode te bezien en, indien gewenst, te actualiseren.

# 3.

# Programmaplannen

# 3. TOTAALOVERZICHT PROGRAMMA'S

De onderstaande tabel geeft een totaaloverzicht van de ramingen van het begrotingsjaar 2014 en de mutaties in de reserves.

*(alle bedragen x € 1.000 / - is nadelig saldo)*

| | BEGROTING 2014 | | |
|---|---|---|---|
| **PROGRAMMA** | **Lasten** | **Baten** | **Saldo** |
| 1 Fysieke leefomgeving | 40.046 | 19.635 | -20.411 |
| 2 Sociale leefbaarheid | 51.698 | 20.907 | -30.791 |
| 3 Economische ontwikkeling | 4.253 | 147 | -4.106 |
| 4 Dienstverlening en besturen | 5.840 | 719 | -5.122 |
| 5 Financiën | 1.474 | 58.814 | 57.340 |
| **Geraamd resultaat vóór bestemmen** | **103.311** | **100.221** | **-3.090** |
| Toevoegingen (last) en Onttrekkingen (bate) aan reserves | 2.702 | 6.227 | 3.525 |
| **Geraamd resultaat ná bestemmen** | **106.013** | **106.448** | **435** |

# Programma 1

# Fysieke leefomgeving

# Programma 1 Fysieke leefomgeving

Raadscommissie : Woonomgeving

| Programma | Pijler | Subpijler/productgroep/projecten |
|---|---|---|
| Fysieke leefomgeving | 1. Een groene en schone leefomgeving | **Portefeuillehouder: A. Poppe**<br>**Directeur: E.G. de Vries**<br>Natuurbescherming<br>Groenvoorzieningen<br>Grachten en waterpartijen<br>Reiniging en afval<br>Riolering<br>Milieu<br>Begraven<br>Windenergiepark |
| | 2. Een veilige en bereikbare leefomgeving | **Subpijler Infrastructuur**<br>**Portefeuillehouder: A. Poppe**<br>**Directeur: E.G. de Vries**<br>Verkeer en vervoer<br>Wegen/straten/pleinen<br>Binnenhavens en waterwegen<br>Waterkeringen<br>N50 |
| | | **Subpijler Openbare orde en veiligheid:**<br>**Portefeuillehouder: A. van der Werff**<br>**Directeur: E.G. de Vries**<br>Openbare orde en veiligheid<br>Brandweer<br>Rampenbestrijding |
| | 3. Ontwikkelen in de leefomgeving | **Subpijler Bouwen:**<br>**Portefeuillehouder: W.J. Schutte**<br>**Directeur: E.G. de Vries**<br>Ruimtelijke ordening<br>Bouw- en woningtoezicht<br>Bouwgrondexploitatie<br>*Projecten:*<br>Structuurvisie<br>Corridor/Wellerwaard<br>Emmehage |
| | | **Portefeuillehouder: W.R. Ruifrok**<br>**Directeur: I. Valk**<br>*Projecten:*<br>Stadshart Emmeloord |
| | | **Subpijler Wonen:**<br>**Portefeuillehouder: W.R. Ruifrok**<br>**Directeur: E.G. de Vries**<br>Volkshuisvestingszaken<br>Stads- en dorpsvernieuwing<br>Overige volkshuisvestingszaken<br>*Project:*<br>Herstructurering Nagele |

## Programmadoel

Doelstelling van het programma Fysieke leefomgeving is het hebben en houden van een groene, schone en veilige fysieke leefomgeving, met aandacht voor het behoud van waardevolle kenmerken en ruimte voor nieuwe ontwikkelingen.

**Pijler 1:**
We streven naar een groene en schone leefomgeving.

**Speerpunten uit eerder vastgestelde documenten, beleidsplanning 2014-2017 (BP) en overige specifieke aandachtspunten**:

- Millenniumgemeente (v/h Abreshia) (BP 2010-2013, nr. 907)
- Onkruidbestrijding (BP 2010-2013, nr. 1006)
- Uitbreiding begraafplaats Emmeloord (BP 2012-2015, nr. 1201)
- Actief optreden tegen illegale afvaldump (BP 2012-2015, nr. 1204)
- Uitvoeren monitoring en onderzoek om te voldoen aan de verplichtingen uit de Flora- en Faunawet (BP 2012-2015, nr. 1214)
- Uitvoering van Duurzaam en efficiënt afvalbeheer, anticiperend op ontwikkelingen
- Beheersing ontwikkeling begraafleges
- Fair Trade (BP 2013-2016, nr. 1301)
- Achterstallig onderhoud van groen buitenwegen opheffen (BP 2014-2017, nr. 1303)
- Vervangende aanplant van zieke bomen (BP 2014-2017, nr. 1401)
- Afvalbeleid, afsluiten van nieuwe overeenkomsten (BP 2014-2017, nr. 1402)

**Actuele ontwikkelingen**

**Onkruidbestrijding**
Momenteel wordt gesproken in de Tweede Kamer over het verbieden van glyfosaat voor de onkruidbestrijding op verhardingen. Dit kan grote kostenconsequenties hebben wanneer dit wordt doorgevoerd. Alternatieve onkruidbestrijding door borstelen, branden of stralen e.d. zijn aanzienlijk duurder en hebben een kortere werkingsduur.

**Beleidsplan Openbare Ruimte (zie pijler 2a)**
Het Groenbeleidsplan 2010-2014 wordt begin 2014 vervangen door het Beleidsplan Openbare ruimte (zie de toelichtende tekst bij pijler 2A).

**Omvorming openbaar groen**
De omvormingsplannen voor de dorpen zijn in het derde kwartaal van 2013 gereed gekomen. Tevens zijn die gedeelten van de plantsoenen omgevormd in Emmeloord die door bewoners zijn aangedragen.
In 2013 begint de actieve communicatie met inwoners van Emmeloord. Bewoners van buurten en straten krijgen brieven over de plannen van de gemeente. De bewoners kunnen dan aangeven wat ze ervan vinden.
De stand tot nu toe vanaf 2010 is: 74.346 $m^2$ omgevormd naar gras en 6.144 $m^2$ in beheer over gegaan naar wijkplatforms/dorpsbelangen/buurten.
De planning is dat er in 2014 nog 30.000 $m^2$ kan worden omgevormd in Emmeloord. Daarna vindt er nog een laatste overall ronde plaats. Verder is er een pilot gepland voor extensief maaibeheer.

**Rioleringen**
In 2012 is het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan vastgesteld voor de planperiode 2012-2016. Naast beleid voor stedelijk afvalwater zijn in 2008 de gemeentelijke watertaken "verbreed". In de Wet milieubeheer is de gemeentelijke rioleringszorgplicht vervangen door een zorgplicht voor inzameling en transport van stedelijk afvalwater en zijn er zorgplichten en bevoegdheden bijgekomen voor hemelwater en grondwater. Deze wetswijzigingen zijn in 2009 opgenomen in de Waterwet.

Verder is, in samenwerking met de andere Flevolandse gemeenten, een Incidentenplan voor de Rioleringen (IPR) opgesteld. Het IPR beschrijft de acties die moeten worden genomen indien zich een (grote) calamiteit met de riolering of afvalwaterzuivering voordoet.

De uit te voeren rioleringswerkzaamheden worden conform het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2012 - 2016 uitgevoerd. De projecten voor de komende periode staan verderop benoemd. De overige rioleringswerken worden binnen de vastgestelde reguliere beheersposten opgepakt.

**Riolering buitengebied**
In overleg met provincie en waterschap worden de mogelijkheden onderzocht om gezamenlijk doelmatig beleid vast te stellen, waarmee de gemeente blijft voldoen aan de wettelijke zorgplicht voor het inzamelen en transporteren van stedelijk afvalwater zoals dit vrijkomt binnen het grondgebied van de gemeente gelegen percelen. De huidige aanwezige voorzieningen in het buitengebied voldoen aan de hiervoor geldende Lozingenbesluiten. Het waterschap heeft het buitengebied op orde gebracht door uitvoering te geven aan het gebiedsgericht IBA-beleid. Bestemmingsplanwijzigingen in het buitengebied, waarbij een beperkte lozing wijzigt in een omvangrijke, verplicht de gemeente op grond van het hiervoor geldend afstandscriterium tot aanleg van riolering. Onderzocht wordt om de aangrenzende percelen langs het tracé van de nieuw aan te leggen riolering vrij te stellen van het verplicht voorschrijven om het vrijkomend stedelijk afvalwater afkomstig van deze percelen eveneens af te voeren via de gemeentelijke riolering. Voorgesteld wordt om aansluiting op vrijwillige basis te laten plaatsvinden.

**Groenonderhoud**
Als gevolg van het vaststellen van het beleidsplan begraven wordt er structureel een deel (€ 50.000) van het groenonderhoud op de begraafplaatsen ten laste gebracht van het groenonderhoud algemeen en niet doorberekend in de begraafrechten. Dit betekent een extra bezuinigingsopgave op het groenonderhoud in wijken en buurten.

**Fairtrade**
Op 19 juni 2013 behaalde Noordoostpolder de titel Fairtrade gemeente. Om de titel te prolongeren blijft Fairtrade een speerpunt.

**Duurzaamheidsplan 2012-2015**
In mei 2012 is het duurzaamheidsplan 2012 – 2015 vastgesteld. Het plan beschrijft het duurzaamheidsbeleid van de gemeente tot en met 2015 en schetst daarnaast de ambities tot 2030.

**Effect bezuinigingen**
Als negatief gevolg van de vermindering van de budgetten ten behoeve van beheer en onderhoud van de openbare ruimte neemt de hoeveelheid klachten exponentieel toe (van 2.000 naar 3.000 per jaar). Het effect is zo groot dat de gehanteerde servicenormen onder druk komen te staan.

| **Wat willen we bereiken?** | **Wat gaan we daarvoor doen?** |
|---|---|
| 1. Een schone en nette leefomgeving | - Uitvoeren straatreinigingsactiviteiten (legen straatvuilbakken, verwijderen zwerfafval, verwijderen afvaldumpingen etc.), conform het Beleidsplan Openbare Ruimte.<br>- Actief optreden tegen illegale afval-dumpingen (BP 1204). |
| 2. Samen met de inwoners, bedrijven en (overheids)instanties, al het nodige doen wat binnen de mogelijkheden ligt om te werken aan een duurzame Noordoostpolder | - Duurzaamheidsplan 2012-2015 toepassen en uitvoeren.<br>- Duurzaamheidsprogramma 2014 uitvoeren.<br>- Aangevraagde omgevingsvergunningen met activiteit 'milieu' binnen de wettelijke kaders afhandelen.<br>- Al verleende omgevingsvergunningen met activiteit 'milieu' actualiseren volgens het vastgestelde programma.<br>- Risico gestuurd toezicht op naleving van milieuvoorschriften door Omgevingsdienst Flevoland Gooi- en Vechtstreek. Verantwoordelijkheid meer bij onder-nemers via hercontrolekaarten en zelfcontroles. |
| 3. Rioleringsprojecten voor de aankomende jaren. Dit zijn reconstructiewerkzaamheden waarbij de riolering wordt vervangen en het regenwater wordt afgekoppeld van het gemengde rioleringsstelsel | - Centrum Oost fase 1: uitvoeringsplanning 2013-2014 Betreft globaal het gebied tussen de straten Hendric Stevinlaan, Sportlaan, Bumalaan en de Kloppen-burgstraat.<br>- Centrum Oost fase 2: uitvoeringsplan 2014. Betreft globaal het gebied tussen de straten Prof. Ter Veenstraat, Van Diggelenstraat, Noordzijde en de Boslaan.<br>- Centrum Oost fase 3: uitvoeringsplan 2015. Betreft globaal het gebied tussen de straten Blocq van Kuffelerlaan, Almere, Wortmanlaan en de Sportlaan.<br>- De Zuidert: dit betreft het aanbrengen van een regenwater rioleringsstelsel naast het aanwezige gemengde rioleringsstelsel. Dit gebeurt op die plekken waar momenteel de meeste wateroverlast ontstaat tijdens hevige buien.<br>- Uitvoeringsplan 2014. |
| 4. Inrichting en beheer van gemeentelijke openbare ruimte conform de ambities uit het Beleidsplan Openbare Ruimte (BOR) | - Beleidsplan Openbare Ruimte toepassen en uitvoeren, inclusief de beleidsregels en het uitvoeren van de omvorming van plantsoenen (BP 1006).<br>- Omvorming heesterbeplanting naar gazon.<br>- Implementatie van de beleidskeuzes Integraal Beleidsplan Openbare Ruimte.<br>- Groen Doen: het onderhoud in De Zuidert en Revelsant wordt onder begeleiding van Concern voor Werk uitgevoerd door |

| | |
|---|---|
| | WWB-gerechtigden.<br>- De uitvoering van het groenonderhoud in de dorpen en de industrieterreinen in Emmeloord wordt met maximale inzet van medewerkers van Concern voor Werk uitgevoerd.<br>- Het winterwerk (snoeien van heesters, rozen en singelbeplantingen) wordt door Concern voor Werk gedaan.<br>- Maaien van gazons wordt conform het groenbeleidsplan 2010-2014 uitgevoerd. Deze maaiwerkzaamheden worden volledig door Concern voor Werk uitgevoerd.<br>- De bossen worden op een duurzame wijze onderhouden, gericht op een grote variatie in soorten en in leeftijd. De werkzaamheden worden in samenspraak met burgers en dorpsbelangen uitgevoerd.<br>- De sloten worden conform het beeld-kwaliteitsplan, de maatwerkovereenkomst met en de keur van het waterschap onderhouden.<br>- Kruispunten en zichthoeken worden drie keer per jaar gemaaid in verband met de verkeersveiligheid.<br>- Om de soortenrijkdom te vergroten, worden de bermen die ecologisch worden onderhouden, twee keer per jaar gemaaid en het gras wordt afgevoerd. |
| 5. Instandhouden landschappelijke kenmerken en beplantingen | - Toepassen Bomenverordening 2005 (vergunningverlening, toezicht en handhaving, inclusief voorlichting/preventieve handhaving).<br>- Uitvoeren herstel van landschappelijke beplantingen waarvoor een bijdrage is aangevraagd uit de VER-gelden (Visie Erfgoed en Ruimte).<br>- Opstellen Landschapsontwikkelingsplan.<br>- De bomen aan de buitenwegen worden op basis van een 4-jarig RAW-bestek onderhouden door de aannemer.<br>- De bomen langs de Westermeerweg wordt in 2014 gekapt en opnieuw aangeplant. (in 2013 was dit budgettair niet haalbaar). |
| 6. Behoud en ontwikkeling van het landschap conform het Landschaps-ontwikkelingsplan 2012-2016 | - Toepassen en uitvoeren van het Land-schapsontwikkelingsplan 2012-2016.<br>- Herstel gemeentelijke landschappelijke beplantingen.<br>- Actief toezien op naleving van bomenverordening en omgevingsvergunning met betrekking tot herplantplicht van erfsingels. |

| | |
|---|---|
| 7. Een technisch goed functionerende inzameling van afvalwater, waarbij stedelijk afvalwater en regenwater zoveel mogelijk worden gescheiden | - Uitvoeren van het beleid in het verbreed gemeentelijk rioleringsplan (vGRP).<br>- In samenwerking met het waterschap Zuiderzeeland wordt uitvoering gegeven aan overeengekomen afspraken zoals in 2009 bestuurlijk ondertekend in het Afvalwaterakkoord Noordelijk Flevoland. De uit te voeren maatregelen vinden plaats in de periode 2009 t/m 2015.<br>- Uitvoeringsplan 2012-2013 realiseren, zoals opgenomen in de bijlage van het vGRP.<br>- Het incidentenplan is een aanvulling op het vigerend calamiteitenplan van de gemeente Noordoostpolder. Het IPR is erop gericht om snel en adequaat te kunnen reageren, als zich incidenten voordoen die van invloed zijn op de riolering. Voorgesteld wordt het Incidentenplan voor rioleringen (IPR) formeel als aanvulling bij het calamiteitenplan in gebruik te nemen. |
| 8. Het stedelijk water conform het Beeldkwaliteitsplan Stedelijk Water onderhouden | - Beheer van gemeentelijke waterpartijen uitvoeren conform het Beeldkwaliteitplan Stedelijk water en de maatwerk-overeenkomst met het waterschap. Met betrekking tot deze overeenkomst dienen nog een aantal onderhoudsaspecten nader met het waterschap besproken te worden. Eventuele budgettaire gevolgen worden begin 2014 bekend. |
| 9. Uitvoering van doelstellingen uit het Afvalbeleidsplan 2011-2021 | - Afvalbeleidsplan toepassen en uitvoeren.<br>- Komen tot een nieuwe overeenkomst met de verwerker van het groente-, fruit- en tuinafval vanaf medio 2014.<br>- Na overleg met de papier inzamelende verenigingen, besluitvorming voor-bereiden en uitvoeren van het besluit over de rol voor maatschappelijke organisaties bij het inzamelen van oud papier.<br>- Op basis van overleggen met de klankbordgroep afval met bewoners uit de Erven, Emmelhage, het Waterland en Tollebeek een besluit nemen over de toekomstige manier van inzamelen van afval in Noordoostpolder en vormgeven van dit besluit.<br>- Eventueel vormgeven aan het besluit over de positie van Noordoostpolder als aandeelhouder van HVC. |
| 10. Begrafenissen vinden plaats tegen zo laag mogelijke kosten op een gemeentelijke begraafplaats | - Toepassen en uitvoeren van het Beleidsplan begraafplaatsen gemeente Noordoostpolder 2013-2022. |

**Hoe meten we dat?**

| Indicator | 2012 | 2014 | 2017 |
|---|---|---|---|
| - **Aantal m$^2$ omgevormd plantsoen** (cumulatief!) | 45.296 | 100.000 | 120.000 |
| - **Percentage huishoudelijk afval dat gescheiden wordt ingezameld** (ten opzichte van de totale hoeveelheid ingezameld huishoudelijk afval) | 59% | 59% | 60% |
| | | | |

**Wat zijn de kaders?**

- Beeldkwaliteitplan Stedelijk water.
- Maatwerk overeenkomst stedelijk water met waterschap.
- Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2012–2016.
- Groenbeleidsplan 2010–2014, wordt vervangen door het Beleidsplan Openbare Ruimte.
- Bestuurlijk Afvalwaterakkoord OAS Noordelijk Flevoland Gemeente Noordoostpolder.
- Duurzaamheidsplan 2012-2015.
- Afvalbeleidsplan 2011-2021.
- Integraal handhavingsbeleidsplan 2011.
- Handhavingsuitvoeringsprogramma 2013.
- Beleidsplan begraafplaatsen gemeente Noordoostpolder 2012-2022.
- Nota Duurzame Mobiliteit gemeente Noordoostpolder.
- Toetsingsbeleid Bouwbesluit.

**Subpijler 2A Infrastructuur:**
We streven naar een verkeersveilige en bereikbare leefomgeving.

**Speerpunten uit eerder vastgestelde documenten, beleidsplanning 2014-2017 (BP) en overige specifieke aandachtspunten**:

- Ontwikkelen integrale visie voor onderhoud en beheer openbare ruimte (CP 2010-2014, nr. 7)
- Lobby voor verbetering openbaar vervoer; focus op Kampen-Hanzestation, Lelystad-Zuid en het Noorden (CP 2010-2014, nr. 10)
- Aanleg extra parkeerplaatsen in oudere woonwijken (BP 2011-2014, nr. 1109)
- Monitoren verkeersstromen (BP 2012-2015, nr. 1205)
- Het opstellen van een GVVP (BP 2012-2015, nr. 1206)
- Het opstellen van een parkeerbeleidsplan (BP 2012-2015, nr. 1206a)
- Onderhoud parkeervoorzieningen (BP 2012-2015, nr. 1207)
- Uitvoering Verlichtingsplan 2008-2012 (bestaand beleid) (BP 2012-2015, nr. 1208)
- Vervangen beweegbare brug Marknesserweg/Lemstervaart (BP 2012-2015, nr. 1209)
- Verstrekken van verkeersborden vanwege modder op de weg tijdens de oogstperiode (BP 2013-2016, nr. 1304)
- Aanpak van verkeersonveilige situaties rondom scholen (BP 2013-2016, nr. 1305)
- Het aanleggen van ontbrekende schakels in het recreatief fietsnetwerk (BP 2013-2016, nr. 1306)
- Beheer van de natuur- en recreatieplas Wellerwaard (BP 2013-2016, nr. 1307)
- Onderhouden en vervangen bruggen (BP 2013-2016, nr. 1308)
- Realiseren fietsparkeervoorziening op basis van de allonge Stadshart Emmeloord (BP 2013-2016, nr. 1309)
- Effectief vastgoedbeheer (BP 2013-2016, nr. 1310)
- Taakstelling openbare ruimte (BP 2013-2016, nr. 1311)

**Actuele ontwikkelingen**

**Beleidsplan openbare ruimte**
Begin 2014 zal het Beleidsplan openbare ruimte (BOR) ter vaststelling aan de raad worden aangeboden. Het BOR vervangt de bestaande beleidsplannen, zoals het Groenbeleidsplan, Wegenbeleidsplan en Verlichtingsplan. Deze sectorale plannen lopen in de periode 2011-2014 allemaal af en vragen om een integrale opvolger. De belangrijkste uitdagingen waar het BOR een antwoord op geeft, zullen zijn: bezuinigingsopgaven voor de openbare ruimte een plek geven, de openbare ruimte integraal en functiegericht benaderen en de algemene uitgangspunten, zoals duurzaamheid en passend organiseren, een plek geven.

**Openbaar vervoer**
De concessie IJsselmond is in januari 2013 opnieuw aanbesteed. De vorige aanbestedingen zijn niet geslaagd. De aanbesteding is nu zo vormgegeven dat er altijd gegund wordt. Naar verwachting zal dat najaar 2013 plaatsvinden. Parallel hieraan ontwikkelt de provincie een OV-visie.

**N50 Ens-Emmeloord**
Minister Schultz van Haegen heeft een convenant met de regio afgesloten waarin de voorkeur wordt uitgesproken voor de uitbouw van de weg naar een 2x2-baans autoweg. Er is gestart met de planuitwerking. Het Tracébesluit zal naar verwachting in de 1$^{e}$ helft van 2014 zijn vastgesteld. De start van de uitvoering is gepland in de 2$^{e}$ helft van 2014. De N50 in Flevoland is dan eind 2015/begin 2016 helemaal een 2x2-baans autoweg en is ter hoogte van de Bomenweg voorzien van een ongelijkvloerse kruising voor zowel het

bus- en autoverkeer als het fietsverkeer.

**GVVP**
Het GVVP is in mei 2013 vastgesteld. Dit GVVP vormt het beleidskader tot en met 2020.

**Actualisatie Wegenbeleidsplan**
Het huidige beleidsplan voor wegenonderhoud (Wegenbeleidsplan Noordoostpolder 2008-2011) liep t/m 2011. Het plan wordt begin 2014 opgevolgd door het Beleidsplan Openbare Ruimte.

**Verlichtingsplan 2008-2012**
Het huidige verlichtingsplan loopt t/m 2012. Begin 2014 wordt het plan opgevolgd door het Beleidsplan Openbare Ruimte.

**Beleidsplan Civiele Kunstwerken**
Reservering voor toekomstige vervanging van de civiele kunstwerken is noodzakelijk om tijdige vervanging te kunnen garanderen. In 2013 is gestart met de voorbereidende werkzaamheden voor het vervangen van de Marknesserbrug in 2015.

| **Wat willen we bereiken?** | **Wat gaan we daarvoor doen?** |
|---|---|
| 1. Doelmatig en planmatig beheer en onderhoud van elementen in de openbare ruimte | - Toepassen en uitvoeren Beleidsplan Openbare Ruimte bij inrichting en beheer van de openbare ruimte, inclusief het stellen van regels en het uitvoeren van toezicht en de handhaving daarop. |
| 2. De infrastructuur is doelmatig en bevordert de verkeersveiligheid | - Invulling geven aan het uitvoeringsplan dat voortvloeit uit het in 2012 vastgestelde Verkeer en Vervoerplan.<br>- Opstellen van een meerjarig monitoringsprogramma voor verkeerstromen, naar aanleiding van de resultaten uit het GVVP.<br>- Oplossen infrastructurele problemen, waaronder de hoge parkeerdruk in woonwijken (BP 908).<br>- Uitvoeren van 'Prioriteit 1-maatregelen' uit de rapportage Verkeersveiligheid rondom scholen. Raadsbesluit 2009 punten meenemen met groot onderhoud.<br>- Bevorderen van de aanleg van de voorkeursoplossing voor het traject N50 tussen Emmeloord en Ens.<br>- Fietsbeleidsplan.<br>- Parkeerbeleidsplan.<br>- Studie Hoogwaardig Openbaar Vervoer.<br>- Plan van aanpak duurzame mobiliteit.<br>- Aanleg rotonde Moerasandijviestraat / Espelerlaan.<br>- Aanleg rotonde Koningin Julianastraat.<br>- Verkeersstudie Lemsterweg. |

**Wat zijn de kaders?**
- Gemeentelijk Verkeer- en vervoersplan 2013-2020 (vaststelling in 2013)
- Beleidsplan Openbare Ruimte (verwachte vaststelling in 2014)

**Subpijler 2B Openbare orde en veiligheid:**
We streven naar een veilige leefomgeving.

**Speerpunten uit eerder vastgestelde documenten, de beleidsplanning 2014-2017 (BP) en overige specifieke aandachtspunten**:

- Gevoel van veiligheid bevorderen en verloedering tegengaan door het naleefgedrag van voorschriften uit APV die betrekking hebben op kleine ergernissen te verbeteren door middel van het inzetten van minimaal twee buitengewoon opsporingsambtenaren (CP 2010-2014, nr. 15)
- Aansluiten bij de regiogemeenten met betrekking tot inzet burgernet (BP 2012-2015, nr. 1210)
- Inspelen op hogere kwaliteitseisen in de milieuhandhaving en het groeide aantal handhavingsverzoeken (BP 2012-2015, nr. 1211)
- Zorgen dat de gemeente aan alle noodzakelijke veiligheidsvoorwaarden voldoet om in aanmerking te komen voor C2000 (BP 2013-2016, nr. 1312)
- Voldoen aan de wettelijke taak met betrekking tot gevonden voorwerpen (BP 2013-2016, nr. 1313).
- Het uitvoeren van het BIBOB-beleid (BP 2013-2016, nr. 1314)
- Gewijzigd beleid vaststellen met betrekking tot de veiligheidsregio en brandweer waarbij bezuinigingen wordt nagestreefd (BP 2013-2016, nr. 1315, gewijzigd)
- Budgetneutraal deelnemen aan de omgevingsdienst Flevoland (BP 2013-2016, nr. 1316 en 1316a)

**Actuele ontwikkelingen**

**Veiligheidsregio**
De bepalingen uit het vastgestelde Regionaal Crisisplan worden doorgevoerd. De invulling van de regionale functies (volgens het nieuwe knoppenmodel) vindt op dit moment plaats. Dat betekent dat niet alleen benamingen zijn veranderd maar ook meer eisen aan de verschillende functies worden gesteld. Zo moet de Officier van Dienst (OvD) Bevolkingszorg en de Algemeen Commandant Bevolkingszorg een examen afleggen. Er is een samenwerking met Urk voor wat betreft het vervullen van de piketfunctie OvD. Een aantal processen bevolkingszorg zullen regionaal worden gecoördineerd. Hiervoor worden de voorstellen uit het project Bevolkingszorg vanuit de veiligheidsregio afgewacht. Er wordt gestreefd naar een gemeentelijk begrotingsdeel van de veiligheidsregio met daarin centrale budgetten voor gezamenlijk opleiden en oefenen, piketregelingen en beheerstaken.

Binnen de regio is gesproken over een extra taakstellende bezuinigingsopgave, waardoor het totale bezuinigingspercentage op 10% komt. De Veiligheidsregio onderzoekt nu op welke wijze invulling kan worden gegeven aan deze taakstelling en heeft hiertoe al enkele voorstellen geformuleerd. Vooralsnog lijkt de taakstelling geen consequenties te hebben voor de operationele inzet in Noordoostpolder.
Over de aanschaf van nieuwe tankautospuitwagens door de brandweer en de benodigde aanpassingen aan brandweerkazernes zijn gesprekken gevoerd. De aanpassingen worden opgevangen binnen de eigen begroting en die van de Veiligheidsregio.

Vanaf 2010 zijn besprekingen gevoerd over een mogelijke samenwerking tussen de GGD's van Flevoland en Gooi- en Vechtstreek. Met ingang van juli 2012 hebben die besprekingen het karakter van een onderzoek naar een fusie gekregen. In juli zijn deze besprekingen afgebroken. Bij het niet door laten gaan van deze fusie spelen financiële redenen een rol.

**Drank en horecawet**
De drank en horecawet is een volledige verantwoordelijkheid van de gemeenten geworden. Per 1 januari 2014 dient de gemeenteraad een verordening voor paracommerciële inrichtingen te hebben vastgesteld waarin zowel aspecten van oneerlijke mededinging als de bescherming van de jeugd moet worden meegewogen. Er wordt samengewerkt met de gemeenten Urk en Dronten om te streven naar één paracommerciële verordening voor deze drie gemeenten. De branche participeert in de keuzevorming.

**Ontwikkelingen vanuit het hennepconvenant**
De gevaarzetting en criminaliteit voortkomende uit hennepteelt wordt nog steeds onderschat. Er wordt vanuit het hennepconvenant samengewerkt om het vestigingsklimaat voor een hennepkwekerij zo ongunstig mogelijk maken. Er zal een voorstel worden gedaan om het zogenaamde Damoclesbeleid binnen de gemeente in te voeren.

| **Wat willen we bereiken?** | **Wat gaan we daarvoor doen?** |
|---|---|
| 1. Gevoel van veiligheid bevorderen en verloedering tegengaan door het naleefgedrag van voorschriften uit de APV die betrekking hebben op kleine ergernissen te verbeteren door middel van het inzetten van minimaal twee buitengewoon opsporingsambtenaren | - Het streven is ervoor te zorgen dat het budget voor de Boa's na 2014 structureel beschikbaar wordt gesteld. |
| 2. Aansluiten bij de regiogemeenten met betrekking tot inzet burgernet | - Het relatiebeheer is in september 2013 (streven) overgegaan naar de gemeenten. Vanuit de gemeenten wordt samengewerkt in wervings- campagnes voor wat betreft gebruikte materialen en afstemming van acties. |
| 3. Het uitvoeren van het BIBOB-beleid | - De gemeenteraad is eerder akkoord gegaan met de invoer van Bibob-beleid. Voor de uitvoering ervan zal uitvoeringsbeleid worden vastgesteld. |
| 4. Vergroting sociale en fysieke veiligheid, terugdringing van overlast en criminaliteit | - In aansluiting op de bijgestelde nota integrale veiligheidszorg Noordoostpolder, uitvoering geven aan het actieplan voor 2013 waarbij de prioriteiten verkeersveiligheid, overlast (kleine ergernissen), inbraakpreventie, veilig uitgaan en vandalisme prominente aandacht krijgen.<br>- Implementatie van BIBOB in samenwerking met het RIEC en de gemeente Dronten.<br>- Deelname aan het project Bestuurlijke informatievoorziening ex-zedendelinquenten en zware geweldsdelinquenten. |

| | |
|---|---|
| | - Deelname aan het regionaal college en het bestuurlijk overleg van de Veiligheidsregio.<br>- Implementatie van het nieuwe evenementenbeleid.<br>- Risicogestuurd toezicht op naleving van brandveiligheidseisen uit het Bouwbesluit 2012. Verantwoordelijkheid zoveel mogelijk bij gebouweigenaren neerleggen via hercontrolekaarten en zelfcontroles. |
| 5. Vergroting van het veiligheidsgevoel en tevredenheid over de leefbaarheid | - Aanpak van kleine ergernissen door gemeentelijke Boa's en eerste bevindingen over het gebruik van de bestuurlijke strafbeschikking rapporteren/evalueren.<br>- Inzetten preventieteam Emmeloord, dat met gebruikmaking van "gele kaarten" naleving bevordert. |
| 6. Snel herstel van de orde in geval van ramp of crisis, met zo min mogelijk slachtoffers | - Deelname in regionaal verband aan de versterking van een gemeentelijk onderdeel van de Veiligheidsregio door samenwerking met andere gemeenten/regio. Meewerken aan een plan voor intergemeentelijke poulevorming voor een aantal gemeentelijke processen in de rampenbestrijding.<br>- Mede opstellen van een plan voor de lokale aanpak van de nafase (projectorganisatie).<br>- Up-to-date houden van lokale gegevens en functies in draaiboeken.<br>- Bewaken van waarborgen voor autonomie bij de overgang van lokaal naar regionaal georganiseerde rampenbestrijding. |

**Wat zijn de kaders?**

- Kadernota Integrale Veiligheidszorg Noordoostpolder.
- Integraal horecabeleid 2011.
- Regionale handreiking evenementenbeleid 2011.
- Regionaal Beleidsplan veiligheidsregio Flevoland (september 2011).
- Organisatieplan Oranje kolom (herziene versie eind 2011).
- Handhavingsuitvoeringsprogramma 2013.
- Actieplan veiligheid 2013.

**Subpijler 3A Bouwen:**
We streven naar een goede ruimtelijke ordening met ruimte voor nieuwe ontwikkelingen en een woningvoorraad die kwalitatief op orde is.

**Speerpunten uit eerder vastgestelde documenten, de beleidsplanning 2014-2017 (BP) en overige specifieke aandachtspunten**:

- De lijn in de structuurvisie over het Rood voor Rood-principe continueren (CP 2010-2014, nr. 2)
- Het concept Grenzeloos Wonen in recreatiegebied Wellerwaard mogelijk maken (CP 2010-2014, nr. 3)
- Het bevorderen van de bouw en oplevering van laatste fase van Stadshart Emmeloord (CP 2010-2014, nr. 9)
- Het opstellen van een visie op de ontwikkeling van bedrijventerreinen (CP 2010-2014, nr. 31)
- Brede ontwikkeling Corridor Emmeloord-Kuinderbos (BP 2010-2013, nr. 18)
- Het laten maken van luchtfoto's incl. mutatiesignalering en cyclorama's (BP 2010-2013, nr. 1014)
- Opstellen van een structuurvisie en bestemmingsplan landelijk gebied en twee daartoe noodzakelijke milieueffectrapportages (BP 2012-2015, nr. 1212)
- Onderhoud van het workflow systeem (BP 2012-2015, nr. 1213)
- Het toetsen van bouwplannen aan de hand van het bouwbeleidsplan (BP 2013-2016, nr. 1317)

**Actuele ontwikkelingen**

**Wellerwaard**
Met een bijdrage van € 2,5 miljoen vanuit Provincie Flevoland is in 2012 de bekostiging van het recreatieprogramma Corridor Wellerwaard rondgekomen. De aanbesteding voor de ontgronding heeft in 2012 plaatsgevonden en voor civiele inrichting in 2013.
De uitvoering van het recreatiegebied is in volle gang. Voor 1 januari 2015 moet het recreatieprogramma gereed zijn om aan de criteria bij de verleende subsidies te kunnen voldoen. Met het gereedkomen van het recreatiegebied per 1 januari 2015, is de start van de kavelverkoop voor het zuidelijke plandeel voorzien in 2015.

**Stadshart**
Wat betreft het Stadshart is de verwachting dat in 2014 een start gemaakt kan worden met de bouw van het centrumplan De Deel. Na de positieve uitspraak van de Raad van State betreffende de beroepsbehandeling van het coördinatiebesluit in september 2013, kan de uitvoeringsfase van het project De Deel starten.

**Structuurvisie**
De 1e fase van het project MSB; M(er) S(tructuurvisie) B(Bestemmingsplan Landelijk Gebied) is in een vergevorderd stadium. De structuurvisie is afgerond. Gezien de vertraging die zich keer op keer voordoet ten aanzien van de PAS (programmatische aanpak stikstof) loopt de 2e fase van het project (het bestemmingsplan Landelijk Gebied) vertraging op. De inhoud van het bestemmingsplan is in hoge mate afhankelijk van het PAS, waarvoor het ministerie van EL&I verantwoordelijk is. Wij achten het vooralsnog onverantwoord vooruitlopende op de resultaten van dat proces te starten met de productie van het bestemmingsplan.
Het bestaande glastuinbouwgebied Luttelgeest Noordoost valt onder het bestemmingsplan Landelijk Gebied 2004. Met het oog op de actualisaties, het opstellen van de Structuurvisie Noordoostpolder en de actuele, innovatieve ontwikkelingen (schaal-vergroting, energievoorziening etc.) in de glastuinbouwsector wordt in de periode 2013-2015 een Masterplan revitalisering Glastuinbouw Luttelgeest Noordoost en een nieuw bestemmingsplan opgesteld.

| **Wat willen we bereiken?** | **Wat gaan we daarvoor doen?** |
|---|---|
| 1. Goede ruimtelijke ordening | - Zichtbaar maken van keuzes bij de agendering van ruimtelijke planvorming, gebaseerd op een prioritering (Ruimtelijke Agenda 2014). |
| 2. Revitalisering van de glastuinbouw Luttelgeest | - Opstellen van een Masterplan revitalisering Glastuinbouwgebied Luttelgeest Noordoost als input voor structuurvisie en op te stellen bestemmingsplan. |
| 3. Voldoen aan de wettelijke verplichtingen op het gebied van 'Geo-informatie'. Benutten van de mogelijkheden van nieuwe technieken en toepassingen | - Uitvoeren van de benodigde acties voor implementatie van de volgende fase van de WKPB.<br>- Uitbreiding van de dienstverlening WION, met de huisaansluitingen riolering.<br>- Processen voor de bijhouding van de BAG en koppelingen voor de verplichte afname van gegevens vanuit de BAG optimaliseren.<br>- Afstemming van de gegevens BAG en WOZ. Tevens het verwerken van de verbeterde oppervlaktegegevens van niet-woningen in de BAG.<br>- De transitie van GBKN naar BGT realiseren. Het omzetten van een lijnenkaart naar een objectenkaart. Koppelingen verzorgen tussen de beheersystemen en de geometrie in de BGT-Noordoostpolder. Samenwerking met de overige bronhouders in de provincie Flevoland verder uitwerken en benutten. |
| 4. Efficiënte dienstverlening aan burgers en bedrijven met betrekking tot vergunningverlening en toezicht & handhaving | - Toezicht op vergunningplichtige bouwactiviteiten op basis van een protocol waarin constructieve veiligheid en brandveiligheid de hoogste prioriteit hebben.<br>- Toezien op naleving van bouwtechnische eisen met betrekking tot binnenklimaat in scholen en kindercentra.<br>- Aanvragen om een omgevingsvergunning binnen de wettelijke kaders afhandelen.<br>- Het vergunningenproces verder optimaliseren door digitale indiening en digitale afhandeling verder door te ontwikkelen.<br>- Efficiënt samen te werken met en opdrachtgever te zijn van de Omgevingsdienst Flevoland, Gooi en Vechtsteek voor wat betreft de taken die aan deze instantie zijn overgedragen.<br>- Vastgesteld toetsingsbeleid voor bouwactiviteiten in een Bouwbeleidsplan met daarin de keuzes en prioriteiten de toetsing bij het verlenen van omgevingsvergunningen uitvoeren. |

| | |
|---|---|
| | - De Monumentenverordening is vervangen door een Erfgoedverordening (in 2012).<br>- Het doen van onderzoek naar de 'klanttevredenheid' op het gebied van vergunningen. |

**Wat zijn de kaders?**
- Geactualiseerde bestemmingsplannen.
- Nota welstandsbeleid (2010).
- Bouwbeleidsplan (2012).
- Erfgoedverordening (2012).
- Structuurvisie Noordoostpolder (2013).

**Subpijler 3B Wonen:**
We streven naar een gevarieerd woningaanbod in een aantrekkelijke leefomgeving.

**Speerpunten uit eerder vastgestelde documenten, de beleidsplanning 2014-2017 (BP) en overige specifieke aandachtspunten**:
- In beeld brengen en prioriteren waar herstructurering nodig is (te starten bij Emmeloord-Oost) (CP 2010-2014, nr. 5)
- Voor IGW ligt de nadruk op geprioriteerde wijken en dorpen; de regierol wordt bij de gemeentelijke organisatie belegd (CP 2010-2014, nr. 14)
- Volkshuisvestingsplan (CP 2010-2014, nr. 111)
- Het maken van dorpsvisies voor alle dorpen in Noordoostpolder (BP 2013-2016, nr. 1318)
- Het opstarten van processen/projecten door het dorp met relevante partijen (BP 2013-2016, nr. 1319)
- Subsidie voor uitvoering activiteiten in het kader van jubilea of lustrum van dorp of wijk (BP 2013-2016, nr. 1338)
- De haalbaarheid en risico's in kaart brengen van het instellen van een Duurzaamheidsregeling en afhankelijk van de uitkomsten wordt een duurzaam-heidslening ingesteld (BP 2013-2016, nr. 1320)
- Actualisatie bestemmingsplannen (BP 2014-2017, nr. 1403)
- Aanpassen bestemmingsplan en amoveren gebouwtjes (BP 2014-2017, nr. 1404)
- Aanpassing bestemmingsplannen Bant, Espel en De Munt B

**Actuele ontwikkelingen**

**Woningmarkt**
De woningmarkt stagneert, opbrengsten uit verkoop van gronden zijn drastisch afgenomen. De focus ligt de komende jaren op de vernieuwingsopgave. Aangezien Noordoostpolder tegelijkertijd relatief veroudert, is de opgave fors. Samenwerking met (belanghebbende) partijen is cruciaal voor het welslagen van projecten.

**Woonvisie**
In januari 2013 is de woonvisie (vernieuwing van binnenuit) vastgesteld. Een belangrijke onderlegger is het in 2011 afgeronde woonwensen– en behoeftenonderzoek. De visie is richtinggevend en vormt een kader voor woongerelateerde ontwikkelingen binnen Noordoostpolder.

De belangrijkste keuzes uit de woonvisie zijn:

- Binden van bewoners
- Kwaliteit boven kwantiteit
- Vernieuwen van binnenuit.

Daarbij wordt Emmeloord erkend als onbetwist centrum en wordt gewerkt aan duurzame en leefbare dorpen. Er wordt ingezet op stabiele ruimtelijke ontwikkeling, differentiatie, herstructurering en inbreiding. De focus ligt vooral op het vasthouden van de huidige bewoners. Maar ook het aantrekken van nieuwe mensen met bijzondere woonconcepten heeft de aandacht. Integrale afstemming van oplossingen en programma's is daarbij nodig, waarbij ook veel aandacht is voor leefbaarheid en de sociale kant.

**Actieplan en globale begroting**
De woonvisie resulteerde in een actieplan (juni 2013) waarin de activiteiten omschreven, gepland en geraamd staan. Een globale begroting legt de relatie met de "schep in de grond" kosten welke in vernieuwingsgebieden zijn geraamd en samengebracht.

**Herstructureringsagenda en ontwikkelperspectieven**
De prestatieafspraken met Mercatus zijn in mei 2013 vastgesteld. Een belangrijke stap voorwaarts is het gezamenlijk (h)erkennen van de vernieuwingsgebieden waarmee de herstructureringsagenda is gemaakt. Voor deze gebieden worden ontwikkelperspectieven gemaakt. Om de samenhang tussen de gebieden en afzonderlijke locaties in Emmeloord te garanderen, wordt een stadsvernieuwingsplan gemaakt.

**Dorpsvisies**
Na Nagele en Kraggenburg, is de dorpsvisie van Rutten in juni 2013 gereed. Ondertussen ondersteunt de gemeente Creil en Tollebeek, Luttelgeest en Ens om te starten met het maken van de visie. Espel heeft zelf een dorpsplan gemaakt. Marknesse en Bant kunnen starten in 2014. De visies gaan over identiteit, visie, strategische projecten en bijbehorende activiteiten.

| **Wat willen we bereiken?** | **Wat gaan we daarvoor doen?** |
|---|---|
| 1. Uitvoeren geven aan de nieuwe Woonvisie, waarin de koers tot 2020 wordt uitgezet voor het wonen en aanverwante zaken in de Noordoostpolder | - Uitvoering geven aan de geplande activiteiten uit het actieplan (vanuit de woonvisie), prestatieafspraken en andere afspraken (tijd, middelen, geld).<br>- Werkafspraken met Mercatus, (vanuit de prestatieafspraken), uitvoeren.<br>- Relatie leggen tussen beleid, uitvoering en wat er ontstaat bij het maken van de dorpsvisies (communicatie over en weer). |
| 2. Stimuleren van de startersmarkt | - De verordening voor startersleningen (2011) gold ook in 2013. Vanaf 2013 vloeit er geld terug in het revolverend fonds. Zodra er voldoende geld beschikbaar is, kan er weer een starterslening worden verstrekt.<br>- Onderzoek naar vertrek-, blijf- en kom-motieven van jongeren.<br>- Innovatief duurzaam woningbouwproject Emmelhage, vooral geschikt voor starters. |

| | |
|---|---|
| 3. Stimulering woningmarkt | - Grondprijsverlaging in een aantal dorpen voor een jaar.<br>- Monitoren effecten diverse maatregelen en onderzoek naar discrepanties. Op basis van uitslagen nieuwe inzet bepalen.<br>- Op basis van analyse uit enquête bij woningverkopers om inzet te bepalen. |
| 4. Emmeloord als onbetwist centrum | - Opstellen stadsvernieuwingsplan. Dit is een samenhangend beeld met aandacht voor stedenbouw, programma en ontwikkelstrategie.<br>- Opstellen ontwikkelperspectieven voor vernieuwingsgebieden in Emmeloord en relatie leggen met het stads-vernieuwingsplan.<br>- DNA van Emmeloord gebruiken als onderlegger bij ontwikkelingen. |
| 5. Versterken leefbaarheid in de dorpen | - Ondersteunen van het dorp bij het maken van dorpsvisies en uitvoeringsplannen.<br>- Ondersteuning bieden aan dorpen bij uitvoeringsplannen, vanaf het moment dat de dorpsvisie afgerond is (coördinator).<br>- Maken van ontwikkelperspectieven voor de dorpen waar vernieuwingsgebieden zijn (h)erkend.<br>- Relatie leggen tussen ontwikkel-perspectieven en wat er in de dorpsvisie naar voren komt.<br>- Integrale aanpak en afstemming met veel aandacht voor leefbaarheid.<br>- Aandacht voor invulling vrijgekomen agrarische erven. |
| 6. Ontwikkeling Nagele | - Aanpak particuliere woningbezitters in geval van renovatie bij versnipperd bezit.<br>- Ontwikkeling/transformatie van het kerngebied Nagele met onder andere toevoeging woningbouw.<br>- Verbeteren van bestaand bezit.<br>- Samenwerking met diverse partijen als dorpsbelang Nagele, bewoners, de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, vereniging Hendrick de Keyser, provincie Flevoland etc.<br>- Streven naar herstel van de groen-structuur vanuit het gedachtegoed van Mien Ruys. |
| 7. Voldoende woningaanbod – afgestemd op de vraag – in een leefbare omgeving | - Jaarlijkse monitoring van vraag en aanbod van de woningmarkt en hierop inspelen.<br>- Prestatieafspraken met Mercatus voor de periode 2013 tot en met 2022.<br>- Realiseren van woningbouw in kleine fasen, zodat voorinvesteringen en risico's per fase beperkt blijven.<br>- Flexibilisering van bestemmingsplannen zodat beter op de marktsituatie van het moment kan worden ingespeeld. |

| | |
|---|---|
| 8. Het verbeteren van de leefbaarheid met behulp van betrokken burgers in hun straat, buurt, wijk of dorp | - Voor elk dorp wordt een dorpsvisie uitgewerkt en de daarin verwoorde doelstellingen door dorpen tot uitvoering gebracht. |
| 9. Actualisatie bestemmingsplannen (BP 2014-2017, nr. 1403) | - In 2013 is het project NOP-DROP afgerond. De gemeente beschikt momenteel over een actueel (jonger dan 10 jaar) bestemmingsplannenbestand. Het is een wettelijke plicht om dit bestand ook actueel te houden. Daarmee wordt ook het in rekening kunnen brengen van bouwleges veilig gesteld. Voor het actueel houden van het bestemmingsplannen-bestand dienen vanaf 2014 jaarlijks twee bestemmingsplannen geactualiseerd te worden. |
| 10. Aanpassingen bestemmingsplannen Bant, Espel en De Munt B | - Naar aanleiding van de Nota Grondbeleid (2013) is besloten om de woningbouw-plannen in Bant en Espel en de ontwik-keling van het bedrijventerrein De Munt B in omvang te verkleinen. Dit moet een planologische vertaling krijgen in drie bestemmingsplanherzieningen. |
| 11. Aanpassing bestemmingsplan woonwagenkamp Emmeloord. (BP 2014-2017, nr. 1404) | - Uit overleg en onderzoek is gebleken dat een herinrichting van het woonwagen-kamp Emmeloord noodzakelijk is. Om dit planologisch te regelen is een herziening van het bestemmingsplan noodzakelijk. Daarnaast is er het streven om in 2014 de facilitaire gebouwen die de elke staan-plaats van het woonwagenkamp aanwezig zijn af te stoten en/of af te breken. |

**Hoe meten we dat?**

| Indicator | 2014 | 2015 | 2016 |
|---|---|---|---|
| - **Aantal nieuwe woningen Emmeloord** | 60 | 30 | 31 |
| - **Aantal nieuwe woningen overige kernen** | 30 | 34 | 26 |
| **Bovenstaande aantallen zijn gebaseerd op de prognoses in de Woonvisie.** | | | |

**Wat zijn de kaders?**
- 10 stellingen (2009).
- Ambitiedocument (2009).
- Nota van Uitgangspunten (2012).
- Nota Reikwijdte en Detailniveau (2012).
- Woonvisie 2012.
- Bestemmingsplannen.
- DNA voor de dorpen.
- DNA Emmeloord.
- Structuurvisie Noordoostpolder (2013).

# Wat mag het kosten?

(in €)

| Programma 1 | FYSIEKE LEEFOMGEVING | | | | | Lasten |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | | Rekening | Begroting | Begroting | Meerjarenraming | |
| Product | Pijler en subpijler | | na wijziging | | (x 1.000) | |
| groep | | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
| | **Pijler 1: EEN GROENE EN SCHONE LEEFOMGEVING** | | | | | | |
| B5501 | Natuurbescherming | 43.509 | 71.274 | 63.015 | 63 | 63 | 63 |
| B5602 | Groenvoorzieningen | 3.369.952 | 3.587.575 | 3.392.200 | 3.227 | 3.127 | 2.977 |
| B5603 | Grachten en waterpartijen | 102.287 | 239.566 | 210.860 | 135 | 135 | 134 |
| B7211 | Reiniging en afval | 4.670.312 | 4.974.932 | 4.677.195 | 4.363 | 4.347 | 4.345 |
| B7221 | Riolering | 2.619.411 | 2.621.844 | 2.497.647 | 2.312 | 2.418 | 2.575 |
| B7231 | Milieu | 1.664.311 | 1.652.159 | 1.199.721 | 1.244 | 1.235 | 1.221 |
| B7241 | Begraven | 578.162 | 619.831 | 740.152 | 736 | 740 | 738 |
| B7232 | Windenergiepark | 18.749 | 14.251 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | **13.066.693** | **13.781.432** | **12.780.790** | **12.080** | **12.065** | **12.053** |
| | **Pijler 2: EEN VEILIGE EN BEREIKBARE LEEFOMGEVING** | | | | | | |
| | **Subpijler 2A: INFRASTRUCTUUR** | | | | | | |
| B2101 | Wegen, straten en pleinen | 10.119.437 | 10.130.085 | 7.883.516 | 11.742 | 7.152 | 7.042 |
| B2111 | Verkeer en vervoer | 282.641 | 1.820.025 | 507.276 | 612 | 737 | 737 |
| B2211 | Binnenhavens en waterwegen | 647 | 1.154 | 1.177 | 1 | 1 | 1 |
| B2401 | Waterkeringen | 288.524 | 388.854 | 509.424 | 310 | 310 | 310 |
| | | **10.691.249** | **12.340.118** | **8.901.393** | **12.665** | **8.200** | **8.090** |
| | **Subpijler 2B: OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID** | | | | | | |
| B1201 | Brandweer | 362.905 | 336.088 | 382.476 | 382 | 382 | 382 |
| B1202 | Rampenbestrijding | 1.839.921 | 1.899.762 | 1.897.557 | 1.898 | 1.897 | 1.897 |
| B1401 | Openbare orde en veiligheid | 707.454 | 939.653 | 784.059 | 768 | 788 | 768 |
| | | **2.910.280** | **3.175.503** | **3.064.092** | **3.048** | **3.067** | **3.047** |
| | **PIJLER 3: ONTWIKKELEN IN DE LEEFOMGEVING** | | | | | | |
| | **Subpijler 3A: BOUWEN** | | | | | | |
| B8101 | Ruimtelijke ordening | 5.321.063 | 3.587.952 | 2.083.485 | 2.013 | 1.946 | 1.946 |
| B8223 | Bouw- en woningtoezicht | 2.245.878 | 2.287.996 | 2.132.590 | 2.133 | 2.133 | 2.133 |
| B8301 | Bouwgrondexploitatie | 13.619.349 | 3.850.743 | 8.678.851 | 8.801 | 8.804 | 8.996 |
| B8302 | Projecten stadshart Emmeloord | 2.266.246 | 4.707.637 | 464.286 | 464 | 464 | 464 |
| | | **23.452.536** | **14.434.328** | **13.359.212** | **13.411** | **13.347** | **13.539** |
| | **Subpijler 3B: WONEN** | | | | | | |
| B5802 | Overige leefbaarheid | 323.378 | 700.019 | 511.925 | 454 | 454 | 454 |
| B8201 | Volkshuisvestingszaken | 149.695 | 445.103 | 225.927 | 226 | 226 | 226 |
| B8211 | Stads- en dorpsvernieuwing | 50.652 | 608.413 | 256.262 | 256 | 256 | 256 |
| B8221 | Overige volkshuisvestingszaken | 487.518 | 50.026 | 946.587 | 897 | 97 | 97 |
| | | **1.011.243** | **1.803.561** | **1.940.701** | **1.833** | **1.033** | **1.033** |
| **Totale lasten programma 1** | | **51.132.001** | **45.534.942** | **40.046.188** | **43.037** | **37.712** | **37.762** |

# Wat mag het kosten?

(in €)

| Programma 1 | FYSIEKE LEEFOMGEVING | | | | | Baten |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Product groep | Pijler en subpijler | Rekening 2012 | Begroting na wijziging 2013 | Begroting 2014 | Meerjarenraming (x 1.000) 2015 | 2016 | 2017 |
| | **Pijler 1: EEN GROENE EN SCHONE LEEFOMGEVING** | | | | | | |
| B5501 | Natuurbescherming | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B5602 | Groenvoorzieningen | 21.521 | 9.149 | 9.171 | 9 | 9 | 9 |
| B5603 | Grachten en waterpartijen | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B7211 | Reiniging en afval | 5.076.954 | 5.190.955 | 5.123.202 | 5.133 | 5.392 | 5.391 |
| B7221 | Riolering | 3.332.236 | 3.350.002 | 3.378.000 | 3.385 | 3.523 | 3.712 |
| B7231 | Milieu | 22.454 | 2.640 | 2.661 | 3 | 63 | 63 |
| B7241 | Begraven | 638.480 | 650.685 | 652.994 | 653 | 653 | 653 |
| B7232 | Windenergiepark | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | **9.091.645** | **9.203.431** | **9.166.028** | **9.184** | **9.640** | **9.828** |
| | **Pijler 2: EEN VEILIGE EN BEREIKBARE LEEFOMGEVING** | | | | | | |
| | **Subpijler 2A: INFRASTRUCTUUR** | | | | | | |
| B2101 | Wegen, straten en pleinen | 565.017 | 812.656 | 114.929 | 115 | 115 | 115 |
| B2111 | Verkeer en vervoer | 18.524 | 35.537 | 65.687 | 66 | 66 | 65 |
| B2211 | Binnenhavens en waterwegen | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B2401 | Waterkeringen | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | **583.541** | **848.193** | **180.616** | **181** | **181** | **180** |
| | **Subpijler 2B: OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID** | | | | | | |
| B1201 | Brandweer | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B1202 | Rampenbestrijding | 731 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B1401 | Openbare orde en veiligheid | 28.445 | 25.000 | 25.000 | 25 | 25 | 25 |
| | | **29.176** | **25.000** | **25.000** | **25** | **25** | **25** |
| | **PIJLER 3: ONTWIKKELEN IN DE LEEFOMGEVING** | | | | | | |
| | **Subpijler 3A: BOUWEN** | | | | | | |
| B8101 | Ruimtelijke ordening | 262.094 | 714.864 | 165.020 | 165 | 165 | 165 |
| B8223 | Bouw- en woningtoezicht | 1.528.488 | 1.143.841 | 643.947 | 669 | 694 | 719 |
| B8301 | Bouwgrondexploitatie | 7.169.482 | 3.850.743 | 8.678.851 | 8.679 | 8.679 | 8.679 |
| B8302 | Projecten stadshart Emmeloord | 2.165.156 | 4.500.494 | 283.265 | 283 | 283 | 283 |
| | | **11.125.220** | **10.209.942** | **9.771.083** | **9.796** | **9.821** | **9.846** |
| | **Subpijler 3B: WONEN** | | | | | | |
| B5802 | Overige leefbaarheid | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B8201 | Volkshuisvestingszaken | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B8211 | Stads- en dorpsvernieuwing | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B8221 | Overige volkshuisvestingszaken | 32.152 | 49.224 | 492.817 | 468 | 68 | 68 |
| | | **32.152** | **49.224** | **492.817** | **468** | **68** | **68** |
| **Totale baten programma 1** | | **20.861.734** | **20.335.790** | **19.635.544** | **19.654** | **19.735** | **19.947** |

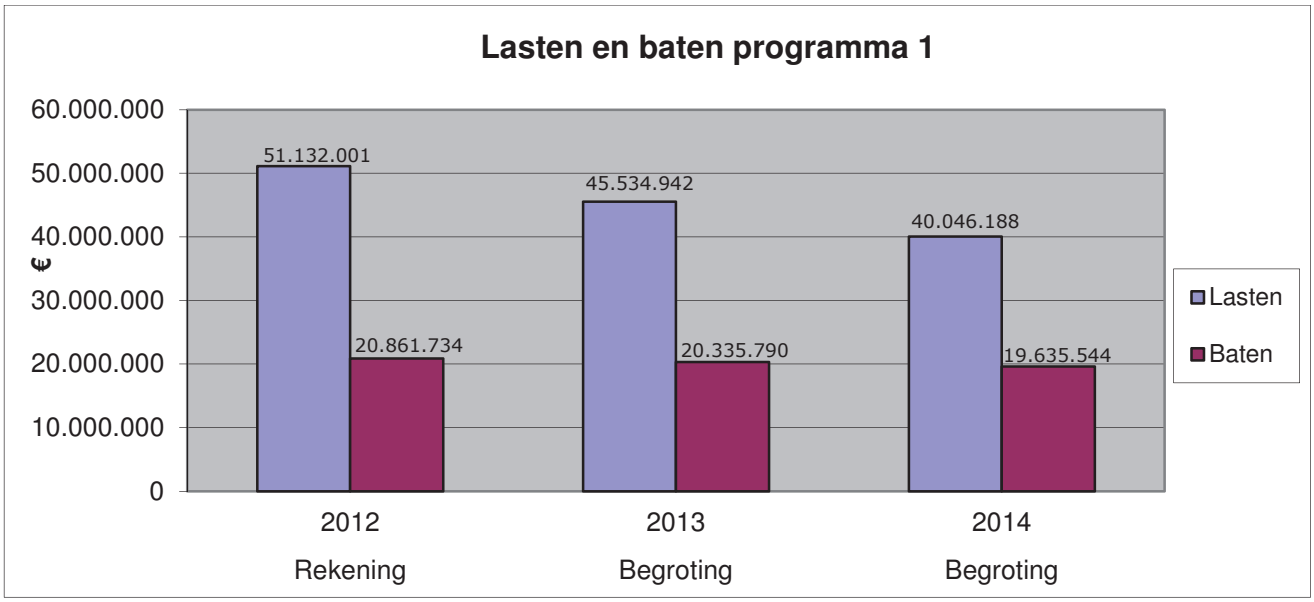


## Geplande investeringen

(in €)

| Omschrijving | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|---|---|---|---|---|
| | | | | |
| **Pijler 1: een groene en schone leefomgeving** | | | | |
| Berg Bezink Bassin De Erven fase 3 | 22.000 | | | |
| Rioolgemaal bedrijvenpark A6 | | | 25.000 | |
| Rioolgemaal Noordermiddenweg, Espel | | | 10.000 | |
| Berg Bezink Bassin Hertogstraat, Creil | | | 20.000 | |
| Tunnelgemaal Urkerweg | | | 12.000 | |
| Rioolgemaal Dierenkliniek Espelerlaan | | | | 12.500 |
| Rioolgemaal Zorgboerderij Pilotenweg | | | | 10.000 |
| Rioolgemaal Waterland | | | | 10.000 |
| Rioolgemaal J. Marisstraat, Marknesse | | | | 25.000 |
| Rioolgemaal GJ Gillotstraat, Ens | | | | 20.500 |
| Berg Bezink Bassin Vaartweg, Espel | | | | 20.000 |
| Kolkenzuiger | 185.200 | | | |
| Ondergrondse glascontainers | 20.000 | 20.000 | | |
| Rioolgemaal Gildenweg | 10.500 | | | |
| Rioolgemaal Plevierenstraat | 11.000 | | | |
| Rioolgemaal Bloesemweg Kraggenburg | 13.200 | | | |
| Rioolgemaal Urkerweg BP station | 11.000 | | | |
| Rioolgemaal De Munt II (Florijn) | | 48.800 | | |
| Rioolgemaal Ambachtstraat Rutten | | 16.800 | | |
| Rioolgemaal Museum Schokland | | 6.000 | | |
| Vervanging Grafdelfmachine | | 72.300 | | |
| | | | | |
| **Pijler 2: een veilige en bereikbare leefomgeving** | | | | |
| Vervanging gladheidmeldpunten | 90.000 | | | |
| Vervanging gladheidsbestrijding | 50.000 | 100.000 | 63.000 | 35.000 |

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| Vervanging Tennant middel grote veegmachine | | 154.600 | | |
| Vervanging kleine veegmachine Singo | | 130.000 | | |
| Afstandsbediening 4 bruggen Emmeloord | | 50.000 | | |
| | | | | |
| **Totaal programma 1** | **412.900** | **598.500** | **130.000** | **133.000** |

## Gerelateerde toevoegingen/onttrekkingen aan reserves

(in €)

| **Omschrijving** | **Toevoeging 2014** | **Onttrekking 2014** |
|---|---|---|
| | | |
| **Pijler 1: een groene en schone leefomgeving** | | |
| Nieuwe overeenkomst huishoudelijke afvalstromen | | 75.000 |
| Egalisatiereserve afvalstoffenheffing | | 300.501 |
| Korting afvalstoffenheffing | | 242.630 |
| Omgevingsdienst OFGV | 11.629 | |
| Windpark | | 17.500 |
| Egalisatie riolering | | 265.382 |
| Egalisatie begraafplaatsen | | 37.158 |
| | | |
| **Pijler 2: een veilige en bereikbare leefomgeving** | | |
| Extra parkeerplaatsen woonwijken | | 50.000 |
| Veiligheidszorg | | 20.000 |
| Inzet buitengewoon opsporingsambtenaren | | 75.000 |
| Nazorg onderhoud Tollebeek | | 21.850 |
| MFC Tollebeek en MFC Nagele | 12.000 | |
| | | |
| **Pijler 3: ontwikkelen in de leefomgeving** | | |
| Bedrijven, Wijken en Dorpen | | 5.539 |
| Bestemmingsplannen en bouw | | 50.000 |
| Structuurvisie | | 75.000 |
| Uitvoeringslab Nagele | | 450.000 |
| | | |
| **Totaal programma 1** | **23.629** | **1.685.560** |

# Programma 2

# Sociale leefbaarheid

# Programma 2 Sociale leefbaarheid

Raadscommissie : Samenleving (SML); Bestuur, Financiën en Economie (BFE)

**Programma** | **Pijler** | **Subpijler/productgroep/projecten**

Sociale leefbaarheid

4. Leren in Noordoost-polder

**Portefeuillehouder: W.R. Ruifrok**
**Directeur: E.G. de Vries**
Onderwijshuisvesting
Onderwijstaken lokale overheid
Kinderopvang
Peuterspeelzaalwerk

5. Ontspannen in Noordoost-polder

**Subpijler Sport**
**Portefeuillehouder: P.M.S. Vermeulen**
**Directeur: E.G. de Vries**
Zwembaden
Sportaccommodaties
Bevorderen sportbeoefening

**Subpijler Kunst, cultuur en bibliotheek**
**Portefeuillehouder: W.R. Ruifrok**
**Directeur: E.G. de Vries**
Openbare bibliotheek
Centrum kunstzinnige vorming
Kunst en cultuur
Media

**Portefeuillehouder: P.M.S. Vermeulen**
**Directeur: I. Valk**
Centrum kunstzinnige vorming, onderdeel verzelfstandiging

**Subpijler Cultureel erfgoed**
**Portefeuillehouder A. van der Werff**
**Directeur: E.G. de Vries**
Cultureel erfgoed

6. Maatschap-pelijk partici-peren in Noordoost-polder

**Subpijler Maatschappelijke participatie**
**Portefeuillehouder:H.R.Bogaards-Simonse**
**Directeur: E.G. de Vries**
Jeugdbeleid
Overige leefbaarheid
Ouderenbeleid
Minderhedenbeleid
Armoedebeleid
Maatschappelijke zorg
Sociaal cultureel werk
Re-integratiebeleid
Vervoers- en woonvoorzieningen
Huishoudelijke ondersteuning
Uitstroombevordering
Subsidie vrijwilligers
Volksgezondheid

**Subpijler Sociale werkvoorziening:**
**Portefeuillehouder:H.R.Bogaards-Simonse**
**Directeur: E.G. de Vries**
Sociale werkvoorziening

## Programmadoel

Het doel van het programma Sociale leefbaarheid is het in stand houden van de sociale leefbaarheid in een buurt, wijk, dorp of stad en richt zich op alle leefgebieden: leren, meedoen, activering, ontspanning, gezondheid en bewegen, ondersteuning bij psychische en lichamelijke beperkingen, mantelzorg, vrijwilligerswerk, cultuurparticipatie en informatievoorziening. Hierbij wordt gestreefd naar maatschappelijke participatie van alle inwoners.

**Pijler 4 Leren in Noordoostpolder:**
We creëren goede randvoorwaarden, zowel in kwalitatieve als in kwantitatieve zin, om inwoners optimale ontwikkelingskansen te bieden.

**Speerpunten uit eerder vastgestelde documenten, de beleidsplanning 2014-2017 (BP) en overige specifieke aandachtspunten**:

- Uitvoeren peuterspeelzaalwerk (BP 2013-2016, nr. 1321)
- Voorkomen van achterstanden bij risico kinderen (BP 2013-2016, nr. 1322)
- Toezicht en handhaving peuterspeelzalen en kinderopvang (BP 2013-2016, nr. 1323)
- Opstellen visie en beleidsplan en uitbesteden gebouwenscan voor bepaling vereiste ingrepen (BP 2013-2016, nr. 1324)
- Uitvoering geven aan nota Kindcentra door beoogde participanten bij elkaar te brengen en tot overeenkomsten brengen voor inhoudelijke en organisatorische samenwerking/-woning (BP 2013-2016, nr. 1325)
- Het aanpassen/investeren in het leegstaande onderwijsgebouw Ring 1 te Nagele ten behoeve van ingebruikgeving/verhuur (BP 2013-2016, nr. 1326)
- Uitbreiding en aanpassing van bestaande huisvesting van het Voortgezet onderwijs in het kader van het Centrum voor Beroepsonderwijs en mogelijke landelijke ontwikkelingen (BP 2013-2016, nr. 1327)

**Actuele ontwikkelingen**

**Inleiding Programma Leren**
In 2012 en 2013 is op basis van de sociale structuurvisie het programma Leren gemaakt.

Voor het programma Leren zijn 3 kernopgaven van belang:

- Mensen doen mee
- Herstructureren van het voorzieningenniveau
- Aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt

Het programma Leren wil inspelen op de ondersteuningsvragen van gezinnen met kinderen in Noordoostpolder op een flexibele manier zodat maatwerk mogelijk is en samenwerken met partners om maatwerk mogelijk te maken.
Daarnaast wordt integraal samengewerkt, zowel binnen het programma leren als in samenhang met andere programma’s waarbij van collega’s wordt gevraagd de ondersteuningsvragen van inwoners centraal te stellen.

***Kernopgave: Mensen doen mee***

**Passend onderwijs**
Passend onderwijs staat voor maatwerk in het onderwijs. Voor elk kind en iedere jongere: onderwijs dat aansluit bij zijn of haar mogelijkheden en talenten. De invoering van passend onderwijs is uitgesteld tot 1 augustus 2014. Uiterlijk 1 mei 2014 hebben de samenwerkingsverbanden een ondersteuningsplan vastgesteld en naar de Inspectie van het onderwijs gestuurd. Deze plannen moeten in een op overeenstemming gericht overleg (OOGO) met de gemeente tot stand zijn gekomen. Het OOGO moet hiervoor ingericht worden door de gemeente.
Voor de gemeente heeft de invoering van passend onderwijs mogelijk gevolgen voor onderwijshuisvesting, leerplicht, leerlingenvervoer, de rol van het Centrum voor Jeugd en Gezin.

**Leerlingenvervoer**
In het najaar van 2013 is gestart met de pilot Mee op Weg. Het doel van deze pilot is om leerlingen die gebruik maken van het taxivervoer te begeleiden naar zelfstandig reizen met het openbaar vervoer. De pilot wordt in het voorjaar van 2014 geëvalueerd. Afhankelijk van het succes van de pilot wordt besloten of er meer leerlingen kunnen overstappen van de taxi naar het openbaar vervoer.

**Jeugdbeleid 2011 – 2014**
Het preventieve jeugdbeleid wordt in 2014 geëvalueerd. Op basis van de resultaten wordt in samenspraak met onze partners nieuw jeugdbeleid voor de periode van 2015 – 2019 ontwikkeld. Het preventieve jeugdbeleid voor de nieuwe periode sluit aan bij de uitgangspunten van Krachtig Noordoostpolder en Zorg voor Jeugd.
De lokale educatieve agenda (LEA) is een onderdeel van het jeugdbeleid 2011 en 2014. De LEA wordt eveneens geëvalueerd.

**Nota voorschools 2011 – 2014**
De voor- en vroegschoolse educatie (VVE) en het peuterspeelzaalwerk wordt tot 1-1-2015 grotendeels bekostigd (± 75%) vanuit de Brede doeluitkering (BDU) die de gemeente van het Rijk ontvangt voor het onderwijsachterstandenbeleid.
In 2014 wordt het VVE beleid geëvalueerd in combinatie met modernisering van het peuterspeelzaalwerk. Ook de evaluatie van het integraal jeugdbeleid is hierop van invloed.
Op basis van deze evaluaties en de beschikbare Rijksmiddelen wordt nieuw beleid ontwikkeld, samen met onze partners en in aansluiting en afstemming met Krachtig Noordoostpolder en Zorg voor Jeugd.

**Leerplicht**
Door de decentralisatie jeugdzorg en de invoering van passend onderwijs wordt een toename van werkzaamheden voor de leerplichtambtenaren verwacht. Het is van belang dat de samenwerking met het basisonderwijs wordt versterkt. Signalering en doorverwijzing van leerlingen met problemen op meerdere leefgebieden naar het CJG in een zo vroeg mogelijk stadium is noodzakelijk. In 2014 is duidelijk welke rol leerplicht speelt in de keten van zorg in Noordoostpolder.

**Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG)**
Door de decentralisatie van de jeugdzorg is doorontwikkeling van het Centrum voor Jeugd en Gezin gewenst. Op die manier ontstaat efficiëntere en effectievere zorg voor kinderen van 0 – 23 jaar met problematiek in gezinnen. De werkwijze in het CJG wordt afgestemd met de ontwikkeling Krachtig Noordoostpolder en Zorg voor Jeugd.

***Kernopgave: Herstructureren van het voorzieningenniveau***

**Accommodatiebeleid**
Het accommodatiebeleid richt zich op herstructurering van de bestaande accommodaties, het verbeteren van de kwaliteit van de accommodaties, het verbeteren van de bezettingsgraad van eventueel overblijvende accommodaties, het opzetten van beheersstructuren en de verbetering van de exploitatie en de draagkracht van accommodatie-exploitanten. Het verhogen van de bezettingsgraad kan bijdragen aan minder financiële lasten en het behoud van maatschappelijke voorzieningen (=activiteiten). Dit betekent wel een deels of geheel inleveren van volledige autonomie/zeggenschap over ruimtegebruik door diverse maatschappelijke partijen.

**Decentralisatie buitenonderhoud Primair onderwijs**
De decentralisatie van het buitenonderhoud in het primair onderwijs wordt van rijkswege uitgevoerd en per 1-1-2015 geëffectueerd. Voor de gemeente is het zaak in overleg met het primair onderwijs het te handhaven onderhoudsniveau van de onderwijsgebouwen na de decentralisatie vast te leggen en met het onderwijs afspraken te maken over een eventuele wijze van controle van dat niveau. Het nalaten van het uitvoeren van de onderhoudstaak door het onderwijs leidt immers een eerdere noodzaak van nieuwbouw waar de gemeente financieel verantwoordelijk voor is.

***Kernopgave: Aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt***

**Centrum voor Beroepsonderwijs (CvBO)**
Het CvBO betekent primair dat de besturen voor voortgezet onderwijs aan zet zijn. Het op andere wijze organiseren en mogelijk positioneren van het vmbo-BB/KB en deels of geheel het vmbo-TL onderwijs. De gemeente kan faciliteren, ondersteunen, en meedenken en door middel van gesprekken richting aangeven, andere maatschappelijke partners verwijzen naar het veld. Op het terrein van de onderwijshuisvesting is sprake van een faciliterende rol, die primair volgend is. Wel kan de gemeente sturen door het meer of minder strikt toepassen van de regels van de onderwijshuisvesting. Dat wil zeggen dat als het onderwijsveld voorzieningen wenst die beter aansluiten op de wensen van de onderwijsorganisaties, zij zich ook bewust dienen te zijn van de maatschappelijke vraag/taakstelling.

| **Wat willen we bereiken?** | **Wat gaan we daarvoor doen?** |
|---|---|
| 1. Passend onderwijs: samen werken aan ontwikkelingskansen voor kinderen door afstemming | - Vaststellen procedure OOGO voor passend onderwijs in aansluiting / afstemming met de procedure OOGO onderwijshuisvesting.<br>- Afstemming ondersteuningsplannen onderwijs met het beleid Zorg voor Jeugd.<br>- Vaststellen onderwijsondersteuningsplannen in OOGO. |
| 2. Leerlingenvervoer: zoveel mogelijk leerlingen met een beperking maken gebruik van het openbaar vervoer | - Evaluatie pilot leerlingenvervoer.<br>- Vervolg pilot leerlingenvervoer.<br>- Mogelijke aanpassing verordening leerlingenvervoer 2013 in verband met de invoering van passend onderwijs. |

| | |
|---|---|
| 3. Jeugdbeleid: meer vroegsignalering, meer passende preventieve activiteiten, minder overlast en informatie & advies op maat | - Evaluatie jeugdbeleid 2011–2014.<br>- Evaluatie Lokale Educatieve Agenda 2011–2014.<br>- Ontwikkeling jeugdbeleid en Lokale Educatieve Agenda 2015–2019. |
| 4. Voor en vroegschoolse Educatie: verbeteren van de uitgangspositie van kinderen van 2 – 4 jaar | - Evaluatie Voor en Vroegschoolse Educatie 2011–2014.<br>- Ontwikkelen Voor en Vroegschoolse Educatie 2015–2019.<br>- Modernisering peuterspeelzaalwerk. |
| 5. Leerplicht: meer leerlingen halen een startkwalificatie en minder leerlingen verlaten het onderwijs zonder startkwalificatie | - Verzuimprotocol basisonderwijs.<br>- Document werkwijze leerplicht ontwikkelen die past en aansluit bij Krachtig Noordoostpolder en Zorg voor Jeugd. |
| 6. Centrum voor Jeugd en Gezin: Betere kansen voor kinderen van – 9 maanden tot 23 jaar met opvoed- en opgroei problemen en beter positioneren van opvoed- en opgroei informatie | - Document werkwijze CJG ontwikkelen die past en aansluit bij Krachtig Noordoostpolder en Zorg voor Jeugd.<br>- Subsidie verlenen op basis van aangepaste voorwaarden. |
| 7. Vermindering accommodaties, hogere bezettingsgraad bestaande accommodaties | - Nota Accommodatiebeleid.<br>- Meer onderwijsaccommodaties en MFA's met bijbehorende beheer- en exploitatieovereenkomsten waar meerdere partijen gebruik van maken. |
| 8. Vastleggen kwaliteitsafspraken en wijze van inspecteren van onderhoud onderwijsgebouwen | - Opname afspraken in verslag OOGO 2014 of afzonderlijk document. |
| 9. Betere aansluiting onderwijs arbeidsmarkt | - Organiseren oploop met spreker van statuur voor ouders/raden van toezicht, Medezeggenschapsraden over belang van beroepsonderwijs.<br>- Toepassen verwijzingsbepalingen onderwijshuisvesting VO eventueel in combinatie met nieuw op te stellen IHP-VO. |

**Hoe meten we dat?**

| Indicator | 2012 | 2014 | 2017 |
|---|---|---|---|
| **- Aantal te verminderen voortijdige schoolverlaters** | 74 | 74 | 74 |
| **- Aantal startkwalificaties** | 1.650 | 1.650 | 1.650 |
| **- Aantal peuters met VVE-programma** | 128 | 128 | 128 |
| **- Aantal gerealiseerde kindcentra** | 0 | 2 | 4 |

**Wat zijn de kaders?**

*Algemeen*
- Sociale structuurvisie.

*Onderwijstaken lokale overheid*
- Expertisebundeling Noordoostpolder 2010 – 2014.
- LEA 2011 – 2014.
- Nota Jeugdbeleid Noordoostpolder 2011–2014.
- Ambtinstructie leerplicht (2011).
- Nota Kindcentra (augustus 2011).
- Verordening leerlingenvervoer (2013).

*Kinderopvang en Peuterspeelzaalwerk*
- Doelgroep bepaling VVE (2008).
- Nota voorschoolse periode Noordoostpolder 2011-2014.
- Verbeterplan VVE (2013).

**Subpijler 5A Sport:**
We streven naar een bewegende en sportende bevolking en een adequaat aanbod van binnen- en buitensportaccommodaties.

**Speerpunten uit eerder vastgestelde documenten, de beleidsplanning 2014-2017 (BP) en overige specifieke aandachtspunten**:

- Inventariseren van de staat van onderhoud buitensportaccommodaties dorpen (CP 2010-2014, nr. 20)
- Goed onderhouden openbaar gebied rond de Corridor (BP 2012-2015, nr. 1216)
- Zorgen voor evenwicht in baten en lasten na realisatie Masterplan Sport (BP 2013-2016, nr. 1328)
- Financiële bijdrage in renoveren sport gerelateerde opstallen (BP 2013-2016, nr. 1329)
- Taakstelling bezuiniging sportaccommodaties (BP 2014-2017, nr. 1405)

**Actuele ontwikkelingen**

***Voetbal***
Vanwege een teruglopend ledenaantal hebben twee voetbalverenigingen een wedstrijdveld moeten inleveren. De KNVB heeft lange termijn prognoses gemaakt. Uit deze prognose blijkt dat een aantal verenigingen te maken krijgt met een daling van het aantal leden. Vooral de instroom van jeugd neemt af. Deze trend is nu al waarneembaar met als gevolg dat er bij een paar verenigingen sprake is van een onevenwichtige opbouw van jeugdelftallen. Er is een vereniging die geen A-junioren en B-junioren elftal aan de competitie kan laten deelnemen. Hierdoor is er ook op termijn geen doorstroom meer naar de senioren. De KNVB heeft de verenigingen, die met deze problematiek te maken hebben, geadviseerd samen te gaan werken.

***Tennis***
Niet alleen bij voetbal, maar ook bij tennis daalt het aantal leden. De oorzaak hiervan is enerzijds minder instroom van jeugdleden en anderzijds een afnemende belangstelling voor tennis. De tennisvereniging in Emmeloord had bijvoorbeeld een aantal jaren geleden ongeveer 1.000 leden. In 2013 had deze vereniging nog maar 360 leden.

De consequentie van het teruglopend ledenaantal is dat sommige tennisverenigingen een overcapaciteit aan banen hebben. Afgezet tegen de norm die de tennisbond hanteert zijn er 13 banen die kunnen worden afgestoten.

***Staat van onderhoud buitensportaccommodaties dorpen***
De staat van onderhoud van de wedstrijdvelden en tennisbanen is in het algemeen goed te noemen. De kwaliteit van een aantal trainingsvelden is vanwege de belasting matig. Bij de aanvang van het seizoen zijn die velden groen en in het najaar doorgaans kaal. Door de intensieve veldbelasting krijgt het gras niet de kans te herstellen. Hierdoor ontstaat er een kale vlakte waar wel op getraind kan worden. Alleen bij veel regen kan het water niet worden afgevoerd, waardoor trainen niet mogelijk is.

***Sportstimulering***
Voor 2014 ontvangt de gemeente in het kader van de rijksregeling Impuls brede scholen, sport en cultuur een bijdrage voor combinatiefunctionarissen. Het gaat hierbij om cofinanciering (60% gemeente en 40% Rijk). In totaal is er voor sport, brede scholen en cultuur 7,9 fte beschikbaar. Voor het onderdeel sport wordt 3,6 fte ingezet. Het betreft hier sportstimulering en verenigingsondersteuning. De genoemde regeling richt zich op inwoners tot 23 jaar. Er wordt nagegaan of één van de combinatie-functionarissen sport kan worden ingezet als buurtsportcoach, met als doel het stimuleren van bewegen en sporten voor inwoners vanaf 23 jaar. Het ministerie van VWS heeft hier geen probleem mee.

De rijksregeling heeft een looptijd tot en met 2014. Het is nog niet bekend of het Rijk de regeling gaat verlengen.

**Bezuinigingen op sportaccommodaties**
In 2014 moet er verder structureel worden bezuinigd op sportaccommodaties. De totale taakstelling is € 295.000, welke gefaseerd gerealiseerd zal worden. Voor 2014 geldt een taakstelling van € 80.000. Deze zal gehaald worden uit het anders organiseren van het sporthalbeheer. Medio 2013 zijn de beheerders onderdeel geworden van Wijkbeheer. Groot voordeel is onder andere dat de activiteiten van de beheerders aansluiten bij de activiteiten van Wijkbeheer en dat hierdoor aan efficiency gewonnen kan worden.
In 2015 zal er een tariefsverhoging van 10% plaats vinden. Voor de jaren daarna ligt er een taakstelling om te bezuinigen bij het zwembad en verder te bezuinigen bij sporthalbeheer. Vanaf 2018 moet er nog een taakstelling van € 75.000 structureel worden ingevuld. In 2014 zullen hiervoor in overleg met de partijen uit het sportveld voorstellen voor worden gedaan.

| **Wat willen we bereiken?** | **Wat gaan we daarvoor doen?** |
|---|---|
| 1. 80% van de inwoners van de gemeente voldoet aan de zogenoemde RSO-norm* (twaalf x sporten per jaar of vaker) | - Uitvoering geven aan de rijksregeling Impuls brede scholen, sport en cultuur (combinatiefuncties).<br>- Verstrekken van subsidies ten behoeve van (het stimuleren van) deelname aan sportactiviteiten. |
| 2. Laagdrempelige en multifunctionele sportvoorzieningen voor alle bewoners | - Uitvoeren groot onderhoud en renovaties op sportvelden en binnensportaccommodaties.<br>- Opstellen van een toekomstvisie van sportaccommodaties in de dorpen in relatie met het accommodatiebeleid. |
| 3. Een kwalitatieve en kwantitatieve inhaalslag voor de sportaccommodaties in Emmeloord | - Uitgevoerd met Masterplan Sport (afgerond in 2013).<br>- Exploitatielasten zijn verwerkt in de begroting 2014 en volgende jaren. |
| 4. Op sport rust een bezuiniging-staakstelling oplopend tot € 295.000 vanaf 2017 | - Onderhoud tennisbanen afstoten naar de verenigingen.<br>- Tarieven verhogen.<br>- Beheer sporthallen anders organiseren.<br>- Voetbalvelden waar geen recht op bestaat uit het onderhoud halen.<br>- Pilot zelfwerkzaamheid onderhoud voetbalvelden. |

| | |
|---|---|
| 5. In stand houden van een zwemvoorziening voor de inwoners van de Noordoostpolder | - Subsidie verstrekken.<br>- Nieuw convenant voor komende jaren vaststellen. |

* Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (**RSO**)

**Wat zijn de kaders?**

- Sociale structuurvisie, sociaal en vitaal op eigen kracht, 2012.
- Sportnota 2008–2015; Bewegen naar een sportieve samenleving.
- Masterplan Sportaccommodaties Emmeloord, maart 2009.
- Convenant gemeente – zwembad Bosbad 2013.
- Uitvoeringsplan combinatiefuncties, juli 2011.

**Subpijlers 5B Kunst, cultuur en bibliotheek en 5C Cultureel erfgoed:**
We streven naar een brede cultuurparticipatie van onze inwoners en het vergroten van de bewustwording en betrokkenheid bij het cultureel erfgoed.

**Speerpunten uit eerder vastgestelde documenten, de beleidsplanning 2014-2017 (BP) en overige specifieke aandachtspunten**:

- Beoordelen wat de consequenties zijn van het verkregen siteholderschap voor Schokland in 2010 en hoe de gemeente hiermee verder wil (CP 2010-2014, nr. 25)
- Inzetten op Nagele als tweede werelderfgoed binnen Noordoostpolder inclusief bevorderen van de komst van het Maison d'Artiste (CP 2010-2014, nr. 35)
- Bij de toeristische promotie gebruik maken van de bijzondere waarde van werelderfgoed Schokland en wederopbouwgebied Noordoostpolder (BP 2010-2013, nr. 23)
- Het opstellen en vastleggen van Erfgoedbeleid om te sturen op het eenduidig uitdragen van 'het verhaal van de polder' en het stimuleren van initiatieven die bijdragen tot het behoud van ons cultureel erfgoed (BP 2011-2014, nr. 1115)
- Groot onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen (BP 2013-2016, nr. 1330)
- Steunfunctie onderwijs (BP 2013-2016, nr. 1331)
- Kunstcollectiebeheer gemeentelijk kunstbezit (BP 2013-2016, nr. 1332)
- Verzelfstandiging en samenwerking op gebied van kunst en cultuur (BP 2013-2016, nr. 1333)
- Technische nulmeting, plaatsen veldapparatuur en inmeten van rijksmonument Middelbuurt op Werelderfgoed Schokland, herstelwerkzaamheden en afschermen Werelderfgoed van negatieve weersinvloeden en bezoekers (BP 2013-2016, nr. 1334)
- Onderzoek naar verdere vormgeving Cultuurbedrijf Noordoostpolder (verzelfstandiging CuZa plus fusie met theater 't Voorhuys)
- Cuza, het serviceniveau van klanten en leerlingen, budgettair neutraal, te waarborgen (BP 2014-2017, nr. 1406)

**Actuele ontwikkelingen**
In 2012 is een kwartiermaker aangesteld die samen met de directies van theater 't Voorhuys en Culturele Zaken een Meerjarenprogramma heeft opgesteld, waarin staat wat het Cultuurbedrijf zal bieden, op welke manier het Cultuurbedrijf te werk zal gaan en wat de kosten en inkomsten per programmaonderdeel zullen zijn. Inmiddels wordt de verzakelijking van Culturele Zaken uitgewerkt en doorberekend. Dit zal leiden tot een voorstel voor volledige verzelfstandiging (privatisering) of voor een verzakelijking

(interne verzelfstandiging). In het seizoen 2013-2014 gaan Theater, Muzisch Centrum / Culturele Zaken, Museum Schokland en de Kunstuitleen al intensief samenwerken in de lijn van het meerjarenprogramma.

De provincie Flevoland heeft de financiering van de steunfunctie Onderwijs (cultuureducatie) stopgezet. Er is intensieve afstemming geweest over de wijze waarop het door de provincie gefinancierde Provinciaal Expertisecentrum aanvullend kan zijn aan de lokale loketten cultuureducatie binnen de gemeenten. De gemeente handhaaft het lokale loket bij het Muzisch Centrum; de kosten daarvan worden opgevangen binnen de begroting. Dat leidt uiteraard tot beleidskeuzes en gaat ten koste van de diversiteit van het vrijetijdsaanbod van Culturele Zaken.
Omdat de gemeente Urk niet wil bijdragen, worden de tarieven voor scholen op Urk verhoogd. Dat geldt ook voor deelname aan vrijetijdsaanbod voor niet-inwoners van Noordoostpolder.

Nadat in 2013 is besloten de lesgelden privaatrechtelijk vast te stellen, wordt een ander tarievenbeleid doorgevoerd dat meer in lijn is met de landelijke gemiddelden. De jeugdtarieven blijven voor de eerste vier lesjaren laag, voor volwassenen worden de tarieven fasegewijs kostendekkend.

De bibliotheek heeft, om de bezuinigingen op te kunnen vangen, in 2013 haar locatie aan het Harmen Visserplein verbouwd. Daardoor kan zij de bovenverdieping en garage van de bibliobus verhuren en zo extra inkomsten verwerven. Ook is de inrichting volgens het landelijk retailconcept uitgerold. Dit zal naar verwachting leiden tot meer uitleningen en leden. De bibliobus rijdt niet meer door de Noordoostpolder.

*Werelderfgoed Schokland*
In 2012 is het rapport 'Naar een duurzaam behoud van Schokland' gereedgekomen. In dit rapport staan scenario's met mogelijke ontwikkelrichtingen betreffende het Werelderfgoed en de implicaties daarvan voor wat betreft financiën. In mei 2013 is dit rapport met de gemeenteraad besproken. Welk scenario gekozen gaat worden is afhankelijk van diverse onderzoeken op het gebied van water, natuur en archeologie. Eind 2013 zullen de resultaten daarvan bekend zijn en wordt duidelijk welk scenario het beste is voor een duurzaam behoud van het Werelderfgoed. Daarmee wordt ook duidelijk wat de financiële consequenties zijn en zal de gemeente bepalen in welke mate zij daarin kan bijdragen.

In het kader van het vergroten van het draagvlak voor het Werelderfgoed Schokland en omgeving en het bevorderen van toerisme en recreatie in het gebied, is in 2013 gestart met het Publieksparticipatieplan II.
De financiering voor dit plan vindt plaats via de Visie Erfgoed en Ruimte (VER). In april 2013 zijn zogenaamde VER-ateliers gestart met lokale ondernemers om te bepalen vanuit welke gezamenlijke boodschap over het Werelderfgoed we willen werken. Dit moet leiden tot een eenduidig beeld en de daarbij behorende gebiedsprogrammering. Binnen de VER-ateliers wordt ook aandacht besteed aan de financiële mogelijkheden van een bepaalde te kiezen lijn en eventueel bijbehorende organisatievorm voor alle activiteiten op het gebied van recreatie en toerisme. Eind 2013 zal dit gereed zijn. De realisatie van het gebiedsprogramma start vervolgens in 2014 en zal voortduren tot 2017.

De technische nulmeting van de terp is gestart in mei 2013. Vertragende factor is het faillissement van de Monumentenwacht, de aannemende partij.

| **Wat willen we bereiken?** | **Wat gaan we daarvoor doen?** |
|---|---|
| **Subpijler 5B Kunst, cultuur en bibliotheek** | |
| 1. Zoveel mogelijk inwoners zijn cultureel 'actief" | - Bieden van een breed en gevarieerd aanbod van cursussen en workshops ('vrijetijdsaanbod') op het Muzisch Centrum, en het vraaggericht inspringen op wensen van inwoners, waarbij de gemeente vooral wil investeren in de jeugd in de fasen kennismaken en oriëntatie. Dit in goede wisselwerking tussen gemeente, gesubsidieerde instellingen, particuliere aanbieders en amateurverenigingen.<br>- Ondersteunen van amateur-verenigingen in de culturele sector en stimuleren van podiumactiviteiten (door amateurs) door middel van verhuur van ruimten en faciliteiten tegen cultureel tarief.<br>- Een representatief en gevarieerd theateraanbod mogelijk maken in Theater 't Voorhuys via het verstrekken van subsidie op basis van de uitvoeringsovereenkomst, met inachtneming van de bezuinigings-taakstelling. |
| 2. De culturele infrastructuur in stand houden met minder middelen | - Toewerken naar een organisatie-structuur en subsidiemodel dat past bij het nieuwe 'Cultuurbedrijf' en een aangepaste subsidieovereenkomst met de bibliotheek.<br>- Sturen op samenwerking, ook tussen musea en andere erfgoedinstellingen. |
| 3. Vrijetijdsaanbod en versterking van kunsteducatie binnen het gehele reguliere onderwijs in de gemeente ter stimulering van een culturele basis bij kinderen | - Het primaire en voortgezette onderwijs ondersteunen in haar cultuur-educatiebeleid door verstrekken van een breed lespakket Kunsteducatie aan een groot deel van de basisscholen. Vraag en aanbod makelen en, indien gevraagd, adviseren over doorlopende leerlijn.<br>- Verder verbreden van het voorschoolse, naschoolse en tussenschoolse aanbod voor jonge kinderen.<br>- Kunsteducatie voor het voortgezet onderwijs versterken door de vraag beter inzichtelijk te maken en aanbod te ontwikkelen, mede door het<br><br>inzetten van de combinatie-functionarissen onderwijs/cultuur. |
| 4. Burgers beschikken over een lokale omroep | - Conform de Mediawet 2008 subsidiëren van de lokale omroep en |

| | |
|---|---|
| | toezien op representativiteit van het PBO.<br>- De gemeente blijft sturen op samenwerking tussen de omroepen en op een goede, representatieve afvaardiging binnen het PBO. |
| 5. Het vergroten van de bewustwording en beleving op het terrein van de beeldende kunsten en cultureel erfgoed | - Organiseren van tentoonstellingen, exposities en projecten Erfgoed-educatie.<br>- Het, als gevolg van beperktere budgetten, beleidsarm uitvoeren van het beleid Beeldende Kunst in de Openbare Ruimte.<br>- Het in stand houden van het aantal objecten van beeldende kunst in de openbare ruimte.<br>- Beleid uitvoeren voor verplaatsingen kunstwerken en wijze van omgaan met de gemeentelijke kunstcollectie.<br>- De Adviescommissie beeldende kunst instellen zodra daar voldoende aanleiding voor is (voldoende adviesvragen). |
| 6. Het in samenwerking met provincie Flevoland realiseren van het 7e landschapskunstwerk in Noordoostpolder | - Na opdrachtverlening laten realiseren van het 7e landschapskunstwerk, het onderhoud structureel regelen en de wet- en regelgeving op betreffende locatie zo nodig aanpassen. |
| 7. Laagdrempelige toegang tot digitale en fysieke informatie, leesbevordering en stimuleren van mediawijsheid | - Conform de Wet op het specifiek Cultuurbeleid een basisbibliotheek in stand houden via structurele subsidie op basis van een uitvoeringsovereenkomst die aansluit bij de bezuinigingstaakstelling.<br>- Strakke regie houden op de wijze waarop de bibliotheek haar bezuinigingstaakstellingen invult. |
| **Subpijler 5C Cultureel erfgoed** | |
| 1. Een duurzaam behoud van het Werelderfgoed Schokland | - Het, op basis van het rapport 'Naar een duurzaam behoud van Schokland', stimuleren en mogelijk maken van benodigde onderzoeken om een scenario te kunnen kiezen voor de toekomst. |
| 2. Duidelijkheid over siteholderschap Schokland | - Verstevigen van de organisatie-structuur door middel van het aansturen van de siteholdergroep en gebiedscommissie. |
| 3. Een eenduidige gebieds-programmering en meer mogelijk-heden voor lokale ondernemers | - Mogelijk maken van VER-ateliers en aansturen gebiedsprogrammering. |

| | |
|---|---|
| 4. Duidelijke visie over toekomst museum Schokland | - Plan maken voor toekomst museum Schokland en duidelijkheid over organisatie daarin. |
| 5. De gemeentelijke gebouwen op het door de raad vastgestelde onderhoudsniveau onderhouden | - Uitvoering geven aan het gemeentelijk gebouwenplan.<br>- Zoveel mogelijk gebruik maken van de voordelen van nieuwe manieren om aan te besteden. |

**Hoe meten we dat?**

| Indicator | 2012 | 2014 | 2017 |
|---|---|---|---|
| **Aantal cursisten Muzisch centrum:** | | * | ** |
| **- muziek** | 1.037 | 900 | 1.100 |
| **- beeldend** | 240 | 250 | 300 |
| **- dans** | 170 | 170 | 200 |
| **- drama** | 21 | 30 | 40 |
| **Totaal** | **1.468** | **1.350** | **1.640** |
| ** in verband met de tariefsverhoging wordt een terugval verwacht.* | | | |
| *** verwachte stabilisatie van de terugval op basis van landelijke ervaringen.* | | | |
| **Verstrekte lespakketten kunsteducatie aan:** | | | |
| - **basisonderwijs** | 97% | 95% | 100% |
| - **voortgezet Onderwijs** | 35% | *35% | *50% |
| ** onder voorbehoud, is afhankelijk van de doorontwikkeling van de Cultuurkaart.* | | | |
| **Aantal bereikte leerlingen Primair Onderwijs** | 8.528 | *6.000 | 8.500 |
| ** exclusief deelname PO Urk.* | | | |
| **Aantal bereikte leerlingen Voortgezet Onderwijs** | 1.083 | *1.000 | 2.000 |
| * onder voorbehoud, is afhankelijk van de doorontwikkeling van de Cultuurkaart. | | | |
| **Aantal gesubsidieerde amateurverenigingen** | 25 | 25 | 25 |
| **Aantal subsidies podiumfonds** | 5 | 4 | 4 |
| **Aantal subsidies Cultureel Visitekaartje** | 3 | 5 | 3 |
| **Aantal bezoekers theater 't Voorhuys** | 37.573 | 41.000 | 41.000 |
| **Aantal leden FlevoMeer Bibliotheek NOP** | 14.194 | 14.000 | 15.000 |
| **Aantal bezoekers Schokland** | 34.356 | 35.000 | 35.000 |

**Wat zijn de kaders?**
- Ontwikkelingsplan Publieksparticipatie 2014-2017.
- Beleidsnotitie Kunst in de Openbare Ruimte 'Beeldbepalend'.
- Erfgoednota 2013.
- Mediawet 2008.
- Werelderfgoedsite Schokland en zijn omgeving Managementplan 2014-2019.
- Gebiedsdocument 'Schokland en zijn omgeving'.
- Wet op het specifiek cultuurbeleid (bibliotheekwet).

- Cultuurnota Vijftig meter boven NOP', cultuurbeleid gemeente Noordoostpolder
- 2010–2014.
- Businesscase Verzelfstandiging Culturele Zaken 'Cultuurbedrijf Noordoostpolder'.
- Meerjarenbeleidsplan Cultuurbedrijf 2014-2016 'Het roer gaat om'.

**Subpijler 6A Maatschappelijk participatie in Noordoostpolder:**
We streven naar een gezond leefmilieu in Noordoostpolder, waarin economische en maatschappelijke zelfredzaamheid voorop staan.

**Speerpunten uit eerder vastgestelde documenten, de beleidsplanning 2014-2017 (BP) en overige specifieke aandachtspunten:**

- Opstellen van een beleidsplan sociale structuurvisie (CP 2010-2014, nr. 12)
- Ondersteunen van het vrouwencentrum (CP 2010-2014, nr. 18)
- Stimuleren van samenwerking tussen de twee binnen de gemeente gevestigde (dependances) ziekenhuizen (CP 2010-2014, nr. 22)
- Bevorderen behoud (dependance) Werkplein Emmeloord (CP 2010-2014, nr. 30)
- Samenwerking binnen de keten sociale zekerheid (BP 2010-2013, nr. 821)
- Het realiseren van mantelzorgbeleid (BP 2010-2013, nr. 924)
- Het ondersteunen van buurtbemiddeling (BP 2010-2013, nr. 1035) en (BP 2014-2017, nr. 1407)
- Ondersteuning van wijkplatforms (BP 2010-2013, nr. 1036)
- Samenwerking binnen de keten sociale zekerheid (BP 2010-2013, nr. 821)
- Nota WMO/gezondheidszorg (BP 2012-2015, nr. 1217)
- Transitie jeugdzorg (BP 2012-2015, nr. 1218)
- Wijkgerichte benadering en ondersteuning van kwetsbare groepen (BP 2012-2015, nr. 1219)
- Opstellen lokaal plan huiselijk geweld (BP 2012-2015, nr. 1220)
- Coördinatie nazorg ex-gedetineerden (BP 2012-2015, nr. 1221)
- Makelaarsfunctie ten behoeve van vrijwilligerswerk in brede zin en maatschappelijke stage verder inregelen (BP 2012-2015, nr. 1222)
- WWB, aanzuiveren van de egalisatiereserve (BP 2012-2015, nr. 1224)
- Toezicht en handhaving nieuwe drank- en horecawet. Opstellen verordening para commerciële horecabedrijven (BP 2013-2016, nr. 1335) en (BP 2014-2017, nr. 1411, 1411a)
- Effectieve schuldhulpverlening, conform Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (BP 2013-2016, nr. 1336)
- Taakstelling GGD-budget van 10%, (BP 2013-2016, nr. 1337)
- Centrum jeugd en gezin, intensiveren van opvoedondersteuning door vrijwilligers (BP 2014-2017, nr. 1409)
- Verlenen van cofinanciering bij Leadersubsidies voor initiatieven van burgers (BP 2014-2017, nr. 1410)

**Actuele ontwikkelingen**

Project Krachtig Noordoostpolder
De Nederlandse verzorgingsstaat heeft voor wat betreft de betaalbaarheid en kwaliteit haar grenzen bereikt. De oorzaken hiervan liggen in een toenemende vraag naar uiteenlopende vormen van professionele ondersteuning, teruglopende budgetten en een vastgelopen systeem van zorg en ondersteuning. Als overheidslaag die zich het dichtst bij de burgers bevindt, worden gemeenten door de rijksoverheid in positie

gebracht om hier antwoorden op te vinden. Taken en verantwoordelijkheden worden door de decentralisatie van de jeugdzorg, overhevelingen van de AWBZ naar de WMO en de invoering van de Participatie (voorheen Wet werken naar vermogen), overgedragen aan gemeenten. Evenals de (gereduceerde) budgetten. Aan de gemeente de opgave om vorm te geven aan een nieuwe lokale ondersteuningsstructuur.

Ook gemeente Noordoostpolder staat voor die uitdaging. Met een groei aan taken, teruglopende budgetten door korting op de Rijksbudgetten en de overtuiging dat de huidige wijze van ondersteunen beter en betaalbaar kan, heeft de gemeente de ambitie om samen met inwoners en instellingen te komen tot een nieuwe manier van werken in het sociaal domein. Deze uitdaging en ambitie vormen sinds medio 2011 de basis voor het project Krachtig Noordoostpolder. De doelstellingen van het project hebben zowel betrekking op de decentralisaties (transities) als de ambitie te komen tot een nieuwe manier van werken en organiseren in het sociaal domein (transformatie).

*Decentralisaties*
In het project Krachtig Noordoostpolder wordt op basis van het door de gemeenteraad vastgestelde kader Krachtig Noordoostpolder in drie deelprojecten sturing gegeven aan de drie transitieopgaven met oog voor samenhang in het sociaal domein. Het gaat dan om de decentralisatie van de jeugdzorg, de invoering van de Participatiewet en de overheveling van AWBZ-functies naar en daaraan verbonden doorontwikkeling van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning.

Door de val van het kabinet in 2012 en het sociaal akkoord en zorgakkoord in 2013, is onderweg de opgave nogal eens aangepakt. Op dit moment is voor alle drie de transities de datum van 1 januari 2015 als beoogde ingangsdatum benoemd. Dat betekent dat de voorbereidingen in 2014 afgerond worden, om op genoemde datum startklaar te zijn.

*Transformatie sociaal domein*
Naast de overheveling van taken als gevolg van de transities wordt in het project Krachtig Noordoostpolder vormgeven aan de beoogde transformatie in het sociaal domein door de uitgangspunten uit het kader Krachtig Noordoostpolder te operationaliseren voor de huidige en toekomstige taken in het sociaal domein op de volgende thema's:
a. interne organisatie;
b. samenwerking;
c. arrangementen;
d. klantbenadering;
e. financiën en verantwoording;
f. medezeggenschap.

Gelet op de datum van 1 januari 2015 die nu voor alle transities als startdatum geldt, is het streven om in 2013 de transformatie zoveel mogelijk vormgegeven te hebben, zodat 2014 hoofdzakelijk in het teken kan staan van de voorbereiding op de nieuwe taken.

| **Wat willen we bereiken?** | **Wat gaan we daarvoor doen?** |
|---|---|
| 1. Meer mensen met een gezonde leefstijl | - Een pilot starten op wijkniveau in het centrum van Emmeloord gericht op ontwikkeling van een gezonde leefstijl bij bewoners met een lage sociaal economische status. Als instrument wordt hiervoor sport en bewegen ingezet wat ook moet leiden tot |

| | |
|---|---|
| | ontmoeting en binding. Er wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande voorzieningen en initiatieven.<br>- Gemeentebrede preventieve inzet gericht op voorkomen en verminderen alcoholgebruik onder jongeren met extra aandacht voor de omgevings-factoren van jongeren, vooral hun ouders. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande activiteiten van maatschappelijke organisaties waarbij de omgeving als beïnvloedingsfactor sterker moet worden betrokken. De activiteiten rond alcoholpreventie strekken zich ook uit over de jongerenketen.<br>- Inbreng beleid preventieve activiteiten verslavingsbeleid bij in voorbereiding zijnde nieuwe drank- en horecawet en opstellen verordening paracommerciële horecabedrijven. |
| 2. Minder 45 minutengrens overschrijdende ambulanceritten vanaf de eerste oproep tot de presentatie bij een ziekenhuis | - Samen met GGD Flevoland afspraken maken met de ambulancedienst Friesland om tot uitwisseling van paraatheidsdiensten te komen in beide werkgebieden. |
| 3. Meer mensen in de wijk ondersteunen elkaar en voelen zich daar veilig | - Carrefour subsidiëren zodat zij activiteiten op het gebied van contact en ontmoeting op initiatief van bewoners kunnen faciliteren en de verbindende schakel zijn tussen inwoners en ondersteunende organisaties. Instrument hiervoor zijn de buurtwerkers. |
| 4. Meer inwoners vinden hun weg naar informatie en ondersteuning die ze helpt bij het maken van keuzes of het oplossen van een probleem | - Herbezinning praktische invulling Wmo/WWB-loket gelet op de decentralisaties en de Kanteling.<br>- Doorontwikkelen digitale informatievoorziening binnen project Krachtig Noordoostpolder.<br>- Faciliteren van interactieve bijeenkomsten van en voor maatschappelijke organisaties. |
| 5. Optimalisering van de ketenaanpak voor mensen met meervoudige problematiek | - Mensen laten begeleiden naar zelfstandig functioneren door het faciliteren van instellingen bij de organisatie van preventieve- en nazorgactiviteiten voor mensen met problemen op het gebied van dakloosheid, geestelijke gezondheid, verslaving en huiselijk geweld.<br>- De aanpak huiselijk geweld wordt verder uitgewerkt vanuit de decentralisaties. Het gaat dan vooral om de samenvoeging van het |

| | |
|---|---|
| | steunpunt huiselijk geweld en het Advies- en meldpunt kindermis-handeling. |
| 6. Inwoners met beperkingen zijn meer tevreden door passende compensatie | - "Gekantelde" dienstverlening, waarbij de inwoner zelf de regie over zijn leven heeft.<br>- Communicatie gekantelde manier van werken richting inwoners, maatschappelijke partners en gemeente. |
| 7. Meer inwoners zetten zich vrijwillig in voor de samenleving en/of omgeving op een manier die bij hun past | - Ondersteunen van vrijwilligers en hun organisaties in den brede en bij het vormgeven en borgen van nieuwe vormen van vrijwillige inzet.<br>- Waarderen van initiatieven van en door vrijwilligersorganisaties. |
| 8. Relatieve groei van overbelasting van mantelzorgers beperken | - Vereenvoudigen van de weg naar de meest passende ondersteuning.<br>- Ondersteuners stimuleren te zorgen voor een aanbod op maat en in samenwerking met elkaar mantelzorgers proactief te informeren en te verwijzen. |
| 9. Optimaliseren van gebruik van voorzieningen door inwoners met beperkte financiële middelen in het bijzonder inwoners met inkomen tot 110% van het minimum loon | - Dienstverlening gericht op bevordering financiële zelfredzaamheid van mensen met schulden door vroegtijdige ondersteuning op gebied van thuisadministratie en financieel beheer. Bij deze dienstverlening de inzet van vrijwilligers ondersteunen.<br>- Vormgeven van vroegsignalering van financiële problematiek bij inwoners.<br>- Organiseren van nazorg bij afronding van schuldenregeling. |
| 10. Het WWB bestand ontwikkelt zich gelijk aan of beter dan het landelijke gemiddelde | - Handhaving aan de poort.<br>- Doelgroep gerichte benadering in de uitvoering.<br>- Intensieve werkgeversbenadering door samenwerking tussen gemeente, Concern voor Werk, re-integratie-bedrijven en het UWV.<br>- Ontwikkelen werkcorporatie. |

**Hoe meten we dat?**

| **Indicatoren /kengetallen** |
|---|
| - **Terugdringen alcoholgebruik jongeren naar gemiddeld Flevolands niveau van 2011 (van 57% naar 50%) in 2015.**<br>IJkpunt is GGD Toekomstverkenning 2015.<br>- **Overgewicht volwassenen stabiliseren op niveau 2012 in 2015.**<br>IJkpunt is GGD Toekomstverkenning 2015.<br>- **Toename score sociale kwaliteit leefomgeving t.o.v. 2011**<br>- **Handhaven gemiddeld rapportcijfer leefbaarheid woonbuurt 7,4 in 2011**<br>(Bron Veiligheidsmonitor) |

- **Afname aantal geregistreerde dak- en thuislozen**
  (2009: 3,7 per 1.000 via Flevomonitor 2014)
- **Afname aantal meldingen huiselijk geweld**
  (2010: 27,4 per 10.000 via benchmark Wmo 2014)
- **Afname aantal slachtoffers van huiselijk geweld**
  (2009: 2,6 per 1.000 via Flevomonitor 2014)
- **Afname aantal geregistreerde verslaafden**
  (2009: 3,1 per 1.000 via Flevomonitor 2014)
- **Zwaar ervaren belasting door mantelzorger (65+) stabiliseren**
  op niveau 2008 (23 %) in 2013. IJkpunt is GGD Toekomstverkenning 2013.
- **Zwaar ervaren belasting mantelzorger (overige leeftijden) stabiliseren**
  op niveau 2009 (13 %) in 2013. IJkpunt is GGD Toekomstverkenning 2013.
- **Voldoende score cliënttevredenheidsonderzoek onder mantelzorgers in 2013.**
- **Toename % inwoners dat zich vrijwillig inzet**
  (2010: 39% via Toekomstverkenning GGD in 2013)
- **Voldoende score cliëntonderzoek onder vrijwilligers in 2014.**
- **Stabilisatie rapportcijfer cliënttevredenheidsonderzoek over Wmo-voorzieningen**
  op niveau 2010 in 2015:
  - Hulp bij huishouden 2010 = 7,8
  - Hulpmiddelen Wmo 2010 = 7,3
  - Collectief vervoer 2010 = 6,9
  - Aanvraagprocedure 2010 = 6,8
- **Toename van het gebruik van meedoen-regelingen door doelgroep.**
  (650 gebruikers van de regelingen in 2013)

| | 2012 | 2014 | 2017 |
|---|---|---|---|
| - **Aantal WWB/IOAW/IOAZ gerechtigden op 31-12** (2017 is inclusief Wajong) | 647 | 800 | 1024 |

- **Ervaren gezondheid 65+**
  doel = stabilisatie percentage 2008 = 67%
- **Ervaren gezondheid volwassenen**
  doel = stabilisatie percentage 2009 = 87%
- **Ervaren gezondheid jongeren**
  doel = stabilisatie percentage 2010 = 78%
- **Gemiddelde score sociale kwaliteit leefomgeving**
  doel = toename score 2009 = 6,5
- **Gemiddeld rapportcijfer leefbaarheid woonbuurt**
  doel = stabilisatie score 2009 = 7,4
- **Inwoners met meervoudige problematiek: cliënttevredenheid ondersteuning inwoners met meervoudige problematiek**
  doel = voldoende rapportcijfer, onderzoek heeft in 2013 plaatsgevonden.

**Wat zijn de kaders?**

- Participatievisie Noordoostpolder 2011, mei 2011.
- Sociale structuurvisie, sociaal en vitaal op eigen kracht, 2012.
- Gemeenschappelijk kader, krachtig Noordoostpolder, 2012.
- Nota Minimabeleid 2012-2014.
- Beleidsplan Wmo en Volksgezondheid Noordoostpolder 2012-2015 en bijbehorend uitvoeringsprogramma.
- Verordening voorzieningen Wmo 2013.
- Beleidskader WWB/Wsw 2013–2017.
- Uitvoeringsplan WWB 2014 (in ontwikkeling).
- Verordening voorzieningen Wmo 2014 (in ontwikkeling).
- Nota schuldhulpverlening (in ontwikkeling).

**Subpijler 6B Sociale werkvoorziening:**
We streven naar optimale arbeidsparticipatie.

**Voor deze subpijler zijn geen specifieke speerpunten uit eerder vastgestelde documenten en/of de beleidsplanning 2014-2017 opgenomen.**

**Actuele ontwikkelingen**
De uitvoering van de Wsw staat onder grote druk. De invoering van de Participatiewet is na het sociaal akkoord van april 2013 uitgesteld van 1 januari 2014 tot 1 januari 2015. Vooralsnog gaan wij ervanuit dat de efficiencykorting op de sociale werkvoorziening wel doorgaat. De subsidie per werkplek daalt met ongeveer € 500 per jaar tot circa € 22.700 structureel vanaf 2019. In 2015 is er per SW-plek € 25.000 beschikbaar.

De vergoeding van het Rijk voor de sociale werkvoorziening en de kosten van de SW zijn steeds minder met elkaar in evenwicht. De risico's op tekorten nemen toe. Dat vraagt om een herbezinning op de uitvoering van de Wsw en de samenwerking binnen de GR IJsselmeergroep met Concern voor Werk.

| **Wat willen we bereiken?** | **Wat gaan we daarvoor doen?** |
|---|---|
| 1 Mensen met een SW-indicatie een passende werkplek bieden bij een reguliere werkgever of bij het SW bedrijf. | - Uitvoeringovereenkomst met Concern voor Werk afsluiten. |
| 2 Een sluitende begroting van de GR IJsselmeergroep. | - Afspraken maken over de uitvoering van de sociale werkvoorziening. Waar mogelijk gelet op prijs en kwaliteit gemeentelijk werk onderbrengen bij Concern voor Werk. |

**Hoe meten we dat?**

| Indicatoren /kengetallen | 2011 | 2013 | 2016 |
|---|---|---|---|
| - Aantal geplaatste geïndiceerde WSW-ers | 227 | 227 | 215 |

**Wat zijn de kaders?**
- Verordeningen WWB/WSW.
- Beleidskader WWB/WSW 2013–2017.

# Wat mag het kosten?

(in €)

| Programma 2 | SOCIALE LEEFBAARHEID | | | | | | Lasten |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Product groep | Pijler en subpijler | Rekening 2012 | Begroting na wijziging 2013 | Begroting 2014 | Meerjarenraming (x 1.000) 2015 | 2016 | 2017 |
| | **Pijler 4: LEREN IN NOORDOOSTPOLDER** | | | | | | |
| B4001 | Onderwijshuisvesting | 4.532.862 | 4.775.579 | 3.165.120 | 3.094 | 3.043 | 2.984 |
| B4801 | Onderwijstaken lokale overheid | 2.756.714 | 2.575.252 | 2.616.164 | 2.439 | 2.196 | 2.196 |
| B6501 | Kinderopvang | 234.777 | 313.167 | 286.548 | 286 | 286 | 286 |
| B6502 | Peuterspeelzaalwerk | 235.274 | 337.253 | 572.455 | 280 | 280 | 280 |
| | | **7.759.627** | **8.001.251** | **6.640.287** | **6.100** | **5.806** | **5.746** |
| | **Pijler 5: ONTSPANNEN IN NOORDOOSTPOLDER** | | | | | | |
| | **Subpijler 5A: SPORT** | | | | | | |
| B5301 | Zwembaden | 775.639 | 736.347 | 795.945 | 795 | 755 | 754 |
| B5302 | Sportaccommodaties | 5.918.937 | 5.144.485 | 3.855.047 | 3.830 | 3.745 | 3.643 |
| B5303 | Bevordering sportbeoefening | 399.070 | 283.959 | 222.038 | 216 | 216 | 216 |
| | | **7.093.646** | **6.164.791** | **4.873.030** | **4.841** | **4.716** | **4.613** |
| | **Subpijler 5B: KUNST, CULTUUR EN BIBLIOTHEEK** | | | | | | |
| B5101 | Openbare Bibliotheek | 1.141.056 | 1.116.943 | 1.056.693 | 1.057 | 1.057 | 1.057 |
| B5113 | Centrum kunstzinnige vorming | 2.746.814 | 2.755.268 | 2.718.856 | 2.667 | 2.724 | 2.722 |
| B5401 | Kunst en cultuur | 894.043 | 863.709 | 767.536 | 796 | 796 | 795 |
| B5801 | Media | 20.927 | 22.919 | 28.328 | 28 | 28 | 28 |
| | | **4.802.840** | **4.758.839** | **4.571.413** | **4.548** | **4.605** | **4.602** |
| | **Subpijler 5C: CULTUREEL ERFGOED** | | | | | | |
| B5411 | Cultureel erfgoed | 842.098 | 1.083.701 | 905.757 | 899 | 800 | 776 |
| | | **842.098** | **1.083.701** | **905.757** | **899** | **800** | **776** |
| | **Pijler 6: MAATSCHAPPELIJK PARTICIPEREN IN NOORDOOSTPOLDER** | | | | | | |
| | **Subpijler 6A: MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE** | | | | | | |
| B4821 | Volwasseneneducatie | 255.282 | 143.985 | 137.540 | 137 | 137 | 137 |
| B6101 | Reïntegratiebeleid | 11.998.546 | 12.558.145 | 13.091.985 | 13.092 | 13.092 | 13.092 |
| B6112 | Uitstroombevordering | 1.699.908 | 2.139.007 | 2.163.580 | 2.163 | 2.163 | 2.163 |
| B6121 | Inkomensvoorziening | 390.311 | 413.963 | 486.506 | 487 | 487 | 487 |
| B6131 | Armoedebeleid | 1.434.862 | 1.340.698 | 1.399.352 | 1.399 | 1.399 | 1.399 |
| B6201 | Vervoers- en woonvoorzieningen | 2.239.994 | 2.403.425 | 2.338.174 | 2.338 | 2.338 | 2.338 |
| B6202 | Maatschappelijke zorg | 1.553.502 | 2.321.716 | 1.167.852 | 1.019 | 1.019 | 1.019 |
| B6203 | Ouderenbeleid | 473.041 | 478.966 | 467.574 | 468 | 468 | 468 |
| B6204 | Minderhedenbeleid | 318.906 | 264.483 | 85.323 | 72 | 72 | 47 |
| B6221 | Huishoudelijke ondersteuning | 4.086.516 | 4.392.042 | 4.407.705 | 4.408 | 4.408 | 4.408 |
| B6301 | Sociaal cultureel werk | 962.909 | 1.556.722 | 960.351 | 1.071 | 1.071 | 1.021 |
| B6600 | Subsidie vrijwilligers | 227.648 | 233.332 | 239.702 | 165 | 165 | 165 |
| B7101 | Volksgezondheid | 1.888.011 | 2.329.477 | 2.169.795 | 2.147 | 2.147 | 2.112 |
| | | **27.529.436** | **30.575.961** | **29.115.439** | **28.966** | **28.966** | **28.857** |
| | **Subpijler 6B: SOCIALE WERKVOORZIENING** | | | | | | |
| B6111 | Sociale werkvoorziening | 6.061.099 | 5.592.052 | 5.591.884 | 5.592 | 5.592 | 5.592 |
| | | **6.061.099** | **5.592.052** | **5.591.884** | **5.592** | **5.592** | **5.592** |
| **Totale lasten programma 2** | | **54.088.746** | **56.176.595** | **51.697.810** | **50.946** | **50.484** | **50.185** |

# Wat mag het kosten?

(in €)

| Programma 2 | SOCIALE LEEFBAARHEID | | | | | | Baten |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Product groep | Pijler en subpijler | Rekening 2012 | Begroting na wijziging 2013 | Begroting 2014 | Meerjarenraming (x 1.000) 2015 | 2016 | 2017 |
| | **Pijler 4: LEREN IN NOORDOOSTPOLDER** | | | | | | |
| B4001 | Onderwijshuisvesting | 31.585 | 32.000 | 32.000 | 32 | 32 | 32 |
| B4801 | Onderwijstaken lokale overheid | 1.044.054 | 982.519 | 952.257 | 952 | 952 | 952 |
| B6501 | Kinderopvang | 18.024 | 17.341 | 17.341 | 17 | 17 | 17 |
| B6502 | Peuterspeelzaalwerk | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | **1.093.663** | **1.031.860** | **1.001.598** | **1.001** | **1.001** | **1.001** |
| | **Pijler 5: ONTSPANNEN IN NOORDOOSTPOLDER** | | | | | | |
| | **Subpijler 5A: SPORT** | | | | | | |
| B5301 | Zwembaden | 11.552 | 12.799 | 13.932 | 14 | 14 | 14 |
| B5302 | Sportaccommodaties | 585.840 | 437.084 | 509.841 | 546 | 546 | 546 |
| B5303 | Bevordering sportbeoefening | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | **597.392** | **449.883** | **523.773** | **560** | **560** | **560** |
| | **Subpijler 5B: KUNST, CULTUUR EN BIBLIOTHEEK** | | | | | | |
| B5101 | Openbare Bibliotheek | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B5113 | Centrum kunstzinnige vorming | 566.314 | 481.173 | 332.198 | 332 | 332 | 332 |
| B5401 | Kunst en cultuur | 214.162 | 84.744 | 67.418 | 67 | 67 | 67 |
| B5801 | Media | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | **780.476** | **565.917** | **399.616** | **399** | **399** | **399** |
| | **Subpijler 5C: CULTUREEL ERFGOED** | | | | | | |
| B5411 | Cultureel erfgoed | 198.809 | 399.804 | 301.923 | 312 | 226 | 226 |
| | | **198.809** | **399.804** | **301.923** | **312** | **226** | **226** |
| | **Pijler 6: MAATSCHAPPELIJK PARTICIPEREN IN NOORDOOSTPOLDER** | | | | | | |
| | **Subpijler 6A: MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE** | | | | | | |
| B4821 | Volwasseneneducatie | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B6101 | Reïntegratiebeleid | 10.004.378 | 10.222.474 | 11.129.910 | 11.130 | 11.130 | 11.130 |
| B6112 | Uitstroombevordering | 1.856.794 | 1.628.691 | 1.502.295 | 1.502 | 1.502 | 1.502 |
| B6121 | Inkomensvoorziening | 3.751 | 1.000 | 1.000 | 1 | 1 | 1 |
| B6131 | Armoedebeleid | 3.181 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B6201 | Vervoers- en woonvoorzieningen | 25.907 | 1.555 | 3.500 | 4 | 4 | 4 |
| B6202 | Maatschappelijke zorg | 21.517 | 17.600 | 44.365 | 44 | 44 | 44 |
| B6203 | Ouderenbeleid | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B6204 | Minderhedenbeleid | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B6221 | Huishoudelijke ondersteuning | 759.864 | 650.000 | 740.590 | 741 | 741 | 741 |
| B6301 | Sociaal cultureel werk | 76.294 | 29.517 | 5.179 | 5 | 5 | 5 |
| B6600 | Subsidie vrijwilligers | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B7101 | Volksgezondheid | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | **12.751.686** | **12.550.837** | **13.426.839** | **13.427** | **13.427** | **13.427** |
| | **Subpijler 6B: SOCIALE WERKVOORZIENING** | | | | | | |
| B6111 | Sociale werkvoorziening | 5.746.592 | 5.252.756 | 5.252.756 | 5.253 | 5.253 | 5.253 |
| | | **5.746.592** | **5.252.756** | **5.252.756** | **5.253** | **5.253** | **5.253** |
| **Totale baten programma 2** | | **21.168.618** | **20.251.057** | **20.906.505** | **20.952** | **20.866** | **20.866** |

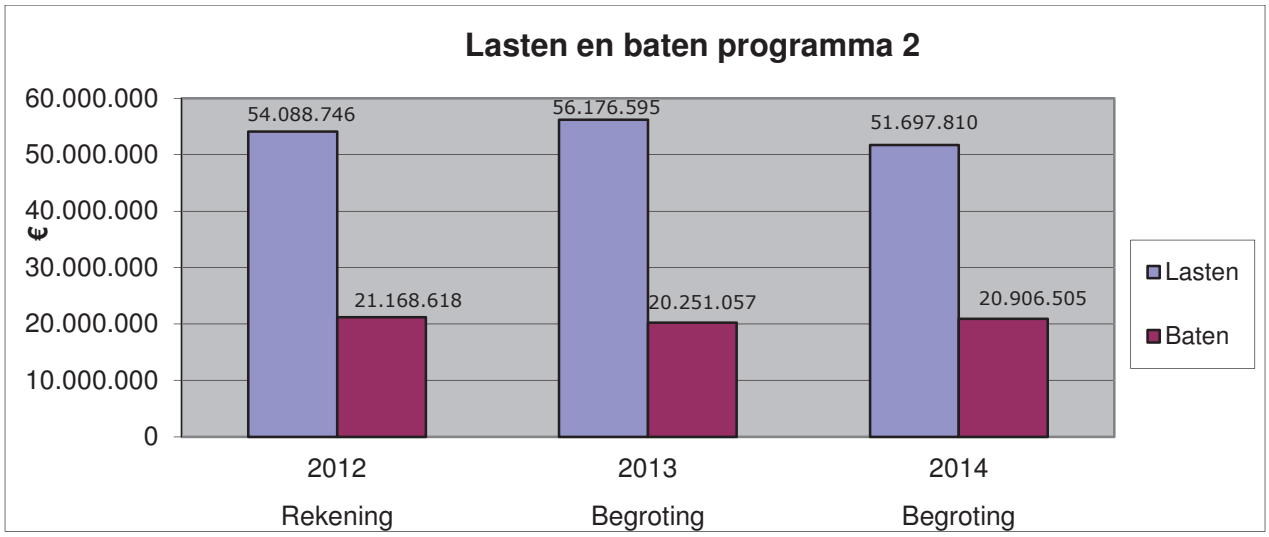


## Geplande investeringen

(in €)

| Omschrijving | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|---|---|---|---|---|
| | | | | |
| **Pijler 5: Ontspannen in Noordoostpolder** | | | | |
| Aanpassing gebouw Muzisch Centrum | 1.200.000 | | | |
| Modernisering museum | 75.000 | | | |
| Uitbreiding technische installatie theater | 271.300 | | | |
| Regenhaspel en pompen | 27.600 | | | |
| **Totaal programma 2** | **1.573.900** | | | |

## Gerelateerde toevoegingen/onttrekkingen aan reserves

(in €)

| Omschrijving | Toevoeging 2014 | Onttrekking 2014 |
|---|---|---|
| **Pijler 4: leren in Noordoostpolder** | | |
| Onderhoud & aanpassing gebouwen primair- en speciaal onderwijs | 1.000.000 | |
| Onderwijshuisvesting | | 399.642 |
| Nota voorschoolse periode 2011-2014 | | 272.536 |
| Verzuimbeperking | | 27.000 |
| **Pijler 5: ontspannen in Noordoostpolder** | | |
| Uitstel/fasering realisatie bezuinigingen sport | | 250.000 |
| VER gelden Schokland | | 35.000 |
| Golfbaan | | 24.000 |
| Promotie Schokland | | 23.000 |
| Culturele visitekaartjes | | 22.000 |
| **Pijler 6: maatschappelijk participeren in Noordoostpolder** | | |
| Minimabeleid | | 15.877 |
| Nota gezondheidsbeleid | | 35.000 |
| Ondersteuning vrouwencentrum | | 25.000 |
| **Totaal** | **1.000.000** | **1.129.055** |

# Programma 3

# Economische ontwikkeling

# Programma 3 Economische Ontwikkeling

Raadscommissie : Bestuur, Financiën en Economische zaken (BFE)

| Programma | Pijler | Subpijler/productgroep/projecten |
|---|---|---|
| Economische ontwikkeling | 7. Economische ontwikkeling en werkgelegenheid | **Subpijler Werk en economie in de gemeente:**<br>**Portefeuillehouder: W.J. Schutte**<br>**Directeur: E.G. de Vries**<br>Bevorderen werkgelegenheid |
| | | **Portefeuillehouder: A. van der Werff**<br>**Directeur: E.G. de Vries**<br>Transitiegelden Zuiderzeelijn |
| | | **Subpijler Nutsbedrijven:**<br>**Portefeuillehouder: P.M.S. Vermeulen**<br>**Directeur: E.G. de Vries**<br>Nutsbedrijven |
| | | **Subpijler Markten:**<br>**Portefeuillehouder: W.R. Ruifrok**<br>**Directeur: E.G. de Vries**<br>Markten |
| | | **Subpijler Recreatie:**<br>**Portefeuillehouder: A. Poppe**<br>**Directeur: E.G. de Vries**<br>Recreatie en toerisme Zuyderzeerand/Randmeer |

## Programmadoel

We willen een lokale economie realiseren, waarin het voor de bevolking en voor ondernemers mogelijk is om op een duurzame en maatschappelijk verantwoorde wijze te voorzien in hun behoeften, nu en in de toekomst. Daarvoor willen wij de economische ontwikkeling op de juiste manier stimuleren en zoeken naar alternatieve werkgelegenheid waaronder uitbreiding van de toeristisch-recreatieve sector.

**Subpijler 7A Werk en economie in de gemeente:**
We stimuleren economische ontwikkeling en bieden een kader voor een duurzaam economisch klimaat en arbeidsmarkt.

**Speerpunten uit eerder vastgestelde documenten, de beleidsplanning 2014-2017 (BP) en overige specifieke aandachtspunten**:

- Stimuleren van een goede invulling van het thans onbenutte deel van het voormalige Dokter Jansenziekenhuis vooral vanuit de economische acquisitie-inspanningen (CP 2010-2014, nr. 23)
- Transitiegelden Zuiderzeelijn (BP 2010-2013, nr. 904)
- Voortzetten van de economische acquisitieactiviteiten en accountmanagement voor het zittende bedrijfsleven inclusief het stimuleren van vestiging van werknemers in Noordoostpolder (CP 2010-2014, nr. 28 + BP 2011-2014, nr. 1117)
- Een Poldertoren als landmark voor Noordoostpolder (BP 2012-2015, nr. 1225)
- Lustrumviering dorpen en wijken (BP2013-2016, nr. 1338)

**Actuele ontwikkelingen**
In 2012 is de Sociaal Economische Visie vastgesteld. Hierin zijn de belangrijkste economische speerpunten voor 2014 vastgesteld. Daarnaast is de geactualiseerde Gemeentelijke Vestigingsvisie vastgesteld waarin is aangegeven hoe de gemeente omgaat met haar werklocaties.

De accountmanagers moeten verbinden, verkopen, adviseren, organiseren, regisseren en stimuleren. En wordt de komende jaren extra ingezet op de sterke sectoren in de gemeente Noordoostpolder, namelijk logistiek, composiet en agribusiness.

| **Wat willen we bereiken?** | **Wat gaan we daarvoor doen?** |
|---|---|
| 1. Een betere samenwerking realiseren tussen onderwijs en bedrijfsleven waardoor het onderwijs aansluit bij de vraag van werkgevers | - Faciliteren van het concept een leven lang leren.<br>- Organiseren van een bijeenkomst voor het bedrijfsleven, overheid en onderwijs in Noordoostpolder. |
| 2. Iedereen naar vermogen aan het werk | - De uitvoeringsnotitie werkgevers-benadering verder implementeren.<br>- Nader uitwerken van social return on investment. |
| 3. Stimuleren van de lokale economie door inzet van de Zuiderzeelijngelden | - Communicatie richting het bedrijfs-leven in de Noordoostpolder over de mogelijkheden van de Zuiderzee-lijngelden en de procesgelden. |

| | |
|---|---|
| 4. Een goed vestigingsklimaat voor ondernemers | - Aanbieden van accountmanagement op een hoog niveau.<br>- Binnenhalen van nieuwe ondernemingen door meer focus te leggen op "warme leads".<br>- Focus op samenwerking van de sterke sectoren zoals de agribusiness en de maaksector. |
| 5. Verbreding, verdieping en uitbreiding van de werkgelegenheid voor functies op MBO-4 niveau en hoger | - Versterken en uitbreiden van het zgn. composietcluster bij het NLR in samenwerking met provincie en OMFL.<br>- Verbeteren samenwerking met de CAH in Dronten op het gebied van de agro-sector. |
| 6. Versterken van bedrijven binnen dezelfde branche/keten | - Signalen oppikken bij bestaand bedrijfsleven (bedrijfsbezoeken uitbreiden).<br>- Thematische benadering (Composiet, Logistiek, Agribusiness) van prospects.<br>- Bedrijven met elkaar verbinden, bijvoorbeeld door het organiseren van het ondernemersontbijt. |
| 7. Klantgerichte en effectieve dienstverlening aan bedrijven | - Het faciliteren van het bestaande bedrijfsleven in alle facetten. Om het accountmanagement op een zo hoog mogelijk niveau te houden en te kijken waar, mede ten opzichte van andere gemeenten, verbeterpunten zitten wordt er periodiek een benchmark ondernemingsklimaat georganiseerd. |

**Hoe meten we dat?**

| Indicator | 2012 | 2014 | 2017 |
|---|---|---|---|
| **Werkgelegenheid in fte** | 24.000 | 24.000 | 24.250 |
| **Werkloosheidspercentage** | 6% | 6% | 6% |
| **Arbeidsparticipatie** | 71% | 72% | 74% |
| **Startende ondernemers** | 270 | 270 | 270 |
| **Uitgifte nieuwe bedrijventerreinen (ha.)** | 3,6 | 3 | 3 |

**Wat zijn de kaders?**
- Sociaal economisch beleid 2012-2016.
- Gemeentelijke visie vestigingsbeleid 2013.
- Provinciale Visie Werklocaties Flevoland 2030 +.
- Evaluatie acquisitie- en accountmanagement 2010.
- Uitvoeringsnotitie werkgeversbenadering 2013.

**Subpijler 7B Nutsbedrijven:**
We streven naar goed functionerende nutsbedrijven die gericht zijn op gemeentelijke belangen, en streven daarbij naar een goed rendement.

**Voor deze subpijler zijn geen specifieke speerpunten uit eerder vastgestelde documenten en/of de beleidsplanning 2014-2017 opgenomen.**

**Actuele ontwikkelingen**
Op korte termijn en dus ook voor 2014, staan er geen ontwikkelingen op de rol. Wel blijft de gemeente op een proactieve manier de ontwikkelingen volgen.
De gemeente is in dit verband aandeelhouder van Vitens (water), Enexis (netwerk) en een aantal vennootschappen die overbleven na de verkoop van Essent en op termijn worden verkocht danwel bedoeld zijn voor de afwikkeling van deze verkoop.

De Algemene Verordening Ondergrondse Infrastructuur (AVOI) en het Handboek Kabels en Leidingen zijn eind 2013 vastgesteld door de raad.
De implementatie zal met ingang van 2014 ter hand worden genomen.

| Wat willen we bereiken? | Wat gaan we daarvoor doen? |
|---|---|
| 1. Het als aandeelhouder verantwoord behartigen van de gemeentelijke belangen in nutsbedrijven. | - Kritisch volgen van het door de nutsbedrijven gevoerde beleid. |

**Subpijler 7C Markten:**
We streven naar aanbod en groei van bestedingen.

**Voor deze subpijler zijn geen specifieke speerpunten uit eerder vastgestelde documenten en/of de beleidsplanning 2014-2017 opgenomen.**

**Actuele ontwikkelingen**
De weekmarkt is in april 2012 na 60 jaar verplaatst van De Deel in Emmeloord naar de combinatie Kettingplein/parkeerplaats Noordzijde in Emmeloord. Dit is gebeurd vanwege de voortgang van de plannen rondom Stadshart Emmeloord en de (her)inrichting van De Deel. Er zijn ook verschillende aanpassingen gedaan in de opzet van de weekmarkt waarbij moet worden gedacht aan tijden, opstelling en aanwezige producten.
Deze aanpassingen zijn gedaan in nauwe samenwerking met de marktcommissie.
De evaluatie van de nieuwe locatie en opzet van de weekmarkt heeft in mei 2013 plaatsgevonden. De locatiekeuze zal naar verwachting definitief wordt gemaakt. Daarbij zullen tijdelijke afspraken omgezet worden in definitieve; dit gaat om markttijden, inrichting en opstelling.

| **Wat willen we bereiken?** | **Wat gaan we daarvoor doen?** |
|---|---|
| 1. Het organiseren van een weekmarkt. | - Ondersteunen en reguleren van de weekmarkt door onder meer het toezicht houden op naleving van de Marktverordening. |

**Wat zijn de kaders?**
- Marktverordening 2008.

**Subpijler 7D Recreatie en toerisme:**
We streven naar een toeristisch en recreatief aanbod dat kwalitatief hoogwaardig is. Dit draagt bij aan de werkgelegenheid, het voorzieningenniveau en de recreatiemogelijkheden in de Noordoostpolder.

**Speerpunten uit eerder vastgestelde documenten, de beleidsplanning 2014-2017 (BP) en overige specifieke aandachtspunten**:

- Bestemming en inrichting evenemententerrein aan de Marknesserweg / Kamperweg (BP 2012-2015, nr. 1226)
- Uitvoering geven aan het actieplan behorende bij de Recreatievisie (BP 2012-2015, nr. 1227)
- Komen tot kaders en randvoorwaarden waaronder Noordoostpolder wil meewerken aan het project gebiedsontwikkeling Zuyderzeerand (CP 2010-2014, nr. 4)
- Afbouw subsidie voor kinderboerderij met 50% (BP 2013-2016, nr. 1339) met ingang van 2017

**Actuele ontwikkelingen**

*Recreatie*
In oktober 2011 is de Recreatievisie Noordoostpolder 2012-2016 inclusief actieplan vastgesteld. Hierin zijn de ambitie en de belangrijkste speerpunten voor 2012 - 2016 vastgesteld. De toeristische sector in Flevoland groeit en neemt toe aan belang.
Het belang van plattelands- en cultuurtoerisme neemt toe. Er is een (hernieuwde) waardering voor het platteland en het cultuurhistorisch erfgoed. Toerisme en recreatie dragen bij aan de vitaliteit van het platteland en kunnen uitgroeien tot een belangrijke economische pijler.

| **Wat willen we bereiken?** | **Wat gaan we daarvoor doen?** |
|---|---|
| 1. Stimuleren toeristisch ondernemerschap | - Tevredenheidsonderzoek onder ondernemers.<br>- Participeren in het project NORT Flevoland (mits dit voortgezet wordt, mogelijk in een andere vorm). |
| 2. Verbetering van het imago van het toeristisch-recreatief product (meer herkenbaarheid en zichtbaarheid) | - Actualisatie en distributie Recreatiekaart.<br>- Ondernemers stimuleren nieuwe projecten op te zetten en daarin |

| | |
|---|---|
| | begeleiden.<br>- Actieve deelname aan de activiteiten van Toerisme Flevoland.<br>- Promotie toeristisch product Nagele-Urk-Schokland.<br>- Promotie toeristisch product Oostrand.<br>- Doorontwikkeling VVV (Koppeling blijven maken met de aanpak gebiedspromotie in 2014).<br>- Ontsluiting toeristisch-recreatieve informatie via relevante websites en optimalisatie digitale informatie-voorziening.<br>- Participatie in het evenement Uit-je-Tent. |
| 3. Verbetering van de samenwerking tussen ondernemers onderling, en tussen gemeente(n) en ondernemers in de sector | - Overleg voeren met omringende gemeenten ten behoeve van het signaleren van kansen voor product-ontwikkeling en kennisdeling<br>- Uitvoering intentieovereenkomst samenwerking recreatie met gemeente Urk.<br>- Het Platform Recreatie en Toerisme Noordoostpolder voortzetten.<br>- Overleg voeren met vereniging recreatie ondernemers. |
| 4. Een meer samenhangend en kwalitatief hoogwaardig toeristisch-recreatief aanbod (meer recreatiemogelijkheden) | - Ontwikkelen van routes en voorzieningen.<br>- Ondernemers deel laten nemen aan/en aanbieden van inspiratiesessies.<br>- Arrangementsontwikkeling door ondernemers en VVV stimuleren. |

**Hoe meten we dat?**

| Indicator | 2012 | 2014 | 2017 |
|---|---|---|---|
| **Besteding verblijfgasten en dagbezoekers in miljoenen euro's** | 26,78 | 29,52 | 34,17 |
| **Werkgelegenheid met betrekking tot verblijfgasten en dagbezoekers in aantallen fte's** | 353 | 389 | 450 |
| | | | |

**Wat zijn de kaders?**

- Sociale Structuurvisie.
- Recreatievisie 2012-2016.
- Beleidskader Structuurvisie.
- Nota Toeristische Verblijfsaccommodaties.

# Wat mag het kosten?

(in €)

| Programma 3 | ECONOMISCHE ONTWIKKELING | | | | | Lasten |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | | Rekening | Begroting na wijziging | Begroting | Meerjarenraming (x 1.000) | |
| Product groep | Pijler en subpijler | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
| | **Pijler 7: ECONOMISCHE ONTWIKKELING EN WERKGELEGENHEID** | | | | | | |
| | **Subpijler 7A: WERK EN ECONOMIE IN DE GEMEENTE** | | | | | | |
| B3102 | Bevorderen werkgelegenheid | 1.384.123 | 1.553.856 | 3.704.115 | 1.648 | 1.170 | 1.159 |
| | | **1.384.123** | **1.553.856** | **3.704.115** | **1.648** | **1.170** | **1.159** |
| | **Subpijler 7B: NUTSBEDRIJVEN** | | | | | | |
| B3301 | Nutsbedrijven | 20.830 | 21.134 | 19.435 | 19 | 19 | 15 |
| | | **20.830** | **21.134** | **19.435** | **19** | **19** | **15** |
| | **Subpijler 7C: MARKTEN** | | | | | | |
| B3101 | Markten | 91.015 | 60.811 | 67.879 | 68 | 68 | 68 |
| | | **91.015** | **60.811** | **67.879** | **68** | **68** | **68** |
| | **Subpijler 7D: RECREATIE** | | | | | | |
| B5604 | Recreatie en toerisme | 902.646 | 1.139.111 | 461.225 | 461 | 461 | 475 |
| B5605 | Project Zuyderzeerand/Randmeer | 19.312 | 1.859 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | **921.958** | **1.140.970** | **461.225** | **461** | **461** | **475** |
| **Totale lasten programma 3** | | **2.417.926** | **2.776.771** | **4.252.654** | **2.196** | **1.718** | **1.717** |

(in €)

| Programma 3 | ECONOMISCHE ONTWIKKELING | | | | | Baten |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | | Rekening | Begroting na wijziging | Begroting | Meerjarenraming (x 1.000) | |
| Product groep | Pijler en subpijler | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
| | **Pijler 7: ECONOMISCHE ONTWIKKELING EN WERKGELEGENHEID** | | | | | | |
| | **Subpijler 7A: WERK EN ECONOMIE IN DE GEMEENTE** | | | | | | |
| B3102 | Bevorderen werkgelegenheid | 197.400 | 276.588 | 116.958 | 142 | 167 | 167 |
| | | **197.400** | **276.588** | **116.958** | **142** | **167** | **167** |
| | **Subpijler 7B: NUTSBEDRIJVEN** | | | | | | |
| B3301 | Nutsbedrijven | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | **0** | **0** | **0** | **0** | **0** | **0** |
| | **Subpijler 7C: MARKTEN** | | | | | | |
| B3101 | Markten | 32.717 | 26.848 | 27.385 | 28 | 28 | 28 |
| | | **32.717** | **26.848** | **27.385** | **28** | **28** | **28** |
| | **Subpijler 7D: RECREATIE** | | | | | | |
| B5604 | Recreatie en toerisme | 144.868 | 2.334 | 2.381 | 2 | 2 | 2 |
| B5605 | Project Zuyderzeerand/Randmeer | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | **144.868** | **2.334** | **2.381** | **2** | **2** | **2** |
| **Totale baten programma 3** | | **374.985** | **305.770** | **146.724** | **172** | **197** | **197** |

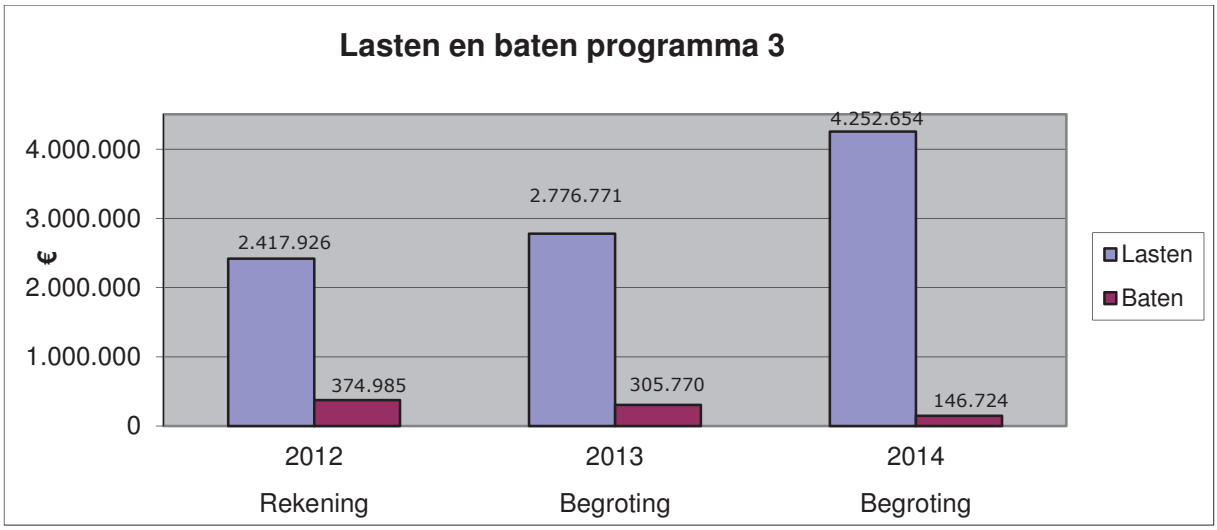


Gerelateerde toevoegingen/onttrekkingen aan reserves

(in €)

| Omschrijving | Toevoeging 2014 | Onttrekking 2014 |
|---|---|---|
| | | |
| **Pijler 7: economische ontwikkeling en werkgelegenheid** | | |
| Acquisitie en accountmanagement/ promotie en acquisitieplan | | 300.000 |
| Sociaal economisch beleid 2012-2016 | | 15.000 |
| Vastgoedbeheer | | 10.000 |
| Programma Zuiderzeegelden | | 2.462.500 |
| Afschrijvingsreserve aankoop Schokkererf | | 18.436 |
| | | |
| **Totaal** | | **2.805.936** |

# Programma 4

# Dienstverlening en besturen

# Programma 4 Dienstverlening en besturen

Raadscommissie : Bestuur, Financiën en Economische zaken (BFE)

| Programma | Pijler | Subpijler/productgroep/projecten |
|---|---|---|
| Dienstverlening en besturen | 8. Dienstverlening | **Portefeuillehouder: A. van der Werff**<br>**Directeur: I. Valk**<br>Burgerdiensten<br><br>*Project:*<br>Dienstverlening |
| | 9. Bestuur en organisatie | **Portefeuillehouder: A. van der Werff**<br>**Directeur: I. Valk**<br>Bestuursorganen<br>Bestuursondersteuning<br>Internationale contacten<br>Rechtsbescherming<br>Voorlichting<br>Communicatie en burgerparticipatie |

## Programmadoel

Het programma Dienstverlening en besturen streeft naar een verbeterde kwaliteit van de dienstverlening aan burgers, bedrijven en instellingen. We willen de herkenbaarheid en transparantie van de gemeentelijke politiek vergroten door het verkleinen van de afstand tussen burger en bestuur en versterking van de burgerparticipatie. We willen dat de gemeente bekend staat als een gemeente waar het goed wonen, werken en recreëren is.

**Pijler 8 Dienstverlening:**
We streven naar verbetering van onze dienstverlening en het vergroten van de klanttevredenheid daarover.

**Speerpunten uit eerder vastgestelde documenten, de beleidsplanning 2014-2017 (BP) en overige specifieke aandachtspunten**:

- In 2015 kan de gemeente (potentieel) hét loket voor de overheid zijn. Het digitale kanaal Noordoostpolder.nl wordt een volwaardig kanaal voor dienstverlening en informatie (CP 2010-2014, nr. 37 + BP 2010-2013, nr. 40)
- Noordoostpolder heeft servicenormen vastgesteld, conform landelijke richtlijnen (BP 2013-2016, nr. 1340)
- Ontwikkeling visie en strategie voor de informatiehuishouding, aansluitend realisatie en implementatie conform wet- en regelgeving (BP 2014-2017, nr. 1412 + 1412a)

**Actuele ontwikkelingen**

Met ingang van 1 januari 2014 is het lidmaatschap van Noordoostpolder bij de coöperatieve vereniging Dimpact beëindigd. Dit betekent dat de gemeente zelf de regie gaat voeren over de ontwikkeling richting de digitale overheid. De diensten die we gebruikten van Dimpact zijn vervangen en worden in 2014 uitgebreid.

In relatie met de ontwikkeling van de digitale dienstverlening zal in 2014 ingezet worden op kanaalsturing, waarbij het digitale kanaal een speerpunt vormt, passend bij het nationale concept Antwoord©. In 2014 zal ook het nieuwe dienstverlenings-concept voor de frontoffice worden geïmplementeerd.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken heeft aangekondigd dat burgers en bedrijven vanaf 2017 de dienstverlening van gemeenten volledig digitaal zouden kunnen afhandelen. Deze ambitie van het ministerie zorgt voor een landelijke versnelling van de invoering van de i-NUP bouwstenen en de ontwikkeling naar zaakgericht werken ondersteund door het KwaliteitsInstituut Nederlandse Gemeenten (KING).

Het project Dienstverlening en het project Het Nieuwe Werken kennen op het gebied van digitalisering van processen en papierstromen veel raakvlakken. In 2014 zal afstemming voor wat betreft het bereikbaar en beschikbaar zijn voor inwoners, bedrijven en instellingen een belangrijk punt blijven.

In 2014 wordt het project Dienstverlening formeel beëindigd. Een afweging zal moeten worden gemaakt in welke vorm het project doorgang vindt of wordt belegd in het primaire proces. Belangrijk hierbij zijn de wettelijke verplichtingen en de ambities van de gemeente en het Rijk op het gebied van digitale dienstverlening en informatievoorziening.

| **Wat willen we bereiken?** | **Wat gaan we daarvoor doen?** |
|---|---|
| 1. Klant krijgt het juiste antwoord ongeacht het toegangskanaal dat hij of zij kiest | - Gebruik maken van één gegevensbron voor het beantwoorden van vragen (VIND catalogus).<br>- Digitaal ontsluiten van actuele en gemeente specifieke informatie in het KCC.<br>- Inzet klantcontactsysteem. |
| 2. Klantvragen in één keer afhandelen, bij voorkeur digitaal | - Doorontwikkeling van regie binnen het KCC op de klantcontacten, door kanaalintegratie en kanaalsturing.<br>- Uitbreiding van het digitaal loket met nieuwe e-diensten. |
| 3. Een klantgerichte, transparante organisatie | - Optimaliseren van een klantgerichte en communicatieve houding bij alle medewerkers in samenwerking met Het Nieuwe Werken.<br>- Periodieke rapportage en publicatie servicenormen.<br>- Werken conform kwaliteitshandvest en servicenormen. |
| 4. Eenmalige gegevensuitvraag aan klanten, meervoudig gebruik van deze gegevens | - Organisatiebreed inzicht in klantcontacten (integraal klantbeeld).<br>- Implementeren van de nationale basisregistraties.<br>- Koppelingen realiseren tussen deze registraties/landelijke voorzieningen met eigen applicaties.<br>- Coördinatie van het gegevensgebruik. |

**Hoe meten we dat?**

| Indicator | 2013 | 2015 | 2017 |
|---|---|---|---|
| **- Klanttevredenheid balie (Benchmark Publiekszaken VNG)** | 7,8 | 8,0 | 8,0 |
| **- Klanttevredenheid telefonie (Benchmark Publiekszaken VNG)** | 7,4 | 7,8 | 8,0 |
| **- Klanttevredenheid digitaal (Benchmark Publiekszaken VNG)** | 6,9 | 7,5 | 8,0 |
| | | | |

**Wat zijn de kaders?**

- Projectplan Dienstverlening 2013-2014.
- Landelijk dienstverleningsconcept Antwoord©.
- Implementatieagenda Nationaal Uitvoeringsprogramma (i-NUP).
- Businessmodel gemeente Noordoostpolder.
- Inrichtingsplan Klantcontactcentrum 2012.
- Informatiearchitectuur gemeente Noordoostpolder 2010-2012.

**Pijler 9 Bestuur en organisatie:**
We streven naar een goede kwaliteit van het openbaar bestuur en het verkleinen van de afstand tussen burger en bestuur, en we willen de bekendheid van de gemeente en de gemeentelijke politiek vergroten.

**Speerpunten uit eerder vastgestelde documenten, de beleidsplanning 2014-2017 (BP) en overige specifieke aandachtspunten**:

- Uitvoering geven aan recent vastgesteld beleidsplan voor bewonersparticipatie inclusief het instellen van een burgerpanel via Noordoostpolder.nl.
- Implementatie en uitvoering van het door de raad vastgestelde participatiebeleid binnen de organisatie (CP 2010-2014, nr. 16)
- Evalueren van het promotieplatform (CP 2010-2014, nr. 32)
- Door de inzet van Noordoostpolder.nl kan er beter worden geluisterd naar de samenleving (CP 2010-2014, nr. 36)
- Actief de mogelijkheden verkennen voor samenwerking met andere gemeenten/overheden waar aantoonbare efficiencyvoordeel mee te behalen is (CP 2010-2014, nr. 38)
- Overleggen met de gemeenteraad of er een heroriëntatie komt op het duale instrumentarium (CP 2010-2014, nr. 42)
- Ontwikkelen en uitvoeren meerjarig promotiecampagne met specifieke beloften op de terreinen wonen, werken en recreëren/winkelen; met een doelgroepgerichte benadering. En met een overkoepelende slogan die Noordoostpolder in één treffende zin profileert en/of een beeldmerk dat dit krachtig communiceert. Draagvlak binnen de bestuursdienst is een aandachtspunt. Medewerkers van de gemeente moeten een rol gaan vervullen als ambassadeurs van Noordoostpolder (BP 2010-2013, nr. 928)
- Communiceren over activiteiten rondom de realisatie van Stadshart Emmeloord (BP 2012-2015, nr. 1228)
- Overbrengen archief naar NLE (BP 2013-2016, nr. 1341)
- Realiseren extra griffieondersteuning en adequate vervanging griffier (BP 2013-2016, nr. 1342/1343)
- Inhuizing Bibliotheek en Carrefour (BP 2013-2016, nr. 1344)
- Verstrekken microkredieten (BP 2013-2016, nr. 1345)
- Traject Passend Organiseren (BP 2013-2016, nr. 1346)
- Onderzoek regionale samenwerking Communicatie in Flevoland (BP 2014-2017, nr. 1413)
- Implementatie functiewaarderingssysteem (BP 2014-2017, nr. 1414)
- Internationalisering: beleid (BP 2014-207, nr. 1415)

**Actuele ontwikkelingen**
Het burgerpanel wordt nu al een paar jaar effectief gebruikt. Per kwartaal worden er een aantal onderwerpen gecombineerd om het burgerpanel te bevragen. De organisatie maakt hier graag gebruik van en de respons is over het algemeen genomen goed. Kwaliteitsverbeteringen in bijvoorbeeld de vraagstelling of samenstelling van het burgerpanel worden continu toegepast.
De meerjarige promotiecampagne Buitengewoon Noordoostpolder wordt samen met interne medewerkers namens EZ, Wonen, Toerisme & Recreatie, cultuur, Muzisch Centrum en externe partners gestalte gegeven onder de noemer Noordoostpolderlab. Het komende jaar zal de gemeente Noordoostpolder steeds meer deelnemer in dit traject worden en de gezamenlijke verantwoordelijkheid onderbrengen in het Noordoostpolderlab.

| **Wat willen we bereiken?** | **Wat gaan we daarvoor doen?** |
|---|---|
| 1. Een transparante organisatie | *Communicatie en onafhankelijke advisering:*<br>- Advisering door een onafhankelijke adviescommissie op ontvangen bezwaarschriften. De ambtelijke secretaris formuleert pre-adviezen en verricht verdere ondersteunende werkzaamheden ten behoeve van de adviescommissie.<br>- Duidelijk communiceren over wat de gemeente doet en bereikt, onder andere via gemeentelijke publicaties in kranten, de website, persberichten en perscontacten.<br>- Bevorderen van helder, eigentijds taalgebruik en verwoorden van boodschap in brieven en e-mails (zorgen dat de lezer weet bij wie hij terecht kan voor meer informatie).<br>- Bevorderen van schrijven van raads- en collegevoorstellen volgens afgesproken formats en schrijftips, hanteren van helder en eigentijds taalgebruik. |
| 2. Actieve betrokkenheid van de burgers bij de gemeentelijke overheid en haar beleid | *Participatiebevordering:*<br>- Doorgaan met het aanbieden van mogelijkheden input te leveren op het gemeentelijk beleid via het burgerpanel.<br>- Het instrument 'Waar staat je gemeente' wordt elke twee jaar benut. In 2013 zal dit weer plaatsvinden.<br>- Nieuwe participatie-instrumenten als E-participatie zijn in ontwikkeling.<br>- In een zo vroeg mogelijk stadium burgers, bedrijven en instellingen en/of andere overheden bij het beleid te betrekken via het huidige participatiebeleid en de daarbij behorende toolkit met middelen. |
| 3. Een goede bekendheid geven aan de mogelijkheden van wonen, werken en recreëren in de Noordoostpolder | *Communicatie en gebiedspromotie:*<br>- Voor de campagne Gebiedspromotie is er tot en met 2014 budget gereserveerd. Op dit moment is de gemeente trekker van het Noordoostpolderlab. Dit Lab zet zich actief in voor gebiedspromotie.<br>- Het Noordoostpolderlab bestaat sinds 2012 en bestaat, naast interne gemeentelijke stakeholders, uit externe partijen als BAN, StEP, Ronop, OVG en andere ondernemers. |

| | |
|---|---|
| | - In 2013/2014 zal getracht worden het Noordoostpolderlab om te vormen naar een Marketingfederatie. De deelnemers aan deze federatie hebben in het geval van een positieve uitkomst zowel strategische als financiële verantwoordelijkheid voor gebiedsontwikkeling Buitengewoon Noordoostpolder.<br>- Communiceren over de realisatie van het Stadshart Emmeloord, woon- en recreatiegebieden als Wellerwaard en Emmelhage. |

**Hoe meten we dat?**

| Indicator /kengetallen | 2012 | 2014 | 2017 |
|---|---|---|---|
| **Aantal bezwaarschriften op grond van de AWB (excl. WOZ)** | 159 | 154 | 154 |
| **% gegrond verklaarde bezwaarschriften** | 4% | 4% | 4% |
| **% bezwaarschriften dat wordt afgedaan door de organisatie** | 56% | 60% | 60% |
| | | | |

**Wat zijn de kaders?**

- Participatiebeleid.

# Wat mag het kosten?

(in €)

| Programma 4 | DIENSTVERLENING EN BESTUREN | | | | | | Lasten |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Product groep | Pijler en subpijler | Rekening 2012 | Begroting na wijziging 2013 | Begroting 2014 | Meerjarenraming (x € 1.000) 2015 | 2016 | 2017 |
| | **Pijler 8: DIENSTVERLENING** | | | | | | |
| B0031 | Burgerdiensten | 2.126.009 | 2.088.657 | 2.200.176 | 2.150 | 2.100 | 2.150 |
| | | **2.126.009** | **2.088.657** | **2.200.176** | **2.150** | **2.100** | **2.150** |
| | **Pijler 9: BESTUUR EN ORGANISATIE** | | | | | | |
| B0011 | Bestuursorganen | 3.270.205 | 1.933.771 | 1.940.757 | 1.861 | 1861 | 1.861 |
| B0021 | Bestuursondersteuning | 1.129.894 | 1.254.095 | 1.054.705 | 965 | 965 | 964 |
| B0022 | Internationale contacten | 82.440 | 159.880 | 145.959 | 146 | 146 | 106 |
| B0023 | Rechtsbescherming | 231.490 | 245.945 | 253.429 | 253 | 253 | 253 |
| B0025 | Voorlichting | 22.534 | 52.243 | 52.797 | 53 | 53 | 53 |
| B0027 | Public relations | 418.915 | 137.397 | 192.524 | 139 | 128 | 87 |
| | | **5.155.478** | **3.783.331** | **3.640.171** | **3.417** | **3.406** | **3.324** |
| **Totale lasten programma 4** | | **7.281.487** | **5.871.988** | **5.840.347** | **5.567** | **5.506** | **5.474** |

(in €)

| Programma 4 | DIENSTVERLENING EN BESTUREN | | | | | | Baten |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Product groep | Pijler en subpijler | Rekening 2012 | Begroting na wijziging 2013 | Begroting 2014 | Meerjarenraming (x € 1.000) 2015 | 2016 | 2017 |
| | **Pijler 8: DIENSTVERLENING** | | | | | | |
| B0031 | Burgerdiensten | 725.701 | 838.625 | 706.279 | 706 | 706 | 706 |
| | | **725.701** | **838.625** | **706.279** | **706** | **706** | **706** |
| | **Pijler 9: BESTUUR EN ORGANISATIE** | | | | | | |
| B0011 | Bestuursorganen | 15.471 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B0021 | Bestuursondersteuning | 800 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B0022 | Internationale contacten | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B0023 | Rechtsbescherming | 25.638 | 12.363 | 12.363 | 13 | 13 | 13 |
| B0025 | Voorlichting | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B0027 | Public relations | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | **41.909** | **12.363** | **12.363** | **13** | **13** | **13** |
| **Totale baten programma 4** | | **767.610** | **850.988** | **718.642** | **719** | **719** | **719** |

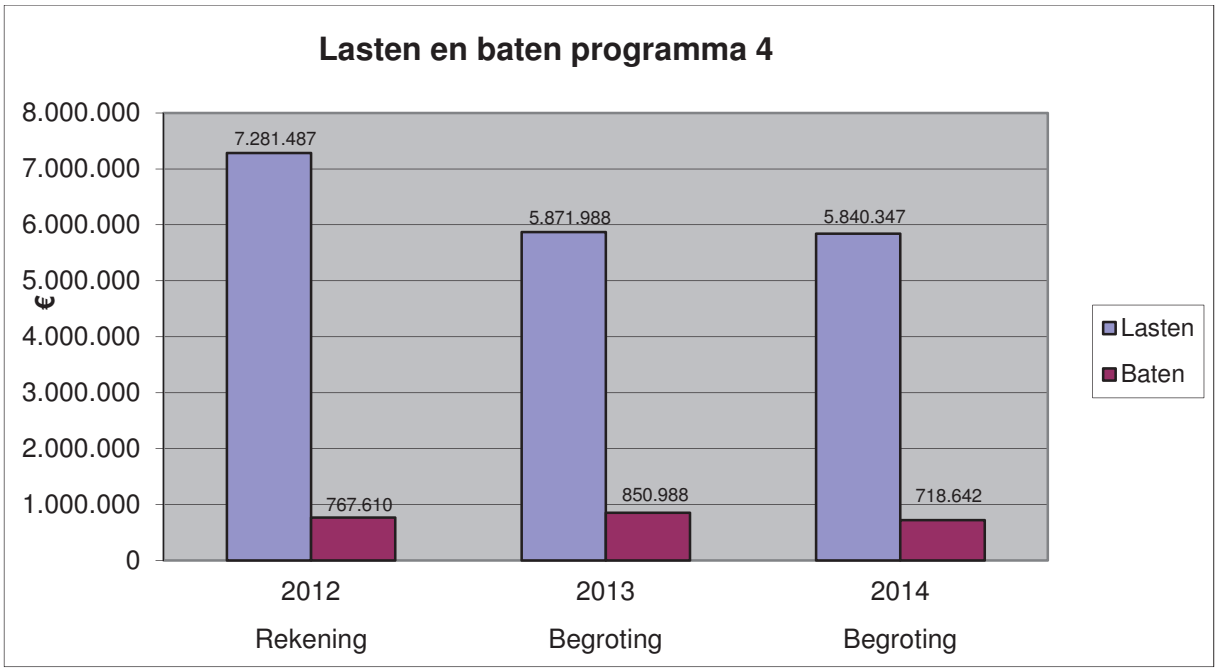


Gerelateerde toevoegingen/onttrekkingen aan reserves

(in €)

| Omschrijving | Toevoeging 2014 | Onttrekking 2014 |
|---|---|---|
| **Pijler 8: dienstverlening** | | |
| Overheidsloket | | 25.000 |
| Project Dienstverlening | | 137.500 |
| | | |
| **Pijler 9: bestuur en organisatie** | | |
| Communicatie | | 10.000 |
| Communicatie stadshart Emmeloord | | 32.500 |
| Marketing 2018 | | 40.000 |
| Traject passend organiseren | | 50.000 |
| Verkiezingen | | 7.000 |
| Implementatie HR21 | | 40.000 |
| Internationalisering | | 40.000 |
| Onderzoek regionale samenwerking | | 40.000 |
| | | |
| **Totaal** | | **422.000** |

# Programma 5

# Financiën

# Programma 5 Financiën

Raadscommissie : Bestuur, Financiën en Economische zaken (BFE)

| Programma | Pijler | Subpijler/productgroep/projecten |
|---|---|---|
| Financiën | 10. Financiën | **Portefeuillehouder: P.M.S. Vermeulen**<br>**Directeur: I. Valk**<br>Belastingen<br>Algemene uitkering<br>Algemene uitgaven/inkomsten<br>Baatbelasting<br>Saldi kostenplaatsen<br>Saldo rekening van baten en lasten |

## Programmadoel

Een gezond en evenwichtig financieel (meerjaren-)beleid ter financiering van de gemeentelijke uitgaven, het creëren van voldoende ruimte voor onvoorziene uitgaven en een verdeling van de lasten over de verschillende programma's op basis van deugdelijke onderbouwingen en grondslagen.

**Pijler 10 Financiën:**

1. We streven naar een financieringsstructuur van de gemeentelijke exploitatie en balans die duurzaam en solide is tegen zo laag mogelijke kosten.
2. Een toewijzing van de algemene middelen die past binnen het rijksbeleid en de prioritering van Noordoostpolder.
3. Het beleid ten aanzien van belastingen dient zowel ondersteunend te zijn aan de doelstellingen die gemeentebreed moeten worden bereikt en zowel billijk in omvang en druk voor burgers en bedrijven.

**Speerpunten uit eerder vastgestelde documenten, de beleidsplanning 2014-2017 (BP) en overige specifieke aandachtspunten**:

- Bezuinigingen fase III B monitoring
- Herijking gemeentefonds
- Treasurybeleid
- Invulling Wet HOF en solvabiliteitsmonitoring
- Transitie plus ontwikkeling budgetten onderhoud scholen
- Decentralisaties

**Actuele ontwikkelingen**

**Inleiding**

Na het bekend worden van de inhoud van het Regeeraccoord Rutte II welke informatie geeft over afspraken die gemaakt zijn tussen VVD en PvdA, zijn de verwachte financiële consequenties voor Noordoostpolder inzichtelijk gemaakt. De omvang van de bedragen was gebaseerd op algemene financiële verhoudingsnormen afgezet tegen algemeen verstrekte informatie per beleidsveld. Behoudens de financieel technische benadering is gewag gemaakt van de financiële risico's voor Noordoostpolder ten aanzien van de diverse beleidsvelden. Hierbij vormden de zogenoemde efficiëncykortingen het grootste financiële risico.

**Samenvatting**

1. De verwachte financiële technische consequenties voor Noordoostpolder werden voor de nieuwe meerjarenprogrammabegroting uitgewerkt en leiden tot de volgende resultaten:

(in €)

| Omschrijving/jaar | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 | Structureel |
|---|---|---|---|---|---|
| 1. Decentrale overheden trap-op trap-af gemeenten | € 25.000 | -€ 98.000 | -€ 543.000 | -€ 843.000 | -€ 743.000 |
| 2. Terugdraaien vermindering politieke ambtsdragers | | € 288.000 | € 288.000 | € 288.000 | € 288.000 |
| 3. Initiatiefwet Heijnen vermindering aantal wethouders | | | -€ 45.000 | -€ 45.000 | -€ 45.000 |
| 4. Motie Van Haersma Buma afromen gemeentefonds voor onderwijshuisvesting | | -€ 700.000 | -€ 700.000 | -€ 700.000 | -€ 700.000 |
| 5. Lagere apparaats-kosten gemeenten door opschaling stip aan horizon op 2025 | | -€ 150.000 | -€ 325.000 | -€ 490.000 | -€ 2.600.000 |
| 6. BTW-compensatie-fonds opheffen | | -€ 490.000 | -€ 1,3 mln | -€ 1,3 mln | -€ 1,3 mln |
| 7. Ontschotting jeugdzorg" extra "doel-matigheidskorting | | | -€ 100.000 | -€ 270.000 | -€ 400.000 |
| Totaal Noordoostpolder<br>N.b. Punten 5 en 7 zijn niet in telling verwerkt | € 25.000 | -€ 1 mln | -€ 2,3 mln | -€ 2,6 mln | -€ 2,5 mln |

Samen met de uitkomsten van de beleidsplanning 2014 – 2017 en de bekende en/of verwachte overige interne en externe ontwikkelingen zijn deze uitkomsten gebruikt voor het bepalen van de bezuinigingsdoelstelling fase IIIB voor de begroting 2014 - 2017. Hierop zijn bezuinigingsvoorstellen uitgewerkt en in de gemeenteraadsvergadering van juni 2013 behandeld. De voorgelegde bezuinigingen zijn aangepast naar aanleiding van de moties en amendementen. Samengevat geeft dat het volgende beeld:

| Omschrijving | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|---|---|---|---|---|
| Geschetst tekort meerjarenbeeld juniraad | € 1.171.797 | € 2.473.174 | € 2.882.383 | € 3.421.500 |
| Totaal voorstellen ombuigingen juniraad | € 1.201.945 | € 1.968.457 | € 2.876.457 | € 3.537.382 |
| Dekking reserve beleidsplan juniraad | | € 500.000 | | |
| Geschetst begrotingsresultaat juniraad | € 30.148 | € 4.717- | € 5.926- | € 115.882 |

Bij het opstellen van de begroting is al de vorenstaande informatie verwerkt en zijn de werkelijk verwachte cijfers opgenomen voor de goederen, diensten en personeelslasten zoals deze uit de organisatie worden gedistilleerd. Voor het totaal van de bezuinigingstaakstelling heeft dat relatief geen al te grote afwijkingen gegeven.

De definitief verwachte begrotingsuitkomsten laten voor de jaren 2014 en 2017 een gunstiger beeld zien dan eerder werd verwacht.

Het geheel van de bezuinigingen fase IIIB wordt in de onderstaande lijst weergegeven, evenals de definitieve begrotingsuitkomsten. Opgemerkt wordt dat het beleid ten aanzien van niet te realiseren bezuinigingen is dat deze worden vervangen door alternatieven.

Specificatie van de in de begroting verwerkte bezuinigingen fase IIIB:

| | Omschrijving substantiële (mogelijk) beïnvloedbare onderdelen | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 | Opmerkingen / toelichting |
|---|---|---|---|---|---|---|
| **Schoon en groen** | | | | | | |
| | Grachten - baggeren, beschoeiingen en fonteinen | | € 75.000 | € 75.000 | € 75.000 | Dit wordt gerealiseerd door minder onderhoud aan beschoeiingen, kleine vissteigers en baggerwerk. Vanaf 2015 worden geen fonteinen meer geplaatst (= € 11.000). |
| | Bossen onderhoud | | € 50.000 | € 75.000 | € 75.000 | Het onderhoud van bossen en bospaden kan verantwoord verder worden teruggebracht naar een lager onderhouds-niveau. Via beleids-planning wel incidenteel geld voor bestrijding essen-taksterfte |
| | Onderhoud plantsoenen | | € 100.000 | € 150.000 | € 200.000 | Vanaf 2016 bezuiniging mogelijk ivm overgang frequentie-bestek en minimaal aantal onder-houdsrondes. Tot max € 200.000. (Suggestie raad 180313). |
| | | | € 25.000 | € 50.000 | € 100.000 | Verdere grootschalige omvorming groen. Zie uitkomsten burgerpanel beheer openbare ruimte. Een dergelijke omvorming vergt wel incidentele omvormings-kosten. |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| Speelplaatsen | | € 10.000 | € 10.000 | € 10.000 | Dit is het maximale bedrag, vooruitlopend op nieuw speelplaatsen-beleid. Er is hier al € 50.000 bezuinigd in fase II. |
| **Bereikbaar** | | | | | |
| Bruggen - groot onderhoud | | | € 25.000 | € 25.000 | Versobering. € 25.000 minder onderhoud = ook € 25.000 minder jaarlijkse dotatie reserve 2016. |
| Onderhoud en herstel openbare verlichting | | | € 20.000 | € 20.000 | Deze bezuiniging wordt gerealiseerd door het verlengen van afschrijvings-termijnen conform suggestie raad dec. 2012. |
| Beheer en onderhoud straatreiniging | | € 50.000 | € 50.000 | € 50.000 | Versobering. |
| Verkeer - wegmeubiliar, bewijzering etc. | | € 20.000 | € 20.000 | € 20.000 | Versobering. |
| Onderhoud waterkering en afwatering | | € 200.000 | € 200.000 | € 200.000 | Inverdieneffect door over-dracht aan Waterschap en minder onderhoud. |
| Onderhoud en beheer wegen, straten en bermen gehele NOP (wegen, straten en pleinen) | | | € 80.000 | € 190.000 | Maximaal realiseerbare extra bezuiniging i.v.m. zorg voor verloe-dering. In Fase II al een aanzienlijke bezuiniging gerealiseerd (suggestie raad 180313). |
| Parkeervoorzieningen gehandicapten | € 30.000 | € 30.000 | € 30.000 | € 30.000 | Betreft verwerking van financiële consequenties van in 2013 aangepast beleid (krachtig participeren). |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| **Veilig** | | | | | | |
| | Bijdrage Veiligheidregio | € 36.000 | € 36.000 | € 36.000 | € 36.000 | Op basis van de ingediende begroting 2014 is deze bezuiniging in te boeken. Themaraad 180313 geeft beeld dat men de bijdrage aanzienlijk zou willen verlagen. Dit is moeilijk omdat het alleen mogelijk is wanneer alle deelnemers GR daar mee akkoord gaan. |
| **(Her)ontwikkelen** | | | | | | |
| | | | | | | Inkomstenkant te verhogen via leges/ tarief-verhoging. Formatie-bezuiniging op grond-exploitatie ten laste van bestuursdienst taakstelling. |
| **Leren** | | | | | | |
| | Jeugdbeleid | € 111.000 | | | | Activiteiten als opstapje, opgroeien en opvoeden in 2014 te bekostigen uit BDU OAB (€ 75.000), reserve verzuim-beperking (€ 27.000) en DU-CJG (€ 9.000). Na 2014 is de bijdrage OAB onzeker, daardoor nu alleen incidenteel in te boeken. |
| | Kinderopvangbeleid sociale medicatie | € 12.000 | € 12.000 | € 12.000 | € 12.000 | Dit budget kan verlaagd op basis van werkelijke uitgaven 2009 € 52.218; 2010 €45.704; 2011 € 12.808; 2012 € 6.400. (suggestie raad 180313). |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | Kinderopvangbeleid sociale medicatie | € 15.000 | € 15.000 | € 15.000 | € 15.000 | Verlaging budget is mogelijk vanwege wijziging wetgeving. Er blijft vanuit het participatie-budget € 15.000 beschikbaar voor dekking uitgaven kinderopvang (suggestie raad 180313). |
| | Leerlingenvervoer | | € 150.000 | € 150.000 | € 150.000 | Beleid aanpassen - meer zelfstandigheid voor kinderen, waar mogelijk. (suggestie raad 180313). |
| | Lokaal onderwijsbeleid | | | € 198.000 | € 198.000 | Stopzetten subsidie na afloop convenant (31-12-2015). Leerlingen basisonderwijs met leer-problemen komen niet meer in aanmerking voor gemeen-telijk bekostigd onderzoek. Het onderwijs moet hiervoor eigen middelen aanwenden. |
| | PSV/Peuterspeelzaalwerk | | € 50.000 | € 50.000 | € 50.000 | Subsidie verder verlagen. |
| | | | -€ 30.000 | -€ 30.000 | -€ 30.000 | Motie 16 juniraad (correctie). |
| **Sport** | | | | | | |
| | Sportstimulering | | € 6.412 | € 6.412 | € 6.412 | Schrappen topsport-subsidie (€ 5.000) en korten balans-ruiters -10% conform eerdere verlaging vrij-willigerssub-sidies. |
| | Sportvelden | | | | | Vanuit fase II is al een aanzienlijk taakstelling opgenomen. De praktijk leert dat het |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | | traject om dit te realiseren vertraging oploopt en technisch zeer moeilijk te realiseren is. Suggestie raad 180313: clusteren sportclubs wordt al in dit traject meegenomen. |
| | Zwembad Bosbad | | € 40.000 | € 40.000 | € 40.000 | Suggestie raad 1803 subsidie verlagen. In fase II is al € 20.000 bezuinigd, en nu € 40.000 extra in fase 3 (sluiting buitenbad) subsidie verlagen. Zwembad zal aanpassen door tarief-stelling, openingstijden etc. |
| **Cultuur participatie en erfgoed** | | | | | | |
| | Taakstelling drie grote culturele instellingen (Theater, Bibliotheek en Muzisch centrum) | | | € 200.000 | € 200.000 | Diverse mogelijkheden om deze bezuiniging te realiseren. Via verdere ontwikkeling Cultuur-bedrijf, waarbij cultureel ondernemer-schap gestimuleerd wordt en bijvoorbeeld voor de bibliotheek door invoering van het zelf-servicemodel (onbemenst), passend bij het retail-concept zoals nu al wordt ingevoerd. (Passend bij suggestie raad 180313 theater meer gelden halen uit bedrijfs-leven (i.c. verlagen subsidie)). |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | Kunstzinnige vorming | | € 3.000 | € 3.000 | € 3.000 | Binnen dit budget voor subsidies is dit bedrag 'vrij' en kan vervallen. |
| | Werelderfgoed Schokland | € 17.500 | € 17.500 | € 17.500 | € 17.500 | Budget abusievelijk 2x opgenomen en kan daardoor vervallen. |
| | Oudheidkunde | € 1.493 | € 1.493 | € 1.493 | € 1.493 | Alleen de bijdrage van Lijn /Boelens (€ 1.192) blijft bestaan. Rest budget kan vervallen. |
| **Maatschappelijke participatie** | | | | | | |
| | Wet Werk en Bijstand <65 verhaal en terugvordering | € 30.000 | € 30.000 | € 30.000 | € 30.000 | Door in 2013 aangepast scherper terugvordering beleid en aangepaste werkprocessen wordt ver-wacht dat deze bezuiniging haalbaar is. |
| | Armoedebeleid - schuldhulpverlening | € 30.000 | € 30.000 | € 30.000 | € 30.000 | Betreft onderuit-putting naar aanleiding van gewijzigd beleid op dit vlak. |
| | Wmo - taakstelling totaal | € 200.000 | € 200.000 | € 200.000 | € 200.000 | Integrale taakstelling WMO. Te realiseren door: Scoot-mobiel uit-leenpunten (€ 35.000), beëindigen pluspas regio taxivervoer (€ 15.000). Tariefsverhogi ng CVV (€ 20.000), kilometer-budget CVV (€ 40.000) en minder punt bestemmingen (€ 40.000), geen vergoe-ding inciden-teel gebruik hulpmiddelen, eigen bijdrage verhogen. Betreft de exploitatie. |
| | Volksgezondheid - advisering | € 10.000 | € 10.000 | € 10.000 | € 10.000 | Budget advisering kan vervallen ivm nieuwe budget Beleids- |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | | planning nr. 1217 . |
| | Maatschappelijke zorg | € 10.700 | € 10.700 | € 10.700 | € 10.700 | Mantelzorg en vrijwillige ondersteuning moeten op peil blijven. Korten op AMW (hulpverlening volwassen) is wel mogelijk. De € 10.700 betreft onder-uitputting bud-get en kan vervallen. |
| | | | € 50.000 | € 50.000 | 50.000 | |
| | Subsidie lokaal beleid | € 6.300 | € 6.300 | € 6.300 | € 6.300 | Budget kan vervallen. |
| | Logopedie / expertisecentrum | | | € 45.000 | € 45.000 | Na afloop huidig Convenant 31-12-2015 de subsidie stoppen. |
| | Minderhedenbeleid | | € 5.000 | € 5.000 | € 5.000 | Stoppen subsidie vluchtelingen-werk. |
| | Subsidie incidenteel | | € 8.800 | € 8.800 | € 8.800 | Stoppen subsidie voor sociaal-culturele activiteiten voor minder-heden i.c. asielzoekers. |
| | Carrefour | | | | € 50.000 | Bijdrage aan Carrefour verlagen, te realiseren door lagere huisvestings-kosten op de locaties. Afstoten huidige gebouw levert vanaf medio 2017 € 50.000 per jaar (Suggestie raad 180313). |
| | Programma Subsidie Vrijwilligers | | € 8.800 | € 8.800 | € 8.800 | 5% bezuiniging op de subsidies |
| **Werk en economie** | | | | | | |
| | Bevorderen economie | | | | | Incidenteel gekoppeld aan ZZL-gelden. Hier wordt niet bezuinigd, maar inciden-tele lasten zullen indien mogelijk binnen de ZZL budgetten worden |

| | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | | gebracht. |
| **Toerisme en recreatie** | | | | | | |
| | Toerisme | € 25.000 | € 25.000 | € 25.000 | | Actieplan recreatievisie verlagen. Betekent dat mogelijk niet alle doel-stellingen uit de Recreatie-visie worden gehaald. |
| | VVV | | € 7.500 | € 7.500 | € 7.500 | Subsidie VVV definitief terug naar € 67.500. In verband met eerdere verlaging budget wordt hiervoor gesubstitueerd . |
| | Incidentele subsidie aanvragen | € 2.400 | € 2.400 | € 2.400 | € 2.400 | Budget laten vervallen, al jaren geen aanvragen meer. |
| | Huren | € 552 | € 552 | € 552 | € 552 | Budget kan komen te vervallen. |
| | Subsidie kinderboerderij | | | | € 21.925 | In fase II opgevoerd (€ 27.000 en teruggedraaid in verband met toen niet mogelijk. Overeenkomst inmiddels opgezegd per 2017. |
| | | | | | -€ 10.962 | Motie 14 juniraad. |
| **Dienstverlening** | | | | | | |
| | Burgerdiensten | | | | | Alleen beïnvloedbaar via aanpassing openingstijden = beleidskeuze = formatie bestuursdienst |
| **Bestuur en organisatie** | | | | | | |
| | Burgemeester en wethouders | € 22.500 | € 45.000 | € 45.000 | € 45.000 | Verminderen aantal wethouders in verband met korting rijksbijdrage via regeer-akkoord hiervoor van € 45.000 ( suggestie raad 180313). |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| Raad en raadscommissies | € 10.500 | € 21.000 | € 21.000 | € 21.000 | Suggestie raad dec + 1803 om vergoeding raadsleden te verlagen. Onder verwijzing naar Verordening geldelijke voorzieningen raads- en commissie-leden en de daarbij behorende tabellen uit het rechtspositie-besluit, ontvangen de raadsleden nu de maximale bijdrage. Voorstel -5% op specifiek de raadsvergoe-ding. |
| Rekenkamercommissie | € 26.000 | € 26.000 | € 26.000 | € 26.000 | Motie 6 juniraad. |
| **Financiën** | | | | | |
| Wet Waardering Onroerende Zaken/ OZB | | | € 200.000 | € 400.000 | Suggestie raad 1803: na 2014 verder verhogen. Omdat de gemiddelde aanslag OZB in het tarieven-plan 2012 – 2015 is vastgezet, is indexering pas per 2016 mogelijk. Een indexering van 2,2% is relatief gesproken als laag te zien. |
| Hondenbelasting | € 210.000 | € 210.000 | € 210.000 | € 210.000 | Niet afschaffen (ook suggestie vanuit raad 180313). |
| | -€ 210.000 | -€ 210.000 | -€ 210.000 | -€ 210.000 | Motie 3 juniraad. |
| Toeristenbelasting | € 70.000 | € 70.000 | € 70.000 | € 70.000 | Naar landelijk gemiddelde. NB 3/5 komt van arbeids-migranten. (ook suggestie vanuit raad-sessie 1803). |
| **Subtotaal** | **€ 666.945** | **€ 1.418.457** | **€ 2.286.457** | **€ 2.732.420** | |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| Extra taakstelling kostenplaatsen bestuursdienst | € 351.000 | € 336.000 | € 376.000 | € 580.000 | Feitelijke gevonden opties voorbezuiniging bestuursdienst 2014-2017. Het oorspronkelijke bedrag van € 351.000 is met € 66.000 verlaagd in verband met een logisch chronologisch oplopend bezuinigingsbedrag bestuursdienst en aanvullende structurele bezuiniging van € 220.000 op de bestuursdienst). |
| Extra taakstelling kostenplaatsen bestuursdienst | -€ 66.000 | | | | |
| | € 220.000 | € 220.000 | € 220.000 | € 220.000 | Strakke raming salariskosten: inflatiecorrectie 2014 t.o.v. begrotingsrichtlijnen naar beneden toe bijgesteld. |
| **Totaal voorstellen ombuigingen** | **€ 1.171.945** | **€ 1.974.457** | **€ 2.882.457** | **€ 3.532.420** | |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| **Totaal gepresenteerde voorstellen ombuigingen raad 27 juni 2013:** | **1.201.945** | **1.968.457** | **2.876.457** | **3.537.382** | |
| Mutatie hondenbelasting | -210.000 | -210.000 | -210.000 | -210.000 | |
| Mutatie lagere raming salariskosten | 220.000 | 220.000 | 220.000 | 220.000 | |
| Mutatie rekenkamer | 26.000 | 26.000 | 26.000 | 26.000 | |
| Mutatie kinderboerderij | | | | -10.962 | |
| Mutatie taakstelling bestuursdienst | -66.000 | | | | |
| Mutatie peuterspeelzaalwerk | | -30.000 | -30.000 | -30.000 | |
| **Totaal voorstellen ombuigingen begroting 2014 - 2017** | **1.171.945** | **1.974.457** | **2.882.457** | **3.532.420** | |

**Ontwikkelingen van invloed op meerjarenperspectief**
Naast de hierboven verwerkte financiële consequenties zijn er andere ontwikkelingen die een nadelig effect hebben op de programmabegroting 2014 – 2017. De ontwikkelingen worden hieronder kort beschreven.

Grondzaken en leges
De economische en financiële crisis heeft nog steeds zijn weerslag op de grondverkopen. De grondexploitatie staat zwaar onder druk als gevolg van het uitfaseren van het woningbouwprogramma en het bijstellen van de bedrijventerreinbehoefte.
De bedrijfsvoering is hier op aangepast. Voor nu worden er geen verliezen voorzien. Dit is mede een gevolg van de eerder getroffen voorzieningen en het verlagen van het rentepercentage dat wordt gehanteerd. Wanneer de crisis langer blijft aanhouden en zich dat blijft uiten in achterblijvende verkopen van gronden, kan het noodzakelijk zijn verdere maatregelen te nemen.
De bouwactiviteiten blijven sterk achter bij het eerdere niveau van vóór 2013. Actuele gegevens nopen tot het bijstellen naar een lager niveau. De legesopbrengsten voor bouwgerelateerde vergunningen zijn naar beneden bijgesteld met een bedrag van € 925.000. Op dit moment wordt een hogere opbrengst niet waarschijnlijk geacht.

Bezuinigingstaakstellingen fase II
De bezuinigingen uit fase II die niet zijn gerealiseerd, zijn expliciet opgenomen in fase IIIB. Zulks ter bevordering van een uniform totaaloverzicht dat door de gemeenteraad op compacte en transparante wijze kan worden gemonitord.

Pm-posten Beleidsplanning 2014-2017
In de beleidsplanning 2014-2017 is sprake van een aantal p.m.- posten. Dit betreft voorstellen / plannen en ontwikkelingen, waarvoor in een aantal gevallen incidenteel geld nodig is en in een aantal gevallen structureel geld en nog niet precies bekend is wat de kosten zullen zijn en wanneer en of zij zich zullen manifesteren. In het geval een p.m.-post moet worden omgezet in een budget, wordt hiertoe een voorstel gedaan aan de gemeenteraad.

Ontwikkeling Algemene uitkering
De thans voorliggende begroting 2014 – 2017 is een weergave op basis van de meicirculaire 2013. De wijzigingen ten opzichte van de vorige meerjarenbegroting (2013 – 2016) komen op hoofdlijnen overeen met de verwachtingen die hierover waren gewekt door het kabinet. De uitkomsten van de septembercirculaire 2013 worden voor het begrotingsjaar 2014 meegenomen bij de voorjaarsrapportage 2014 en voor de jaren daarna bij het opstellen van de meerjarenbegroting 2015 – 2018.

De korting op onderwijshuisvesting van € 856.000 is voor € 556.000 doorgevoerd op onderwijshuisvesting omdat vorig jaar reeds een korting van € 300.000 op onderwijs-huisvesting is doorgevoerd. Een 100% doorvoeren van deze korting nu wordt niet redelijk en niet realistisch geacht.

Voor de langere termijn wijzen de tekenen op verdere bezuinigingen voor gemeenten. De meest boeiende ontwikkeling betreft de komende drie decentralisaties. Door de VNG wordt op dit moment becijferd dat gemeenten financieel zwaar zullen lijden onder de nu verwachte financiering van deze decentralisaties. De door het rijk ingeboekte kortingen worden veel te rooskleurig geacht. Het COELO, dat in opdracht van de VNG een onderzoek heeft uitgevoerd naar de financiële gevolgen van gemeenten door de decentralisaties, gaf dramatische cijfers te zien. Alle Nederlandse gemeenten samen zouden nadelige gevolgen ondervinden die kunnen oplopen tot € 6,1 miljard. Dat is een derde van het gemeentefonds.
Ter indicatie: voor Noordoostpolder zou dat circa € 15 miljoen betekenen. De cijfers van het onderzoek heeft het college vooralsnog voor kennisgeving aangenomen. In de gemeentelijke begroting is structureel € 500.000 extra beleidsbudget opgenomen voor de decentralisaties.

Financieringskosten
Door het negatieve rekeningresultaat van 2012, tegenvallende resultaten in 2013, verlaging van het percentage voor rentetoerekening aan grondcomplexen en een voorspoedige realisatie van projecten zijn toekomstige structurele financieringskosten € 500.000 hoger dan totnogtoe was begroot.

*Langlopende geldleningen*
In 2013 heeft gemeente Noordoostpolder een langlopende geldlening aangetrokken van € 4 miljoen in het kader van de totaalfinanciering. Dat was enerzijds noodzakelijk om aan de betalingsverplichtingen te kunnen voldoen en anderzijds om aan de wetgeving rondom het aantrekken van vreemd vermogen te voldoen. Gemeente Noordoostpolder is hiermee een "lenende" gemeente geworden in plaats van een gemeente die middelen kan "wegzetten".

Leges KCC en kwijtschelding
De legesopbrengsten van het KCC vallen naar verwachting blijvend € 132.000 lager uit. De reden moet gezocht worden in de toestand van de economie.
Om dezelfde reden is het begrote bedrag voor kwijtscheldingen met € 46.000 verhoogd.

Afval, riolering en onroerendezaakbelastingen (ARO)
Het tarievenplan 2012 – 2014 voor de OZB, afvalstoffenheffing en rioleringsrechten zoals dat bij de begroting 2012 – 2015 is vastgesteld, had als doel om inwoners en bedrijven een mate van zekerheid te geven ten aanzien van de hoogte van de ARO aanslagen.
Het tarievenplan 2012 – 2015 en de destijds bijgevoegde toelichting ziet er als volgt uit.

| Omschrijving | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| OZB woning € 192.000 (= gemiddelde woningwaarde) | € 180,83 | € 257,52 | € 257,52 | € 257,52 | € 257,52 | € 1.430.000 |
| Afvalstoffenheffing | € 273,60 | € 258,00 | € 258,00 | € 258,00 | € 258,00 | |
| Rioolheffing | € 193,44 | € 193,44 | € 193,44 | € 193,44 | € 193,44 | |
| Eenmalige korting | € 25,00- | € 40,00- | € 27,00- | € 13,17- | | |
| Totaal | € 622,87 | € 668,96 | € 681,96 | € 695,79 | € 708,96 | |
| | | | | | | |
| OZB bedrijven | € 3.350.000 | € 4.020.000 | € 4.020.000 | € 4.020.000 | € 4.020.000 | € 670.000 |
| | | | | | | € 2.100.000 |

Toelichting:
***"(H)ARO-tarievenplan: aanvaardbare lastendrukstijging om ook in de toekomst een adequaat voorzieningenniveau te kunnen bieden (beleidsplanning 2012-2015).***

- *Het tarievenplan is bedoeld om de inwoners en bedrijven voor de langere termijn, maar in elk geval voor de komende periode van 4 jaren, een mate van zekerheid te geven over enerzijds de totale lastendruk via de gemeentelijke heffingen en anderzijds over bereikbaarheid en betaalbaarheid van het voorzieningenniveau in deze gemeente.*
- *Bij het bepalen van de totale lastendruk is rekening gehouden met de stand van de egalisatiereserve afvalstoffenheffing en voordelen die worden behaald met een steeds effectiever en efficiënter afvalbeleid".*

De huidige stand van zaken aangevuld met prognoses geven aan dat de ontwikkeling van de kosten voor afvalverwerking anders is dan bij de vaststelling van het tarievenplan in 2011 was verwacht. Daar waar de tarieven voor afvalverwerking eerder een dalende tendens lieten zien, is de trend omgebogen in een trend waarbij de kosten stijgen.

Het college doet het tarievenplan 2012 – 2015 gestand door geen voorstellen te doen om

de tarieven vóór 2016 te verhogen. Indien de nu voorziene negatieve ontwikkeling van kosten zich daadwerkelijk manifesteert, zullen de tarieven voor afvalstoffenheffing per 2016 moeten worden verhoogd tot een kostendekkend niveau. Bij een negatieve stand van de egalisatiereserve afvalstoffenheffing per ultimo 2015 of eerder, zal dit tekort uit algemene middelen, in casu middelijk of onmiddellijk, de reserve beleidsplan, worden aangezuiverd tot nihil, zodat er nooit een negatieve stand van deze egalisatiereserve aan de orde zal zijn.

Voor het product riolering geldt dat de uitvoering van het VGRP voorspoedig verloopt en de egalisatiereserve een verwacht negatief saldo laat zien van ongeveer € 250.000. De planning is dat dit saldo binnen de eerste twee jaren van meerjarenbegrotingsperiode terug valt tot nihil. Bij de jaarlijkse actualiseringen van het VGRP zal wordt hier aandacht aan geschon-ken.

De tarieven voor de OZB worden jaarlijks aangepast aan de gemiddelde waarde-ontwikkeling van het onroerend goed. Na aanpassing van de OZB-tarieven blijft de gemiddelde ARO-aanslag voor het OZB-bedrag ongewijzigd. Nota bene: indien een object meer of minder in waarde stijgt dan de gemiddelde waardeontwikkeling, wordt het aanslagbedrag voor de OZB ook meer of minder. Per saldo is de opbrengst voor de gemeente hetzelfde en ontstaat er alleen een meeropbrengst door areaalmutatie.

Loon- en prijscompensatie
De doorgevoerde loon- en prijscompensatie voor 2014 is lager dan de stelpost van € 800.000 die hiervoor was opgenomen. De werkelijk doorgevoerde loon- en prijs-compensatie komt uit op € 450.000, hetgeen een lagere last betekent van € 350.000.

**Kabinetsplannen/Prinsjesdag**
Het kabinet heeft besloten € 6 miljard aanvullend te willen bezuinigen. Zij heeft hier toe haar plannen op Prinsjesdag 2013 (septembercirculaire) gepresenteerd. Een moment waarop in gemeenteland en ook bij Noordoostpolder het begrotingsproces voor 2014 – 2017 is afgerond.

De thans voorliggende begrotingsresultaten 2014 – 2017 maken het mogelijk om voor de jaren 2014 en 2017 een aanzienlijk deel van de gevolgen van de septembercirculaire te elimineren.

De consequenties voor 2014 worden regulier meegenomen in de voorjaarsrapportage 2014. De voorbereidende werkzaamheden voor het kunnen invullen van de bezuinigingen van fase IV voor de jaren vanaf 2015 zijn ambtlijk gestart in de permanente Taskforce Bezuinigingen. De uitwerkingen worden onmiddellijk na de installatie aan het nieuwe college / de nieuwe gemeenteraad gepresenteerd ten behoeve van het opstellen van de beleidsnota 2014 – 2017 en vervolgens de meerjarenbegroting 2015 – 2018.

Begrotingsuitkomsten 2014 – 2017 inclusief indicatie van de effecten van Prinsjesdag.

| Omschrijving | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|---|---|---|---|---|
| Berekend meerjarenbeeld | - € 736.521 | - € 2.431.068 | - € 3.008.547 | - € 3.196.733 |
| Totaal voorstellen ombuigingen fase IIIB | € 1.171.945 | € 1.974.457 | € 2.882.457 | € 3.532.420 |
| Dekking reserve beleidsplan | | € 420.000 | | |
| Begrotingsresultaat | € 435.424 | - € 36.611 | - € 126.090 | € 335.687 |
| Gevolgen als uitwerking van Prinsjesdag/ septembercirculaire 2013 | - € 600.000 | - € 1.000.000 | - € 1.400.000 | - € 1.450.000 |

**Herijking gemeentefonds**
Het is de bedoeling dat het gemeentefonds in 2014 wordt herijkt. Herijking kan zowel positieve als negatieve effecten geven voor een individuele gemeente.

**Schatkistbankieren**
Het schatkistbankieren is voor gemeente Noordoostpolder weinig tot niet relevant omdat Noordoostpolder geen positief saldo heeft op haar bankrekeningen. Een forse economische opleving kan deze situatie doen veranderen. Vooralsnog wordt hier terughoudendheid in beleid betracht.

**Wet Hof**
In het wetsvoorstel wordt geregeld dat medeoverheden een gelijkwaardige inspanning moeten leveren in het kader van het respecteren van de Europese begrotingsdoelstellingen. Over deze inspanningen wordt aan het begin van een kabinetsperiode bestuurlijk overleg gevoerd tussen het Rijk en de medeoverheden. In het wetsvoorstel wordt gestuurd op een macronorm voor het EMU-saldo van de medeoverheden gezamenlijk. Zo wordt voorkomen dat het toezicht zich richt op de individuele gemeente, provincie of waterschap. Het voorkomt ook dat de individuele referentiewaarde voor het EMU-saldo van een medeoverheid als een knellende norm gaat werken. Voor wat betreft het toezicht op het EMU-saldo wordt volstaan met monitoring en toezicht op macroniveau. Dit laat onverlet dat de individuele referentiewaarde een aanknopingspunt kan bieden indien medeoverheden maatregelen moeten nemen vanwege een (dreigende) overschrijding van de macronorm voor het EMU-saldo. Het Rijk biedt ter ondersteuning van de medeoverheden de nodige informatie over de ontwikkeling van het macro EMU-saldo gedurende het jaar. Gemeenten dienen per kwartaal te rapporteren over de gerealiseerde en verwachte geldstromen.

*Macroreferentiewaarde EMU-saldo medeoverheden*
Het Rijk en medeoverheden hebben afgesproken dat het EMU-tekort van medeoverheden maximaal -0,5% BBP mag bedragen tot en met 2015.

Deze beperking vloeit voort uit de Europese saldogrens van -3% BBP die geldt voor de volledige Nederlandse collectieve sector. De EMU-grens voor medeoverheden wordt de macroreferentie-waarde genoemd.

Per 2016 wordt de EMU-tekortruimte voor decentrale overheden beperkt tot 0,4% en per 2017 tot 0,3% van het BBP.

Het aandeel in het toegestane tekort is voor gemeenten 0,38%, provincies 0,07 waterschappen 0,05% op € 620 miljard BBP. Hiermee komt het totaal maximaal toegestane tekort voor gemeenten uit op circa € 2,4 mld.

Dit kabinet heeft met gemeenten afgesproken dat zij tot 2016 bij overschrijding van de

norm geen sancties toepast.
Ofschoon er vooralsnog geen dreiging van sancties speelt, zal gemeente Noordoostpolder er naar streven om na 2016 binnen de intentie van de doelstelling te kunnen plannen en handelen. Dit streven komt veel meer voort uit het willen voeren van een goed eigen liquiditeitsbeleid, liquiditeitsbeheer en solvabiliteitsbeheer. Dit vraagt een zorgvuldige planning en monitoring van de meerjarenbegroting en een adequaat anticipatie-vermogen.

*Referentiewaarden EMU-saldo Noordoostpolder*
Op basis van de overeengekomen macroreferentiewaarde van -0,5% BBP wordt per jaar een berekening gemaakt van de individuele referentiewaarden. De referentiewaarden kunnen worden gebruikt als benchmark bij de EMU-enquête, waarin het EMU-saldo van individuele medeoverheden wordt geraamd. De individuele referentiewaarden voor 2013 waren berekend op basis van de volgende uitgangspunten:

- de verdeling van de in totaal -0,5% BBP over individuele gemeenten en provincies heeft plaats gevonden op basis van de begrotingstotalen (na bestemming) 2012 van gemeenten en provincies;
- het geraamde BBP voor 2013 bedraagt € 622,235 miljard.

Het geraamde begrotingstotaal 2014 van Noordoostpolder na bestemmen is € 106.012.995. De referentiewaarde van Noordoostpolder 2014 zal op basis van de begroting 2014 naar verwachting ruim € 5 miljoen bedragen.

Concreet kan Noordoostpolder op kasbasis € 5.320.000 meer uitgeven dan er binnenkomt. Voor het dienstjaar 2014 worden geen belemmeringen verwacht bij het van kracht zijn van de wet. In 2014 wordt er nader beleid ontwikkeld om zo effectief en flexibel mogelijk te kunnen inspelen op de wet- en regelgeving rondom het EMU-saldo en de wet HOF.

| **Wat willen we bereiken?** | **Wat gaan we daarvoor doen?** |
|---|---|
| 1. Een structureel sluitende begroting en verantwoorde meerjarenramingen, die jaarlijks tijdig worden vastgesteld | - Het voorzieningenniveau voor onze inwoners wordt zoveel mogelijk op peil gehouden.<br>- Het beheer en onderhoud in vervangings- en investeringsplannen dient financieel te zijn geregeld en opgenomen in de normale bedrijfs-voering.<br>- Financieel vertalen van het in letter-lijke en figuurlijke zin ruimte bieden aan ontwikkelingen in Noordoostpolder die elders in Nederland niet meer verantwoord in te passen zijn. Nieuwe investeringen / wensen worden afgewogen tegen bestaand beleid of er wordt gezocht naar extra inkomsten.<br>- Als voorbereiding op de begroting wordt jaarlijks een beleidsplanning vastgesteld in de juni-/juli-raadsvergadering.<br>- De Taskforce bezuinigingen heeft voor de begroting 2014 – 2017 fase IIIB uitgewerkt, die in deze begroting is |

| | |
|---|---|
| | verwerkt. Ambtelijk worden de bezuinigingen fase IV voorbereid. De uitwerkingen worden gepresenteerd aan het nieuwe college / de nieuwe gemeenteraad.<br>De uitwerkingen omvatten in elk geval de taakstelling die het equivalent is van de uitkomsten van de september-circulaire 2013 (Prinsjesdag). Hieruit wordt het definitieve pakket aan bezuinigingen gedestilleerd voor minimaal het bedrag dat nodig om een sluitende begroting te realiseren. |
| 2. De gemeentelijke middelen op een zorgvuldige en democratisch afgewogen wijze aanwenden en een behoorlijk beleid ten aanzien van belastingen die worden aangemerkt als algemene middelen | - Jaarlijks wordt al het bestaande beleid plus voorgestane wijzigingen hierop samen met nieuwe inzichten en wet- en regelgeving integraal tegen elkaar afgewogen.<br>- Het nieuwe beleid dat wordt gepresenteerd in de circulaires van het ministerie van BZK wordt onderzocht op relatie met de algemene uitkering.<br>- De lasten die de doelstellingen en prioriteitstellingen genereren, worden gewogen met al het beleid in relatie tot tarieven en gewenst voorzieningen-niveau. |
| 3. Een situatie waarin lasten van onverwachte gebeurtenissen kunnen worden opgevangen zonder dat dit ten koste gaat van de realisatie van de vastgestelde beleidsdoelen | - In de begroting is een budget opgenomen voor onvoorziene lasten.<br>- Actuele ontwikkelingen kunnen binnen zekere grenzen nog relatief laat (september) worden opgenomen in de primitieve begroting.<br>- De begroting wordt opgesteld op basis van de mei/junicirculaire.<br>- Zorgen voor een goede weerstands-capaciteit, bestaand uit het budget Onvoorzien, en een weerstands-vermogen dat solide is geborgd door diverse (bestemmings)reserves. |
| 4. Een adequate verdeling van niet-direct toegerekende lasten | - De niet-direct toerekenbare lasten, zoals de lasten die voortvloeien uit de investeringen die zijn opgenomen voor de hulpkostenplaatsen en de wijzigingen die na het vaststellen van de primitieve begroting ontstaan en niet direct worden verdeeld, worden uiteindelijk bij de jaarrekening alsnog over de relevante programma's verdeeld. |
| 5. Een transparant beeld van de te realiseren en van de werkelijk gerealiseerde bezuinigingen fase IIIB | - Het realiseren van de vastgestelde bezuinigingen wordt gemonitord. De stand van zaken wordt weergegeven in de Voor- en Najaarsrapportages. |

**Hoe meten we dat?**

| Indicator | 2012 | 2014 | 2017 |
|---|---|---|---|
| **Begrotingsresultaat** | € 2.244.063- | € 435.423 | € 335.687 |
| **Solvabiliteitsratio** | 0,68 | 0,57 | 0,50 |
| **Werkkapitaal** | € 26 mln | € 25 mln | € 23 mln |

**Wat zijn de kaders?**

- Financiële beheersverordening.
- Treasurystatuut 2011.
- Nota Geldleningen, Gewaarborgde geldleningen en Garantstellingen 2012.
- Nota Reserves en Voorzieningen 2013.
- Nota Waardering, activerings- en afschrijvingsbeleid 2013.
- Nota Weerstandsvermogen en risicomanagement 2013.

# Wat mag het kosten?

(in €)

| Programma 5 | FINANCIEN | | | | | Lasten |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Product groep | Pijler en subpijler | Rekening 2012 | Begroting na wijziging 2013 | Begroting 2014 | Meerjarenraming (x € 1.000) 2015 | 2016 | 2017 |
| | **Pijler 10: FINANCIEN** | | | | | | |
| B9131 | Beleggingen | 572.884 | 788.319 | 203.053 | 196 | 188 | 181 |
| B9201 | Belastingen | 528.520 | 596.628 | 635.098 | 635 | 635 | 635 |
| B9211 | Algemene uitkering | 4.374 | 5.347 | 5.529 | 6 | 6 | 6 |
| B9221 | Algemene uitgaven/inkomsten | 692.694 | 284.698 | 925.365 | 925 | 925 | 925 |
| B9341 | Baatbelasting | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B9901 | Saldi kostenplaatsen | 649.998 | 2.982.874 | -295.525 | -459 | -500 | -776 |
| B9921 | Saldo rekening van baten en lasten | 18.755 | -150.279 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | **2.467.225** | **4.507.587** | **1.473.520** | **1.303** | **1.254** | **971** |
| **Totale lasten programma 5** | | **2.467.225** | **4.507.587** | **1.473.520** | **1.303** | **1.254** | **971** |

(in €)

| Programma 5 | FINANCIEN | | | | | Baten |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Product groep | Pijler en subpijler | Rekening 2012 | Begroting na wijziging 2013 | Begroting 2014 | Meerjarenraming (x € 1.000) 2015 | 2016 | 2017 |
| | **Pijler 10: FINANCIEN** | | | | | | |
| B9131 | Beleggingen | 4.868.651 | 4.327.868 | 3.193.963 | 3.061 | 2.870 | 2.901 |
| B9201 | Belastingen | 9.185.645 | 9.272.201 | 9.271.000 | 9.533 | 9.991 | 10.440 |
| B9211 | Algemene uitkering | 46.005.176 | 44.826.540 | 46.296.591 | 43.204 | 43.163 | 42.699 |
| B9221 | Algemene uitgaven/inkomsten | 537.166 | 39.144 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B9341 | Baatbelasting | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B9901 | Saldi kostenplaatsen | 151.529 | 237.125 | 52.001 | 52 | 52 | 52 |
| B9921 | Saldo rekening van baten en lasten | 107.779 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | **60.855.946** | **58.702.878** | **58.813.555** | **55.850** | **56.076** | **56.092** |
| **Totale baten programma 5** | | **60.855.946** | **58.702.878** | **58.813.555** | **55.849** | **56.076** | **56.092** |

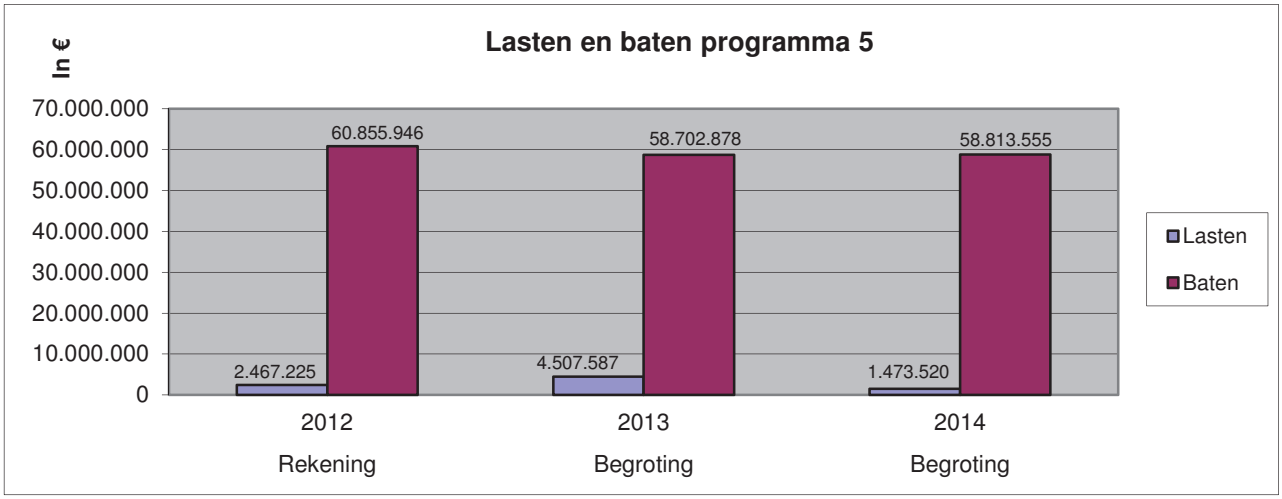

Geplande investeringen

(in €)

| Omschrijving | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|---|---|---|---|---|
| **Pijler 10: Financiën** | | | | |
| Vervanging veegbestelauto (50-VT-BT) | 72.000 | | | |
| Trekker Volvo Valtra | 51.600 | | | |
| Vervanging versnipperaar | 92.500 | | | |
| Klein materiaal groenvoorzieningen | 10.000 | 10.000 | 10.000 | 10.000 |
| Vervanging hardware automatisering | 266.300 | 266.300 | 266.300 | 266.300 |
| Vervanging software automatisering | 375.500 | 375.500 | 375.500 | 375.500 |
| Vorkheftruck | 18.600 | | | |
| Smartrover GPS geo-informatie | 20.000 | | | |
| Klepel knipschaar | 12.000 | | | |
| Vervanging bestelauto landmeetbus | | 20.000 | | |
| Vervanging veegbestelauto | | 65.000 | | |
| Vervanging veegbestelauto | | 65.000 | | |
| Vervanging 2 actiewagens en oprijwagen | | 20.400 | | |
| Vervanging kleine holder trekker | | 50.000 | | |
| Vervanging mercedes Sprinter (48-VNS-9) | | | 45.000 | |
| Vervanging Ford Ranger (79-VPH-7 | | | 37.000 | |
| Vervanging Mercedes (6-VFS-73) | | | | 45.000 |
| Vervanging trekker klein John Deere | | | | 39.000 |
| **Totaal programma 5** | **918.500** | **872.200** | **733.800** | **735.800** |

Gerelateerde toevoegingen/onttrekkingen aan reserves

(in €)

| Omschrijving | Toevoeging 2014 | Onttrekking 2014 |
|---|---|---|
| **Pijler 10: Financiën** | | |
| Rentebijschrijving 2014 | 1.394.346 | |
| Nationaal Uitvoeringsprogramma (NUP) | 84.500 | |
| Afschrijvingsreserve electrische dienstauto | | 2.275 |
| Dekking bovenformatieven | | 114.428 |
| Representatie personeel | | 15.000 |
| Kasschuif | 200.000 | |
| Fraudewet | | 53.194 |
| **Totaal** | **1.678.846** | **184.897** |

# 4.

# Paragrafen

# 4. DE PARAGRAFEN

De begroting kent acht paragrafen, te weten:

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing
4.2 Onderhoud kapitaalgoederen
4.3 Financiering
4.4 Bedrijfsvoering
4.5 Verbonden partijen
4.6 Grondbeleid
4.7 Lokale heffingen
4.8 Handhaving

De paragrafen geven een beleidsmatig inzicht in beheersmatige zaken. Door ook over minder toegankelijke onderwerpen op hoofdlijnen te berichten, krijgt de raad een beter inzicht in de risico's en de financiële positie van de gemeente. De paragrafen bij de begroting en de rekening geven een dwarsdoorsnede van de financiële aspecten van de begroting en rekening. Onderwerpen, die versnipperd in de begroting staan, worden gebundeld in een kort overzicht, waardoor u voldoende inzicht verkrijgt.

In de gemeentelijke verordening ex artikel 212 gemeentewet is de verplichting vastgelegd om met betrekking tot de onderdelen weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, grondbeleid en lokale heffingen eens per vier jaar een nota op te stellen c.q. bij te stellen, waarin de beleidslijnen worden uitgezet. Besluitvorming omtrent kaders en uitgangspunten vindt dan plaats bij de vaststelling van desbetreffende nota.
Een dergelijke nota geeft dan aan de ontwikkelingen die van belang zijn, uitgangspunten, een visie, een lange termijnaanpak en prioriteiten. De paragrafen bij begroting en rekening gaan dan telkens in op datgene wat is vastgesteld in de nota en behandelen vervolgens de relevante ontwikkelingen, de voortgang van de beleidsuitvoering en de vraag of de inhoud van het beleid nog steeds van toepassing is. De paragrafen krijgen op die manier, evenals de programma's, een functie in het planning en control proces van de raad. Het is bij deze benadering wel van belang dat de desbetreffende nota actueel blijft door deze eens in de vier jaar bij te stellen.

Voor wat betreft het onderdeel verbonden partijen merken wij op dat, gezien het feit dat in de gemeente Noordoostpolder sprake is van weinig verbonden partijen, is besloten om voornoemde verplichting niet in de verordening op te nemen. De benodigde informatie wordt aangeboden via de paragraaf verbonden partijen in begroting en rekening.

Naast de door de BBV voorgeschreven zeven verplichte paragrafen is er voor gekozen om nog een paragraaf toe te voegen. Dit betreft de paragraaf handhaving.

*Weerstandsvermogen en risicobeheersing*

Deze paragraaf is een verder ontwikkelde risicoparagraaf en bevat ook de weerstands-capaciteit. Met weerstandscapaciteit wordt bedoeld: al die elementen waar tegenvallers eventueel mee bekostigd kunnen worden. Het weerstandsvermogen is de weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's. De paragraaf weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de begroting is en de mate waarin je als organisatie in staat bent risico's op te vangen.

*Onderhoud kapitaalgoederen*

Dit onderdeel gaat in op de onderhoudstoestand en de kosten van wegen, riolering, gebouwen, water en groen. Onderhoud van kapitaalgoederen beslaat een substantieel deel van de begroting. Een goed overzicht is van essentieel belang voor een juist inzicht in de financiële positie.

*Financiering*

Het doel van deze paragraaf is om de uitvoering van de treasuryfunctie te kunnen volgen.

*Bedrijfsvoering*

Bedrijfsvoering bestaat traditioneel uit de onderdelen personeel, informatisering, automatisering, communicatie, organisatie, financieel beheer en huisvesting. De bedrijfsvoeringsparagraaf dient inzicht te geven in de stand van zaken en de beleidsvoornemens omtrent de bedrijfsvoering. Dit met het oog op het uitvoeren van de programma's in de programmabegroting.

*Verbonden partijen*

Deze paragraaf moet inzicht geven in de relaties van de gemeente in derde rechtspersonen, waarin bestuurlijke invloed wordt uitgeoefend en financiële belangen gemoeid zijn.

*Grondbeleid*

De hoofdlijnen van het gemeentelijk grondbeleid komen in deze paragraaf aan de orde. De paragraaf grondbeleid geeft de visie op het grondbeleid.

*Lokale heffingen*

Het overzicht lokale heffingen heeft betrekking op de belastingen en op de heffingen. Het bevat de beleidsvoornemens voor de lokale lasten en een overzicht op hoofdlijnen van de diverse belastingen en heffingen. De belastingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. De lokale lasten zijn een integraal onderdeel van het gemeentelijk beleid. De uitgangspunten van het beleid, de tarieven, de kostendekkendheid, kwijtschelding en het "lastenplaatje" zijn de centrale onderwerpen van dit onderdeel.

Handhaving

Het doel van deze paragraaf is meer inzicht te krijgen op de manier waarop handhaving is verankerd in deze programmabegroting.

## 4.1 WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEHEERSING

Inleiding
Het weerstandsvermogen is te definiëren als "het vermogen van de gemeente Noordoostpolder om niet-structurele financiële risico's op te kunnen vangen teneinde zijn taken te kunnen voortzetten". Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen weerstandscapaciteit (zijnde de middelen waarover de gemeente beschikt / kan beschikken om niet begrote kosten te dekken) en de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen voor zijn afgesloten. Het weerstands-vermogen is van belang voor de gezondheid van de financiële positie van de gemeente voor het begrotingsjaar, maar ook voor de meerjarenraming.

Bij het weerstandsvermogen gaat het om de mate waarin de gemeente in staat is middelen vrij te maken om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit betekent dat het beleid veranderd moet worden. In het Besluit begroting en verantwoording 2004 is opgenomen dat de gemeente dient aan te geven welke risico's spelen, welke capaciteit (middelen) beschikbaar is bij tegenvallers en ook wat het beleid is ten aanzien van de risico's, de capaciteit en de relatie tussen beide.

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten die onverwacht en substantieel zijn te dekken. Het gaat om die elementen waarmee tegenvallers eventueel bekostigd kunnen worden zoals de algemene reserve, maar ook de onbenutte belastingcapaciteit en de stille reserves. Stille reserves zijn de meerwaarde van activa die weinig of geen boekwaarde hebben doch direct verkoopbaar zijn indien men dit zou willen. Onderscheid kan worden gemaakt in incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Met het eerste wordt bedoeld het vermogen om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit invloed heeft op de uitvoering van het bestaande beleid. Met structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld, die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken.

De risico's die relevant zijn voor het weerstandsvermogen zijn die risico's, die niet anderszins zijn ondervangen. Reguliere risico's (risico's die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn) maken geen deel uit van de risico's in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Hiervoor kunnen verzekeringen worden afgesloten of voorzieningen worden gevormd. Voorbeelden van risico's die wel tot de paragraaf weerstandsvermogen behoren zijn bedrijfsrisico's en hangen vooral samen met de grondexploitatie, sociale structuur, grote projecten en openeinde regelingen.

In artikel 11 van het Besluit begroting en verantwoording wordt het belang aangegeven van het voeren van een risicomanagementbeleid. In 2013 is de nota weerstands-vermogen en risicomanagement herzien en vastgesteld. Middels deze herziene nota is bepaald welke instrumenten ingezet worden voor de financiering van de incidentele en structurele risico's. Deze risico's kwantificeren en daarmee een passende reserve te vormen is omstreden. Het gaat immers om schattingen en deze kunnen worden betwist. Vooralsnog is hieronder de weerstandscapaciteit uitgelicht en zijn de risico's geïnventariseerd. Het gaat om een inventarisatie op hoofdlijnen. De inventarisatie krijgt voor het bepalen van het weerstandsvermogen zijn waarde als de risico's financieel worden vertaald en in relatie worden gebracht met de weerstandscapaciteit. Om verantwoord en onderbouwd een minimumniveau van de algemene reserve vast te kunnen stellen is er een risico-inventarisatie en –analyse gemaakt. De resultaten zijn meegenomen in deze paragraaf. Verder wordt verwezen naar de nota weerstands-vermogen en risicomanagement

## Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit is als volgt opgebouwd:

- de opgenomen ruimte in de stelpost voor onvoorziene uitgaven;
- het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve;
- het overige deel van de algemene reserve, mits bij onttrekking aan de reserve tegelijkertijd middelen worden vrijgemaakt om het gemis aan bespaarde rente structureel op te kunnen vangen;
- de stille reserves, zijnde die activa waarvan de boekwaarde lager is dan de werkelijke waarde en die direct verkoopbaar zijn;
- de eventuele ruimte in de belastingcapaciteit.

Onvoorzien
Een sluitende begroting impliceert weliswaar dat er evenwicht is tussen de uitgaven en inkomsten, maar ook dat er geen ruimte is voor tegenvallers. Een buffer is daarom wenselijk. Als stelpost is in de programmabegroting 2014 € 250.000 opgenomen, waarvan € 35.000 voor structurele en € 215.000 voor incidentele onvoorziene uitgaven.

Reserves
Eens in de vier jaar wordt een (bijgestelde) nota reserves en voorzieningen opgesteld. In de nota zijn, conform lid twee van artikel 12 van de financiële verordening, richtlijnen opgenomen over de vorming en besteding van reserves en voorzieningen. De nota reserves en voorzieningen is voor het laatst in januari 2013 bijgesteld en vastgesteld door de raad.
Het eigen vermogen van Noordoostpolder (algemene reserve en bestemmingsreserves) is aan het begin van 2014 berekend op € 64,6 miljoen. Hierin zit een bedrag van € 10 miljoen algemene reserve. Aanvullend is bepaald dat van de Koepelreserve sociaal domein mede fungeert als reserve voor het hebben van minimaal € 15 miljoen die de functie dient van algemene reserve. In het geval de Koepelreserve onder de grens van € 5 miljoen zakt, dient voor het verschil tussen de werkelijke stand en € 5 miljoen te worden aangezuiverd in de algemene reserve uit algemene middelen.

De algemene reserve heeft voor de bedrijfsvoering een financieringsfunctie. Dit wil zeggen dat deze reserve ingezet kan worden voor het opvangen onvoorziene uitgaven bij calamiteiten, rekening tekorten en ter dekking van incidentele risico's. Voor 2014 is de rente toevoeging aan de algemene reserve becijferd op € 639.280. Dit bedrag wordt niet meegenomen bij de bepaling van de weerstandscapaciteit van de exploitatie.

Ten aanzien van bestemmingsreserves (€ 48,7 miljoen) zijn al verplichtingen aangegaan of liggen er plannen ter uitvoering aan ten grondslag vanuit vastgesteld beleid (beleidsplanningen). Tevens worden bestemmingsreserves ingezet om tarieven zoals afvalstoffenheffing, rioolbelasting en begraafrechten te egaliseren. De raad heeft als mogelijkheid de bestemming van een reserve te wijzigen. Als een reserve wordt ingezet voor een ander doel betekent dit wel dat op het desbetreffende beleidsterrein het beleid dient te worden aangepast. Voor de weerstandscapaciteit worden alleen die bestemmingsreserves meegenomen waar geen verplichting op rust.

Stille reserves
Stille reserves ontstaan als de marktwaarde van vaste activa hoger is dan de boekwaarde. Bij de beoordeling van stille reserves dient rekening gehouden te worden met de beschikbaarheid op korte termijn. Kanttekening hierbij is dat de waardering van een bezitting een momentopname is. Bij werkelijke verkoop kan de prijs hier sterk van afwijken. Binnen de gemeente Noordoostpolder wordt een onderscheid gemaakt tussen de stille reserves onder de materiële vaste activa, de financiële vaste activa en de voorraden.

Belastingcapaciteit
De belastingcapaciteit is de ruimte om belastingen en heffingen te kunnen verhogen. Dit is vooral afhankelijk van de keuzes die de raad hierin wil maken.

Risico's
Het overzicht van de risico's is in twee hoofdstukken opgeknipt. Het eerste deel bevat een aantal risico's dat al langer bestaat en onderdeel uitmaakt van de reguliere bedrijfsvoering. Het tweede deel bevat de resultaten van de opgestelde risico-inventarisatie en –analyse.

## 1. Langer bestaande risico's die deel uitmaken van de normale bedrijfsvoering

Bouwgrondexploitatie
De exploitatie van de meeste complexen is een proces van meerdere jaren, waarbij diverse factoren van invloed zijn op het uiteindelijk resultaat. Voorbeelden van factoren die de gemeente niet in de hand heeft zijn:
- teruglopende afzet(mogelijkheden) door verslechterde economische omstandigheden;
- schommelingen in de rentestand waardoor oorspronkelijk berekende uitkomsten kunnen afwijken;
- extreem hoge aankoopkosten in verband met ontwikkelingen op de inkoopmarkt;
- milieuaspecten zoals kosten van bodemonderzoek en bodemverontreiniging;
- het onverkoopbaar raken van bouwgronden o.a. als gevolg van beperkende voorzieningen;
- vertraging bij de ontwikkeling van plannen bijvoorbeeld als gevolg van inspraak- en bezwarenprocedures.

De gemeente kan hier risico's lopen. Hierbij valt te denken aan de relatief lange(re) looptijd van de complexen Emmelhage, Wellerwaard, Stadshart Emmeloord (worden separaat toegelicht) en complexen van bedrijventerrein De Munt, complexen van forse omvang.
De risico's zijn moeilijk in te schatten, maar zullen zoveel mogelijk binnen de complexen zelf afgedekt worden. Een reserve Grex/erfpachtgronden is gevormd voor complexen, waarvan op grond van actuele projectcalculaties een verlies wordt geprognosticeerd. Bij het vaststellen van de nota reserves en voorzieningen is de stand van deze reserve (financiële buffer) € 3,4 miljoen. Jaarlijks wordt deze reserve geactualiseerd.

Gemeenschappelijke regelingen
De gemeente participeert in enkele gemeenschappelijke regelingen. Dit brengt financiële risico's met zich mee, omdat het uitgavenbeleid door het bestuur van het samenwerkingsverband wordt bepaald en niet door een individuele gemeente of diens vertegenwoordiger, een en ander uiteraard binnen de kaders van het goedkeuringsrecht op de begroting door de deelnemende gemeenten.
De gemeente participeert in de volgende gemeenschappelijke regelingen:
- Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Flevoland (GGD)
- Veiligheidsregio Flevoland
- IJsselmeergroep (Concern voor Werk)
- Omgevingsdienst Flevoland en Gooi en Vechtstreek

De gemeente kan zijn zienswijze kenbaar maken op de ontwerpbegroting van bovenstaande gemeenschappelijke regelingen.

Deelnemingen
De gemeente heeft aandelen in een aantal vennootschappen en het risico dat daarbij wordt gelopen beperkt zich in principe tot het geld dat gemoeid was met de aanschaf van de aandelen. Met betrekking tot de Huisvuilcentrale Noord-Holland NV wordt dat risico

verhoogd met een eventueel te lijden verlies. Het resultaat van HVC in 2012 is 19,4 miljoen negatief. Volgens artikel 7 van de ballotageovereenkomst met HVC kan een negatief resultaat verhaald worden op de aandeelhouders. In het geval van Noordoostpolder betekent het dat het aandeel van 2,12% tot een claim op de gemeente Noordoostpolder van ongeveer € 411.000 zou kunnen leiden. In de AvA is door de directie aangegeven dat zij geen gebruik zal maken van dit artikel. Dit betekent voor de toekomst echter geen garantie. Mogelijk dat banken (BNG) HVC in de toekomst steviger kunnen aanspreken op deze claim. Dit risico dient ingecalculeerd te worden en in de programmabegroting te worden vermeld.

Claims (aansprakelijkheidsstellingen)
De gemeente wordt steeds vaker geconfronteerd met schadeclaims; ook landelijk gezien blijft het aantal claims stijgen. Uiteraard heeft onze gemeente een verzekering afgesloten tegen het aansprakelijkheidsrisico.
Voor vermogensschade geldt een verzekerde som van € 2.500.000 en een eigen risico van € 12.500 en voor personen- en zaakschade geldt een verzekerde som van € 5.000.000 en een eigen risico van € 5.000.
Daarnaast blijft de gemeente risico lopen in die gevallen waarbij de verzekering géén dekking geeft. Dit speelt zich vooral af bij privaatrechtelijk handelen van de gemeente. De gemeente loopt het risico om bij planologische procedures geconfronteerd te worden met claims tot schadevergoeding als bedoeld in artikel 49 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (planschade). Dit heeft zeker financiële risico's tot gevolg, maar die zijn van tevoren moeilijk in te schatten. Beleid is dat hierover afspraken worden gemaakt met de initiatiefnemer.

Gemeentegaranties
Onze gemeente staat garant voor diverse geldleningen, waarvan de meest recente gegevens zijn opgenomen in de jaarrekening 2012 in een apart overzicht "gewaarborgde geldleningen". Uit dat overzicht blijkt dat de gemeente per 1 januari 2013 garant staat voor in totaal € 98.813.961.Voor het grootste deel (€ 98.225.290) geldt, dat de gemeente enkel een tertiaire achtervanger functie vervult. Voor het restant geldt dat de gemeente zelf uiteindelijk voor € 588.671 garant staat. Het gaat daarbij om leningen voor de financiering van de flat Toutenburgh en borgtochtovereenkomsten ZLF.

## 2. Risico-inventarisatie

Naast de reguliere risico's in de bedrijfsvoering is er een risico-inventarisatie opgesteld in verband met de gemeentelijke ambities voor de komende jaren in relatie tot de exploitatie en reservepositie. In deze paragraaf zijn voor de belangrijkste zaken met enige omvang, risico-inventarisaties en risicoanalyses gemaakt. Zaken die binnen aanvaardbare grenzen onderdeel vormen van het normale bedrijfsrisico van de gemeente zijn niet in deze paragraaf opgenomen.

De risico-inventarisatie en –analyse wordt gebruikt voor:

- Een betere beheersing van risico's
  De risicoanalyse richt zich op het inzichtelijk maken van de belangrijkste risico's. Om deze risico's aan te pakken worden vervolgens maatregelen in kaart gebracht. Een éénmalige inventarisatie van de risico's is echter niet voldoende. Voor een betere beheersing van risico's zal de stap naar risicomanagement gezet moeten worden, waarbij de uitgevoerde risicoanalyse als eerste stap geldt.
- Het stellen van prioriteiten
  Door het uitvoeren van een risicoanalyse ontstaat inzicht in de belangrijkste, meest risicovolle onderwerpen. Hierdoor kunnen vragen worden beantwoord als: aan welke onderdelen moet meer aandacht besteedt worden?

- Het ondersteunen van een beslissing
  Het uitvoeren van een risicoanalyse kan helpen om te komen tot de keuze voor bijvoorbeeld een alternatief, een bepaalde contractvorm of een strategie.
- Het kwantitatief onderbouwen van de marges in een raming, planning of project
  In dit geval wordt een risicoanalyse gebruikt om de haalbaarheid van de planning, de raming of het project aan te tonen. Daarnaast kan op basis van de risicoanalyse worden vastgesteld hoe groot de post onvoorzien zou moeten zijn. Dit is echter alleen mogelijk door het uitvoeren van een kwantitatieve risicoanalyse.

| | Beleidsveld | - /- | - | - / + | + | + / + | Risico |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 1 | Project Stadshart Emmeloord | | | X | | | Projectontwikkelaar kan niet aan financiële verplichtingen voldoen/project on hold of stopgezet. |
| | | | | X | | | Overige risico's uit risico-matrix. |
| 2 | Project Poldertoren | | | X | | | Kosteninschatting is gemaakt. |
| | | | X | | | | Op basis van de huidige bouwkundige kennis is een beheersplan opgesteld, bij onvoorziene zaken kunnen de kosten van beheer toenemen. |
| | | | | | X | | De raad heeft opdracht gegeven de aansprakelijkheidsstelling uit te werken. De kans bestaat dat deze procedure niet succesvol wordt afgerond. |
| 3 | Project Wellerwaard | | | X | | | Risico’s van onderuitputting van de provinciale subsidie. |
| | | | | X | | | Vertraging in de uitgifte van het zuidelijke plandeel als gevolg van de economische crisis. |
| | | | | X | | | Overige risico's vanuit de risicomatrix. |
| 4 | Project Emmelhage | | | X | | | Vertraging ten opzichte van de planning (sluiting grex per 1-1-2021). |
| | | | | X | | | Lagere Netto Contante Waarde of in een extreem slechte situatie een verlies (bijvoorbeeld door daling grondwaarde). |
| 5 | Project Dienstverlening | | | X | | | Veranderingen van de wet- en regelgeving kunnen van invloed zijn op de planning van het project. |
| 6 | Project MSB | | | X | | | Uitloop PAS (Programmatische Aanpak Stikstof) heeft gevolgen voor het behalen van de planning. |
| | | | | X | | | Herziening van het bestemmingsplan Landelijk Gebied kan planschadekosten met zich mee brengen. |
| | | | | X | | | Vaststelling Bestemmingsplan Landelijk Gebied na gemeenteverkiezingen 2014 kan leiden tot het opnieuw ter discussie stellen van de eerder ingezette koers. |
| 7 | Project cultuurbedrijf i.o. | X | | | | | Te hoge frictiekosten waardoor besluitvorming niet leidt tot realisering: elk afzonderlijk onderdeel krijgt dan te maken met investeringsvraagstukken die in de begroting niet zijn voorzien. |
| 8 | WWB | | | | X | | Een groeiend bestand WWB klanten waardoor het BUIG ontoereikend is om de uitkeringen te betalen waardoor de reserve moet worden aangesproken. Door de economische recessie neemt het aantal WWB klanten toe en is het lastiger om klanten uit te laten stromen naar werkgevers. |
| 9 | Ziekenhuis Emmeloord | | | X | | | Negatief eigen vermogen; aflossing vanaf 2017 te verwachten. |
| 10 | Onderwijshuisvesting | | X | | | | Hogere uitname uit gemeentefonds i.v.m. de doordecentralisatie buitenonderhoud PO per 1.1.2015. Nu wordt gerekend met een uitname van - € 856.000 structureel (naast de huidige korting van € 800.000). Een hogere uitname van ca € 200.000 doet de egalisatiereserve van licht positief omslaan in een negatief saldo. Het Financieel Kader Onderwijshuisvesting dient hier op te worden aangepast, zodat er minimaal sprake is van evenwicht. |

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 11 | Subsidiebeleid/verlening | | | | X | | Het risico op onrechtmatige subsidieverlening is zeer klein. Incidentele subsidie-aanvragen kunnen leiden tot overschrijding van budgetten. |
| 12 | Bevolkingsgroei | | | X | | | Er is weinig invloed uit te oefenen op de bevolkingsgroei. |
| 13 | WMO | | | X | | | Betreft een open-einde regeling. |
| | | | | X | | | Vanaf 2014/2015 wordt de gemeente verantwoordelijk voor Begeleiding en Persoonlijke Verzorging vanuit de AWBZ. Daarnaast wordt de gemeente van 2015 verantwoordelijk voor de Jeugdzorg en de Participatiewet. |
| 14 | Wegwerken achterstallig onderhoud in openbare ruimte | X | | | | | Bezuinigingen op het onderhoud van de openbare ruimte kunnen er toe leiden dat het onderhoudsniveau beneden het minimum komt te liggen. De huidige kwaliteit is vastgelegd op niveau "laag". Toekomstige bezuinigingen zetten dit uitgangspunt flink onder druk. Onvoorziene gebeurtenissen, zoals bijv vorstschade, kunnen dan niet meer binnen het budget worden opgevangen. |
| 15 | Grondexploitaties algemeen | | | | | | Het verwachte over-all resultaat grondexploitaties wordt voor een groot deel gerealiseerd door op de langere termijn complexen af te sluiten. De ralisatie kan anders uitvallen.<br>Te vroege aankoop leidt tot extra rentelasten.<br>Voor de woninguitbreiding in Kraggenburg en Marknesse heeft de gemeente te maken met een projectontwikkelaar die een grondpositie heeft op de eerstkomende uitbreidingslocatie. Middels “zelfrealisatie” zal de nieuwe woonwijk worden ontwikkeld. De gemeente heeft zelf geen invloed op (tempo van) uitgifte en bouwrealisatie. |
| 16 | Achtervangregeling woningcorporatie | | | X | | | De woningcorporaties staan onder druk. Heffingen maken investeren moeilijker. |
| 17 | Minimabeleid | | X | | | | Betreft een open-einde regeling. |
| 18 | Volksgezondheid | | | X | | | Beperkte invloed op regionale afstemming begroting GGD. |
| 19 | Onderwijsachterstandenbeleid | | X | | | | Beeindigingen Brede Doeluitkering per 2015. |
| 20 | Lokaal onderwijsbeleid | | | X | | | Invoering Passend Onderwijs/ decentralisatie van de jeugdzorg. |
| 21 | Jeugdbeleid | | | X | | | Preventieve maatregelen/ decentralisatie van de jeugdzorg. |
| 22 | Inburgering | | | | | X | Sterfhuisconstructie: nu nog beperkt aantal inburgeraars; geen nieuwe instroom meer. |

-/- = hoog risico
- = hoger dan gemiddeld risico
-/+ = gemiddeld risico
+ = lager dan gemiddeld
+/+= laag

**Toelichting risico's**

**1 Project Stadshart Emmeloord**

*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
Voor het project Stadshart Emmeloord is een risicomatrix opgesteld. De risico's met de grootste gevolgen zijn.

**Juridisch/wettelijk.**
Na recente uitspraak RvS wordt een update van de risicomatrix opgesteld.

**Financieel/economisch.**
Indien het huidige projectopzet niet kan of zal worden gerealiseerd leidt tot ontbinding van de vigerende overeenkomst met de projectontwikkelaar (schadeclaim).
Stopzetting van het huidige plan (bijvoorbeeld door het niet kunnen voldoen aan financiële verplichtingen) door de projectontwikkelaar.

**Overige risico's**
De overige risico's hebben voornamelijk te maken met een mogelijke vertraging ten opzichte van de planning, wat leidt tot renteverlies.

Het totaal van de gekwantificeerde risico's uit de risicomatrix kan worden opgevangen door inzet van de reserve grondexploitatie.

**2 Project Poldertoren**

*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
In 2012 heeft het college de opdracht gekregen te onderzoeken of de Poldertoren nog structureel kan worden geëxploiteerd op basis van beheersbare risico's. Het onderzoek heeft uitgewezen dat dit niet het geval is. Het raadsbesluit van mei 2013 voorziet in hoofdlijnen in het stoppen van de exploitatie, de voorzieningen in de Poldertoren handhaven en deze in stand houden, het twee jaar uitstellen van definitieve besluitvorming en het aansprakelijk stellen van de ontwikkelaar.

De risico's liggen op 4 vlakken. Politiek, bouwkundig, beheerstechnisch (dus structureel financieel) en juridisch. Van een politiek risico is sinds het besluit mei 2013 op dit moment geen sprake meer; bij een afronding van de gevraagde aansprakelijkheidstellingen de definitieve besluitvorming over twee jaar kan dit risico echter weer actueel worden. Op bouwkundig vlak is de probleemstelling helder, besloten is echter voorlopig geen structurele bouwkundige ingrepen uit te voeren. Er zijn voor nu enkel risico's gelegen in onvoorziene zaken. Met het inrichten van een solide projectorganisatie incl. duidelijke rol- en taakverdeling is het beheerrisico niet groot.

Financieel zijn de risico's gering. De boekwaarde is teruggebracht naar grondwaarde, er gebeurt weinig op bouwkundig vlak, het exploitatietekort is overzichtelijk en met huurders is alles afgewikkeld. De kans dat een potentiele claim tot succes zal leiden is op dit moment lastig te duiden omdat er nog gewerkt wordt aan de uitwerking van de aansprakelijkheidsstelling.

**3 Project Wellerwaard**

*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
Eind 2012 en begin 2013 zijn er risicosessies gehouden. Aan de hand van deze sessies is de risicomatrix (inclusief de bijbehorende beheersmaatregelen) geactualiseerd. De risicomatrix krijgt periodiek een update.

Om de financiële risico's te beperken heeft op dit moment het maximaal uitnutten van de subsidiemogelijkheden een hoge prioriteit. Dit vereist handelingssnelheid,

aangezien de looptijd van de provinciale pop-subsidie eindigt op 1 januari 2015. Mede hierom is voor het opstellen van de civiele bestekken een adviesbureau gecontracteerd. De aanstaande aanbesteding (met een tegenvaller als risico) vormt nu het belangrijkste element in de uitvoering van de recreatieplas. De aanbesteding van de ontgronding (wat lang het belangrijkste element was) is immers gunstig verlopen en de werkzaamheden liggen op schema. Om de beheerskosten in het toekomstige recreatiegebied te beperken wordt met behulp van de subsidies extra geïnvesteerd in duurzame, onderhoudsarme materialen, zoals composiet.

Voor wat betreft de geplande woningbouw vormt vertraging in de uitgifte als gevolg van de crisis op de woningmarkt een belangrijk risico. Mede hierom is voor het noordelijk plandeel (boven de Burchttocht) een voorziening getroffen. Er worden hier geen kosten gemaakt en overwogen wordt om deze kavels te verkopen.
Voor wat betreft het zuidelijk plandeel zullen de kosten in pas moeten lopen met de opbrengsten. Uitgifte zal gefaseerd en in kleine aantallen plaatsvinden, waarbij er niet op voorhand bouwrijp zal worden gemaakt. Beperking van de openbare gemeentelijke ruimte is uitgangspunt om de beheerskosten te minimaliseren. Voor de ontwikkeling van dit deel zal in het derde kwartaal een scenariostudie worden opgesteld.

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*
Het project Wellerwaard kent financiële risico's aan de opbrengstenkant (verkoop woningbouwkavels). Daarnaast heerst er momenteel een weinig florissant economisch klimaat, waardoor verkoop van woningbouwkavels kan achterblijven bij de al aangepaste prognoses. Van uit de risicoanalyse is een bedrag van € 1.077.500 geoormerkt in de reserve bouwgrondexploitaties om de risico's af te dekken. Eerder was al een voorziening getroffen van € 1.000.000.

De risicomatrix sluit op € 1.885.000 totaal. De voorziening en het reserveoormerk grondexploitatie dekken dit risico af.

**4 Project Emmelhage**

*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
De slechte woningmarkt laat zijn invloed gelden op de wijk Emmelhage. De woningmarkt zit landelijk op slot en er is nog geen teken van herstel. Het college heeft in 2012 de focus gelegd op het afronden van fase 1 van Emmelhage en de einddatum van de grex bepaald op 1-1-2021 (was 1-1-2017).

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*
Uit de risicoanalyse blijkt dat zich twee voorname effecten kunnen voordoen.

Financieel/economisch
Er vindt een vertraging plaats ten opzichte van de planning (sluiting grex per 1-1-2021). De vertragingskosten van 1 jaar bedragen circa € 250.000.
Er vindt een direct negatief financieel effect plaats (bijvoorbeeld daling grondwaarde). Dit financiële effect gaat ten koste van het resultaat. De grondexploitatie van Emmelhage kan het ingeschatte risico van € 767.500 zelf opvangen.

**5 Project dienstverlening**

*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
Het belangrijkste risico binnen het project Dienstverlening betreft de planning. Verandering in wet- en regelgeving, samenhang/afstemming met organisatieontwikkeling zijn belangrijke factoren. In 2014 zal daarnaast de vervanging van de producten van Dimpact en het uitbreiden van de digitale dienstverlening op de agenda staan.

Ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving worden gemonitord. Afstemming binnen de organisatie is een continu aandachtspunt van het projectteam Dienstverlening. Het project loopt tot 1 juli 2014, in de eerste helft van 2014 zal de afweging moeten worden gemaakt of voortzetting van het project, en in welke vorm, gewenst is.

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*
Bij het voordoen van één van de risico's is het gevolg dat de planning niet wordt gehaald en de gemeente niet tijdig kan voldoen aan de wettelijke vereisten in het kader van i-NUP. Bij uitloop van de planning zullen opnieuw middelen moeten worden vrijgemaakt (op jaarbasis € 275.000) om het project te kunnen continueren.

## 6 Project MSB

*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*

6.1: Het PAS (programmatische aanpak stikstof) dat onder verantwoordelijkheid van het ministerie van EL&I valt loopt vertraging op. Er is onderzocht hoe daarmee dient te worden omgegaan. De Structuurvisie kan op een verantwoorde wijze in november 2013 worden afgerond. Op basis van de huidige jurisprudentie wordt het echter niet verantwoord geacht het bestemmingsplan in productie te nemen. Er wordt nader onderzocht welke negatieve consequenties dit wellicht met zich mee brengt en hoe en wanneer daar actie op dient te worden ondernomen.

6.2: Indien er aanleiding toe is zal van te voren een inschatting worden gemaakt van mogelijke planschadekosten middels een planschaderisicoanalyse. De mogelijke planschadekosten kunnen worden meegenomen bij, en van invloed zijn op, de besluitvorming. Daarbij zal worden gezocht naar mogelijkheden om eventuele planschadekosten af te wentelen op direct belanghebbenden.

6.3: Zoals bekend is het niet mogelijk om in deze raadsperiode het bestemmingsplan vast te stellen. De keuzen die in het kader van de structuurvisie op hoofdlijnen worden gemaakt, in combinatie met de input uit het PAS, zullen een voldoende basis moeten vormen om een verantwoord en breed gedragen bestemmingsplan op te stellen.

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*

6. Bovenstaande risico's zouden allen gevolgen in de zin van tijd en geld hebben. Specifiek voor de betreffende risico's geldt echter het navolgende:

6.1: Een langere doorloop van het van het project kan tevens gevolgen voor de projectkosten. Door de werkzaamheden, die samenhangen met de PAS-problematiek, intern te verrichten met interne medewerkers, zullen deze kosten passen binnen de projectbegroting.
Als de planning voor het bestemmingsplan "Landelijk gebied", verder uit loopt, kan dat in uiterste instantie leiden tot het onder druk komen te staan van het heffen van leges voor vergunningen. Op dit moment is daar geen sprake van.

6.2: Planschade kan grote juridische en financiële gevolgen voor de gemeente met zich meebrengen.

6.3: Bepaalde politieke inzichten, die in het kader van het ontwerpbestemmingsplan Landelijk Gebied naar voren komen kunnen afwijken van hetgeen, daarvoor in de Structuurvisie is vastgelegd. In dat geval zal een herziening van de, relatief kort daarvoor vastgestelde, Structuurvisie nodig blijken.

## 7 Project Cultuurbedrijf

*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
Hoogte van eventuele frictiekosten, waarvoor nog geen dekking is.
Bij besluitvorming van het niet realiseren van het Cultuurbedrijf: in dat geval zullen alle afzonderlijke delen te maken krijgen met investeringsbehoeften waar dan niet in is voorzien (vooral als gevolg van de gebouwensituatie waarbij niet voldoende is voorzien in groot onderhoud en benodigde investeringen aan de gebouwen).

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*
In de begroting 2014 zijn middelen gereserveerd om investeringen in de bovengenoemde gebouwen te doen. Of de reserveerde middelen toereikend zijn is op dit moment onbekend.

## 8 WWB en WSW

*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
In het kader van de wet BUIG ontvangt de gemeente jaarlijks een budget voor het verstrekken van uitkeringen. De verwachting per september 2013 is dat voor het jaar 2013 ongeveer € 500.000 kan worden afgeraamd van de budgetten voor het inkomensdeel van de bijstand in verband met een hoger budget dan het verwachte totaal aan bijstandsuitkeringen.

Op basis van prognoses lijkt het er op dat we in 2014 voldoende inkomsten vanuit de wet BUIG ontvangen om alle uitkeringen te betalen. Vanaf 1 januari 2015, wanneer de gemeente de verantwoordelijkheid krijgt over een grotere doelgroep, zal dit beeld naar alle waarschijnlijkheid veranderen.

Om het aantal uitkeringen te beïnvloeden ontvangt de gemeente het participatiebudget. Onderdeel daarvan is het werkdeel. Dit budget is in 2011 en 2012 behoorlijk geslonken als gevolg van rijks bezuinigingen. Vanaf 2013 stabiliseert de omvang van dit bedrag[1]. Met Investeren in bezuinigen 2011, 2012 en 2013 zijn ombuigingen gerealiseerd om binnen het budget onze beleidsambities te realiseren.

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*
In 2014 betalen wij Concern voor werk het WSW-budget dat wij ontvangen van het Rijk en een aanvullende structurele bijdrage van € 300.000. Het lukt Concern voor Werk niet om in 2014 een positief resultaat te draaien[2]. Zij ramen het totale exploitatietekort dat jaar op € 374.000. Er is nog niet aangegeven hoe dit tekort wordt gedekt. Wanneer de gemeenten in de GR echter besluiten om het tekort van 2014 direct bij te passen zal het aandeel van Noordoostpolder (34%) € 127.000 zijn. Na het sluiten van het Sociaal Akkoord is de invoering van de Participatiewet uitgesteld tot 1 januari 2015. Het is nog niet duidelijk of daarmee ook de bezuinigingen op de Sw budgetten is uitgesteld. In de begroting 2014 van Concern voor Werk is rekening gehouden met de invoering van de Participatiewet op 1 januari 2014 en de efficiencykorting op de sociale werkvoorziening.

## 9 Ziekenhuis Emmeloord

*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
De reserve die was gevormd voor eventuele opvang van het risico van niet afbetalen van de achtergestelde lening is aanzienlijk teruggebracht omdat het risico op het niet terugbetalen van de lening lager wordt geschat en omdat er middelen van uit

[1] De bedoeling was dit budget samen te voegen met de middelen voor de WSW en middelen voor de Wajong. Vooralsnog gebeurt dit niet.
[2] In het Begrotingsakkoord 2013 is opgenomen dat de bezuiniging op de WSW in 2013 niet doorgaat. Het effect hiervan op de begroting van Concern voor Werk is nog onbekend. Daarom wordt hier nog uitgegaan van de situatie van voor het Begrotingsakkoord 2013.

beklemde reserves dienden te worden vrijgemaakt voor directe aanwendingsbehoefte.

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*
Als het risico van niet afbetalen zich toch voordoet, zal de aanwezige reserve worden ingezet. Het tekort tot het daadwerkelijk verlies dient te worden aangezuiverd uit algemene middelen. De meest actuele verwachting is dat in 2018 met de eerste aflossing kan worden begonnen. Dit is twee jaar later dan aanvankelijk door het ziekenhuis was geschat. Niet uitgesloten is dat ook dit jaar niet haalbaar zal zijn mede vanwege het landelijk beeld van de verslechterde financiën van ziekenhuizen.

**10 Onderwijshuisvesting**
*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
Gebruikmaking van Excel werk-/hulpinstrument. Dit instrument rekent op een termijn van 20 jaar de ontwikkeling van investeringen/uitgaven, inkomst en af-of toename van de egalisatiereserve door. Bij nieuwe inhoudelijke plannen (nieuwbouw, MFA vorming) worden de nieuwe lasten ingevoerd.
Ontwikkelingen als Passend Onderwijs en aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt worden nauwgezet gevolgd.

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*
Het financiële gevolg van het uitnemen van financiële middelen uit het beleidsterrein kan financieel inzichtelijk worden gemaakt. De inhoudelijke/maatschappelijke gevolgen, welke bij vastgoed al snel een periode van meerdere raadsperioden beslaan (al snel 20 jaar) zijn te kwalificeren maar blijven een zaak van weging.
Het onderwijshuisvestingsbeleid zal passend (moeten) worden vastgesteld op het Financieel Kader Onderwijshuisvesting.

**11 Subsidiebeleid/-verlening**
*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
Gebruikmaking van checklist en standaardbeschikkingen voor afhandeling en beoordeling van subsidieaanvragen en subsidievaststellingen. Ondersteuning vanuit cluster Advies bij complexe subsidies.

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*
Het financiële gevolg van onrechtmatige of onjuiste subsidieverlening is niet op voorhand te becijferen. Gezien de huidige economische crisis kan de gemeente financiële risico's oplopen met gesubsidieerde instellingen. De gesubsidieerde instellingen zullen vaak als eerste bij de gemeente aankloppen om financiële bijdrage bij exploitatie tekorten.

**12 Bevolkingsgroei**
*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
Er is weinig invloed uit te oefenen op de bevolkingsgroei, stabilisatie of soms lichte krimp. Op basis van de woonvisie "vernieuwing van binnenuit" ligt de focus op herstructureren van de bestaande woningvoorraad. In de uitwerking van de woonvisie wordt vooral gericht op de bestaande inwoners met soms nieuwe wensen waaraan we tegemoet willen komen (differentiatie). Nieuwe markten worden aangeboord om nieuwe inwoners aan te trekken. In de dorpsvisies komen van onderop initiatieven tot stand op basis van inzichten uit de dorpen.

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*

Vergrijzing zal zich naar verwachting voortzetten. Dit vraagt een andere aanpak. Verwacht wordt een lichte krimp van het aantal inwoners in een aantal dorpen, lichte groei van het aantal inwoners in Emmeloord.

## 13 WMO

*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
In de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is een compensatieverplichting opgenomen die gemeenten verplicht om mensen met beperkingen te compenseren zodat zij mee kunnen doen aan de samenleving. Verder is er sprake van een open-einde regeling. Dit betekent dat als het budget niet toereikend is, mensen toch gecompenseerd moeten worden voor de beperkingen die zij hebben. Er is een managementrapportage met financiële en beleidssturingsinformatie ontwikkeld om de uitgaven en inkomsten te kunnen monitoren. Op basis hiervan kunnen beleidsinterventies plaatsvinden. Het doel is om binnen het beschikbare Wmo-budget te blijven. Daarnaast wordt gekanteld gewerkt (vraaggericht en resultaatgericht werken) en is het voorzieningenpakket aangepast aan de eigen verantwoordelijkheid van inwoners. Tenslotte vindt een doorontwikkeling van algemene- en collectieve voorzieningen plaats, waardoor het de verwachting is dat er minder beroep op individuele voorzieningen gedaan wordt.

Als de gemeente vanaf 2015 verantwoordelijk wordt voor de Persoonlijke Verzorging en Begeleiding vanuit de AWBZ, zullen naar verwachting meer mensen een beroep op de Wmo doen. De nieuwe onderdelen zullen ook onder de compensatieverplichting vallen. In 2014 kunnen nieuwe cliënten een beroep blijven doen op huishoudelijke hulp. Gemeenten worden om deze reden niet voor € 89 miljoen gekort in 2014, waarmee verondersteld wordt dat de uitgaven binnen de huidig beschikbare budgetten passen. Het risico is dat het beschikbare budget hiervoor niet toereikend is. Het risico wordt beperkt door het gemeenschappelijk kader te operationaliseren, waardoor klantprocessen en zorgstructuren integraal, dus in verbinding met WWB en Jeugdzorg, worden geregeld. Daarnaast moeten nieuwe samenwerkingsvormen gezocht worden om de mensen die dit nodig hebben te ondersteunen.

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*
Het gevolg van een overschrijding van het budget is dat dit ten laste wordt gebracht van de egalisatiereserve voor het sociale domein. Deze reserve is onderdeel van de algemene reserve. Een structurele overschrijding van het budget moet voorkomen worden.

Het gevolg van een ontoereikend budget kan zijn dat er keuzes gemaakt moeten worden in de ondersteuning of dat er nieuwe samenwerkingsvormen ontwikkeld moeten worden om de ondersteuning op niveau te houden.

## 14 Wegwerken achterstallig onderhoud in openbare ruimte

*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
De volgende zaken dragen bij aan het beperken van risico's:
- Jaarlijkse inspecties van de arealen die beheerd worden
- Uitvoeren groot –en klein onderhoud op basis van de inspecties
- Systematisch en risico gestuurd beheer van de arealen
- Snel reageren op klachten en meldingen

Voor het instandhouden van wegen, verlichting, civiele kunstwerken, etc. zijn beleidsplannen vastgesteld waarin beleidskeuzes op basis van onder andere kosten en kwaliteit zijn gemaakt voor instandhouding. Voor de civiele kunstwerken (bruggen) is jaarlijkse reservering noodzakelijk voor vervanging in de nabije toekomst. Door taakstellende bezuinigingen moeten nieuwe beleidskaders worden

vastgesteld voor de beleidsvelden. Duidelijk is dat het huidige kwaliteitsniveau niet gehandhaafd kan worden. Prioriteit wordt gegeven aan technisch onderhoud om te voorkomen dat achterstallig onderhoud ontstaat (kapitaalsvernietiging). De taakstellende bezuiniging komt grotendeels ten laste van het verzorgende onderhoud. Gevolg zal zijn een toename in de klachten en meldingen. Ook verdwijnt de budgettaire mogelijk om maatwerk per dorp of wijk te leveren.
Door het opstellen van een integraal beleidsplan voor de openbare ruimte wordt verdergaande optimalisatie in afstemming beoogd. Dit geeft mogelijkheden om de verschillende budgetten, door middel van gedeeltelijke ontschotting, breder af te wegen en in te zetten ten behoeve van de openbare ruimte.

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*
Het huidige onderhoudsniveau zit op het minimum. Dit betekent dat wanneer zich onvoorziene zaken voordoen dat dit leidt tot achterstallig onderhoud. Door verdergaande bezuinigingen kunnen onvoorziene zaken niet meer worden opgevangen en zullen hiervoor extra middelen moeten worden vrijgemaakt of de gevolgen van achterstallig onderhoud met de daarmee gepaard gaande veiligheidsrisico's aanvaard moeten worden.
Gaten in wegen en bermen leiden tot verkeersonveilige situaties en ongelukken, waarvoor de gemeente aansprakelijk is vanuit de wettelijke zorgplicht.
Achterstallig onderhoud in het openbaar groen kan leiden tot vallende takken en een verhoogde kans op omwaaien van bomen.
De veiligheid en bruikbaarheid van gemeentelijke accommodaties komen in het geding wanneer het noodzakelijke onderhoud niet meer kan worden uitgevoerd.

## 15 Grondexploitaties algemeen

*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
De diverse gronden en grondexploitaties worden zeer strak geminitord en het voorzichtigheidsprincipe in gedacht, zonder daarin te overdrijven. Dat heeft tot en met 2013 geleid tot het treffen van € 21 miljoen aan voorzieningen. Verder is er een algemene reserve grondexploitaties om risico's zoals deze uit de Monte Carlo berekeningen naar voren komen op te kunnen opvangen.

In de komende jaren is de opgave om deze boekwaarde aanzienlijk lager te krijgen. Er dient vooral gekeken te worden naar de te maken kosten en het evenwicht van kosten en baten in de komende jaren. Bijvoorbeeld de kosten voor bouwrijpmaken dienen dan te worden gemaakt als ook duidelijk is dat er opbrengsten tegenover staan.

Het totaal van de alle grondexploitaties sluit volgens voorzichtige prognoses op eindwaarde bedraagt circa € 21,2 miljoen positief. Hierbij moet een nuancering gemaakt worden doordat dit resultaat voor een groot deel veroorzaakt wordt door pas op de langere termijn af te sluiten complexen: Emmelhage-Oost (complex 11A / € 13,3 miljoen per 1 januari 2021) en bedrijventerreinen dorpen (complex 41 / € 2,4 miljoen per 1 januari 2021).
Grootschalige verwervingen zijn voor 2014 niet voorzien. Te vroege aankoop leidt tot extra rentelasten. Voor de woningbouw in Emmeloord biedt Emmelhage de komende jaren voldoende bouwcapaciteit. Vanwege de tegenvallende uitgifte, als gevolg van de sterk gewijzigde woningmarkt, is het jaarlijks aantal uit te geven woningen terug-geschroefd. Vooral de verkoop van de projectmatige woningbouw valt (nog) tegen. Voor de dorpen Bant, Espel, Ens, Creil, Rutten en Luttelgeest is voor de komende 7 à 10 jaren voldoende bouwgrond op voorraad.

Voor de woninguitbreiding in Kraggenburg en Marknesse heeft de gemeente te maken met een projectontwikkelaar die een grondpositie heeft op de eerstkomende uitbreidingslocatie. Middels "zelfrealisatie" zal de nieuwe woonwijk worden

ontwikkeld. De gemeente heeft in Marknesse ook 'positie' door middel van het in eigendom hebben van een kavel, maar deze kan pas vanaf 2015 ontwikkeld worden.

Wat betreft de voorraad bedrijventerreinen in Emmeloord is er naar de huidige inzichten en verwachte afzet voldoende voorraad tot en met 2030.
Nieuwe aanleg van bedrijventerreinen in de dorpen beperkt zich volgens bestuurlijke besluitvorming tot Ens en Marknesse. Met betrekking tot de grondvoorraad in Marknesse wordt momenteel bezien hoe van de nood (te veel voorraad) een deugd gemaakt kan worden door het zoeken naar een passende en bredere invulling.

Al met al is er de komende jaren geen forse investering te verwachten in grond-aankopen. De investeringen liggen met name in het bouwrijp- en woonrijp maken van de nodige plangebieden.

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*
Voor de nu bekende risico's is er een toereikende reserve grondexploitaties. Indien de situatie op de bouwgrondmarkt of op de woningmarkt verslechterd of de economische malaise blijft voortduren, kan er noodzaak zijn verdere voorzieningen te moeten treffen. Wat de consequenties zijn is lastig aangeven, maar afhankelijk van de situatie kan dit oplopen tot substantiële bedragen.

**16 Achtervangregeling woningcorporatie**
*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
Er is een nieuw toetsingskader vastgesteld. De mogelijkheden voor de corporatie om in aanmerking te komen voor tertiaire borgstelling zijn daardoor beperkter. Om te komen tot de verwezenlijking van de ambities uit de woonvisie wordt per aanvraag en project bekeken of achtervang wordt verleend en tegen welke voorwaarden.

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*
De woningcorporaties staan onder druk. Heffingen maken investeren moeilijker. Er liggen onderzoeken en er is op basis van parlementaire enquête i.v.m. de Vestia kwestie minder vrijblijvendheid. Op basis van een gewenst toetsingskader dat wordt ontwikkeld voor gemeenten om de investeringsmogelijkheid van de corporatie duidelijker in beeld te hebben, worden beslissingen genomen of achtervang mogelijk is en gewenst. Risico's worden daardoor beheerst. De financiële situatie van de woningbouwvereniging wordt jaarlijks besproken met de gemeente.

**17 Minimabeleid**
*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
Betreft open-eind-regeling en financieel risico kan daarom sterk beïnvloed worden door economische ontwikkelingen en ontwikkelingen in het bijstandsbestand.

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*
Door de open-einde-regeling is inschatting onmogelijk.

**18 Volksgezondheid**
*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
De GGD is opgedragen aanvullende bezuinigingen door te voeren om de achterstand op de bezuinigingstaakstelling in te lopen. Dit geldt voor de begroting 2013, doorwerkend naar de begroting 2014 en opnieuw voor de jaren vanaf 2015.

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*

Het risico van achterlopen op de bezuinigingstaak is afgedekt door in de Beleidsplanning voor 2014 en verdere jaren structureel een bedrag van € 56.000 op te nemen voor het niet (volledig) kunnen realiseren van de bezuinigingstaakstelling.

**19 Onderwijsachterstandenbeleid**

*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
De gemeente ontvangt tot 1 januari 2015 een Brede Doeluitkering (BDU) van het Rijk voor de bestrijding van onderwijs achterstanden (ruim € 800.000). De Stichting Peuterspeelzalen Noordoostpolder wordt grotendeels uit deze BDU betaald voor de uitvoering van peuterspeelwerk voor reguliere peuters en peuters met een achterstand. Op dit moment is nog niet duidelijk of en in welke vorm het rijk hier een vervolg aan geeft en wat dat betekent voor de uitgaven die de gemeente nu doet vanuit het beschikbare budget.

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*
Vanaf 2015 is hier een structureel risico van € 800.000 indien het huidige beleid (2011 – 2014) wordt voortgezet. In 2013 en 2014 wordt bezien hoe het nog te ontwikkelen beleid (2015 – 2019) kan worden aangepast aan landelijke (harmonisatie peuterspeelzaalwerk/kinderopvang) en de lokale ontwikkelingen (o.a. ontwikkeling kindcentra).

**20 Lokaal onderwijsbeleid**

*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
De invoering van Passend Onderwijs per 1 augustus 2014 vormt een risico. De relatie met het leerlingenvervoer, leerplicht, de voorgenomen gemeentelijke bezuiniging op de expertisebundeling kan tot gevolg hebben dat afstemming en aansluiting onderwijs/jeugdzorg (decentralisatie jeugdzorg 1 januari 2015) onder druk komt te staan waardoor er hogere kosten ontstaan voor de gemeente. Ook wordt een toename van het aantal leerplichtcasussen verwacht.

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*
Vooralsnog kunnen de financiële risico's nog niet worden geschat. De ontwikkelingen in den Haag zullen de komende periode worden gevolgd om snel op een nieuwe situatie te kunnen inspelen.

**21 Jeugdbeleid/jeugdzorg**

*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
Bezuinigingen op het gemeentelijke jeugdbeleid (preventie) kan gevolgen hebben voor de nieuwe taak voor de gemeente: de zorg voor jeugd (1-1-2015). Op dit moment wordt in dit kader volop geëxperimenteerd met nieuwe vormen van jeugdzorg. Deze experimenten worden nu bekostigd op basis van cofinanciering provincie/gemeente. Indien succesvol is het van belang dat deze experimenten worden voortgezet.

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*
De kosten voor de experimenten bedragen ± € 100.000. Verdere inschatting van de risico's is op dit moment lastig omdat de juiste jeugdzorgcijfers nog niet bekend zijn. Voor de uitvoering van de jeugdzorg zijn voldoende preventieve maatregelen gewenst, in 2014 wordt jeugdbeleid ontwikkeld voor de periode 2015 – 2019 wordt hiermee rekening gehouden.

**22 Inburgering**

*Wat is/wordt er aangedaan om het risico te beperken?*
Risico neemt jaarlijks af omdat het aantal inburgeraars dat nog onder handhaving en aanbod van gemeente staat, ook jaarlijks afneemt vanwege behalen van inburgeringsdiploma of verlening van vrijstelling inburgeringsplicht.

*Kan er redelijkerwijs geschat worden wat het gevolg is van het zich voordoen van het(/de) risico('s)?*
De uitvoeringskosten zijn afhankelijk van het aantal, dat gebruik maken van de geboden faciliteiten. Een inschatting van de totale kosten zijn niet in te schatten.

## 3. Inventarisatieresultaten

De resultaten van risico-inventarisatie en –analyse worden opgeknipt in een drietal onderdelen, te weten:

1. Risico's die feitelijk geen risico's zijn, maar het gevolg van keuzes;
2. Risico's die onderdeel van besluitvorming uitmaken/uitmaakten en "geaccepteerd" zijn of worden;
3. Risico's die geheel buiten de gemeentelijke invloedssfeer liggen.

### 1. Risico's die geen feitelijke risico's zijn, maar het gevolg van keuzes

Ten aanzien van deze risico's is er sprake van keuzes. Op het moment dat een keuze wordt gemaakt is bekend wat het doel is, wat daar voor gedaan moet worden en wat dat gaat kosten. Tevens is veelal exact bekend wat de betreffende risico's zijn en deze worden inherent aan de besluitvorming aanvaardbaar geacht en geaccepteerd.

Het gaat om de volgende onderwerpen:

- Achterstallig onderhoud in en aan de openbare ruimte
  De uitkomsten voor de diverse onderdelen van de openbare ruimte zijn bekend.

- Onderwijshuisvesting
  Er is een beeld van de situatie voor de komende jaren. Op basis van "nieuwe" voorgenomen en nu in ontwikkeling zijnde inhoudelijke plannen zijn tot 2032 geen tekorten te verwachten. Besluitvorming hierover dient in najaar 2013 plaats te vinden. Speerpunt bij deze vernieuwingen en herstructurering ligt bij de gebouwen van het PO en MFA-vorming, specifiek in de dorpen.
  De aankomende doordecentralisatie buitenonderhoud Primair onderwijs (rijksbeleid) vormt een risico. Wordt de uitname uit het gemeentefonds € 200.000 hoger dan de uitname (-€ 850.000) waar nu mee wordt gerekend dan is er – met de nu voorgenomen plannen - in 2032 sprake van een "negatieve egalisatiereserve" van € 1,5 mln. in plaats van de nu verwachte positieve reserve van € 2 mln.

- Subsidiebeleid/-verlening
  Mogelijk hogere financiële claims met langere looptijd van gesubsidieerde instellingen. Meer bezwaar en beroepsprocedures in verband met al dan niet rechtmatige aanspraak op subsidie.

### 2. Risico's die onderdeel van besluitvorming uitmaken/uitmaakten en "geaccepteerd" zijn of worden

Anders bij het vorige punt is hier sprake van daadwerkelijke risico's, waarop de gemeente in mindere mate invloed kan uitoefenen. Aard en omvang van de risico's kunnen redelijkerwijs worden geschat en/of er bestaat een vrijheid of mogelijk is hier

het beleid/beheer (gedeeltelijk) op aan te passen. Denk hierbij aan de WWB en de WMO.

Het gaat om de volgende onderwerpen:
- Project Wellerwaard
- Achtervangregeling woningcorporatie
- Minimabeleid
- Volksgezondheid
- Onderwijsachterstandenbeleid
- Lokaal onderwijsbeleid
- Jeugdbeleid
- Inburgering
- Wet Werk en Bijstand
  Aanpassingen door het rijk van de hoogte van het budget van de WWB hoeven niet per definitie opgevangen te kunnen worden door aanpassing van het beleid. Dit wil niet zeggen dat er in het geheel geen mogelijkheden zijn.
- Wet Maatschappelijke Ondersteuning
  Hier geldt hetzelfde als bij de WWB. Er is vrijheid op onderdelen van beleid, maar bij het terugdringen van het budget zal dit niet eenvoudig uit te leggen zijn aan de afnemers die dit treft. Besluitvorming hierover zal daarom lastig zijn.

### 3. Risico's die buiten de gemeentelijke invloedssfeer liggen

Bij deze zaken kan gesteld worden dat de gemeente in het gunstigste geval haar best kan doen om de risico's of de gevolgen daarvan te beperken, maar feitelijk geen invloed heeft. Een helder voorbeeld hiervan is het ziekenhuis. De gemeente kan haar best doen om er voor te zorgen dat het dr. J.H. Jansencentrum in Emmeloord zo goed mogelijk wordt gefaciliteerd. Feit is ook dat de gemeente geen deel uitmaakt van het ziekenhuisbestuur en ook geen verplichte verwijsbrieven kan uitschrijven voor patiënten om te worden behandeld/opgenomen in het ziekenhuis te Emmeloord.

Het gaat om de volgende zaken:
- Project Emmelhage.
  De wereldwijde economische crisis heeft geleid tot een verslechterde woningmarkt en stagnerende huizenverkopen. Hier heeft ook Emmelhage last van. Er worden minder kavels verkocht dan oorspronkelijk de bedoeling was. De gemeente kan goede randvoorwaarden scheppen en proberen de gemeente en Emmelhage zo goed mogelijk te promoten, echter haar invloed is op dit moment beperkt.
- Bevolkingsgroei.
  Naast de bovenstaande economische crisis (die zijn invloed heeft op het aantal nieuwbouwwoningen) zorgen demografische ontwikkelingen voor een stagnerende bevolkingsgroei. Ook hier heeft gemeente weinig invloed op.
- Dr. J.H. Jansencentrum Emmeloord.
  Bij de inleiding van dit onderdeel (hierboven) is het ziekenhuis als voorbeeld gebruikt.

## 4.2 ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

### Inleiding

De gemeente beheert een groot deel van de openbare ruimte. Deze ruimte is bedoeld om verschillende functies mogelijk te maken, zoals verkeer, wonen, werken en recreëren. Daarom bestaat de openbare ruimte uit een aantal kapitaalgoederen, zoals wegen, bruggen, steigers, watergangen, riolering, groenvoorzieningen, verlichting, sportaccommodaties en gebouwen. Al deze kapitaalgoederen moeten onderhouden worden. Gezien het blijvende karakter van de kapitaalgoederen is dat een taak waar doorlopend budgettaire middelen voor nodig zijn. Enerzijds voor het reguliere beheer van de kapitaalgoederen (structureel een bedrag per jaar) en anderzijds voor periodieke vervanging en renovatie/groot onderhoud (eens per x aantal jaren één groot bedrag). Bij dit laatste gaat het meestal om hoge bedragen die eens per vele jaren nodig zijn.

In het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) is verwoord dat de goederen die de gemeente heeft op een minimum niveau moeten worden onderhouden, waarbij achterstallig onderhoud moet worden voorkomen.
In 2012 is het laatste achterstallig onderhoud weggewerkt volgens een meerjaren uitvoeringsprogramma. Het is vanzelfsprekend dat de structurele budgetten op orde moeten zijn om niet opnieuw achterstallig onderhoud op te lopen.
Daarom is het noodzakelijk om het ingezette beleid te continueren om te voorkomen dat er opnieuw onderuitputting optreedt.
Heel bepalend in dit kader is de uitwerking van de bezuinigingen fase II en III op het onderhoud van de openbare ruimte en de mogelijke verdere ingrepen als gevolg van toekomstige Rijksbezuinigingen.
Door efficiency maatregelen, invoering van frequentiebestekken en andere contractvormen, risico gestuurd beheer en de overdracht van het beheer van het stedelijk water door het waterschap kunnen naar verwachting de bezuinigingen uit fase 3 worden opgevangen.
Kanttekening hierbij is wel dat er geen enkele financiële ruimte meer is om onvoorziene tegenvallers op te kunnen vangen, zoals dat bijvoorbeeld het geval is bij de jaarlijkse vorstschade. Er ontstaat dan achterstallig onderhoud, tenzij er alsnog extra middelen worden vrijgemaakt. Indien het onderhoudsniveau beneden het minimum niveau C komt kan het wettelijk aansprakelijkheidsminimum niet meer worden gegarandeerd.

In de beleidsplannen die ter uitvoering van artikel 18 van de Financiële Verordening gemeente Noordoostpolder (hierna: financiële verordening) over de diverse kapitaalgoederen door de raad zijn en worden vastgesteld, legt de raad de gewenste onderhoudsniveaus voor de verschillende kapitaalgoederen vast. Deze plannen vormen daarmee de basis voor de budgettaire keuzes die nodig zijn om het gewenste onderhoud uit te kunnen voeren. Het gaat daarbij niet uitsluitend om de hoogte van de budgetten, maar ook om de systematiek (zoals structureel of incidenteel budget, keuze voor wel of niet activeren van investeringen, keuze voor het wel of niet instellen van een financiële voorziening of reserve, etc.). In deze paragraaf ‘onderhoud kapitaalgoederen’ van de jaarlijkse begroting worden vervolgens de ontwikkelingen van de diverse kapitaalgoederen beschreven, ten opzichte van de beleidsplannen. Daarbij worden tevens de keuzes beschreven die voor dat begrotingsjaar gemaakt worden over de beschikbaarstelling van financiële middelen voor de uitvoering van de beleidsplannen.

**Beleidsplan Openbare Ruimte (BOR)**

In het beleidsplan openbare ruimte wordt het integraal beleidskader vastgelegd voor de openbare ruimte. Vrijwel alle disciplines komen in deze nota samen. De nota vormt een integraal kader voor het integraal beheer.
Bij het opstellen van deze paragraaf voor de begroting 2014 is de "keuze nota openbare ruimte" nog niet door de raad vastgesteld. Daarom zijn hieronder de sectorale teksten opgenomen.

**Openbaar groen**
In oktober 2010 stelde de gemeenteraad het Groenbeleidsplan 2010-2014 vast. In dit plan staat het beleid voor de groenvoorzieningen in de gemeente Noordoostpolder. Het plan bevat een visie op het groen en vormt daarmee de basis voor maatregelen op gebied van inrichting, beheer, behoud en gebruik van het groen. Het Groenbeleidsplan gaat over alle groene elementen; plantsoenen, gazons, bossen, begraafplaatsen, speelplaatsen en sportvelden.

Bij de vaststelling van het Groenbeleidsplan is gekozen voor een lager onderhoudsniveau (niveau C) en het omvormen van onderhoudsintensieve groenvakken. Het Groenbeleidsplan is uitgewerkt in een aantal beheerplan(nen). Met deze beheerplannen worden de (strategische) beleidskeuzes uit het groenbeleidsplan vertaald naar (tactische) concrete beheermaatregelen.
Voor de speelplaatsen dient nader beleid geformuleerd te worden om invulling te geven aan de bezuinigingsopgave. In de tussenliggende tijd worden de aanwezige voorzieningen beheerd conform de eisen uit het attractiebesluit.

**Begraven**
In september 2011 is de nota “Investeringsprogramma begraafplaatsen in relatie tot tariefontwikkeling” vastgesteld. In aansluiting hierop is een onderzoek uitgevoerd naar inbreidingsmogelijkheden, omvorming onderhoudsintensief groen en optimalisaties binnen de bestaande inrichting van de begraafplaatsen. De resultaten hiervan zijn, samen met het investeringsprogramma, vertaald naar een beleidsplan begraven dat begin 2013 is vastgesteld door de raad.
In 2013 is de uitbreiding van de begraafplaats Emmeloord en de renovaties van de bijgebouwen gereed gekomen.

**Wegen**
Voor het beheer van de gemeentelijke verhardingen van wegen, straten en pleinen, heeft de gemeenteraad op 8 november 2007 het "Wegenbeleidsplan Noordoostpolder 2008-2011" vastgesteld. In dit plan is gekozen voor een kwaliteits(beheer)niveau per wegtype. Verhardingen in de centra zijn vastgesteld op kwaliteitsniveau ‘basis’ en de overige wegen zijn op kwaliteitsniveau ‘laag’ vastgesteld. In het plan zijn ook de financiële consequenties voor de uitvoering beschreven. Bij de vaststelling van het wegenbeleidsplan is tevens besloten om een voorziening in te stellen om de fluctuerende lasten van groot onderhoud gelijkmatig over de jaren in de begroting te kunnen spreiden.

Als gevolg van de taakstellende bezuinigingen wordt vanaf 2015 het groot onderhoud aan elementenverhardingen teruggebracht tot alleen het hoogst noodzakelijke onderhoud. Als gevolg hiervan zal aantal het klachten door inwoners van onze gemeenten in de toekomst toenemen. Het onderhoud aan de asfaltwegen wordt ook beperkt, maar wordt wel op een minimaal niveau onderhouden. De kans dat er achterstallig onderhoud zal optreden is reëel aanwezig. Onvoorziene zaken als vorstschade aan wegen, kunnen niet worden opgevangen. Tevens zal de bijdrage aan rioleringsprojecten etc. verminderd worden.

**Openbare verlichting**
Op 24 januari 2008 heeft de gemeenteraad het beleidsplan "Verlichtingsplan 2008-2012" vastgesteld. In het plan staan de gemaakte keuzes voor het beheer van de openbare verlichting. Gekozen is voor een preventieve onderhoudssystematiek (i.p.v. correctief). Daarnaast is in het plan geanticipeerd op de te verwachten grootschalige vervanging van de huidige lichtmasten. Verder is vastgesteld op welke soort straten/gebieden wel en geen openbare verlichting wordt gerealiseerd en in hoeverre daarbij aan de gangbare normen zal worden voldaan. Tot slot is gekozen om bij vervanging van bestaande verlichtingsapparatuur, terugverdienbare energiebesparende maatregelen toe te passen en om niet-verhaalbare schades te gaan declareren. De financiële middelen voor de

uitvoering van deze keuzes voor de periode 2009 t/m 2012 waren beschikbaar door het extra geld dat in de beleidsplanning 2008-2012 was gereserveerd voor het wegwerken van achterstallig onderhoud in de openbare ruimte.

Uit de gegevens van het verlichtingsplan 2008-2012 blijkt dat in de periode vanaf 2013 een vervangingsgolf van lichtmasten op gang komt. Om deze vervanging financieel op te vangen, is het groot onderhoudsbudget voor openbare verlichting vanaf 2013 structureel verhoogd.
Om de fluctuerende lasten van groot onderhoud in de toekomst te spreiden en op te kunnen vangen, is het noodzakelijk om een voorziening voor openbare verlichting in te stellen.

Het Verlichtingsplan 2008-2012 is uitgevoerd en wordt herzien, waarbij uitvoerig wordt gezocht naar besparingsmogelijkheden. Deze besparingsmogelijkheden zullen in verschillende opties worden uitgewerkt en worden voorgelegd in het nieuwe vast te stellen beleid.

Gemeente Noordoostpolder heeft onderzoek gedaan naar de toepasbaarheid van LED verlichting. In de rapportage van dit onderzoek komt naar voren dat bij het ontwerpen van nieuwe lichtinstallaties, LED verlichting technisch en economisch haalbaar is. Inmiddels wordt LED verlichting waar mogelijk toegepast bij grootschalige vervangingen en in nieuwbouw- en inbreidingsplannen. Voorbeelden hiervan zijn het toepassen van LED verlichting in de woonwijken Emmelhage, Emmeloord Centrum en bedrijven terrein Nagelerweg. Ook de openbare verlichting rondom het gemeentehuis is inmiddels volledig voorzien van LED verlichting.

**Bebording en bewegwijzering**
In 2009 heeft de gemeenteraad het beleidsplan “Verkeersbordenplan Noordoostpolder 2009-2013” vastgesteld. Hierin staat het beleid voor het plaatsen (en dus ook verwijderen) van verkeersborden. In 2011 is het bewegwijzeringsplan vastgesteld. Dit is tevens het beleid voor het plaatsen van bewegwijzering. De veranderingen voor de bewegwijzering die daaruit zijn voortgekomen zijn in 2013 aangepast.

**Bruggen, duikers en steigers**
In 2011 is het beleidsplan Civiele kunstwerken door de raad vastgesteld. Daarbij is besloten om jaarlijks, bij het besteden van het jaarrekeningresultaat, te bepalen of er gereserveerd wordt voor toekomstige vervanging van bruggen. Voor de toekomstige vervanging en groot onderhoud na 2014 is jaarlijks € 330.000 geraamd (Beleidsplanning 2013-2016, nr. 1308). De beweegbare brug in de Marknesserweg wordt in 2015 vervangen (€ 4,5 miljoen).

**Stedelijk water**
In 2009 is het "Beeldkwaliteitplan stedelijk waterbeheer" opgesteld. De inhoud van dat plan is vertaald naar bestekken en onderhoudsmethodieken.
Op 14 februari 2011 is “de nieuwe maatwerkovereenkomst tussen gemeente Noordoostpolder en Zuiderzeeland” ondertekend en in werking getreden.

**Riolering**
Op grond van de Wet milieubeheer (artikel 4.22 en 4.23) heeft de gemeente de wettelijke verplichting om te beschikken over een geldend gemeentelijk rioleringsplan Het nieuwe Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) is in juni 2012 door de raad vastgesteld. In het vGRP wordt onder andere getoetst in hoeverre de bestaande gemeentelijke rioleringsstelsels voldoen aan de hiervoor voorgeschreven doelen en functionele eisen. De kosten van het beheer van de riolering worden gedekt door de inkomsten uit de rioolheffing. Het nieuwe vGRP voorziet ook in beleid betreffende de

invulling van de zorgplichten voor hemelwater en grondwater. Jaarlijks wordt een uitvoeringsplan voor het betreffende begrotingsjaar door het college vastgesteld.

**Gemeentelijke (openbare) gebouwen**
Op 20 april 2010 heeft de gemeenteraad ingestemd met het "Gemeentelijk Gebouwen Plan 2010 t/m 2019". In dit plan zijn onder meer de onderhoudsniveaus en de daarbij behorende kosten voor het groot onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen opgenomen. Voor het groot onderhoud aan de gemeentelijke (openbare) gebouwen wordt gewerkt met een voorziening.

In het Gemeentelijke Gebouwenplan is abusievelijk de indexatie niet meegenomen. Ook zorgt het sterk verouderende gebouwenbestand voor de nodige fluctuaties in de onderhoudskosten. De bouwkundige staat van de (openbare) gebouwen is opgenomen en de gevolgen hiervan zijn verwerkt in het gebouwenbeheersysteem (HomeRun). Tot 2015 levert dit vanwege de huidige economische omstandigheden nog geen problemen op, daarnaast is in de beleidsplanning 2013-2016 een extra dotatie geraamd van € 60.000 per jaar. De (financiële) consequenties worden meegenomen in het geactualiseerde "Gemeentelijke Gebouwenplan".

Met ingang van 2012 is het bouwkundig onderhoud van werelderfgoed Schokland gecentraliseerd. Voorheen werd het onderhoud vanuit de afdeling Cuza gedaan, nu door team Vastgoedbeheer van het Ingenieursbureau. Financiering verloopt net als bij de overige gemeentelijke gebouwen via een voorziening. Werelderfgoed Schokland is meegenomen in de actualisering van het "Gemeentelijke Gebouwenplan". En is integraal onderdeel van dit plan.

Het gebouwenbestand is in 2013 op verschillende punten gewijzigd. De PWA-hal is gesaneerd en vervangen door een nieuwe sporthal bij de bestaande Bosbadhal, het gemeentehuis is verbouwd volgens de uitgangspunten van het nieuwe werken, een aantal bergingen op de begraafplaatsen zijn verbouwd en de Poldertoren is volgens het besluit van de raad in gemeentelijkbeheer genomen. De (financiële) consequenties hiervan zijn meegenomen in het geactualiseerde "Gemeentelijke Gebouwenplan".

**Binnen- en buitensportaccommodaties**
De binnensportaccommodaties, die onderhouden worden door de gemeente, zijn integraal onderdeel van het "Gemeentelijk Gebouwenplan".

Er wordt veel aandacht besteed aan het voorkomen en bestrijden van legionella. De tapwaterinstallaties van alle sporthallen, gymlokalen en kleedruimten zijn aangepast aan de geldende richtlijnen die volgen uit wet- en regelgeving. Het voorkomen en bestrijden van legionella zal ook de komende tijd de nodige menskracht en financiële middelen vragen. In 2013 is het legionellabeleid vastgesteld. Hierin is vastgelegd hoe wij als gemeente onze wettelijke (zorg)plicht invullen.

Buitensportaccommodaties:
Voor de instandhouding van de buitensportaccommodaties is het van belang dat er wordt gereserveerd voor renovatie van de velden. De renovatie van de atletiekbaan kan op basis van de reguliere begrotingsbudgetten niet gerealiseerd worden. Er wordt op dit moment onvoldoende gereserveerd om een toereikend budget op te bouwen voor het renovatiejaar 2018 (kosten ca. € 450.000). Voor het eerste kunstgrasveld bij Flevo Boys is indertijd vanuit een reserve betaald. Hierdoor wordt geen budget gereserveerd voor renovatie van het kunstgrasveld in 2019. Door een aantal ontwikkelingen, zoals: de wijzigingen door Masterplan Sport en de krimp van het areaal sportvelden (vergrijzing) is het mogelijk om de bovenstaande renovaties binnen bestaande budgeten op te kunnen vangen, dit zal dan nader afgewogen moeten worden bij het invullen van de bezuiniging op sport van € 295.000 die ingevuld moet worden.

**Schoolgebouwen**
De Meerjarenonderhoudsplanning (MOP) Onderwijsgebouwen is geactualiseerd. Over het plan moet nog met de schoolbesturen overleg worden gevoerd.
Aansluitend kan het plan door het college worden vastgesteld. De reservering van de benodigde middelen aan de reserve vindt plaats via het Financieel kader huisvesting onderwijs. De reserve wordt gevoed ten laste van de vastgestelde inkomsten voor de onderwijshuisvesting. De toekenning aan de schoolbesturen vindt plaats via het jaarprogramma huisvesting onderwijs. De benodigde middelen voor de onderhouds-activiteiten in de periode 2013-2032 bedragen jaarlijks gemiddeld € 1.250.000.
Op rijksniveau bestaat het voornemen om in 2015 het buitenonderhoud door te decentraliseren naar de schoolbesturen. Doel is de taken en het budget voor het buitenonderhoud en aanpassingen van schoolgebouwen in het primair en speciaal onderwijs van gemeenten naar schoolbesturen over te hevelen. Door deze wetswijziging komt er een uitname uit het gemeentefonds. De omvang van de uitname en verdeling is op dit moment nog niet vastgesteld. Hiermee komt de onderhoudsverplichting voor de onderwijsaccommodaties voor de gemeente te vervallen.

Het onderhoud voortgezet onderwijs komt door een stelselwijziging per 1 januari 2005 niet meer voor rekening van de gemeente. Per januari 2015 zouden de stelsels voor het Primair en het Voortgezet onderwijs identiek zijn en zou het onderhoud van zowel het Voortgezet onderwijs als van het Primair onderwijs niet meer voor rekening van de gemeente komen.

| **Omschrijving kapitaalgoederenbeheer** | **Beleids- en beheerplan** | **Vastgesteld in jaar** | **Te actualiseren per** |
|---|---|---|---|
| Beleidsplan Openbare Ruimte | Ja | 2013 | 2017 |
| Wegen | Ja | 2007 | 2014 |
| Stedelijk water | Ja | 2009 | n.v.t. |
| Bruggen en steigers | Ja | 2011 | n.v.t. |
| Riolering | Ja | 2012 | 2016 |
| Groenvoorzieningen | Ja | 2010 | 2014 |
| Speelplaatsen | Ja | 2006 | 2013 |
| Openbare verlichting | Ja | 2008 | 2014 |
| Openbare gebouwen | Ja | 2010 | 2019 |
| Schoollocaties | Ja | 2009 | 2013/2014 |
| Buitensportaccommodaties | Nee | n.v.t. | n.v.t. |
| Begraafplaatsen | Ja | 2012 | 2022 |
| **Omschrijving kapitaalgoederenbeheer in meerjarenramingen** | **In de begroting opgenomen** | **Storting in voorziening** | **Storting toereikend?** |
| Wegen | Ja | Ja | Ja |
| Stedelijk water | Nee | Nee | n.v.t. |
| Bruggen en steigers | Ja | Nee | n.v.t. |
| Riolering | Ja | Ja | Ja |
| Groenvoorzieningen | Ja | Nee | n.v.t. |
| Speelplaatsen | Ja | Nee | n.v.t. |
| Openbare verlichting | Ja | Nee | n.v.t. |
| Openbare gebouwen | Ja | Ja | Ja |
| Schoollocaties | Ja | Ja | Ja |
| Buitensportaccommodaties | Ja | Nee | n.v.t. |

## 4.3 FINANCIERING

**Algemene ontwikkelingen**
De financieringsparagraaf geeft informatie over de algemene ontwikkelingen en de concrete beleidsplannen omtrent het risicobeheer, de gemeentefinanciering en het kasbeheer.

**Rentevisie**

De rentepercentages in de begroting en meerjarenraming worden vastgesteld op grond van renteverwachtingen voor de geld- en kapitaalmarkt. In de nota reserves en voorzieningen is bepaald dat:

- De geldende marktrente op 1 januari van ieder jaar (t) voor een lening van 25 jaar bij de Bank Nederlandse Gemeenten als basis dient voor de berekening van de rente over de investeringen en reserves;
- De basis, genoemd onder het vorige punt, vermeerderd met een risico-opslag tussen de 0,5 tot 1,0% als rekenrente over de investeringen en reserves dient voor de programmabegroting die volgt op het jaar van de berekening (t+1). De hoogte van de risico-opslag is afhankelijk van de verwachte marktontwikkelingen.

Gezien de ontwikkelingen op de kapitaalmarkt is een percentage van 4% voor de vaste activa een reëel percentage als uitgangspunt voor de begroting 2014.
Het rentepercentage dat op dit moment geldt voor langlopende geldleningen is ook 4% en daarmee is duidelijk dat de marge nihil is.

Veiligheidshalve hanteert Noordoostpolder een rentepercentage dat duurzaam is. Dat betekent dat er een percentage wordt gekozen dat meerdere jaren houdbaar is en niet de resultante is van opportunisme, gerelateerd aan dagkoersen.
Indien de renteontwikkelingen van het laatste jaar doorzetten, zal de rente verder stijgen en krijgt Noordoostpolder te maken met hogere lasten. Dit vormt een risico.

Bij de berekening van de rente over de eigen financieringsmiddelen wordt gerekend met een percentage van 4%. Dit gebeurt om te voorkomen dat er een “gat” in de begroting ontstaat bij het aantrekken van financiering van uit de kapitaalmarkt.

In 2013 heeft gemeente Noordoostpolder een langlopende geldlening aangetrokken van € 4 miljoen in het kader van de totaalfinanciering. Dat was enerzijds noodzakelijk om aan de betalingsverplichtingen te kunnen voldoen en anderzijds om aan de wetgeving rondom het aantrekken van vreemd vermogen te voldoen. Gemeente Noordoostpolder is hiermee een “lenende” gemeente geworden in plaats van een gemeente die middelen kan “wegzetten”.

**Risicobeheer**

Het kernonderdeel van de financieringsparagraaf is het risicoprofiel. Onder risico’s worden hier verstaan:

- renterisico (van vaste schuld en vlottende schuld)
- koersrisico
- kredietrisico
- intern liquiditeitsrisico
- valutarisico

De wet FIDO geeft een aantal verplichte elementen aan die het risico beperken.
In het treasurystatuut wordt aangegeven hoe de gemeente Noordoostpolder deze wet in de praktijk toepast. Het doel van dit statuut is, naast het beperken van deze risico's, het

verhogen van een slagvaardig beleid bij het aantrekken respectievelijk uitzetten van gelden.
Een belangrijke eis uit de wet FIDO is dat de uitvoering van de treasuryfunctie uitsluitend de publieke taak dient en dat het beheer prudent (voorzichtig) dient te zijn.
De gemeente Noordoostpolder heeft geen beleggingen die niet in het verlengde van de publieke taak liggen.

Renterisico vaste schuld
De rentegevoeligheid (het renterisico) kan worden gedefinieerd als de mate waarin het saldo van de rentelasten en rentebaten verandert door wijziging in het rentepercentage op leningen en uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.
In de wet FIDO wordt het begrip 'renterisiconorm' genoemd. Het doel van deze norm is om zoveel mogelijk spreiding in de looptijden van leningen aan te brengen.
De nieuwe renterisiconorm houdt in dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal.
Daarnaast wordt de renterisiconorm bepaald voor de komende vier jaren.

(x € 1.000)

| Renterisiconorm | | | | |
|---|---|---|---|---|
| **Variabelen Renterisico(norm)** | **2014** | **2015** | **2016** | **2017** |
| | | | | |
| Renteherzieningen | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Aflossingen | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | | | |
| **Renterisico** | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | | | |
| **Renterisiconorm** | 20.662 | 20.653 | 19.389 | 19.282 |
| | | | | |
| Ruimte onder renterisiconorm | 20.662 | 20.653 | 19.389 | 19.282 |
| Overschrijding renterisiconorm | | | | |
| | | | | |
| **Berekening renterisiconorm** | | | | |
| | | | | |
| Begrotingstotaal | 103.311 | 103.049 | 96.674 | 96.110 |
| Percentage regeling | 20% | 20% | 20% | 20% |
| Renterisiconorm | 20.662 | 20.610 | 19.335 | 19.222 |

Renterisico vlottende schuld
Voor het bepalen van de liquiditeitspositie (dat is de mate waarin op korte termijn aan de opeisbare verplichtingen kan worden voldaan) is de zogenaamde kasgeldlimiet belangrijk. Hieronder wordt verstaan het bedrag dat maximaal als kasgeld mag worden opgenomen. Dit bedrag wordt berekend door middel van een door het Ministerie van Financiën vastgesteld percentage vermenigvuldigd met het totaal van de jaarbegroting van de gemeente bij aanvang van het jaar. Voor 2014 is de omvang van de kasgeldlimiet bepaald op 8,5% van het begrotingstotaal. De informatie over de kasgeldlimiet wordt opgenomen in de financieringsparagraaf bij de begroting en het jaarverslag.
De kwartaallimietberekening blijft van belang voor het signaleren van overschrijdingen. Als in drie achtereenvolgende kwartaalrapportages de kasgeldlimiet wordt overschreden dient de toezichthouder daarvan op de hoogte te worden gesteld.

(x € 1.000)

| Omschrijving | Boekjaar 2014 | Boekjaar 2015 | Boekjaar 2016 | Boekjaar 2017 |
|---|---|---|---|---|
| Begrotingstotaal | 103.311 | 103.049 | 96.674 | 96.110 |
| Vastgesteld percentage | 8,5% | 8,5% | 8,5% | 8,5% |
| Kasgeldlimiet | 8.781 | 8.759 | 8.217 | 8.169 |

Koersrisico
Ter beperking van koersrisico's op uitzettingen uit hoofde van de treasuryfunctie zijn uitsluitend de volgende beleggingsinstrumenten toegestaan: rekening courant, spaarrekening, daggeld, deposito, onderhandse geldlening, commercial paper, certificaten van deposito, obligatie, medium note en garantieproduct.
De gemeente heeft in totaal voor een bedrag van € 6.148.953 aan leningen uitstaan.

Deze leningen betreffen:

| | | |
|---|---|---|
| IJsselmeerziekenhuizen | € | 2.400.000 |
| Flevomeerbibliotheek | € | 473.000 |
| Geldlening MFC Tollebeek | € | 720.000 |
| Achtergestelde lening Vitens | € | 1.136.691 |
| Achtergestelde lening Essent | € | 45.378 |
| Startersleningen | € | 654.000 |
| Duurzaamheidsleningen | € | 200.000 |
| Lening Bosbad | € | 163.488 |
| Vordering RWE inzake Enexis | € | 183.598 |
| Verkoop Vennootschap B.V. | € | 172.798 |
| | € | 6.148.953 |

Door de verkoop van de aandelen Essent aan RWE hebben de aandeelhouders de lening van Essent aan Enexis overgenomen. Voor de gemeente gaat het om een leningbedrag van € 388.796. Deze lening is opgebouwd uit vier tranches met looptijden van 3 tot 10 jaar en met verschillende rentepercentages. Begin 2012 is de eerste tranche met een looptijd van 3 jaar, voor een bedrag van € 97.199 afgelost. In 2013 is de tweede tranche voor een bedrag van € 107.999 vervroegd afgelost. In 2013 is in verband met verbouwing van de bibliotheek de lening aan de flevomeerbibliotheken verhoogd met € 200.000.
Daarnaast is er nog een bedrag van € 150.000 beschikbaar gesteld in de vorm van startersleningen als stimuleringsmaatregel voor de woningmarkt.
In 2013 is ook besloten om € 200.000 beschikbaar te stellen voor de invoering van duurzaamheidsleningen.
Het koersrisico dat de gemeente loopt is zeer beperkt aangezien deze uitzettingen geen tot weinig fluctuerende rentes opleveren, die boven de huidige rentestand liggen.

Tevens neemt de gemeente voor een bedrag van € 80.661 deel in het aandelenkapitaal van bedrijven. Deze deelnemingen zijn gewaardeerd tegen de aanschaffingswaarde en worden afgewaardeerd indien nodig. De aandelen zijn niet genoteerd op de effectenbeurs waardoor er geen koersbewegingen zichtbaar zijn.

Kredietrisico
Ter beperking van kredietrisico's zijn in het treasurystatuut richtlijnen opgenomen voor de minimale kredietwaardigheid van de partijen waar de gemeente middelen kan uitzetten/beleggen. Uitzettingen vinden uitsluitend plaats bij instellingen waarvan voor het waardepapier een solvabiliteitsratio van 0% geldt en bij financiële instellingen met tenminste een A-rating.

Intern liquiditeitsrisico
De gemeente Noordoostpolder beperkt haar interne liquiditeitsrisico's door haar treasuryactiviteiten te baseren op een korte en een lange termijn liquiditeitenplanning. Om een goed inzicht te krijgen op de vragen of er een vaste geldlening afgesloten moet worden en hoeveel moet worden geleend en met welke looptijd, is er veel gedaan om het treasurybeheer te verbeteren. Door het dagelijks bijhouden van een liquiditeitenplanning worden goede inzichten verkregen in ontvangsten en uitgaven en voor de lange termijn worden periodiek overleggen gevoerd met budget- en kredietbeheerders.

Valutarisico
Valutarisico's worden uitgesloten door uitsluitend leningen te verstrekken, aan te gaan of te garanderen in de geldeenheid die in Nederland van toepassing is.

## Gemeentefinanciering

Bij de financiering van de gemeentelijke activiteiten wordt de gemeente als één geheel beschouwd. Dit houdt in dat bij het bepalen van de financieringsbehoefte alle inkomsten en uitgaven betrokken worden. De achterliggende gedachte daarbij is dat tijdelijke overschotten van de ene activiteit een andere activiteit kunnen financieren.
Deze wijze van financieren wordt ook wel aangeduid als 'totaalfinanciering'. Hierdoor worden de rente kosten beperkt. In de afgelopen jaren heeft de gemeente geen vaste geldleningen o/g in portefeuille gehad. Bij de toelichting vermogenspositie wordt in de investerings- en financieringsstaat het financieringssaldo berekend per ultimo 2014.

## Kasbeheer

Het kasbeheer omvat in het kort het saldo- en liquiditeitenbeheer en het beheer van de geldstromen ter zake van debiteuren en crediteuren.
Het elektronisch betalingsverkeer is efficiënt ingericht door alle betalingen via één bank (Bank Nederlandse Gemeenten) af te wikkelen. Om de tijdelijke overschotten en tekorten in de financieringsbehoefte op te vangen is met de BNG een financiële dienstverlenings-overeenkomst afgesloten. Doel van deze overeenkomst is de optimalisering van het liquiditeitenbeheer tegen zo gunstig mogelijke voorwaarden.
De kashandelingen bij een plaatselijke bank worden beperkter door de inschakeling van een geldtransportbedrijf. Tevens worden, vanuit het verleden, nog bankrekeningen aangehouden bij de ING. Betalingsopdrachten worden door middel van elektronisch bankieren aangeleverd bij de huisbankier. De inning van belastingdebiteuren geschiedt zoveel mogelijk door middel van automatische incasso, waar meer dan 80% van de belastingdebiteuren gebruik van maakt.
Standaard uitgaande facturen zijn voorzien van een acceptgiro met een optisch leesbare regel waardoor de overgemaakte bedragen automatisch van de openstaande vordering kunnen worden afgeboekt. Bij de huisbankier worden meerdere bankrekeningen aangehouden die zijn opgenomen in een rente-compensatiecircuit.
Bij het uitzetten van deposito's worden meerdere financiële instellingen benaderd om een aanbieding te doen waardoor, met inachtneming van de bepalingen in het treasurystatuut, een weloverwogen keuze gemaakt kan worden.

Overzicht van de berekening van de kasgeldlimiet per kwartaal.

(x € 1.000)

| | BUDGET | Begroting 2014 | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| | | Kwartaal | | | | |
| | Jaar | 1: jan-mrt | 2: apr-jun | 3: jul-sep | 4: okt-dec | Jaar |
| **Vlottende schuld** | | | | | | |
| Opgenomen gelden < 1 jaar | | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Schuld in rekening-courant | | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Gestorte gelden door derden < 1 jaar | | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Overige geldleningen niet zijnde vaste schuld | | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| **Totaal vlottende schuld** | **0** | **0** | **0** | **0** | **0** | **0** |
| | | | | | | |
| **Vlottende middelen** | | | | | | |
| Uitgeleende gelden < 1 jaar | | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Contante gelden in kas | | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Tegoeden in rekening-courant | | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Overige uitstaande gelden < 1 jaar | | -8.450 | -2.565 | -4.349 | -7.982 | -5.837 |
| **Totaal vlottende middelen** | **0** | **-8.450** | **-2.565** | **-4.349** | **-7.982** | **-5.837** |
| | | | | | | |
| **Toets kasgeldlimiet** | | | | | | |
| Totaal netto vlottende schuld | 0 | 8.450 | 2.565 | 4.349 | 7.982 | 5.837 |
| Toegestane kasgeldlimiet | 8.781 | 8.781 | 8.781 | 8.781 | 8.781 | 8.781 |
| **Ruimte (+) / Overschrijding (-)** | **8.781** | **331** | **6.216** | **4.432** | **799** | **2.944** |

## Sepa

De Nederlandse banken zullen de komende tijd hun systemen, procedures en producten aanpassen om te voldoen aan wettelijke eisen zoals geformuleerd in de Europese Richtlijn Betalingsdiensten. Daarnaast zullen de banken het betalingsverkeer voor 1 februari 2014 baseren op Europese standaarden (invoer Sepa –Single European Payments Area) in plaats van de huidige nationale standaarden. Ook de banken in de andere Europese landen gaan dit doen.
De gedachte hierachter is dat het uiteindelijk handiger en efficiënter is het betalingsverkeer Europees te organiseren dan nationaal. Het is omslachtig en kostbaar om in de verschillende landen van Europa vast te houden aan uiteenlopende technieken en regels die uit de tijd stammen van vóór de invoering van de euro.
Voor de invoering van SEPA is een projectgroep geformeerd die alle applicaties traceert traceren die door de invoering van SEPA geraakt (kunnen) worden en de consequenties van de invoering van SEPA in kaart brengt. Alle relevante applicaties moeten volgens de interne projectdoelstelling in november 2013 voldoen aan de SEPA-norm, zodat er een ruime marge aanwezig is tot de datum van daadwerkelijk overgang naar SEPA per 1 februari 2014.

## EMU-saldo

Door het besluit van 10 juli 2007 tot wijziging van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is het voorgeschreven om de berekening van het aandeel van de gemeente in het EMU saldo over het vorig begrotingsjaar, het geraamde bedrag over het begrotingsjaar en het geraamde bedrag van het jaar volgend op het begrotingsjaar, op te nemen in de programmabegroting.

(x € 1.000)

| | Omschrijving | 2013<br>Volgens realisatie aangevuld met raming resterende periode | 2014<br>Volgens begroting 2014 | 2015<br>Volgens meerjaren-raming in begroting 2015 |
|---|---|---|---|---|
| 1 | Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c). | -8.626 | -3.090 | -5.918 |
| 2 | Afschrijvingen ten laste van de exploitatie. | 3.132 | 3.754 | 3.759 |
| 3 | Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie. | 4.292 | 4.704 | 4.358 |
| 4 | Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd. | 10.131 | 2.905 | 1.471 |
| 5 | Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4. | | | |
| 6 | Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:<br>Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), **voorzover niet op exploitatie verantwoord.** | | | |
| 7 | Aankoop grond en uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan). | 2.400 | 9.300 | 4.700 |
| 8 | Baten bouwgrondexploitatie:<br>Baten voorzover transacties **niet op exploitatie verantwoord.** | 1.000 | 4.600 | 6.300 |
| 9 | Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen. | 7.032 | 6.475 | 5.948 |
| 10 | Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten. | | | |
| 11 | Verkoop van effecten: | | | |
| | a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee) | nee | nee | nee |
| | b Zo ja, wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie? | | | |
| | **Berekend EMU-saldo (1+2+3-4-7+8-9)** | **-19.765** | **-8.712** | **-3.620** |

## 4.4 BEDRIJFSVOERING

U wordt in deze paragraaf geïnformeerd over een aantal bedrijfsvoering aspecten en beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering.

**Organisatieontwikkeling**

**Organisatiestructuur en sturing**
In april 2013 is besloten tot een wijziging van de organisatiestructuur en de benoeming van de twee huidige directeuren als gemeentesecretaris/algemeen directeur voor de duur van 15 maanden. Het doel van dit besluit en de daarmee gepaard gaande organisatorische wijzigingen is om continuïteit in de bedrijfsvoering te realiseren evenals een kleiner en slagvaardiger directieteam. Door het meer strategisch gaan sturen van de directie, worden verantwoordelijkheden lager in de organisatie gelegd. Het midden-management gaat zelfstandiger opereren en krijgt meer verantwoordelijkheid. Deze interim situatie zal begin 2014 geëvalueerd worden, waarna definitieve besluitvorming zal plaatsvinden.

In 2013 heeft de directie een nieuwe organisatievisie, met medewerking van het middenmanagement, opgesteld en gepresenteerd. Deze visie en daarbij behorende kernwaarden voor onze organisatie zullen in 2014 verder vertaald worden naar tactisch/operationeel niveau. Ontwikkelingen zoals passend organiseren, digitalisering, decentralisaties van taken en verdergaande samenwerkingen zijn daarin meegenomen.

**Het Nieuwe Werken**
Het project "Het Nieuwe Werken" heeft er voor gezorgd dat in 2013 de verbouwing van het gemeentehuis is uitgevoerd. Hiermee is een werkomgeving gerealiseerd die past bij de werkwijze zoals de directie voor ogen staat. Medewerkers zijn in 2013 hierop voorbereid via workshops en campagnes. Daarbij gaat het over het activiteitgericht werken, het kiezen van een werkplek die past bij de activiteiten die men op dat moment gaat verrichten en het gedrag dat past bij een meer open werkomgeving. Het jaar 2014 is het jaar waarin alle medewerkers hiermee aan de slag gaan. Vanuit het project is aandacht voor nazorg om dit in goede banen te leiden.

Apart onderdeel van het project "Het Nieuwe Werken" is de digitalisering van werkprocessen (papierloos). Ook dit is gestart in 2013 met de digitalisering van de poststromen, factuurafhandeling en het bestuurlijk besluitvormingsproces en zal in 2014 verder uitgevoerd worden.

**Dienstverlening**
Het project "Dienstverlening op peil" heeft als doel de gemeentelijke dienstverlening in al haar facetten te consolideren of te verbeteren. In juli 2014 loopt het project formeel af en voor die tijd zal gekeken moeten worden naar een nieuwe positionering binnen de verschillende clusters, passend bij de doorontwikkeling van de organisatie; waaronder "Het Nieuwe Werken" en "Zaakgericht Werken".

Het ministerie van Binnenlandse Zaken zet richting 2017 in op de uitbreiding en verbetering van de e-dienstverlening door de overheid. De organisatie zal moeten blijven inzetten op de (e-)dienstverlening en de bijbehorende informatiesystemen om te kunnen voldoen aan de wettelijke verplichtingen in het kader van de basisregistraties, i-NUP en Antwoord© adequate implementatie van e-dienstverlening, inzetten van kanaalsturing kan op termijn leiden tot een verbetering van efficiency in de totale bedrijfsvoering. Vanaf 1 januari 2014 loopt dit niet meer via Dimpact.

**Personeel**
Per juli 2013 heeft de gemeente circa 380 medewerkers in dienst. In fte is dit aantal terugkijkend vanaf 1-1-2011 aanzienlijk verminderd door de bezuinigingen op personeelskosten in de bezuinigingsfase I en II. Het aantal fte's daalt in verband met een derde fase bezuinigingen (2014 -2017) vanaf het najaar 2013 nog verder.

Dit wordt onder andere gerealiseerd door efficiënter en effectiever te werken waardoor het niet altijd nodig is vacatures die ontstaan in te vullen (meer werk uitvoeren met minder mensen). Dit heeft echter wel consequenties: processen komen onder druk te staan, de organisatie wordt minder flexibel en de kans op achterstanden wordt groter. In het Werving & selectiebeleid is inmiddels de mogelijkheid opgenomen om medewerkers, op wiens functie een bezuinigingstaakstelling ligt, als voorkeurskandidaat aan te wijzen. Wanneer er (tijdelijk) een functie vrij valt wordt bij geschiktheid een voorkeur kandidaat met voorrang benoemd. En zal (zelfs) geen interne vacature worden opengesteld. Daarnaast wordt via het openstellen van de interne arbeidsmarkt binnen de deelnemende gemeenten SWiF (SamenWerkeninFlevoland) gewerkt aan arbeidsmobiliteit binnen Flevoland.

**Communicatie en digitalisering**
Er is onder andere vanuit dienstverlening en communicatie een steeds verdergaande behoefte aan digitalisering en ook aan communicatie via digitale kanalen. Vanuit de samenleving is behoefte aan inhoudelijke en snellere reactie op (digitaal gestelde) vragen. Bovendien is er een verschuiving van offline naar online. We zullen onze communicatie daar op moeten inrichten. Deels wordt dat gerealiseerd via intensievere inzet van sociale media voor communicatieve doelen en deels met de inzet/ontwikkeling van nieuwe media. We zullen een omslag moeten maken waarbij (beleids)medewerkers zelf met meer communicatie aan de slag zullen gaan.

**Juridische zaken**
Sinds 2010 worden mediationvaardigheden bij bezwaren ingezet. Bezwaar maken, procederen en klachten indienen zijn juridische middelen om besluiten van de gemeente een andere richting op te krijgen. Dat kost veel energie: heel vaak ook negatieve energie die ten koste gaat van het welzijn en de gezondheid van onze inwoners. Via mediation wordt het gesprek met de burgers aangegaan en is aandacht voor eventueel onderliggende ongenoegens en conflicten die bij het doorlopen van procedures niet of te weinig zichtbaar worden. Dit via zogenaamde ronde-tafel-gesprekken. Uit de evaluatie blijkt dat mediation een positief effect heeft. Gemiddeld wordt de helft van de ingediende bezwaren ingetrokken. Niet alleen de inwoners maar ook de medewerkers zijn positief over deze werkwijze. Reden dus om deze aanpak ook in 2014 te continueren en daar waar mogelijk verder in te zetten.

**213a onderzoeken**
Op basis van de Verordening ex artikel 213a gemeentewet is vastgelegd dat er jaarlijks door het college onderzoek wordt gedaan naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door het college gevoerde beleid. Voor het doen van 213a-onderzoeken moet intern capaciteit vrijgemaakt worden om een onderzoek uit te kunnen voeren. Dat betekent dat zoveel mogelijk aansluiting gezocht wordt met al geplande onderzoeken, audits of benchmarken die aangemerkt kunnen worden als 213a-onderzoek. In 2014 is gepland dat de benchmark belastingen uitgevoerd wordt als 213a-onderzoek.

## 4.5 VERBONDEN PARTIJEN

Deze paragraaf gaat in op de partijen waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. Het gaat hierbij om deelnemingen in vennootschappen en gemeenschappelijke regelingen; "verbonden" belangen in stichtingen en verenigingen komen bij Noordoostpolder niet voor. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die verloren kunnen gaan in geval van faillissement of financiële problemen bij de verbonden partij of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Wanneer er alleen sprake is van een financieel of een bestuurlijk belang, is er geen sprake van een "verbonden partij".

De informatie in de paragraaf geeft inzicht in doelstellingen, activiteiten en financiële positie van de verbonden partijen. Onder financieel resultaat wordt verstaan het resultaat van het lichaam als geheel en dus niet het aandeel daarin van Noordoostpolder.

De gemeente participeert in de volgende gemeenschappelijke regelingen:
- GR Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Flevoland 2008
- GR Veiligheidsregio Flevoland 2008
- GR IJsselmeergroep (met uitvoeringsbedrijf Concern voor Werk)
- GR Omgevingsdienst Flevoland en Gooi en Vechtstreek

De gemeenteraad heeft een besluit tot participatie genomen, waarschijnlijk wordt dit in de loop van 2014 geëffectueerd:
- GR Nieuw Land Erfgoedcentrum

De gemeente neemt deel in het maatschappelijk kapitaal van:
- Bank Nederlandse Gemeenten NV
- Vitens NV
- Wadinko NV
- Huisvuilcentrale Noordholland NV
- Enexis Holding NV
- Attero Holding NV
- Voormalig Essent NV; als gevolg van de verkoop nu als aandeelhouder in:
    - Vordering op Enexis BV
    - Verkoop Vennootschap BV
    - Publiek Belang Electriciteitsproductie BV
    - CBL Vennootschap BV
    - Claim Staat Vennootschap BV
- Technofonds Flevoland BV

Het Afvalverwerkingsbedrijf Het Friese Pad, dat in de vorige begroting nog als verbonden partij was aangegeven, is in 2012 opgehouden te bestaan.

**GR Gemeenschappelijke GezondheidsDienst Flevoland 2008**

Het doel van deze verbonden partij is een sterke en efficiënte gezondheidsdienst die belast is met de organisatie en de coördinatie van de uitvoering van de openbare gezondheidszorg. Deelnemers zijn de gemeenten Almere, Dronten, Lelystad, Noordoostpolder, Urk en Zeewolde. De wethouders van de deelnemende gemeenten die belast zijn met de portefeuille gezondheidszorg, zijn lid van het algemeen bestuur.

De deelnemers betalen elk een jaarlijkse bijdrage in de kosten van de GR. Het belangrijkste financiële risico dat de deelnemers in de GR lopen is een bijdrage in een eventueel exploitatietekort. Wanneer de GR zou worden opgeheven wordt een eventueel overblijvend tekort eveneens gedragen door de deelnemende gemeenten.

| | | | |
|---|---|---|---|
| Eigen vermogen: | € | 4.356.912 | Jaarrekening 2012, incl. resultaat 2012 |
| Financieel resultaat: | € | 226.865 | Jaarrekening 2012 |

De GGD Flevoland werkt samen met de GGD Gooi- en Vechtstreek; dit gaat niet leiden tot een fusie, zoals in eerdere programmabegrotingen was aangegeven.

**GR Veiligheidsregio Flevoland 2008**
Het doel van deze verbonden partij is een efficiënte en sterke regionale voorbereiding op en samenwerking tijdens rampen en grootschalige calamiteiten tussen de direct verantwoordelijke organisaties, te weten de Regionale Brandweer, Politie en de deelnemende gemeenten. Namens de deelnemende gemeenten is de GR verantwoordelijk voor de brandweerzorg, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en crisisbeheersing en beheer van de gemeenschappelijke meldkamer. De geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen (GHOR) valt onder de verantwoordelijkheid van de veiligheidsregio maar is organisatorisch ondergebracht bij de GGD Flevoland 2008.
Deelnemers zijn de gemeente Almere, Dronten, Lelystad, Noordoostpolder, Urk en Zeewolde. Het bestuur van de GR bestaat uit de burgemeesters van de zes gemeenten in Flevoland.

De deelnemers betalen elk een jaarlijkse bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling. Het belangrijkste financiële risico dat de deelnemers in de GR lopen is een bijdrage in een eventueel exploitatietekort. Wanneer de GR zou worden opgeheven wordt een eventueel overblijvend tekort eveneens gedragen door de deelnemende gemeenten.

| | | | |
|---|---|---|---|
| Eigen vermogen: | € | 6.250.460 | Jaarrekening 2012 |
| Financieel resultaat: | € | 580.104 | Jaarrekening 2012 |

De GR werkt nauw samen met de Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek; of dit tot een fusie gaat leiden is niet zeker en is afhankelijk van o.a. de financiële risico's en de bereidheid van de deelnemende gemeenten.
Vanaf 1 januari 2014 zijn de brandweertaken formeel belegd bij de Veiligheidsregio's en niet langer bij gemeenten. Hiermee vervalt het recht op compensatie van btw waardoor de gemeentelijke bijdrage zal stijgen; de gemeenten worden daarvoor gecompenseerd.

**GR IJsselmeergroep**
Deze verbonden partij voert van de Wet Sociale Werkvoorziening uit. De GR heeft een werkmaatschappij waar de feitelijke uitvoering van de WSW is ondergebracht: Concern voor Werk NV.

De gemeenten Lelystad, Noordoostpolder, Urk en Zeewolde nemen deel in deze GR. Twee wethouders van de gemeente hebben zitting in het bestuur.

Jaarlijks wordt een bijdrage in het exploitatietekort van de GR verleend. Het belangrijkste financiële risico dat de deelnemers in de GR lopen is een bijdrage in een eventueel exploitatietekort. Wanneer de GR zou worden opgeheven wordt een eventueel overblijvend tekort eveneens gedragen door de deelnemende gemeenten.

| | | | |
|---|---|---|---|
| Eigen vermogen: | € | 1.429.000 | Jaarrekening 2012, incl. resultaat 2012 |
| Financieel resultaat: | € | 20.000 | Jaarrekening 2012 |

Op 1 januari 2015 wordt naar verwachting de Participatiewet ingevoerd. Daarmee wordt de Wsw ingetrokken maar behouden de mensen met een Wsw dienstverband hun rechten en plichten. De Participatiewet betekent ook een forse bezuiniging op het gebundelde reïntegratiebudget (samenvoeging Sw budget en reïntegratiebudget WWB). Bij ongewijzigd beleid zal de GR vanaf 2015 te maken krijgen met forse tekorten. In 2013 en 2014 wordt door de partijen (gemeenten en Concern voor Werk) onderzocht hoe de tekorten beperkt kunnen worden.

**GR Omgevingsdienst Flevoland en Gooi en Vechtstreek**
Deze GR voert vanaf 1 januari 2013 taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving uit het omgevingsrecht uit. Deelname is wettelijk verplicht op basis van de Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO). Doel is om te komen tot kwaliteitsverbetering.
De taken die voorheen werden uitgevoerd door de GR Milieusamenwerking Flevoland, zijn ondergebracht bij de Omgevingsdienst.

De OFGV is op 11 juni 2012 opgericht door de gemeenten Almere, Blaricum, Bussum, Dronten, Hilversum, Huizen, Laren, Lelystad, Muiden, Naarden, Noordoostpolder, Urk, Weesp, Wijdemeren en Zeewolde, de Provincie Flevoland en de Provincie Noord-Holland.

De bijdragen van de deelnemers zijn gebaseerd op de budgetten die de deelnemers in 2011 in hun begrotingen hadden opgenomen voor de overgedragen taken, verhoogd met een vaste opslag voor overhead.
Er zijn nog geen financiële gegevens van deze GR gepubliceerd.

**GR Nieuw Land Erfgoedcentrum**
Deze GR beheert de collecties en bescheiden uit de archiefbewaarplaatsen van de deelnemers.
Deelnemers zijn het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, de provincie Flevoland, de gemeenten Lelystad, Urk, Dronten en Zeewolde, het waterschap Zuiderzeeland, de stichting Nieuw Land en de Stichting voor het Bevolkingsonderzoek in de drooggelegde Zuiderzeepolders.

Reden van aansluiting bij deze GR zijn primair de eisen die in de Archiefwet 1995 worden gesteld aan het bewaren van archieven die ouder zijn dan 20 jaar. Wanneer de gemeente zelfstandig wil voldoen aan de eisen van de archiefwet, moet eerst fors geïnvesteerd worden in het verbeteren van de bestaande archiefbewaarplaats en het inrichten van een aparte bezoekersruimte. Ook moet er een eigen archivaris worden aangesteld.
De meerwaarde van het aansluiten bij deze GR is dat zij al het grootste deel van het archief over het ontstaan en de eerste jaren van de “Noordoostelijke Polder” tot het oprichten van de gemeente Noordoostpolder in beheer heeft en de collectie door de aansluiting completer wordt en beter raadpleegbaar.

Vrijwel gelijktijdig met de raadsvergadering waarin het besluit tot aansluiting bij deze GR zou worden genomen, werd bericht ontvangen dat het NLE zich wilde bezinnen op deelname aan toekomstige culturele/recreatieve projecten.
De deelname van Noordoostpolder heeft nadrukkelijk uitsluitend tot doel om te voldoen aan de archiefwettelijke taken. Voorkomen moet worden via een GR deelgenoot te

worden in ontwikkelingen waar geen behoefte aan is en waarvan de mogelijke financiële consequenties niet te overzien zijn.
Om toch uitvoering te kunnen geven aan het genomen raadsbesluit en te kunnen voldoen aan de archiefwettelijke eisen, is voor 2013 een DienstVerleningsOvereenkomst (DVO) afgesloten waarmee voldaan wordt aan de eisen uit de Archiefwet.

Naar verwachting komt er eind 2013 of begin 2014 duidelijkheid over de plannen van NLE en kan daarna worden besloten tot aansluiting bij de GR (en de wijze waarop).

De bijdrage aan deze GR wordt berekend op basis van het aantal inwoners.

| | | | |
|---|---|---|---|
| Eigen vermogen: | € | 344.219 | Jaarrekening 2012, incl. resultaat 2012 |
| Financieel resultaat: | € | (86.143) | Verlies, jaarrekening 2012 |

**Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) NV**
De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De BNG biedt financiële dienstverlening, zoals kredietverlening, betalingsverkeer, advisering en elektronisch bankieren.

Overheden en andere instellingen in de publieke sector zijn aandeelhouder van deze bank. Jaarlijks wijst het college van Burgemeester en Wethouders een vertegenwoordiger aan voor de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

Noordoostpolder bezit 19.656 van de 55.690.720 aandelen BNG (0,035%). Gemeenten, provincies en de staat zijn de eigenaars/aandeelhouders van de BNG; het werkterrein van de bank is beperkt tot overheden en overheidsgerelateerde instanties. De bank bezit de hoogst mogelijke status die door kredietbeoordelaars kan worden toegekend. De risico's voor de gemeente worden dan ook als zeer klein geschat en beperken zich tot de nominale waarde van het aandelenbezit en de eventueel aan de bank uitgeleende middelen. De waarde waarvoor het aandelenpakket op de balans is opgenomen plus de eventuele vaste geldleningen zijn vermeld in de bijlage Bruto verloop vaste activa van de jaarrekening.
Een hoge status betekent niet dat er voortdurend een stabiele winst en daaraan gerelateerde dividenduitkering gerealiseerd kan worden. De zorgen over de Europese schuldencrisis zijn weliswaar afgenomen maar zeker niet verdwenen; de marktomstandigheden blijven moeilijk waardoor het resultaat van de bank onder druk staat. Daarnaast zal de bank moeten voldoen aan de nieuwe eisen die een maximum stellen aan de verhouding tussen eigen vermogen en balanstotaal. In 2011 heeft de bank een plan opgesteld om aan de minimumeis van het Baselse Comité voor Bankentoezicht te voldoen en uiterlijk 2017 het vermogen te versterken. De noodzakelijke groei van het eigen vermogen zal voornamelijk opgebracht moeten worden door een groter deel van de winst in te houden. Het dividendpercentage bedraagt daarom slechts 25% van de winst.

| | | | |
|---|---|---|---|
| Eigen vermogen: | € | 2.752.000.000 | Jaarrekening 2012 |
| Financieel resultaat: | € | 332.000.000 | Jaarrekening 2012, winst na belastingen |

**Vitens NV**
Vitens voorziet in de behoefte aan drinkwater en industriewater binnen en buiten het distributiegebied en beheert de waterketen. Betrokken zijn gemeenten in het verzorgingsgebied en de provincies Flevoland, Friesland, Overijssel, Gelderland en Utrecht. De gemeente heeft stemrecht in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

Noordoostpolder bezit 32.430 van de 5.777.247 (0,5613%) gewone aandelen. Het risico van de gemeente is beperkt tot de nominale waarde van het aandelenbezit plus het bedrag dat als achtergestelde lening aan Vitens is verstrekt. Het bedrag waarvoor de

aandelen in de balans zijn gewaardeerd en het nog niet afgeloste bedrag van de achtergestelde lening zijn vermeld in de bijlage Brutoverloop vaste activa van de jaarrekening. Aangezien Vitens een monopolie op waterlevering via een vast netwerk heeft in haar verzorgingsgebied en inwoners en bedrijven altijd water nodig blijven hebben, wordt het financiële risico als zeer klein ingeschat.

| | | | |
|---|---|---|---|
| Eigen vermogen: | € | 386.100.000 | Jaarrekening 2012 |
| Financieel resultaat: | € | 29.600.000 | Jaarrekening 2012, winst na belastingen |

**Wadinko NV**
Wadinko NV neemt langdurig deel in nieuwe of bestaande kansrijke ondernemingen in de regio Overijssel, Noordoostpolder en Zuidwest Drenthe. De deelname bestaat uit de inbreng van kapitaal, kennis en managementondersteuning.

Betrokken zijn de gemeenten die aandeelhouder waren van de voormalige Waterleiding Maatschappij Overijssel en de provincie Overijssel. Jaarlijks wijst het college van Burgemeester en Wethouders een vertegenwoordiger aan voor de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

De gemeente bezit 70 (2,93%) van de 2.389 aandelen die niet op de balans zijn geactiveerd. Het risico dat de gemeente zou kunnen lopen, namelijk het verminderen van of zelfs het tenietgaan van de waarde van deze aandelen, is daarmee nihil. Gezien de doelstellingen van Wadinko worden er geen dividendopbrengsten geraamd.

| | | | |
|---|---|---|---|
| Eigen vermogen: | € | 55.016.325 | Jaarrekening 2012, geconsolideerde balans |
| Financieel resultaat: | € | 6.292.765 | Jaarrekening 2012, geconsolideerde winst na belastingen |

In 2016 gaan de aandeelhouders hun deelname in Wadinko evalueren (is ook gebeurd in 2010).

**Huisvuilcentrale Noordholland NV (HVC)**
HVC is een samenwerkingsverband van gemeenten en waterschappen dat actief is op het gebied van afvalinzameling, -scheiding en -recycling, compostering, afval- en slibverbranding en de opwekking en benutting van duurzame energie uit biomassastromen en andere bronnen.

48 gemeenten in Flevoland, Friesland, Noord- en Zuid-Holland (eventueel in de vorm van een daarmee gelijk te stellen gemeenschappelijke regeling) en 6 waterschappen uit Noord- en Zuid-Holland en Gelderland zijn betrokken bij deze NV.
Jaarlijks wijst het college van Burgemeester en Wethouders een vertegenwoordiger aan voor de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

HVC voert op basis van een dienstverleningsovereenkomst taken uit waarvoor via jaarlijks vastgestelde tarieven wordt betaald. Een eventuele winst wordt aan de aandeelhouders uitgekeerd. Tevens ontvangen de aandeelhouders een zogenaamde garantstellingsprovisie, omdat zij garant staan voor (een deel van) de leningen die HVC heeft afgesloten. De gemeente bezit 62 (1,873%) van de 3.311 aandelen, die voor een klein bedrag op de balans zijn geactiveerd (zie de bijlage Brutoverloop vaste activa van de meest recente jaarrekening).
HVC heeft in totaal 3.311 aandelen uitgegeven, waarvan 2.914 aandelen A (voor aandeelhouders die garant staan voor de financieringsverplichtingen inzake afvalactiviteiten en 397 aandelen B voor aandeelhouders die garant staan voor slibverwerkingsactiviteiten, deze laatsten zijn de aangesloten waterschappen).
In verband met de financiële positie van HVC is in de aandeelhoudersvergadering van december 2012 besloten om de garantstelling voor leningen voor bijna alle activiteiten van HVC te laten gelden, tot een maximum van € 670 miljoen (bedoeld voor

(her)financieringen van vervangingsinvesteringen en modificaties aan bestaande activa). Over de financiering van nieuwe investeringen vindt aparte besluitvorming plaats. Ten aanzien van duurzame energie geldt dat de financiële resultaten van nieuwe projecten op het gebied van duurzame energie die niet zijn verbonden met afvalbeheer, alleen gelden voor de aandeelhouders die daarin participeren.

| | | | |
|---|---|---|---|
| Eigen vermogen: | € | 68.145.000 | Jaarrekening 2012 |
| Financieel resultaat: | € | (19.485.000) | Verlies, jaarrekening 2012 |
| Garantstellingsbedrag | € | 12.577.277 | Garantstelling op basis van 62 aandelen A, na toepassing ballotageovereenkomst, jaarrekening 2012 |

Het resultaat over 2012 bedraagt € 19,4 miljoen negatief. Het hierin begrepen resultaat uit de gewone bedrijfsuitoefening was € 1,6 miljoen negatief, het totale negatieve resultaat werd in belangrijke mate gevormd door een gewijzigde afschrijvingsmethodiek en door waardeverminderingen in verband met het getemporiseerd danwel niet voortzetten van een aantal projecten. Tevens werd een voorziening gevormd voor de kosten van de reorganisatie waartoe is besloten om de resultaten te verbeteren.

Het risico bestaat dat de aandeelhouders van HVC gevraagd worden om het tekort op de exploitatie aan te vullen naar rato van het aandelenpercentage. Deze bepaling is opgenomen in de ballotageovereenkomst (artikel 7). Vorig jaar heeft HVC geen beroep gedaan op deze bepaling, maar bij blijvend slechte resultaten en eventuele druk vanuit financiers is dit verzoek op enig moment mogelijk.
Noordoostpolder acht deze stap niet opportuun. Bezuinigingen, herziening van de leningenportefeuille en een investeringsstop bieden op basis van de door HVC gepresenteerde cijfers, voldoende soelaas.

Daarnaast staan de aandeelhouders garant voor de leningen van HVC. Voordat HVC niet meer aan haar aflossingsverplichtingen kan voldoen, zal zij waarschijnlijk eerst een beroep doen op het hiervoor genoemde artikel 7 van de ballotageovereenkomst. In een dergelijk geval zullen er waarschijnlijk ook aanvullende bijdragen gedaan moeten worden door de aandeelhouders om HVC de kans te geven de zaken weer op orde te krijgen, bijvoorbeeld door overname van leningen of bijstorting in het aandelenkapitaal.
Vooralsnog is de verwachting van HVC dat het ingezette ombuigingsprogramma, de investeringsstop en het eventueel oprekken van aflossingstermijnen van leningen (waarover nog een besluit genomen moet worden) afdoende zijn om daarmee in 2015 weer in de zwarte cijfers te komen.
De gemeente Noordoostpolder heeft 2,1% van de aandelen en heeft daarmee beperkte invloed Het is van belang om HVC kritisch te blijven volgen en hen deelgenoot te maken van onze zorgen.
De gemeenteraad heeft budget beschikbaar gesteld om, samen met de gemeente Urk, te onderzoeken of het mogelijk is om de deelname in HVC te beëindigen.

**Enexis Holding NV**
Enexis Holding NV is verantwoordelijk voor de aanleg, het onderhoud en het beheer van de transport- en distributienetten voor elektriciteit (kabels en leidingen) en gas (buizen en leidingen) en daaraan gelieerde activiteiten (met name meetdiensten, openbare verlichting, verhuur van middenspanningsinstallaties en de aanleg en het beheer van particuliere energiedistributienetten).

Provincies en gemeenten zijn de enige aandeelhouders in de NV en behartigen daarmee de publieke belangen. Zij kunnen deelnemen aan de algemene vergadering van aandeelhouders.

Het nominaal aandelenkapitaal van deze vennootschap bedraagt € 149.682.196, verdeeld over evenzoveel aandelen waarvan Noordoostpolder er 32.331 (0,0216%) bezit. Op grond van de wet (art 2.:81 BW) zijn de verplichtingen en daarmee de aansprakelijkheid van de aandeelhouders in totaliteit jegens Enexis Holding beperkt tot de nominale waarde van dit aandelenpakket. De waarde waarvoor deze aandelen op de balans staan is vermeld in de bijlage Brutoverloop vaste activa van de jaarrekening. Het risico dat de gemeente met deze deelneming loopt, wordt als klein beoordeeld.

| | | | |
|---|---|---|---|
| Eigen vermogen: | € | 3.244.100.000 | Jaarrekening 2012 |
| Financieel resultaat: | € | 229.100.000 | Jaarrekening 2012, winst na belastingen |

Enexis Holding opereert onder toezicht van de Energiekamer.

**Attero Holding NV**
Het aandeelhouderschap van Attero is een gevolg van de verkoop van Essent in 2009. Attero (Essent Milieu) maakte geen onderdeel uit van de verkoop van Essent en het bedrijf werd verzelfstandigd met dezelfde aandeelhouders als bij Essent.

Attero verzorgt de grootschalige verwerking van huishoudelijk, organisch en mineraal afval. Vanuit haar maatschappelijke verantwoordelijkheid besteedt zij alle aandacht aan mogelijkheden voor hergebruik, aan de opwekking van duurzame energie uit afvalstromen en aan milieubewust beheer van stortplaatsen.

De provincies en gemeenten behartigen met hun aandeelhouderschap de publieke belangen. Zij kunnen deelnemen aan de algemene vergadering van aandeelhouders.
Het nominaal aandelenkapitaal van deze vennootschap bedraagt € 149.682.196, verdeeld over evenzoveel aandelen waarvan Noordoostpolder er 32.331 (0,0216%) bezit. Op grond van de wet (art 2:81 BW) zijn de verplichtingen en daarmee de aansprakelijkheid van de aandeelhouders in totaliteit beperkt tot dit bedrag. De waarde van dit aandelenkapitaal is vermeld in de bijlage Brutoverloop vaste activa van de jaarrekening.

| | | | |
|---|---|---|---|
| Eigen vermogen: | € | 274.000.000 | Jaarrekening 2012 |
| Financieel resultaat: | € | 8.100.000 | Jaarrekening 2012 |

Bij de verkoop van Essent waren de aandeelhouders al tot de conclusie gekomen dat een participatie in Attero niet tot hun strategische activiteiten behoorde. Er was op dat moment echter te weinig belangstelling voor het bedrijf.
In 2012 is onderzocht of een positie van het bedrijf als publiek dienstverlener met uitsluitend gemeentelijke aandeelhouders mogelijk zou zijn. Hoewel veel gemeenten belangstelling voor deze optie toonden, heeft uiteindelijk een onvoldoende aantal ook daadwerkelijk aangegeven in dit model te zullen participeren.
Inmiddels is het proces dat moet uitmonden in de verkoop van Attero, weer opgestart met ondersteuning van de zakenbank van ING.

Het financieel resultaat was lager dan in 2011 als gevolg van verslechterde marktomstandigheden en extra afschrijvingen op de boekwaarde bij het bedrijfsonderdeel Bio-energie en Mineraal.

**Essent NV**
Essent NV was de houdstermaatschappij van een aantal groepsmaatschappijen in Nederland, Duitsland en België die zich bezighielden met het opwekken, transporteren en leveren van energie en het verrichten van milieudiensten (afvalverwerking). Aandeelhouders van Essent waren gemeenten en provincies in Nederland. In september 2009 is Essent (op een voor de gemeente financieel gezien achteraf zeer gunstig moment) verkocht aan de Duitse energieonderneming RWE. Hierbij zijn een aantal

nieuwe vennootschappen opgericht die direct te maken hebben met de afwikkeling van de verkoop; het gaat daarbij om de volgende vennootschappen:

**- Vordering op Enexis BV**
Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) heeft Essent indertijd, vóór de verkoop aan RWE, het netwerkbedrijf afgesplitst en de gas- en elektriciteitsnetten overgedragen (aan Enexis). Omdat Enexis over onvoldoende middelen beschikte om de koopprijs te kunnen betalen verschafte Essent tegelijkertijd een lening aan Enexis. Aangezien het niet mogelijk was om de lening mee te verkopen aan RWE of extern te financieren is deze (als vordering) overgedragen aan de aandeelhouders.

Op het moment van overdracht bedroeg de vordering € 1,8 miljard. De aflossing van deze vordering is vastgelegd in een leningsovereenkomst, bestaande uit verschillende looptijden (tot en met 10 jaar) en rentepercentages. Het gemiddelde rentepercentage dat op de lening wordt vergoed, bedraagt 4,65%.
Op basis van de aanwijzing van de minister van economische zaken kan een deelbedrag van € 350 miljoen onder bepaalde voorwaarden geconverteerd worden naar eigen vermogen van Enexis.

De provincies en gemeenten behartigen met hun aandeelhouderschap de publieke belangen. Zij kunnen deelnemen aan de algemene vergadering van aandeelhouders.

De vordering op Enexis is vastgelegd in een leningovereenkomst bestaande uit vier tranches (3, 5, 7 en 10 jaar), de eerste tranche verviel in 2012. De eerstvolgende tranche vervalt op 30 september 2014, daarna op 30 september 2016 en de laatste op 30 september 2019. Enexis mag, onder voorwaarden, de tweede en derde tranche vervroegd aflossen en de derde tranche converteren in eigen vermogen van Enexis Holding NV.

Het risico voor de aandeelhouders beperkt zich tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000) plus de waarde van de leningen aan Vordering op Enexis BV waarvan de waarde is af te lezen uit de bijlage Bruto verloop vaste activa in de jaarrekening.

Noordoostpolder bezit 432 van de in totaal 2.000.000 aandelen (0,0216 %).

| | | | |
|---|---|---|---|
| Eigen vermogen: | € | 94.168 | Jaarrekening 2012 |
| Financieel resultaat: | € | (3.707) | Verlies, jaarrekening 2012 |

Vordering op Enexis BV loopt beheerste risico's op Enexis Holding voor de niet-tijdige betaling van rente en/of aflossing en, in het ergste geval, faillissement van Enexis Holding.

**- Verkoop Vennootschap BV**
In het kader van de transactie met RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties gegeven aan RWE. Het overgrote merendeel van deze garanties is door de verkopende aandeelhouders overgedragen aan deze deelneming, die vanaf het moment van oprichting dus ook aansprakelijk is, mochten een of meer van deze garanties onjuist blijken te zijn.

Ter verzekering van de betaling van eventuele schadeclaims heeft RWE bedongen dat een deel van de verkoopopbrengst door de verkopende aandeelhouders gedurende een bepaalde tijd op een aparte bankrekening zal worden aangehouden (in jargon: in *escrow* zal worden gestort). Buiten het bedrag dat in *escrow* zal worden gehouden, zijn de verkopende aandeelhouders niet verder aansprakelijk voor inbreuken op garanties.

Daarmee is de functie van Verkoop Vennootschap dus tweeërlei. Als vennootschap die vrijwel alle garanties onder de verkoopovereenkomst heeft overgenomen van de verkopende aandeelhouders zal zij eventuele garantieclaimprocedures voeren tegen RWE. Daarnaast treedt Verkoop Vennootschap op als vertegenwoordiger van de verkopende aandeelhouders met betrekking tot het geven van instructies aan de *escrow agent* voor wat betreft het beheer van het bedrag dat in *escrow* wordt gestort.

De provincies en gemeenten behartigen met hun aandeelhouderschap de publieke belangen. Zij kunnen deelnemen aan de algemene vergadering van aandeelhouders.

Het risico voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000) plus het bedrag van de vordering op Verkoop Vennootschap BV. De waarde daarvan is af te lezen uit de bijlage Bruto verloop vaste activa van de jaarrekening.
Noordoostpolder bezit 432 van de 2.000.000 (0,0216 %) geplaatste en volgestorte aandelen.

| | | | |
|---|---|---|---|
| Eigen vermogen: | € | 415.900.000 | Jaarrekening 2012 |
| Financieel resultaat: | € | 5.900.000 | Jaarrekening 2012 |

De looptijd van Verkoop Vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims onder deze *escrow* kunnen worden ingediend en afgewikkeld. Op het beheerde geld wordt een rentevergoeding ontvangen. Deze rente wordt in eerste instantie aangewend als werkkapitaal voor de afwikkeling van de verkoop van Essent.
Er is sprake van een claim vennootschapsbelasting en daarnaast kan RWE tot een periode van 6 jaar na de verkoop claims indienen voor inbreuken op de vrijwaringen en garanties die zijn afgegeven door de verkopende aandeelhouders. Een eventueel overschot op het einde komt geheel ten goede aan de verkopende aandeelhouders (provincies en gemeenten).

**- Publiek Belang Electriciteitsproductie BV**
Tijdens van het verkoopproces van Essent aan RWE in 2009 bepaalde de rechter dat Essent haar economische belang van 50% in NV Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland EPZ ("EPZ") niet mocht meeverkopen aan RWE. EPZ is eigenaar van een kernenergiecentrale (Borssele), een kolen- en biomassacentrale en een windmolenpark. Dit eigendom werd ondergebracht in Publiek Belang Electriciteitsproductie BV.

In juli 2011 stemden de aandeelhouders PBE in met een overeenkomst tussen RWE en Delta (de andere aandeelhouder van EPZ) waarna het 50% belang verkocht kon worden aan RWE.
Na deze verkoop resteren nog een beperkt aantal rechten en plichten in PBE zoals die zijn vastgelegd bij de verkoop en in het convenant met het rijk over de borging publieke belangen kerncentrale Borssele. Dit convenant is in werking getreden op het moment van de verkoop en geldt tot de sluitingsdatum van de kerncentrale (voorzien in 2034). PBE heeft gedurende 8 jaar een positie richting de nieuwe eigenaren van de kerncentrale.

De provincies en gemeenten behartigen met hun aandeelhouderschap de publieke belangen. Zij kunnen deelnemen aan de algemene vergadering van aandeelhouders.

Het nominaal aandelenkapitaal van deze vennootschap bedraagt € 1.496.822, verdeeld over 149.682.196 aandelen van € 0,01 waarvan Noordoostpolder er 32.331 (0,0216%) bezit. Op grond van de wet (art 2:81 BW) zijn de verplichtingen en daarmee de aansprakelijkheid van de aandeelhouders in totaliteit beperkt tot dit bedrag. De waarde van deze deelneming staat vermeld in de bijlage Brutoverloop vaste activa van de jaarrekening.

| | | | |
|---|---|---|---|
| Eigen vermogen: | € | 1.634.000 | Jaarrekening 2012 |
| Financieel resultaat: | € | (61.272) | Verlies, jaarrekening 2012 |

**- CBL Vennootschap BV**
CBL's (Cross Border Lease) zijn lange termijn lease contracten, waaronder (indirecte) dochterbedrijven van Enexis B.V. gebruiks- en vergelijkbare rechten op bepaalde bedrijfsactiva met een lange economische levensduur, langdurig hebben overgedragen aan Amerikaanse investeerders (Lease), of aan specifiek daartoe door die investeerders opgerichte Amerikaanse trusts. Vervolgens worden die activa voor een kortere periode teruggehuurd (Sublease) van de Amerikaanse investeerders c.q. trusts. Aan het einde van de betreffende terughuurperioden hebben de betrokken vennootschappen het recht om, onder bepaalde voorwaarden, de rechten in de activa van de Amerikaanse investeerders en/of trusts tegen een bij het aangaan van de oorspronkelijke transactie vastgestelde prijs terug te kopen (terugkoopoptie). Als de terugkoopoptie wordt uitgeoefend is de verwachting, dat de bedragen die als gevolg daarvan betaald moeten worden, kunnen worden voldaan uit de opbrengst van de financiële instrumenten die met het oog daarop zijn gekocht bij het aangaan van de transacties, of uit later verworven vervangende financiële instrumenten.

Het kan zijn dat CBL's (na goed overleg) vervroegd beëindigd moeten worden, als zich bepaalde, in de contracten gedefinieerde gebeurtenissen, voordoen. Als zich een onvrijwillige vervroegde beëindiging zou voordoen, kunnen de betreffende Enexis CBL vennootschappen, en daarmee ook Enexis B.V. en Essent N.V. (Essent N.V. onder de werking van de kruisgarantiestructuur), aansprakelijk gesteld worden voor de betaling van beëindigingvergoedingen en andere gerelateerde schadeloosstellingen en financieringskosten aan de Amerikaanse investeerders en/of andere betrokken CBL partijen. Enexis kan de door haar gemaakte kosten voor zowel vrijwillige als onvrijwillige vervroegde beëindigingen terugvorderen bij het CBL fonds.

Het CBL Fonds is een bankrekening (in jargon: Escrow) waarop een adequaat bedrag aan voorziening wordt aangehouden voor de nog af te wikkelen CBL's. De functie van de CBL Vennootschap is dat zij de verkopende aandeelhouders vertegenwoordigt als medebeheerder (naast RWE AG, Enexis Holding N.V. en Essent N.V.) van het CBL Fonds en in eventuele andere relevante CBL-aangelegenheden fungeert als "doorgeefluik" voor betalingen namens aandeelhouders in en uit het CBL Fonds.

Voor zover na beëindiging van alle CBL's (dit kan nog jaren in beslag nemen) en de betaling uit het CBL Fonds van voortijdige beëindigingsvergoedingen nog geld overblijft in het CBL Fonds, wordt het resterende bedrag weer in de verhouding 50%-50% verdeeld tussen RWE en de verkopende aandeelhouders.

Deelname in de Vennootschap was een noodzakelijke randvoorwaarde voor de maximalisatie van de verkoopopbrengst van Essent en een optimale (financiële) risico-afdekking voor eventuele aansprakelijkheid van de publieke aandeelhouders

De provincies en gemeenten behartigen met hun aandeelhouderschap de publieke belangen. Zij kunnen deelnemen aan de algemene vergadering van aandeelhouders.

Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders beperkt zich tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000). Noordoostpolder bezit 432 van de 2.000.000 (0,0216%) uitgegeven aandelen. De waarde daarvan is vermeld in de bijlage Brutoverloop vaste activa van de jaarrekening.

| | | | |
|---|---|---|---|
| Eigen vermogen: | $ | 129 | Jaarrekening 2012 (in dollars) |
| Financieel resultaat: | $ | (126.738) | Verlies, jaarrekening 2012 (in dollars) |

In 2011 is het grootste deel van de cross-border leasecontracten beëindigd.
De verdere looptijd van de vennootschap is afhankelijk van de doorlooptijd van de nog resterende openstaande contracten en de claims die onder deze *escrow* kunnen worden ingediend en afgewikkeld. Op het beheerde geld wordt een rentevergoeding toegevoegd aan het fonds. Een eventueel overschot in het fonds komt op het einde voor 50% ten goede aan de verkopende aandeelhouders.
Het financiële resultaat in 2012 was met name het gevolg van lage renteopbrengsten.

**- Claim Staat Vennootschap BV**
In februari 2008 zijn Essent NV en Essent Nederland BV, met toestemming van de publieke aandeelhouders, een procedure begonnen tegen de Staat der Nederlanden waarin zij een verklaring voor recht vragen dat bepaalde bepalingen van de splitsingswetgeving onverbindend zijn. Als gevolg van deze, in de ogen van Essent, onverbindende splitsingswetgeving (en de als gevolg daarvan doorgevoerde splitsing) lijden haar aandeelhouders schade.

Inmiddels heeft de Rechtbank te 's-Gravenhage de vordering van Essent en Essent Nederland afgewezen. Essent en Essent Nederland zijn tegen deze uitspraak in hoger beroep gegaan. Vanwege praktische moeilijkheden met betrekking tot de overdracht van deze procedure aan de Verkopende Aandeelhouders, is in de SPA bepaald dat de procedure over de vraag of (delen van) de splitsingswetgeving onverbindend zijn door Essent en Essent Nederland zal worden gevoerd. Essent en Essent Nederland hebben echter wel de eventuele schadevergoedingsvordering op de Staat der Nederlanden die zou kunnen voortvloeien uit deze procedure, gecedeerd aan de Claim Staat Vennootschap (zodat deze vordering niet achterblijft binnen de Essent groep).

Deelname in de Claim Staat Vennootschap was een noodzakelijke randvoorwaarde voor de maximalisatie van de verkoopopbrengst van Essent en een optimale (financiële) risico-afdekking voor eventuele aansprakelijkheid van de publieke aandeelhouders. Het spreekt voor zich dat het voor de aandeelhouders (en ook voor RWE) eenvoudiger, beter en goedkoper is om gezamenlijk via de Claim Staat Vennootschap te procederen dan dit ieder voor zich te moeten doen (met alle kosten en moeilijkheden die met de onderlinge afstemming dan gepaard zouden gaan).

De provincies en gemeenten behartigen met hun aandeelhouderschap de publieke belangen. Zij kunnen deelnemen aan de algemene vergadering van aandeelhouders.

Het risico en daarmee de aansprakelijkheid voor de aandeelhouders is beperkt tot de hoogte van het nominale aandelenkapitaal van deze vennootschap (ongeveer € 20.000), (0,0216%).

| | | | |
|---|---|---|---|
| Eigen vermogen: | € | 66.482 | Jaarrekening 2012 |
| Financieel resultaat: | € | (14.896) | Verlies, jaarrekening 2012 |

De looptijd van de vennootschap is afhankelijk van de uitspraak in de gerechtelijke procedure. Een eventuele schadevergoeding komt geheel ten goede aan de verkopende aandeelhouders.

**Technofonds Flevoland BV**
Het Technofonds Flevoland verstrekt risicodragend kapitaal in de vorm van leningen en aandelenkapitaal aan (door)startende ondernemingen binnen Flevoland ter bevordering van technologische en innovatieve ontwikkelingen. Het is een revolverend fonds, dat wil zeggen dat de middelen die vrijkomen door bijvoorbeeld verkoop van participaties of aflossing van leningen, opnieuw binnen het fonds worden uitgezet.

De gemeenten Almere, Dronten, Lelystad, Urk en Noordoostpolder en de Ontwikkeling Maatschappij Flevoland (=provincie Flevoland) zijn bij dit fonds betrokken. De directie van het fonds wordt gevoerd door Management MKB Fonds Flevoland BV.
Iedere gemeente en de OMFL heeft zitting in de raad van commissarissen die uit 5 leden bestaat.

Een exploitatietekort wordt ten laste gebracht van de agioreserve van het Technofonds. Eventueel resterende tekorten komen volgens een bepaalde verdeelsleutel ten laste van de deelnemende gemeenten en de OMFL. De gemeente bezit 2,5% van de aandelen. Verleende steun valt binnen de minimum-grenzen die volgens de Europese regels zijn gesteld aan staatssteun. Verleende achtergestelde geldleningen zijn tevens marktconform.

Het Technofonds is in eerste instantie opgezet als "venture capital fund" voor het doorgeven van EPD (Europese) subsidie in de vorm van risicodragend kapitaal. De middelen worden ook verkregen uit leningen van onder andere het ministerie van Economische Zaken en deelnemingen van de aangesloten gemeenten en de OMFL.

Het risico voor de gemeente beperkt zich tot de aan het Technofonds verstrekte middelen waarvoor geen waarde in de balans is opgenomen.

| | | | |
|---|---|---|---|
| Eigen vermogen: | € | 10.213.361 | Jaarrekening 2012 |
| Financieel resultaat: | € | 349.439 | Jaarrekening 2012, participatie- en exploitatieresultaat. |

In de jaarrekening van 2012 is aangegeven dat het totale voor participaties beschikbare kapitaal medio 2013 naar verwachting zal zijn uitgezet.

## 4.6 GRONDBELEID

Grondexploitatie is het proces waarbij grond wordt aangekocht, bouwrijp gemaakt (aanleg van wegen, riolering enzovoort) en vervolgens wordt verkocht voor de bouw van woningen of bedrijven.
Grondbeleid is om twee redenen belangrijk voor de gemeenteraad. Door het voeren van een actief grondbeleid enerzijds kan een nadere invulling worden gegeven aan het uitvoeren van bepaalde programma's. Hierbij kan gedacht worden aan groen, water, wonen, werken en recreëren. De eventuele baten, maar vooral ook de financiële risico's van het grondbeleid zijn anderzijds van belang voor de financiële positie van de gemeente en voor de exploitatie zelf.
In de Financiële Verordening is vastgelegd dat eens in de vier jaar een nota Grondbeleid opgesteld of bijgesteld moet worden. In 2009 is de nota Grondbeleid 'Op de voorgrond' vastgesteld. In deze nota zijn (vrijwel) alle aspecten van het grondbeleid nader toegelicht en is waar nodig aangegeven hoe de gemeente met deze aspecten omgaat. In de loop van 2013 wordt gestart met de evaluatie van deze beleidsnota en in 2014 wordt een nieuwe nota Grondbeleid voorgelegd aan de gemeenteraad.
Begin 2010 is de nota Bovenwijkse voorzieningen vastgesteld. Hiermee wordt een andere wijze van fondsafdracht vastgesteld ten bate van bovenwijkse voorzieningen. Voor de vaststelling van de nota werd er per m2 uitgeefbaar een afdracht bepaald. Met de vaststelling van de nota gebeurt afdracht op basis van drie toetsingscriteria: profijt, toerekenbaarheid en proportionaliteit.

**Wetgeving**
Per 1 juli 2008 trad de Grondexploitatiewet, als onderdeel van de nieuwe wet op de Ruimtelijke Ordening, in werking. Deze wet biedt de gemeenten een meer op de eisen van vandaag toegesneden publiekrechtelijk instrumentarium voor kostenverhaal, verevening en locatie-eisen bij particuliere grondexploitatie. Kostenverhaal kan enerzijds publiekrechtelijk middels een exploitatieplan waarin eisen voor kostenverhaal, bouwrijp maken, inrichting voor de openbare ruimte en de nutsvoorzieningen kunnen worden opgenomen. Het kostenverhaal vindt plaats via de bouwvergunning. Anderzijds kan kostenverhaal plaatsvinden door het afsluiten van privaatrechtelijke overeenkomsten.
In de nota grondbeleid is deze laatstgenoemde vorm het uitgangspunt om kostenverhaal te verzekeren. Komen partijen er privaatrechtelijk niet uit, dan biedt het publiekrecht dus nu de mogelijkheid voor het vaststellen van een exploitatieplan, als stok achter de deur. Dit plan wordt tegelijkertijd met het ruimtelijk plan (bestemmingsplan, projectbesluit) vastgesteld om daarmee de economische uitvoerbaarheid te borgen.

**Relatie grondbeleid met andere beleidsvelden**
Met name de relaties met ruimtelijke ontwikkeling en economische ontwikkeling zijn van belang. Grondbeleid is er op gericht zoveel mogelijk van de gemeentelijke doelstellingen te realiseren. Hierbij is sprake van een wederzijdse goede afstemming middels een interactief proces. De onderlinge samenhang tussen de verschillende beleidsvelden met betrekking tot ruimtelijke plannen is met de komst van de Grondexploitatiewet verder toegenomen.

**Doelstelling rondom de exploitatie van bouwgrond**
Veel van de doelstellingen rondom de grondexploitatie zijn mede ingegeven vanuit beleidsdoelstellingen die in een aantal strategische beleidsnota's zijn vastgelegd.
Hoofddoelstellingen van het grondbeleid van de gemeente Noordoostpolder zijn:

- de wens om locaties met een strategische betekenis actief te realiseren;
- de wens om publieke doelen beter en sneller te bereiken;
- de wens maximaal winst af te romen om daarmee tekorten op andere projecten te kunnen verevenen;

- de mogelijkheid om maximaal kostenverhaal toe te kunnen passen.

De hiervan afgeleide subdoelstellingen, randvoorwaarden, instrumenten en hiervoor in te zetten middelen worden beschreven in de nota Grondbeleid 'Op de voorgrond'.

**Reserves voor grondzaken**
Om niet onverwacht een beslag te hoeven leggen op de algemene middelen verdient het aanbeveling om ervoor te zorgen dat Grondzaken zelf een toereikende financiële buffer heeft. Tot 2011 was dat ook het geval. Echter, in 2011 zijn de reserves bij Grondzaken dusdanig gedaald, dat de Algemene Dienst financieel diende bij te springen. Oorzaak hiervan is dat bij de in exploitatie genomen gronden sprake is van vertraging in de uitgifte, waardoor het langer duurt om de boekwaarde van het complex terug te verdienen. Bij diverse grondexploitaties is zelfs sprake van verlies op de in de toekomst liggende einddatum. Indien dit voorkomt dient onmiddellijk een zogenoemde voorziening getroffen te worden.

In september 2012 is de Strategische nota grondvoorraad geaccordeerd. Hierin is per grondexploitatie aangegeven wat het te verwachten eindresultaat is. Daar waar tekorten ontstaan zijn financiële middelen bij de Algemene Dienst vrijgemaakt om voorzieningen te treffen.

Bij strategische aankopen worden de gronden aangekocht tegen een prijs, als ware er al sprake van een gewijzigde bestemming (onder meer woningbouw of bedrijventerrein) en een op de gronden rustend onherroepelijk bestemmingsplan.
Het risico bestaat dat de gronden in het geheel niet of later dan voorzien in exploitatie genomen worden. In het meest ongunstige geval zullen de gronden weer verkocht dienen te worden tegen de waarde bij ongewijzigde (in de regel agrarische) bestemming. Het verschil tussen de agrarische waarde en de waarde bij woon- of industriebestemming is tamelijk fors. Bijna alle strategische gronden zijn afgewaardeerd naar agrarische waarde. Ook hiervoor zijn financiële middelen van de Algemene Dienst ingezet.

Bij de jaarrekening 2012 en de daarin opgenomen Paragraaf Grondbeleid is, met uitzondering van de in complex 1 opgenomen "ruwe gronden" (hierin zijn de strategische grondaankopen ondergebracht), voor het bepalen van het weerstandsvermogen van Grondzaken gebruik gemaakt van de zogenaamde "Monte-Carlo-simulatie".

*Per 1 januari 2013 is de stand van de reserve en de benodigde buffer (het weerstands-vermogen), als volgt*:

(in €)

| Omschrijving | Bedrag |
|---|---|
| Berekend weerstandsvermogen in exploitatie genomen gronden (methodiek "Monte Carlo Simulatie") | 0 |
| Ruwe gronden complex 1 (50%-regel) | 0 |
| Nog niet in exploitatie genomen gronden (50%-regel) | 0 |
| Wellerwaard (n.a.v. risicoanalyse) | 1.910.273 |
| Stadshart Emmeloord (n.a.v. risicoanalyse) | 1.077.500 |
| Toenemende verkeersdruk Emmeloord-Centrum (raadsbesluit d.d. 26 mei 2011) | 730.000 |
| | |
| Totaal benodigde risicobuffer | 3.717.773 |
| | |
| Daadwerkelijke buffer per 1-1-2013 | 3.693.232 |
| **Tekort** | **24.541** |

Uit de tabel blijkt dat de Reserve Grondexploitatie niet helemaal toereikend is voor de noodzakelijk aan te houden buffer. Echter, de verwachting is dat door aanbestedings-voordelen, voor de te treffen maatregelen in verband met de toenemende verkeersdruk in Emmeloord-Centrum, niet het totale bedrag van € 730.000 nodig is, waardoor de Reserve Grondexploitatie uiteindelijk wel toereikend is.

In het voorjaar van 2014 zal het benodigde weerstandsvermogen opnieuw bepaald worden aan de hand van de stand van zaken per 1 januari 2014 (boekwaarden en toekomstperspectieven).

Verderop in deze paragraaf zal een overzicht gegeven worden van het verloop van de boekwaarden van 1 januari 2013 naar 1 januari 2014 met een doorkijk naar het verwachte eindresultaat.

**In exploitatie genomen complexen of op korte termijn in exploitatie te nemen**
Voor alle in exploitatie genomen complexen is in de jaarrekening 2012 en bij de herzieningen inclusief meerjarenperspectief een toekomstperspectief gegeven.

Per deelvoorraad, woningbouw Emmeloord, woningbouw dorpen, bedrijventerreinen Emmeloord en bedrijventerreinen dorpen ziet de verwachting er als volgt uit. Een negatief bedrag betekent kapitaalschuld/tekort.

Woningbouw Emmeloord

(in €)

| **Complex** | **Boekwaarde 1 jan. '13** | **Boekwaarde 1 jan. '14 (prognose)** | **Eind-waarde (prognose)** | **Afsluiting complex (prognose)** |
|---|---|---|---|---|
| 11A – Emmelhage-Oost | 2.172.200 | 2.400.000 | 13.300.000 | 1-1-2021 |
| 16 – Vml schoollocaties | -12.615 | 0 | 0 | 1-1-2014 |
| Woningbouw Emmeloord | 2.159.585 | 2.400.000 | 13.300.000 | |

*Toelichting bij Emmelhage (complex 11).*
In 2009 is het complex gesplitst in 2 gedeelten --> complex 11A Boswonen en complex 11B Voorzieningenknoop. Indien de stedenbouwkundige opzet voor complex 11B bekend is wordt een grondexploitatie opgesteld.
Fase Boswonen is vanaf maart 2007 bouwrijp. Door het niet meer verwerven van grond in dit complex, de substantieel lagere inbrengwaarde van het voormalige vliegveld, de hogere verkopen dan vooraf verwacht en het vooralsnog niet aanleggen van een rondweg, is het huidige verwachte eindresultaat ten opzichte van het oorspronkelijk verwachte resultaat naar boven bijgesteld.

*Toelichting bij de herontwikkeling voormalige schoollocaties Emmeloord (complex 16).*
Dit plan is in de eindfase. De verkoop van de laatste kavels/woningen heeft plaats-gevonden. De laatste werkzaamheden van het woonrijpmaken worden in 2013 uitgevoerd. In 2008 is een afdracht van € 907.560 ten laste van deze grondexploitatie aan de onderwijsbegroting gedaan. Uiteindelijk sluit dit complex met een tekort af dat in zijn geheel wordt gedekt door een voorziening uit de Reserve Grondexploitatie.

Woningbouw dorpen

(in €)

| Complex | Boekwaarde 1 jan. '13 | Boekwaarde 1 jan. '14 (prognose) | Eindwaarde (prognose) | Afsluiting complex (prognose) |
|---|---|---|---|---|
| 65 – Ens-Zuidoost | -2.453.574 | -2.500.000 | 236.000 | 1-1-2025 |
| 67-1 - Bant-Zuidoost | -680.265 | -625.000 | 70.000 | 1-1-2020 |
| 68 - Espel-West | -279.167 | -187.000 | 698.000 | 1-1-2020 |
| 69 - Rutten-Valeriaan | 132.905 | 180.000 | 180.000 | 1-1-2014 |
| 71 - Creil-Oost | -234.632 | -112.000 | 322.000 | 1-1-2020 |
| 72 - Luttelgeest-Zuid | 543.791 | 711.000 | 843.000 | 1-1-2018 |
| Woningbouw dorpen | -2.970.942 | -2.533.000 | 2.349.000 | |

*Toelichting bij deelvoorraad "Woningbouw dorpen"*
Complex 65 (Ens-Zuidoost) is toegevoegd. Dit betreft een uitbreidingslocatie voor woningbouw. Deze locatie is in 2 fasen 'geknipt'. Het bouwrijpmaken van de eerste fase zal pas worden gestart als de verkoop van kavels voldoende volume heeft. In 2012 is een voorziening van in totaal € 2.000.000 getroffen. Deze voorziening wordt ingezet om het tekort op deelfase 1 te dekken en om deelfase 2 af te waarderen naar agrarische waarde.

Voor de woningbouwuitbreiding Bant-Zuidoost (complex 67) geldt dat dit complex ook in 2 fasen is geknipt. Complex 67-1 is fase 1 en is inmiddels in exploitatie genomen. Ook al gaat de verkoop van kavels traag, de verwachting is nog steeds dat de grondexploitatie met een positief resultaat kan worden afgesloten.

De uitbreidingslocatie Espel-West (complex 68) bestaat uit 2 fasen, waarvan fase 1 reeds geruime tijd in de verkoop is. Binnen fase 1 is nog volop ruimte voor woningbouw. Voor wat betreft fase 2 wordt voorgesteld deze niet in ontwikkeling te brengen en de grondpositie te verkopen als landbouwgrond. Dit betekent tegelijk dat de ontsluiting van fase 1 gewijzigd moet worden (deze loopt nu deels over fase 2). Ook dient fase 1 stedenbouwkundig te worden 'afgerond' door een groene singel. Voor deze maatregelen is een voorziening van € 160.000 getroffen.

Voor Rutten-Valeriaan geldt dat er nog steeds één kavel beschikbaar is.

Creil-Oost (complex 71) is in 2010 in verkoop gebracht. Het zuidwestelijk deel van het plangebied is in zijn geheel in optie genomen door een ontwikkelaar voor de ontwikkeling van rijwoningen. Gelet op de huidige verkoopsituatie is het lastig de wijk versneld af te ronden. Er zullen nadere afspraken worden gemaakt over de haalbaarheid van het plan van de ontwikkelaar. Bij teruggave van de kavels zal onderzocht worden of deze locatie kan worden ingericht als 'dorpsweide' tussen het bestaande deel van Creil en het noordelijk plandeel. Voor het eventueel niet ontwikkelen van het zuidelijk plandeel en de inrichtingskosten van een dorpsweide is een voorziening van € 200.000 getroffen.

Bedrijventerrein Emmeloord

(in €)

| Complex | Boekwaarde 1 jan. '13 | Boekwaarde 1 jan. '14 (prognose) | Eindwaarde (prognose) | Afsluiting complex (prognose) |
|---|---|---|---|---|
| 34 – De Munt II fase 2 | -7.212.787 | -7.240.000 | 34.000 | 1-1-2025 |
| 38 – De Munt II fase 1 | -6.178.488 | -5.619.000 | 815.000 | 1-1-2023 |
| Bedrijventerrein Emmeloord | -13.391.275 | -12.859.000 | 849.000 | |

*Toelichting bij deelvoorraad bij "bedrijventerreinen Emmeloord"*
Voor de complexen 34 en 38 (De Munt II fase 1 en 2) geldt dat de verkopen achterblijven bij de verwachtingen. Dit heeft geleid tot het treffen van voorzieningen, het faseren van de verkopen verder in de tijd en de verwachting dat bij afsluiting van het complex er geen (groot) positief resultaat wordt behaald.

Bedrijventerrein dorpen

(in €)

| **Complex** | **Boekwaarde 1 jan. '13** | **Boekwaarde 1 jan. '14 (prognose)** | **Eindwaarde (prognose)** | **Afsluiting complex (prognose)** |
|---|---|---|---|---|
| 40 – Ens (vanaf 2009) | -543.128 | -782.000 | 381.000 | 1-1-2023 |
| 41 – Dorpen | 134.871 | 310.000 | 2.370.000 | 1-1-2021 |
| 42 – Ens-uitbreiding | -222.212 | -220.000 | 542.000 | 1-1-2021 |
| 43 – Creil-Noord | -368.411 | -410.000 | 786.000 | 1-1-2021 |
| Bedrijventerrein dorpen | -998.880 | -1.102.000 | 4.079.000 | |

*Toelichting bij deelvoorraad bij "bedrijventerreinen dorpen"*
Complex 40 (Ens vanaf 2009) is een nieuwe grondexploitatie. In 2009 is er grond aangekocht en gedeeltelijk verkocht ten behoeve van één bedrijf (2009 en 2011). In de exploitatie is er rekening mee gehouden dat eerst de vrije kavels in complex 42 verkocht gaan worden, alvorens de kavels in complex 40 verkocht gaan worden.
Voor complex 43 Creil Noord is het bestemmingsplan aangepast/de bestemming verruimd om daarmee de vestigingsmogelijkheden te vergroten en daarmee de verkoop te bespoedigen. In 2012 is ruim 3 ha. grond verkocht in dit complex.

Bijzondere complexen

(in €)

| **Complex** | **Boekwaarde 1 jan. '13** | **Boekwaarde 1 jan. '14 (prognose)** | **Eindwaarde (prognose)** | **Afsluiting complex (prognose)** |
|---|---|---|---|---|
| 80 – Stadshart Emmeloord | -7.918.779 | -8.615.000 | 0 | 1-1-2016 |
| 82 - Wellerwaard | -9.335.660 | -9.400.000 | 638.000 | 1-1-2026 |
| Bijzondere complexen | -17.254.439 | -18.015.000 | 638.000 | |

*Toelichting bij bijzondere complexen*
Voor beide projecten geldt dat het risicovolle projecten zijn. Voor Stadshart Emmeloord stonden de inkomsten voor 2013 geprognosticeerd, maar inmiddels is duidelijk geworden dat deze niet eerder dan 2014 behaald worden. Hierop is de grondexploitatie aangepast, maar heeft nog geleid tot het treffen van een hogere voorziening.
Voor Wellerwaard wordt eerst gerekend op inkomsten uit subsidies (Rijk en provincie). De Rijkssubsidie van € 5 miljoen is in 2010 ontvangen. De provinciale subsidie is in 2011 toegekend.

'Ruwe gronden' / nog niet in exploitatie genomen gronden

(in €)

| Complex | Boekwaarde 1 jan. '13 | Boekwaarde 1 jan. '14 (progn.) | Eind-waarde (progn.) | Opm | Afsluiting complex (prognose) |
|---|---|---|---|---|---|
| 1 - Luttelgeest 4,5 ha | -996.324 | -997.000 | ntb | | ntb |
| 1 – Marknesse won.bouw | -981.487 | -980.000 | ntb | 1) | ntb |
| 1 - Marknesse won.bouw | -101.650 | -15.000 | ntb | 2) | ntb |
| 1 – Wilgenlaan/Meldestraat | 145.781 | 145.000 | | | |
| 1 - De Kaghe Espel | -71.162 | -72.000 | ntb | | ntb |
| 11B – Emmelhage fase 2 | -1.496.733 | -1.495.000 | ntb | | ntb |
| 32 – Euro (De Munt III) | -14.066.409 | -13.925.000 | ntb | | ntb |
| 46 – Uitbr.bedr.terr. Marknesse | -3.485.175 | -3.500.000 | ntb | | ntb |
| 66 – Uitbr. Kraggenburg | -3.323.978 | -3.325.000 | ntb | | ntb |
| 67-2– Bant-Zuidoost fase 2 | -940.275 | -940.000 | ntb | | ntb |
| "Ruwe gronden" | -25.317.412 | -25.104.000 | ntb | | |

ntb: nader te bepalen.

1) Kavel door de gemeente in 2010 aangekocht.
2) Betreft een project dat wordt uitgevoerd door een ontwikkelaar. Reeds gemaakte gemeentelijke kosten worden financieel gedekt door ontwikkelaar.

In de Strategische nota grondvoorraad (september 2012) zijn voor de meeste van deze gronden voorzieningen getroffen, waarmee ze worden afgewaardeerd naar agrarische waarde.

Totaal bouwgrondexploitatie

(in €)

| Deelvoorraad | Boekwaarde 1 jan. '13 | Boekwaarde 1 jan. '14 (prognose) | Eindwaarde (prognose) |
|---|---|---|---|
| Woningbouw Emmeloord | 2.159.585 | 2.400.000 | 13.300.000 |
| Woningbouw dorpen | -2.970.942 | -2.533.000 | 2.349.000 |
| Bedrijventerrein Emmeloord | -13.391.275 | -12.859.000 | 849.000 |
| Bedrijventerrein dorpen | -998.880 | -1.102.000 | 4.079.000 |
| Bijzondere complexen | -17.254.439 | -18.015.000 | 638.000 |
| "Ruwe gronden" / nog in exploitatie te nemen gronden | -25.317.412 | -25.104.000 | ntb |
| Totaal | -57.773.363 | -57.213.000 | 21.215.000 |

De boekwaarde per 1-1-2013 moet nog steeds als fors worden omschreven als moet in ogenschouw worden genomen dat tegenover de boekwaarde inmiddels voorzieningen voor verlieslatende complexen zijn getroffen van in totaal € 21,0 mln. In de komende jaren is de opgave om deze boekwaarde aanzienlijk lager te krijgen. Er dient vooral gekeken te worden naar de te maken kosten en het evenwicht van kosten en baten in de komende jaren. Bijvoorbeeld de kosten voor bouwrijpmaken dienen dan te worden gemaakt als ook duidelijk is dat er opbrengsten tegenover staan.
Het totaal van de hierboven weergegeven prognoses op eindwaarde bedraagt circa € 21,2 miljoen positief. Hierbij moet een nuancering gemaakt worden doordat dit resultaat voor een groot deel veroorzaakt wordt door pas op de langere termijn af te sluiten complexen: Emmelhage-Oost (complex 11A / € 13,3 miljoen per 1 januari 2021) en bedrijventerreinen dorpen (complex 41 / € 2,4 miljoen per 1 januari 2021). Grootschalige verwervingen zijn voor 2014 niet voorzien. Te vroege aankoop leidt tot extra rentelasten. Voor de woningbouw in Emmeloord biedt Emmelhage de komende jaren voldoende bouwcapaciteit. Vanwege de tegenvallende uitgifte, als gevolg van de

sterk gewijzigde woningmarkt, is het jaarlijks aantal uit te geven woningen terug-geschroefd. Vooral de verkoop van de projectmatige woningbouw valt (nog) tegen.
Voor de dorpen Bant, Espel, Ens, Creil, Rutten en Luttelgeest is voor de komende 7 à 10 jaren voldoende bouwgrond op voorraad.
Voor de woninguitbreiding in Kraggenburg en Marknesse heeft de gemeente te maken met een projectontwikkelaar die een grondpositie heeft op de eerstkomende uitbreidingslocatie. Middels "zelfrealisatie" zal de nieuwe woonwijk worden ontwikkeld. De gemeente heeft in Marknesse ook 'positie' door middel van het in eigendom hebben van een kavel, maar deze kan pas vanaf 2015 ontwikkeld worden.

Wat betreft de voorraad bedrijventerreinen in Emmeloord is er naar de huidige inzichten en verwachte afzet voldoende voorraad tot en met 2030.
Nieuwe aanleg van bedrijventerreinen in de dorpen beperkt zich volgens bestuurlijke besluitvorming tot Ens en Marknesse. Met betrekking tot de grondvoorraad in Marknesse wordt momenteel bezien hoe van de nood (te veel voorraad) een deugd gemaakt kan worden door het zoeken naar een passende en bredere invulling.

Al met al is er de komende jaren geen forse investering te verwachten in grond-aankopen. De investeringen liggen met name in het bouwrijp- en woonrijp maken van de nodige plangebieden.

## 4.7 LOKALE HEFFINGEN

**Inleiding**
De gemeentelijke belastingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. De lokale heffingen die bij de algemene dekkingsmiddelen horen zijn de OZB, de hondenbelasting (wordt voor 2014 afgeschaft) en de toeristenbelasting. Daarnaast zijn er nog heffingen die niet tot de algemene dekkingsmiddelen horen, maar wel in het beleidsmatige deel van het overzicht betrokken worden. De belangrijkste zijn de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Individuele prijzen zoals toegangsprijs theater, zwembad etc. komen niet voor in het overzicht lokale heffingen.
De lokale heffingen zijn een integraal onderdeel van het gemeentelijke beleid. Zij raken namelijk de burger heel direct in de portemonnee. Lokale belastingen en heffingen staan dan ook sterk in de politieke belangstelling. De raad beslist op diverse momenten over onderdelen van lokale heffingen. Een belangrijke reden hiervoor is dat gemeenten belastingverordeningen moeten maken.

In deze paragraaf wordt ingegaan op de beleidsvoornemens ten aanzien van de lokale heffingen. Tevens geeft het verslag van de opbrengsten per lokale heffing, de ontwikkeling van de gemeentelijke heffingen, de kostendekkendheid en de opbouw van de kosten.

**Omvang, samenstelling en kostendekkendheid van het pakket gemeentelijke belastingen en overige heffingen**
Het pakket aan gemeentelijke belastingen en overige heffingen is voor 2014 begroot op € 19.709.863. De OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing vormen tezamen het gemeentelijke woonlastenplaatje. Deze drie heffingen zijn goed voor 86% van de totale opbrengst van gemeentelijke belastingen en heffingen.

Onderstaand overzicht geeft een totaalbeeld van de begroting en rekening 2012, en van de in de begroting 2013 en 2014 geraamde inkomsten van de lokale heffingen (belastingen en retributies). Deze bedragen zijn exclusief kwijtschelding.
Met betrekking tot de geraamde opbrengsten voor de begroting 2014 is rekening gehouden met:

- een trendmatige verhoging voor 2014 van de tarieven met 2% overeenkomstig de begrotingsrichtlijnen ter compensatie van algemene kostenstijgingen;
- het tarievenplan 2012-2015 voor de HARO-heffingen;
- het raadsbesluit van 28 juni 2012 waarbij de beleidsplanning 2013- 2016 is vastgesteld;
- meeropbrengst diverse belastingen e.d. als gevolg van groei van de gemeente (waar tegenover door de gehele begroting ook meer kosten staan).

Samenstelling inkomstenpakket gemeentelijke heffingen:

(in €)

| Omschrijving heffing | Begroting 2012 | Rekening 2012 | Dek.% 2012 | Begroting 2013 | Dek.% 2013 | Begroting 2014 | Dek.% 2014 |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| Hondenbelasting | 207.060 | 208.314 | alg | 211.201 | alg. | 0 | - |
| Afvalstoffenheffing | 4.532.510 | 4.545.899 | 100% | 4.551.855 | 100% | 4.580.000 | 89% |
| Rioolheffing | 3.299.000 | 3.325.927 | 100% | 3.340.001 | 100% | 3.368.000 | 93% |
| OZB | 8.786.000 | 8.771.631 | alg | 8.937.000 | alg. | 9.011.000 | alg. |
| Liggeld woonschepen | 5.953 | 3.842 | - | 6.072 | - | 6.193 | - |
| Leges burgerdiensten | 765.803 | 720.500 | 44% | 838.625 | 52% | 706.279 | 43% |
| Leges titel 2: omgevingsvergunning | 1.922.855 | 1.652.886 | 83% | 1.961.112 | 68% | 761.112 | 37% |
| Overige leges | 28.194 | 48.815 | - | 17.479 | - | 17.550 | - |
| Lesgelden Muzisch Centrum | 315.135 | 297.857 | 11% | 313.801 | 12% | 292.331 | 12% |
| Begraafrechten | 651.260 | 638.480 | 100% | 685.644 | 100% | 652.994 | 95% |
| Marktgelden | 24.005 | 28.124 | 31% | 23.925 | 38% | 24.404 | 45% |
| Toeristenbelasting | 205.000 | 205.701 | alg. | 209.000 | alg. | 260.000 | alg. |
| **Totaal** | **20.742.775** | **20.447.976** | | **21.095.715** | | **19.679.863** | |

De formele vaststelling van de tarieven voor 2014 vindt plaats door het vaststellen van de belasting- en retributieverordeningen. Bij alle heffingen waar een relatie is tussen het gebruiken van een bepaalde voorziening/dienst en het betalen voor deze voorziening/dienst zijn kostendekkende tarieven het uitgangspunt van beleid.
Op basis van historie en uit het oogpunt van efficiency is bij de gemeente Noordoostpolder een situatie ontstaan, waarbij voor de beoordeling van de mate van kostendekkendheid de tarieven uit de legesverordening in enkele grote groepen van producten en diensten worden beoordeeld. Dit vindt aansluiting bij de producten en productgroepen in de programmabegroting. Met betrekking tot de kostenopbouw is voor de belangrijkste producten een afzonderlijk overzicht in deze paragraaf opgenomen.

**Ontwikkelingen (H)ARO-heffingen**

Hondenbelasting
In de raadsvergadering van 10 november 2011 heeft u besloten om met ingang van 1 januari 2014 uitvoering te geven aan de motie van 11 november 2010 tot afschaffing van de hondenbelasting. De hondenbelasting wordt daarom voor 2014 afgeschaft.

Afvalstoffenheffing
Het beleid van de afvalstoffenheffing is gericht op het ophalen, verwerken en afvoeren van huishoudelijk afval, waarbij getracht wordt om door middel van gescheiden inzameling en gerichte voorlichting de afvalstroom zoveel mogelijk te beperken. De inzameling hiervan is uitbesteed aan HVC-inzameling. Het tarief voor de afvalstoffen-heffing blijft, zoals opgenomen in het tarievenplan 2012-2015, voor komend jaar gelijk. De teruggave in de vorm van een éénmalige korting, bedraagt dit jaar € 13,17 per huishouden. Als gevolg van stijgende kosten voor afvalverwerking dienen de tarieven per 2016 met 6% te worden verhoogd.

Het tariefverschil tussen een één- en een meerpersoonshuishouden bedraagt sinds 2009 15% (raadsbesluit 8 november 2007). Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling van de tarieven over de afgelopen jaren weer. Het aantal éénpersoonshuishoudens waar bij de raming rekening mee is gehouden bedraagt 4.979 en het aantal meerpersoonshuis-houdens 13.444.

(in €)

| Omschrijving | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 |
|---|---|---|---|---|
| Eenpersoonshuishouden | 232,56* | 219,30* | 219,30* | 219,30* |
| Meerpersoonshuishouden | 273,60* | 258,00* | 258,00* | 258,00* |
| Extra container 240 liter | 172,80 | 162,96 | 162,96 | 162,96 |
| Extra container 140 liter | 100,80 | 95,04 | 95,04 | 95,04 |

*tarieven exclusief de éénmalige korting van respectievelijk € 25,-,€ 40,-,€ 27,-,€ 13,17

| | Meerjarenperspectief | | |
|---|---|---|---|
| **Omschrijving** | **2015** | **2016** | **2017** |
| Eenpersoonshuishouden | 219,30 | 232,45 | 232,45 |
| Meerpersoonshuishouden | 258,00 | 273,48 | 273,48 |
| Extra container 240 liter | 162,96 | 172,74 | 172,74 |
| Extra container 140 liter | 95,04 | 100,74 | 100,74 |

Rioolheffing

Bij de rioolheffing is het beleid gericht op het in stand houden van het gemeentelijk rioleringsstelsel. Uitsluitend die percelen worden in de heffing betrokken die zijn aangesloten op het gemeentelijk rioleringsstelsel. De doelstelling is een doelmatig beleid en beheer van een goed gebruik van de riolering om daarmee de volksgezondheid te beschermen, de kwaliteit van de leefomgeving op peil te houden en de bodem, het grond- en oppervlaktewater te beschermen. Het tarief voor de rioolheffing blijft voor 2014 gelijk, conform het tarievenplan 2012-2015.
Bij de raming is uitgegaan van 15.887 woningaansluitingen en 1.391 niet-woning-aansluitingen.

Onderstaande tabellen geven de ontwikkeling van de tarieven voor een huishouden over de afgelopen jaren weer en over de jaren tot en met 2017. Het tarievenverloop is conform het vGRP.

(in €)

| | | | | | Meerjarenperspectief | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| **Omschrijving** | **2011** | **2012** | **2013** | **2014** | **2015** | **2016** | **2017** |
| Eén- en meerpersoons-huishouden | 193,44 | 193,44 | 193,44 | 193,44 | 193,44 | 203,11 | 213,17 |

Onroerende zaakbelasting

Het beleid bij de onroerende-zaakbelastingen is erop gericht om alle belastbare feiten op basis van de ingestelde verordening in de heffingen te betrekken met als doel het verkrijgen van algemene dekkingsmiddelen. De percentages voor de onroerende-zaakbelastingen (OZB) worden vastgesteld aan de hand van het totaal aan waarden van de objecten die in deze belasting worden betrokken.
Door dalende prijzen op de woningmarkt in 2012 zijn de WOZ-waarden voor woningen verder gedaald. Tussen de waardepeildata 1 januari 2012 en 1 januari 2013 zijn de woningen in Noordoostpolder gemiddeld met 5,7% gedaald en de niet-woningen met 5%.

Met deze neerwaartse waardeontwikkeling wordt bij de berekening van de percentages rekening gehouden. Om dezelfde opbrengst te kunnen realiseren zijn de percentages verhoogd. Bij de berekening van de percentages is echter geen tariefverhoging doorgevoerd. Er wordt dus geen meeropbrengst gerealiseerd.

In onderstaande tabel zijn de percentages OZB over de afgelopen jaren weergegeven. Vanwege een waardedaling bij zowel de woningen als de niet- woningen, zijn de percentages voor 2014 gestegen. De gemiddelde aanslag OZB is echter niet gestegen tot en met 2015.

| Omschrijving | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 |
|---|---|---|---|---|
| Woning eigenaar | 0,0950% | 0,1384% | 0,1439% | 0,1526% |
| Niet-woning eigenaar | 0,1300% | 0,1563% | 0,1628% | 0,1714% |
| Niet-woning gebruiker | 0,1030% | 0,1238% | 0,1289% | 0,1357% |
| **Totaal niet-woningen** | 0,2330% | 0,2801% | 0,2917% | 0,3071% |

| | Meerjarenperspectief | | |
|---|---|---|---|
| **Omschrijving** | **2015** | **2016** | **2017** |
| Woning eigenaar | 0,1526% | + inflatiecorr. van 2,2% | + inflatiecorr. van 2,2% |
| Niet-woning eigenaar | 0,1714% | | |
| Niet-woning gebruiker | 0,1357% | | |
| **Totaal niet-woningen** | 0,3071% | + inflatiecorr. van 2,2% | + inflatiecorr. van 2,2% |

**Kwijtscheldingsbeleid**
Gemeenten kunnen bij de kwijtschelding van gemeentelijke belastingschulden maximaal 100% van de bijstandsnorm als kosten van bestaan in aanmerking nemen. Bij het verlenen van kwijtschelding is de gemeente gebonden aan de beleidsregels zoals die zijn vastgelegd in de "Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990". Op grond van de gemeentelijke "Kwijtscheldingsregeling 2014" is kwijtschelding alleen mogelijk voor de volgende heffingen:

- Afvalstoffenheffing;
- Rioolheffing particulieren;
- Onroerende- zaakbelastingen.

Het economisch herstel is nog niet ingezet. Het aantal kwijtscheldingsverzoeken blijft daardoor stijgen. De verwachting is dat hierdoor het aantal kwijtscheldingsverzoeken voor 2014 zal stijgen naar 1.250 verzoeken. Ondanks de gelijkblijvende tarieven voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing, nemen de kwijtscheldingsbedragen hierdoor toe.

Het verloop van de kosten van het kwijtscheldingsbeleid over de afgelopen jaren ziet er als volgt uit:

(bedragen in €)

| Soort heffing | Rekening 2011 | Rekening 2012 | Begroting 2013 | Rekening 2013 (verwacht) | Begroting 2014 |
|---|---|---|---|---|---|
| Afvalstoffenheffing | 254.216 | 245.607 | 245.000 | 255.000 | 270.000 |
| Rioolheffing | 188.826 | 192.361 | 195.000 | 205.000 | 215.000 |
| OZB | | | 2.500 | 2.700 | 3.200 |
| **Totaal** | **443.042** | **437.968** | **442.500** | **462.700** | **488.200** |

**Lokale lastendruk**
Voor huishoudens met een huurwoning zal door een lagere korting de belastingdruk licht stijgen. De korting op de afvalstoffenheffing bedraagt voor 2014 € 13,17 per huishouden. Voor 2013 bedroeg de korting € 27,- per huishouden.

Voor huishoudens die een eigen woning bezitten zal de belastingdruk verder stijgen. De hoogte van de stijging is afhankelijk van de ontwikkeling van de WOZ-waarde van de woning. Hoe sterker de daling van de WOZ-waarde van een woning, des te minder sterk zal de belastingdruk stijgen.

In onderstaande voorbeelden wordt een benadering gegeven van de ontwikkeling van de lokale lastendruk in Noordoostpolder over een aantal jaren.

Voorbeeld 1:
Hierbij wordt uitgegaan van een meerpersoonshuishouden, die een eigen woning bezit met een WOZ-waarde voor 2011 van € 188.000, voor 2012 van € 183.000, voor 2013 van € 176.000 en voor 2014 van € 166.000.

(in €)

| Belastingsoort | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 |
|---|---|---|---|---|
| OZB | 178,60 | 253,27 | 253,27 | 253,27 |
| Afvalstoffenheffing | 273,60 | 258,00 | 258,00 | 258,00 |
| Rioolheffing | 193,44 | 193,44 | 193,44 | 193,44 |
| Eénmalige korting | -25,00 | -40,00 | -27,00 | -13,17 |
| **Totaal** | **620,64** | **664,71** | **677,71** | **691,54** |

Tabel: ontwikkeling lokale lastendruk voor standaard meerpersoonshuishouden

Voorbeeld 2:
Hierbij wordt uitgegaan van een éénpersoonshuishouden, die een huurwoning heeft. In verband met de afschaffing van het gebruikersdeel OZB voor woningen betaalt een huurder sinds 2006 geen OZB meer.

(in €)

| Belastingsoort | 2011 | 2012 | 2013 | 2014 |
|---|---|---|---|---|
| Afvalstoffenheffing | 232,56 | 219,30 | 219,30 | 219,30 |
| Rioolheffing | 193,44 | 193,44 | 193,44 | 193,44 |
| Eénmalige korting | -25,00 | -40,00 | -27,00 | -13,17 |
| **Totaal** | **401,00** | **372,74** | **385,74** | **399,57** |

Tabel: ontwikkeling lokale lastendruk voor standaard éénpersoonshuishouden

**Transparantie kostenopbouw leges**
In onderstaand overzicht de kostenopbouw 2014 van de begraafrechten, de afvalstoffenheffing, de bouwleges en de rioolrechten.

| AFVALSTOFFENHEFFING | (in €) |
|---|---|

| | |
|---|---|
| **AFVALSTOFFENHEFFING (lasten)** | |
| Belastingen en verzekeringen | 5.803 |
| Energie en water Gemeentelijk Afval Scheidingsstation (GAS) | 5.620 |
| Inzamelen en verwerken gescheiden componenten op het GAS | 350.000 |
| Inzamelen en verwerken klein gevaarlijk afval | 81.600 |
| Inzamelen en verwerken papier | 258.100 |
| Inzamelen glas | 50.000 |
| Inzamelen grof huishoudelijk afval | 2.000 |
| Inzamelen herbruikbaar afval | 119.646 |
| Inzamelen kunststof | 107.100 |
| Inzamelen restafval en groente-, fruit- en tuinafval (gft) | 860.000 |
| Inzamelen restafval ondergronds | 120.000 |
| Inzamelen textiel | 35.700 |
| Inzamelen via verzamelcontainers cocon | 3.000 |
| Inzet extern personeel | 41.616 |
| Inzet intern personeel (incl. tractiemiddelen en overhead) | 654.485 |
| Kwijtschelding afvalstoffenheffing | 270.000 |
| Onderhoud en schoonmaak Gemeentelijk Afval Scheidingsstation | 9.779 |
| Ontwikkeling en onderzoek | 15.000 |
| Opruimen gedumpt huishoudelijk afval | 17.937 |
| Overige kosten  inzake inzameling en verwerking huishoudelijk afval | 171.523 |
| Rente en afschrijving investeringen | 138.393 |
| Toerekenbare compensabele btw | 763.201 |
| Verbranden restafval | 1.030.200 |
| Vernieuwen overeenkomsten huishoudelijke afvalstromen | 75.000 |
| Verwerken groente-, fruit- en tuinafval (gft) | 300.000 |
| | 5.485.703 |
| | |
| **AFVALSTOFFENHEFFING (baten)** | |
| Inkomsten afvalstoffenheffing | -4.580.000 |
| Oninbare afvalstoffenheffing | 13.000 |
| Inkomsten uit o.a.  papier, WEB, kunststof, glas | -538.000 |
| Af: HARO korting voor alle huishoudens | 242.630 |
| Opbrengsten bestuurlijke strafbeschikking | -5.202 |
| | -4.867.572 |
| | |
| **EGALISATIERESERVE AFVALSTOFFENHEFFING** | |
| Onttrekking in verband met de HARO korting | -242.630 |
| Onttrekking in verband met de kosten van het vernieuwen van overeenkomsten huishoudelijke afvalstromen | -75.000 |
| Onttrekking in verband met het negatieve saldo tussen lasten en baten | -300.501 |
| | -618.131 |
| | |
| **RECAPITULATIE** | |
| Totale lasten | 5.485.703 |
| Totale baten | -5.485.703 |
| Saldo | 0 |

| BEGRAAFRECHTEN | (in €) |
|---|---|
| **BEGRAAFPLAATSEN (lasten)** | |
| Beheer en onderhoud | 202.054 |
| Belastingen en verzekeringen | 1.939 |
| Energie en water | 2.060 |
| Inzet intern personeel (incl. tractiemiddelen en overhead) | 429.823 |
| Overige kosten | 16.473 |
| Rente en afschrijving investeringen | 87.803 |
| Verwerking raadsbesluit van 12 november 2012 begraafplaatsen | -50.000 |
| | 690.152 |
| **BEGRAAFPLAATSEN (baten)** | |
| Begraafrechten algemeen | -448.514 |
| Begraafrechten gedenktekens | -48.114 |
| Begraafrechten eigen graf | -156.366 |
| | -652.994 |
| **EGALISATIERESERVE BEGRAAFPLAATSEN** | |
| Onttrekking aan de egalisatiereserve | -37.158 |
| | -37.158 |
| **RECAPITULATIE** | |
| Totale lasten | 690.152 |
| Totale baten | -690.152 |
| | 0 |

| LEGES TITEL 2 (DIENSTVERLENING VALLEND ONDER FYSIEKE LEEFOMGEVING / OMGEVINGSVERGUNNING | |
|---|---|
| **TITEL 2 LEGESVERORDENING (OMGEVINGSVERGUNNING) (lasten)** | |
| Advertentiekosten | 13.525 |
| Inhuur specialistische kennis | 117.295 |
| Inzet intern personeel (incl. overhead) | 1.784.720 |
| Software onderhoud | 51.000 |
| Toerekenbare compensabele btw | 38.064 |
| | 2.004.605 |
| **TITEL 2 LEGESVERORDENING (OMGEVINGSVERGUNNING) (baten)** | |
| Leges omgevingsvergunning | -736.603 |
| | -736.603 |
| **RECAPITULATIE** | |
| Totale lasten | 2.004.605 |
| Totale baten | -736.603 |
| Saldo | 1.268.002 |

**OPMERKING**
In dit overzicht is uitsluitend gekeken naar de activiteiten bouw, welstand en afwijking bestemmingsplannen. De overige activiteiten zoals milieu, monumenten, kappen en uitweg/inrit zijn buiten beschouwing gelaten.

| RIOOLHEFFING | (in €) |
|---|---|
| **RIOLERING (lasten)** | |
| Belastingen en verzekeringen | 3.820 |
| Energiegebruik gemalen | 35.000 |
| Grondwateroverlast bestrijding en monitoring riooloverstorten | 70.000 |
| Inzet extern personeel | 10.547 |
| Inzet intern personeel (incl. tractiemiddelen en overhead) | 588.964 |
| Kwijtschelding rioolheffing | 215.000 |
| Onderhoud dubbelbelang gemalen | 57.000 |
| Onderhoud en beheer gemalen | 71.779 |
| Onderhoud en beheer kolken | 87.000 |
| Onderhoud en beheer riolering | 84.315 |
| Onderhoud en beheer rioolstrengen | 125.000 |
| Ontwikkeling en onderzoek | 25.000 |
| Overige uitgaven | 25.650 |
| Rente en afschrijving investeringen | 112.412 |
| Toerekenbare compensabele btw | 381.272 |
| Toevoeging aan de voorziening renovatie bestaande riolering | 1.191.160 |
| | 3.083.919 |
| **RIOLERING (baten)** | |
| Rioolrecht niet-woning | -295.000 |
| Rioolrecht woning | -3.073.000 |
| | -3.368.000 |
| **STRAATREINIGING (50% van de lasten)** | |
| Beheer en onderhoud | 90.290 |
| Belastingen en verzekeringen | 3.370 |
| Inzet extern personeel | 18.346 |
| Inzet intern personeel (incl. tractiemiddelen en overhead) | 367.603 |
| Rente en afschrijving investeringen | 39.747 |
| Toerekenbare compensabele btw | 30.113 |
| | 549.469 |
| **EGALISATIERESERVE RIOLERING** | |
| Onttrekking aan de egalisatiereserve riolering | -265.388 |
| | -265.388 |
| **RECAPITULATIE** | |
| Totale lasten | 3.633.388 |
| Totale baten | -3.633.388 |
| | 0 |

## 4.8 HANDHAVING

**Inleiding**
Handhaving heeft betrekking op activiteiten die bedoeld zijn om naleving van rechtsregels te bevorderen. Rechtsregels waarbij de gemeente een wettelijke handhavingstaak heeft, kunnen voortkomen uit landelijke regelgeving zoals bouwtechnische eisen of uit gemeentelijke regelgeving, zoals bijvoorbeeld de algemene plaatselijk verordening of bestemmingsplannen.

Om naleving te bereiken heeft de gemeente verschillende middelen tot haar beschikking. Via gerichte communicatie kan voorkomen worden dat overtredingen ontstaan. Daarnaast proberen toezichthouders door herkenbare aanwezigheid, informatieoverdracht, het maken van afspraken en het geven van aanwijzingen te bereiken dat overtredingen worden voorkomen of ongedaan worden gemaakt. In het uiterste geval kan de gemeente een dwangsom opleggen, bestuursdwang toepassen of een bestuurlijke boete opleggen. Daarnaast kan de gemeente in bepaalde gevallen ook privaatrechtelijke handhaving toepassen.

Handhaving is een gemeentelijke basistaak die gezien moet worden als een afzonderlijke discipline, waar specifieke kennis en kunde voor nodig is. Doordat handhaving beschouwd moet worden als een vak ligt het in de rede om alle handhavingprocessen van de gemeente zoveel mogelijk te bundelen in een organisatieonderdeel. In Noordoostpolder is dat vanaf 2005 het geval.

Hoewel handhaving beschouwd wordt als een vakdiscipline, waarvan het logisch is om het organisatorisch te concentreren in een organisatieonderdeel, snijdt het in de begroting dwars door verschillende programma's heen. Handhaving is in begrotingstermen geen programma, geen productgroep, noch een product. Een afzonderlijk programma of programmadeel voor handhaving vergt een behoorlijke vergaande wijziging van de begrotingssystematiek. Om toch meer inzicht te krijgen op de manier waarop het verankerd is in deze programmabegroting, is er voor gekozen om een paragraaf te wijden aan dit onderwerp.

Deze paragraaf is als volgt opgebouwd. Allereerst wordt de visie op handhaven in de gemeente Noordoostpolder beschreven. Daarna volgt een toelichting op de handhavingsorganisatie van de gemeente Noordoostpolder. Vervolgens wordt ingegaan op de handhavingsbeleidscyclus en de wijze waarop handhaving is terug te vinden in de programmabegroting.

**Visie op handhaven**
In de visie op handhaving van de gemeente Noordoostpolder, treden een aantal onderwerpen op de voorgrond, namelijk een eenduidige sturing- en verantwoordingskolom, preventie, integraal werken en burgergericht werken. Hieronder worden deze onderwerpen nader toegelicht.

*Eenduidige sturings- en verantwoordingskolom*
Voor handhaving wordt gestreefd naar een eenduidige sturings- en verantwoordings-kolom. Deze kolom begint er mee dat handhavingstaken in de programmabegroting in onderlinge samenhang opgenomen worden, zodat de gemeenteraad een integrale afweging kan maken over de inzet van middelen. Vervolgens is het van belang dat er voor handhaving binnen het college een coördinerend wethouder aanwezig is, dat er een integraal handhavingbeleidsplan en een handhavingsuitvoeringsprogramma wordt gemaakt en dat er een organisatieonderdeel is waar alle handhavingstaken in gebundeld zijn.

*Preventie*
De nadruk ligt op het voorkomen van overtredingen en wanneer sprake is van een overtreding, voorkomen dat repressieve middelen nodig zijn om de overtreding ongedaan te maken. Naast communicatie en voorlichting hebben herkenbaarheid en aanwezigheid van de gemeente in de fysieke leefomgeving een preventieve werking.

*Integraal werken*
Handhavingsacties worden op elkaar afgestemd en bij controles in het veld wordt niet alleen naar het eigen terrein gekeken maar ook naar eventuele ongeregeldheden op andere werkterreinen die vervolgens gerapporteerd worden aan de betreffende handhavers. Ook de organisatie is zodanig ingericht dat integraal werken daardoor beter mogelijk is. Door integraal werken wordt capaciteit efficiënter ingezet en krijgen ondernemers minder controlemomenten.

*Burgergericht*
Handhaving maakt het niet in alle gevallen mogelijk om een gevoel van klantentevredenheid over te brengen. Een gevoel van klanttevredenheid wordt zoveel mogelijk bevorderd door: handhavingbesluiten duidelijk en goed te motiveren, korte doorlooptermijnen, overleg te voeren voordat repressieve middelen worden toegepast, burgers te informeren over regels, regels en voorwaarden aan vergunningen eenduidig te maken en gelijke gevallen gelijk te behandelen.

**Handhavingorganisatie Noordoostpolder**
Hieronder wordt antwoord gegeven op de vraag welke handhavingstaken zijn samengebracht in een organisatieonderdeel, welke taken zijn uitbesteed en welke ontwikkelingen hebben geleid tot de huidige vorm en omvang.

*Een organisatieonderdeel voor handhavingstaken*
Het merendeel van de gemeentelijke handhavingstaken is ondergebracht in één organisatieonderdeel, het cluster handhaving. Het cluster is belast met de handhaving van het omgevingsrecht, Wet kinderopvang, Wet OKE, de wet tijdelijk huisverbod en de Algemene Plaatselijke Verordening (APV). Het cluster bestaat uit een 'frontoffice' en een 'backoffice'. De frontoffice bestaat uit bouwinspecteurs, allroundtoezichthouders en BOA's. De backoffice wordt bemand door een aantal juristen en een beleidsmedewerker die zich onder anderen bezig houdt met communicatieactiviteiten.

*Zwaartepunt bij omgevingsrecht*
Het omgevingsrecht is qua omvang, uitgedrukt in uren en budget, het grootste bestanddeel. Handhavingstaken die geschaard kunnen worden onder 'omgevingsrecht' zijn: bouwen en slopen zonder of in afwijking van een vergunning, gebruik in strijd met het bestemmingsplan en brandveiligheidsvoorschriften, naleving milieuvoorschriften en toepassen bouwmaterialen in strijd met het besluit Bodemkwaliteit.

*Uitbesteed aan externe organisaties*
Een aantal taken zijn uitbesteed aan externe organisaties. Het gaat om de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV), Concern voor werk en de GGD.

De provincies Flevoland en Noord-Holland en de gemeenten uit Flevoland en de Gooi en Vechtstreek hebben op 11 juni 2012 de Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (OFGV) opgericht. Daarmee volgen de partijen de landelijke lijn om de kwaliteit van de uitvoering van milieuvergunning, milieutoezicht en handhaving te verhogen. Dat gebeurt door medewerkers van vergunningverlening en milieuhandhavers van de zeventien deelnemers onder één dak te huisvesten. Daardoor wordt de dienstverlening op het gebied van milieu aan zowel bedrijfsleven als burgers makkelijker. Ook krijgen zo alle bedrijven in het gebied een gelijke behandeling en gelijke kansen op ontwikkeling. Voor hen blijft dat er maar één loket is voor vragen en vergunningen: het

eigen gemeentehuis. Door kennis en expertise te bundelen binnen één organisatie kunnen de samenwerkende overheden ook beter reageren op een milieuwet- en -regelgeving die steeds complexer wordt. Op 1 januari 2013 is de OFGV van start gegaan.

Alle partijen hebben minimaal het basistakenpakket ondergebracht bij de omgevingsdienst. Sommige partijen brengen een aantal extra taken in. De gemeente Noordoostpolder heeft de taken van het landelijk vastgestelde "basistakenpakket" ingebracht en de toezichtstaken op milieugebied die voorheen bij de Milieusamenwerking Flevoland waren ondergebracht. De begroting van OFGV wordt –voordat deze wordt vastgesteld door het Algemeen Bestuur- voorgelegd aan de gemeenteraad voor een zienswijze.

Voor de aanpak van kleine ergernissen (APV-gedragingen) worden toezichthouders ingehuurd via Concern voor werk. De aanpak via Concern voor Werk staat bekend als het "Preventieteam Emmeloord". Het Preventieteam is niet bevoegd om boetes op te leggen. Het preventieteam spreekt burgers aan en deelt voor bepaalde overtredingen gele kaarten uit. Daarnaast beschikt de gemeente over twee volwaardige BOA's die in staat zijn om boetes op te leggen.

De GGD voert het toezicht uit op de naleving van de kwaliteitseisen uit de Wet op de kinderopvang en de wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie. Volgens een wettelijk vastgestelde controlefrequentie worden kinderopvangverblijven, buitenschoolse opvang, gastouderbureaus, gastouders, en peuterspeelzalen bezocht voor een controle. De wet verplicht de gemeente om de GGD in te zetten voor de toezichttaken. De bestuursrechtelijke handhaving wordt uitgevoerd door de backoffice van het cluster handhaving.

*Handhavingstekort*
De VROM-inspectie heeft in 2002 en 2005 een onderzoek verricht naar de uitvoering van VROM-taken. Beide keren trekt de VROM-inspectie de conclusie dat het uitvoeringsniveau van de aanpak van illegale bouw, het toezicht op sloopwerken en asbestregelgeving, het besluit bodemkwaliteit en toezicht op de kwaliteit van de bestaande woningruimtevoorrraad onvoldoende is. Tot medio 2007 bestond de handhavingorganisatie op het vlak van omgevingsrecht uit twee bouwinspecteurs en de gemeenschappelijke regeling voor het milieutoezicht.

*Investering in handhavingorganisatie*
In het collegeprogramma 2006 – 2010 is vanaf 2008 € 100.000,- beschikbaar gesteld om het handhavingstekort te verminderen. Deze investering heeft het mogelijk gemaakt om de allroundtoezichthouder te introduceren en de backoffice te versterken. Medio 2008 is in het kader van de overdracht van brandweertaken naar de veiligheidsregio besloten om het toezicht op de naleving van brandveiligheidsvoorschriften te integreren in het toezichtmodel met allroundtoezichthouders. Door slim prioriteren en integraal werken kan met dit nieuwe toezichtmodel, met weinig capaciteit, toch een acceptabel uitvoeringsniveau van de wettelijke toezichttaken bereikt worden en kan flexibel ingespeeld worden op wisselende prioriteiten. Eind 2012 heeft het college van burgemeester en wethouders besloten om de brandpreventietaken die belegd zijn bij cluster Handhaving en ook bij cluster Vergunningen over te dragen aan de veiligheidsregio. De planning is er op gericht om deze overdracht uiterlijk 1 januari 2014 te effectueren.

**Handhavingsbeleidscyclus**
De uitvoering van handhavingstaken die vallen onder de noemer 'omgevingsrecht' worden uitgevoerd op basis van een beleidscyclus. Het werken op basis van een beleidscyclus is verplicht op basis van de kwaliteitscriteria van de WABO.

De beleidscyclus, ook wel 'de BIG-8' genoemd ziet er als volgt uit: Elke twee jaar wordt een risicoanalyse gemaakt. De resultaten van deze risicoanalyse worden vertaald naar een jaarlijks handhavingsuitvoeringsprogramma, waarin staat welke handhavingstaken de gemeente het komende jaar uitvoert en welke capaciteit daar mee is gemoeid. Na afloop van het jaar wordt een jaarverslag gemaakt waarin verantwoording wordt afgelegd over de uitvoering van het jaarprogramma.

Belangrijk onderdeel in de beleidscyclus is dat naleefgedrag gemonitord wordt. Kennis over het naleefgedrag is van belang bij het bepalen van prioriteiten. Wanneer het naleefgedrag goed is zijn de risico's lager en kan een lagere prioriteit toegekend worden.

**Handhaving in de programmabegroting**
Handhaving zit in verschillende programma's en binnen de programma's in verschillende pijlers van de programmabegroting verwerkt. Onderstaande tabel geeft een overzicht van hoe handhaving is opgenomen in de verschillende programma's en welke baten en lasten er mee gemoeid zijn.

(bedragen in €)

| Handhaving 2014 | Materieel budget | Urentoerekening | Totaal |
|---|---|---|---|
| Lasten | | | |
| **Programma 1 Fysieke leefomgeving** | | | |
| Productgroep: | | | |
| - B1401 Openbare orde en veiligheid | 6.050 | 319.493 | 325.543 |
| - B8223 Bouw- en woningtoezicht | 15.319 | 567.784 | 579.301 |
| - B8101 Ruimtelijke Ordening | 0 | 182.567 | 182.567 |
| - B7231 Milieu | 492.278 | 118.669 | 610.947 |
| - B1201 Brandweer | 0 | 155.182 | 155.182 |
| - B7211 Reiniging | 0 | 91.284 | 91.284 |
| - B8302 Projecten Stadshart Emmeloord en Emmelhage | 0 | 3.195 | 3.195 |
| - B5501 Natuurbescherming | 0 | 18.256 | 18.256 |
| | | | |
| **Programma 2 Sociale leefbaarheid** | | | |
| Productgroep: | | | |
| - B6501 Kinderopvang | 173.170 | 63.898 | 237.068 |
| - B6502 Peuterspeelzaalwerk | 0 | 7.486 | 7.486 |
| | | | |
| **Programma 4 Dienstverlening en besturen** | | | |
| Productgroep: | | | |
| - B0021 Bestuursondersteuning | 0 | 1.826 | 1.826 |
| - B0023 Rechtsbescherming | 0 | 10.954 | 10.954 |
| - B0031 Burgerdiensten | 0 | 0 | 0 |
| | | | |
| **Programma 5 Financiën** | | | |
| Productgroep: | | | |
| - B9901 Saldi kostenplaatsen | 0 | 3.651 | 3.651 |
| **Totaal lasten** | **686.817** | **1.544.245** | **2.231.062** |
| | | | |

| | | | |
|---|---|---|---|
| Baten | | | |
| **Programma 1 Fysieke leefomgeving** | | | |
| Productgroep: | | | |
| - B1401 Openbare orde en veiligheid | -25.000 | 0 | -25.000 |
| - B8223 Bouw- en woningtoezicht | -5.387 | 0 | -5.387 |
| - B8101 Ruimtelijke Ordening | -1.585 | 0 | -1.585 |
| - B7231 Milieu | -1.077 | 0 | -1.077 |
| - B7211 Reiniging | -5.202 | 0 | -5.202 |
| **Totaal baten** | **-38.251** | **0** | **-38.251** |
| | | | |
| **Totaal** | **648.566** | **1.544.245** | **2.192.811** |

# 5.

# Toelichting exploitatiebegroting

# 5. TOELICHTING EXPLOITATIEBEGROTING

Gezien het belang van inzicht in de financiële positie, mede met het oog op de continuïteit van de gemeente, dient in de programmabegroting voldoende aandacht te worden geschonken aan de financiële positie. In dit hoofdstuk krijgt een aantal onderdelen speciale aandacht: de (vervangings)investeringen, het nieuw beleid, het begrotingsresultaat, de meerjarenramingen en de reservespositie.
Samen met het overzicht van baten en lasten is de uiteenzetting van de financiële positie het deel van de begroting dat de basis vormt voor de controle van de rechtmatigheid door en het getrouwe beeld van de jaarrekening van de accountant.

Achtereenvolgens behandelen we:

5.1 Begrotingsrichtlijnen

5.2 Bijzondere ontwikkelingen

5.3 Algemene uitkering Gemeentefonds

5.4 Vervangingsinvesteringen

5.5 Nieuw beleid

5.6 Meerjarenramingen 2015 - 2017

5.7 Reservepositie

## 5.1 BEGROTINGSRICHTLIJNEN

In de vergadering van 27 juni 2013 zijn door de gemeenteraad de richtlijnen voor het opstellen van de programmabegroting 2014 vastgesteld, waarvan de meest essentiële zijn:

1. het prijspeil in de materiële sector is hetzelfde als in de begroting 2013 + 2% inflatiecorrectie en gebaseerd op de gegevens van het CPB, maar wel reëel ramen en bij afwijkingen toelichten en motiveren;
2. in het algemeen geldt het prijspeil van de begroting 2013 voor subsidies en dergelijke, tenzij deze rechtstreeks zijn gekoppeld aan (bepaalde) personeelskosten of vallen onder budgetfinanciering, exclusief de zogenaamde waarderingssubsidies;
3. de begrotingsbedragen voor de Gemeenschappelijke Regelingen worden opgenomen conform vastgestelde begroting van de betreffende Gemeenschappelijke Regelingen;
4. de salariskosten ramen op het niveau van de werkelijkheid 2013, op basis van de toegestane formatieomvang plus 1,17%. Voor 2013 geldt een 0-lijn voor ambtenarensalarissen;
5. een loonsomstijging van 0% voor de gesubsidieerde instellingen hanteren;
6. rekening houden met de door de gemeenteraad vastgestelde beleidsplanning en dekkingsplannen;
7. rekening houden met de in de begroting 2013 – 2016 vastgestelde bezuinigingen;
8. vervangingsinvesteringen en nieuw beleid ramen in de primitieve programmabegroting;
9. de grondprijzen woningbouw en bedrijventerreinen worden separaat, uiterlijk in de decemberraad van 2013, behandeld;
10. een rentepercentage van 4,0% hanteren voor (nieuwe) investeringen en voor reserves/voorzieningen;
11. een rentepercentage van 4,0% hanteren voor de grondexploitaties;
12. de gevolgen van areaalvergroting reëel ramen en de overige ontwikkelingen uit de meerjarenramingen ramen;
13. de toerekening van apparaatskosten van de bestuursdienst aan investeringen, bouwgrondexploitaties en derden op basis van urentoerekening op het niveau van 2013 ramen en de vastgestelde bezuinigingen;
14. per 1 januari 2014 een inwonertal van 46.866 hanteren voor uitgaaf- en inkomstenramingen (inclusief het AZC Luttelgeest voor circa 1.000 inwoners).

De nuancering en afwijking in vergelijking met de situatie ten tijde van de vaststelling van de beleidsplanning 2014-2017 betreft de raming van de salariskosten op basis van de toegestane formatieomvang. Deze bedroeg ten tijde van de behandeling van de beleidsplanning 2014-2017 + 2,25%. Op basis van de werkelijke cijfers 2013 is deze teruggebracht naar een stijging van 1,17% op basis van de toegestane formatieomvang.

## 5.2 BIJZONDERE ONTWIKKELINGEN

Ieder jaar blijkt weer dat zich ontwikkelingen voordoen die bij het opstellen van de begrotingsrichtlijnen niet waren voorzien of die er toe leiden dat die richtlijnen niet altijd (volledig) kunnen worden gevolgd. Daarnaast zijn er zaken die een nadere toelichting vergen dan wel waarvoor het goed is de aandacht er op te vestigen, bijvoorbeeld omdat er wordt afgeweken van de in de meerjarenramingen opgenomen ontwikkelingen. De essentiële "bijzondere ontwikkelingen" met betrekking tot de programmabegroting 2014 worden hieronder (in willekeurige volgorde) behandeld.

**Formatie bestuursdienst**
Bij de bepaling van de formatie van de bestuursdienst is rekening gehouden met de besluitvorming tot en met de eerste helft van 2013. De formatieomvang van de bestuursdienst is ten opzichte van de in de primitieve begroting 2013 geformaliseerde formatieomvang van de bestuursdienst afgenomen met 19,56 formatie-eenheden (fte). De mutaties (kleine afrondingen e.d. buiten beschouwing gelaten) die tot een afname hebben geleid zijn:

| | |
|---|---|
| 1. Directie | - 2,20 |
| 2. Griffie | - 0,30 |
| 3. Bovenformatieven | - 3,60 |
| 4. Directieprojecten | - 1,35 |
| 5. Culturele Zaken | - 2,51 |
| 6. EenheidPublieksdiensten | - 1,44 |
| 7. Eenheid Concernstaf | - 8,94 |
| 8. Eenheid Ontwikkeling, Realisatie & Beheer | + 0,78 |
| **Totale afnamen in fte's bestuursdienst** | **- 19,56** |

Dit is een forse daling in geraamde fte's die voortvloeit uit de vastgestelde bezuinigingsplannen fase I, II en III.

**ARO-heffingen**
Onder de ARO-heffingen vallen de afvalstoffenheffing, rioolheffingen en onroerende-zaakbelastingen (OZB). Ten opzichte van voorgaande begrotingsjaren jaren is de hondenbelasting naar aanleiding van een aangenomen motie in de gemeenteraad vanaf 2014 als opbrengst eigen middelen komen te vervallen.
De tarieven voor de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en de OZB zijn niet verhoogd. In het vorig jaar vastgesteld tarievenplan 2012-2015 is opgenomen dat deze heffingen tot en met 2015 niet zullen stijgen om zo de lastendruk voor de burgers enigszins te beperken. De éénmalige teruggave voor 2013 bedraagt € 13,17 per huishouden.

**Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo)**
Op 1 januari 2007 is de Wmo in werking getreden. Met deze wet is de verantwoordelijkheid voor bepaalde voorzieningen van de AWBZ overgedragen aan de gemeenten. Dit vanuit het oogpunt dat de uitvoering beter bij de gemeenten past, vanwege de samenhang met de voorzieningen voor gehandicapten (WVG) en welzijnsvoorzieningen. Samen met de Wmo wordt een viertal subsidieregelingen uit de AWBZ overgeheveld, evenals twee specifieke uitkeringen die horen bij de WVG.
De integratie-uitkering Wmo wordt vanaf 2008 bepaald via het zogenaamde objectieve model waar rekening gehouden wordt met diverse factoren. De integratie-uitkering 2014 voor de WMO bedraagt € 3.741.340.

**Gesubsidieerde instellingen**
In de begrotingsrichtlijnen 2014 is voor gesubsidieerde instellingen een loonkostenstijging gehanteerd van 0%, waarbij de looncomponent afhankelijk is gesteld van de loonsomstijging. Het gaat hierbij om Carrefour, Bibliotheek, Peuterspeelzaalwerk, Stichting thuiszorg en Stichting Welzijn Ouderen.

**Subsidies**
De kengetallen en subsidiebedragen die in de rubrieken en/of toelichtingen worden genoemd zijn **indicatief**, hetgeen betekent dat instellingen en organisaties hieraan geen rechten kunnen ontlenen. Daarvoor is bepalend de Algemene Subsidieverordening en de daarop gebaseerde subsidiebeschikking, al dan niet nader uitgewerkt in het desbetreffende subsidie(jaar)programma of uitvoeringsplan/-programma.

## 5.3 ALGEMENE UITKERING GEMEENTEFONDS

### Algemene uitkering

Het Gemeentefonds is een rijksfonds, waaruit gemeenten worden gesubsidieerd. Het Rijk stopt jaarlijks een deel van haar belastingopbrengsten in het Gemeentefonds.

Gemeenten ontvangen geld van het Rijk om hun taken uit te voeren. Een deel van dit geld komt uit het Gemeentefonds en wordt uitgekeerd in de vorm van algemene uitkeringen. Gemeenten ontvangen naast de uitkering uit het Gemeentefonds van het Rijk ook nog specifieke uitkeringen. Ook hebben gemeenten nog eigen bronnen van inkomsten, zoals de gemeentelijke belastingen/heffingen.

De uitkeringen uit het Gemeentefonds zijn voor de gemeenten vrij besteedbaar, hoewel er een aantal wettelijke taken tegenover staan. Gemeenten zijn, met inachtneming van de wet- en regelgeving, autonoom in het voeren van hun beleid bekostigd uit het gemeentefonds.

### Verdeling gemeentefonds

Hoeveel geld individuele gemeenten uit het gemeentefonds krijgen is afhankelijk van de kenmerken en de belastingcapaciteit van de gemeenten.
Het Rijk hanteert bij de verdeling van het gemeentefonds over individuele gemeenten onder meer de volgende gegevens:

- een vast bedrag;
- het aantal inwoners;
- het aantal jongeren;
- het aantal uitkeringsgerechtigden;
- het aantal huishoudens met een laag inkomen;
- het aantal woningen;
- de omgevingsadressendichtheid;
- de oppervlakte van de buitenruimte;
- de oppervlakte grondgebied buiten de kom;
- de bodemgesteldheid;
- de oppervlakte buitenwater.

Dit worden maatstaven genoemd. Er zijn ruim 60 maatstaven. Elke maatstaf heeft een bedrag ‘per eenheid’. De gemeente krijgt naast een vast bedrag dus geld voor iedere inwoner, iedere jongere enzovoorts.

**Inkomsten**
De gemeente heeft inkomsten uit de gemeentebelasting, bedrijfsmatige activiteiten, rechten en heffingen en eigen bezittingen, bijvoorbeeld gebouwen. De gemeente krijgt een groot deel van haar belastinginkomsten uit onroerende zaakbelasting (OZB).

**Groei gemeentefonds (accres en normering)**
De jaarlijkse groei van het gemeentefonds wordt bepaald door de normerings-systematiek. Dat betekent dat de jaarlijkse groei of krimp van het gemeentefonds gekoppeld is aan de groei/krimp van de rijksuitgaven. Extra uitgaven, bezuinigingen, mee- en tegenvallers op de rijksbegroting hebben direct invloed op de omvang van het gemeentefonds. De groei of krimp als gevolg van deze normeringsystematiek wordt accres genoemd.

**Accres**
Het huidige kabinet heeft bij zijn aantreden de normeringsystematiek met ingang van 2012 weer in werking gesteld. Dit betekent dat de omvang van het gemeentefonds met ingang van 2012 weer evenredig meebeweegt met de ontwikkeling van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven (NGRU). De mutatie van het gemeentefonds als gevolg van een stijging of daling van de NGRU staat bekend als het accres.

## Meicirculaire 2013
De meicirculaire 2013 is op 31 mei 2013 gepubliceerd door het ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties en vormt de basis voor het opstellen van de programmabegroting 2014 en de meerjarenraming 2015-2017. Met de herinvoering van de 'trap op, trap af-systematiek', de koppeling van het gemeentefonds aan de ontwikkeling van de netto-gecorrigeerde rijksuitgaven, brengen de circulaires weer nieuws over het jaarlijkse accres.

## Nominale en reële accressen 2014-2017
Het nominale accres geeft de jaarlijkse procentuele groei aan van het gemeentefonds. Om tot de reële groei van de accressen te komen moet er een correctie met de verwachte prijsontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product (pBBP) plaatsvinden. De reële accressen geven de groei gecorrigeerd met de prijsontwikkeling van het mandje met de rijksuitgaven weer.

Een indicatie van de reële accressen voor de komende jaren:

Tabel (in %)

| Uitkeringsjaar | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
|---|---|---|---|---|
| Nominaal accres | + 5,95 | + 0,09 | + 0,87 | + 0,54 |
| Prijsontwikkeling BBP[3] | + 1,6 | + 0,9 | + 0,9 | + 0,9 |
| Reëel accres in % | + 4,28 | - 0,8 | - 0,03 | - 0,36 |

De afgesproken toepassing van de normeringssystematiek leidt in de huidige moeilijke financiële omstandigheden tot een neerwaartse aanpassing van de accressen, behalve voor het jaar 2014. Het accres na aanpassing is in dat jaar opvallend positief. Dit hangt samen met incidentele maatregelen uit het Regeerakkoord op rijksniveau in 2013, zoals het inhouden van de prijsbijstelling in 2013 (met een negatieve doorwerking voor het jaar 2013 maar een positief effect op het accres 2014) en voor de maatregel huurmarkt. Hierdoor nemen de uitgaven aan huurtoeslagen toe. Daarnaast is in 2014 sprake van pieken in de uitvoering van infrastructurele projecten. Het is goed te bedenken dat de besluitvorming over de rijksbegroting in aanloop naar de Miljoenennota zoals te doen gebruikelijk nog effect kan hebben op de accresramingen.

## Ontwikkelingen uitkeringsjaar 2014

*Suppletie-uitkering afschaffing OZB woningen gebruikers*
Ter beperking van de gevolgen van de afschaffing van een deel van de ozb in 2006 is een suppletie-uitkering in het leven geroepen. Deze tijdelijke regeling wordt afgebouwd als in mei van een jaar de raming van het accres voor het volgende jaar in reële termen positief uitvalt. Dat is voor 2014 het geval. De bedragen van de suppletie-uitkering dalen in 2014 met tweederde ten opzichte van 2013. Die daling betekent voor één gemeente een achteruitgang die exact wegvalt tegen haar reële accres. Voor alle andere gemeenten is er een kleinere achteruitgang of een vooruitgang. Dat is conform de bestuurlijke toezegging dat géén gemeente er door de bedoelde afschaffing van de ozb op achteruit zal gaan. Voor de uitkeringsjaren 2015 en verder is er geen ruimte in het accres en is de suppletieuitkering gelijk aan de uitkering in 2014.

[3] Bron: CPB (2012-2015) en Ministerie van Financiën (2016)

*Transitiekosten nieuwe Wmo*
Het kabinet stelt in aanvulling op de middelen die in het kader van de decentralisatie begeleiding reeds beschikbaar zijn gesteld voor gemeenten (€ 47,6 miljoen in 2012; € 32 miljoen in 2013), in 2014 een bedrag van € 37 miljoen beschikbaar via de algemene uitkering. Deze middelen zijn bedoeld om gemeenten te compenseren voor de (transitie)kosten die samenhangen met de inwerkingtreding van de nieuwe Wmo per 2015. De middelen worden verdeeld via een vast bedrag (25%) en via een bedrag per inwoner (75%). Noordoostpolder ontvangt voor 2014 een bedrag van € 98.365.

## *Integratie-uitkering Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)*

*Actualisatie maatstaven verdeelmodel Wmo 2011 tot en met 2013*
Ten opzichte van de septembercirculaire 2012 zijn de maatstaven geactualiseerd.

*Bijstelling budget voor huishoudelijke hulp*
De voorziening hulp bij het huishouden in de Wmo wordt beperkt tot mensen die deze echt nodig hebben en die er zelf (financieel) niet in kunnen voorzien. In tegenstelling tot hetgeen wat in het Regeerakkoord is opgenomen blijft het voor nieuwe cliënten in 2014 mogelijk om een beroep te doen op huishoudelijke hulp. De korting van € 89 miljoen in 2014, die conform het Regeerakkoord is ingeboekt op het budget voor huishoudelijke hulp, blijft echter van toepassing. Gemeenten kunnen deze besparing realiseren door doelmatiger huishoudelijke hulp in te kopen/ te organiseren, minder uren huishoudelijke hulp toe te kennen en de mogelijkheden binnen de eigen bijdragesystematiek voor Wmo-voorzieningen maximaal te benutten. De voorgenomen korting per 2015 op het budget voor huishoudelijke hulp wordt verzacht. Gemeenten houden 60% van het budget in plaats van 25% om breed in te zetten voor ondersteuning van burgers.

*Middelen maatwerkvoorziening*
In het Regeerakkoord is afgesproken dat de bestaande regelingen voor financiële compensatie (Wtcg, CER en de regeling specifieke zorgkosten) worden afgeschaft. Het budget van de bestaande regelingen wordt vanaf 2014 (oplopend tot circa € 700 miljoen structureel vanaf 2017) overgeheveld naar het gemeentefonds. Gemeenten kunnen maatwerk bieden door het compenseren van beperkingen met voorzieningen via de Wmo of het geven van directe inkomenssteun via de bijzondere bijstand. De middelen zijn niet geoormerkt. In 2014 wordt hiertoe de integratie-uitkering huishoudelijke hulp incidenteel met € 45 miljoen verhoogd en via de Wmo-verdeelsleutel verdeeld.

*Extramuraliseren lage ZZP's voor gemeenten 2014*
In het Begrotingsakkoord 2013 is besloten om de lichte zorgzwaartepaketten in de AWBZ voor nieuwe gevallen (23 jaar en ouder) te extramuraliseren per 1 januari 2013. Op basis van consultatie van diverse veldpartijen waaronder de VNG heeft het kabinet besloten tot invoering van de maatregel voor de zorgzwaartepakketten VV1 en VV2 (sector verpleging en verzorging), GGZ1 en GGZ2 (geestelijke gezondheidszorg) en VG1 en VG2 (verstandelijke gehandicaptenzorg). Per 2014 komen daar de groepen VV3 en LG 1+3 (lichamelijk gehandicapten) en ZG 1 (zintuiglijk gehandicapten; auditief en visueel) bij. Het merendeel van de populatie waarop deze maatregel betrekking heeft zijn ouderen met lichte beperkingen. Deze mensen zullen mogelijk langer een beroep doen op de Wmo. Voor 2013 is ter compensatie van deze extra kosten incidenteel € 15 miljoen toegevoegd aan de integratie-uitkering voor huishoudelijke hulp. Voor 2014 wordt nu incidenteel € 53,7 miljoen toegevoegd aan de integratie-uitkering Wmo en verdeeld via de Wmo-verdeelsleutel.

*Uitname in verband met centrale financiering CAK*
In verband met de centrale financiering van het CAK voor de uitvoering van Wmo-taken is vanaf 2012 het gemeentefonds met € 14,5 miljoen verlaagd. Dit bedrag blijkt structureel te laag en wordt vanaf 2014 verhoogd tot een bedrag van € 16,4 miljoen

structureel. Dit betekent dat een uitname van € 1,9 miljoen wordt toegepast op de post uitvoeringskosten Wmo van de integratie-uitkering Wmo.

*Indexatie*
Conform de afspraken in de Bestuursafspraken Rijk-VNG uit 2011 is het Wmo-budget meerjarig vastgesteld en wordt het jaarlijks geïndexeerd. Het onderdeel huishoudelijke hulp wordt conform de meerjarige afspraak met 2,38% geïndexeerd, resulterend in een voorlopige uitkomst van € 30,2 miljoen. Ook in 2013 zal de beschikbare index voor loon- en prijsontwikkelingen worden toegepast. Hiervoor wordt een voorlopig percentage van 2% gehanteerd.

Integratie-uitkering Wmo

| **Uitkeringsjaar** | **2013** | **2014** |
|---|---|---|
| Integratie-uitkering WMO | € 3.686.396 | € 3.741.340 |

*Algemene uitkering Noordoostpolder 2014-2017*
Op basis van de begrotingsrichtlijnen 2014 is er voor de berekening van de algemene uitkering rekening gehouden met een inwonertal van 46.866 voor de jaren 2014-2016. Voor de overige maatstaven is gerekend met de situatie die bekend is bij het verschijnen van de meicirculaire van 2013.

De uitkomsten van de berekening van de algemene uitkering zijn als volgt:

## ALGEMENE UITKERING 2014-2017: stand meicirculaire 2013

| Onderdeel A - Inkomstenmaatstaven | | | | |
|---|---|---|---|---|
| **Maatstaf** | **2014** | **2015** | **2016** | **2017** |
| Waarde niet-woningen eigenaren | -1.547.802 | -1.547.802 | -1.547.802 | -1.547.802 |
| Waarde niet-woningen gebruikers | -1.100.155 | -1.100.155 | -1.100.155 | -1.100.155 |
| Waarde woningen eigenaren | -2.872.199 | -2.872.199 | -2.872.199 | -2.872.199 |
| **Subtotaal** | **-5.520.156** | **-5.520.156** | **-5.520.156** | **-5.520.156** |
| **Onderdeel B - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor van toepassing is** | | | | |
| OZB waarde niet-woningen | 337.702 | 337.702 | 337.702 | 337.702 |
| WWB schaalnadeel | 72.5096 | 72.470 | 72.470 | 72.470 |
| WWB schaalvoordeel | 1.018.440 | 1.017.800 | 1.017.800 | 1.017.800 |
| Bijstandsontvangers | 937.184 | 937.203 | 937.451 | 938.068 |
| Eén-ouder-huishoudens | 167.958 | 167.958 | 167.958 | 167.958 |
| Inwoners | 6.246.769 | 5.856.376 | 6.079.926 | 6.062.586 |
| Inwoners: jongeren < 20 jaar | 2.814.024 | 2.610.621 | 2.610.621 | 2.610.621 |
| Inwoners: ouderen > 64 jaar | 558.114 | 552.570 | 548.896 | 539.677 |
| Inwoners: ouderen > 74 en < 85 jaar | 57.166 | 56.546 | 56.132 | 55.097 |
| Lage inkomens | 488.740 | 488.628 | 488.628 | 488.628 |
| Lage inkomens (drempel) | 1.339.984 | 1.307.958 | 1.305.644 | 1.299.841 |
| Minderheden | 491.147 | 470.426 | 470.426 | 470.426 |
| Uitkeringsontvangers | 326.674 | 324.810 | 323.578 | 320.513 |
| Klantenpotentieel lokaal | 2.304.960 | 2.304.960 | 2.304.960 | 2.304.960 |
| Klantenpotentieel regionaal | 564.246 | 564.246 | 564.246 | 564.246 |
| Leerlingen VO | 1.261.168 | 1.076.692 | 1.097.119 | 1.097.119 |
| Leerlingen (V)SO | 584.684 | 492.914 | 492.914 | 492.914 |
| Bedrijfsvestigingen | 430.670 | 430.670 | 430.670 | 430.670 |
| ISV (a) stadsvernieuwing | 509 | 509 | 5098 | 509 |
| ISV (b) herstructurering | 8.160 | 8.160 | 8.160 | 8.160 |
| Meerkernigheid | 143.881 | 137.803 | 137.803 | 137.803 |
| Meerkernigheid * bodemfactor buitengebied | 228.138 | 228.138 | 228.138 | 228.138 |
| Kernen met 500 of meer adressen | 140.904 | 140.904 | 140.904 | 140.904 |
| Oeverlengte * bf gemeente | 63.187 | 63.187 | 63.187 | 63.187 |
| Oeverlengte * bf gem * df | 32.251 | 32.251 | 32.251 | 32.251 |
| Omgevingsadressendichtheid | 887.709 | 879.980 | 879.558 | 878.575 |
| Oppervlakte land | 1.510.443 | 1.485.138 | 1.485.138 | 1.485.138 |
| Oppervlakte land * bodemfactor gemeente | 1.474.952 | 1.477.768 | 1.481.522 | 1.490.908 |
| Oppervlakte binnenwater | 120.059 | 118.656 | 118.885 | 119.457 |
| Oppervlakte buitenwater | 231.000 | 231.000 | 231.000 | 231.000 |
| Oppervlakte bebouwing buitengebied * bodemfactor buitengebied | 513.846 | 513.846 | 513.846 | 513.846 |
| Oppervlakte bebouwing woonkernen * bf | 761.793 | 761.793 | 761.793 | 761.793 |
| Oppervlakte bebouwing | 254.923 | 254.923 | 254.923 | 254.923 |
| Woonruimten | 3.493.406 | 3.490.666 | 3.488.905 | 3.484.403 |
| Woonruimten * bf woonkern | 548.950 | 548.950 | 548.950 | 548.950 |
| Vast bedrag | 270.483 | 255.797 | 255.797 | 255.797 |
| **Subtotaal** | **30.686.732** | **29.700.017** | **29.938.409** | **29.907.038** |
| **Onderdeel C - Uitkeringsfactor (uf)** | | | | |
| Uitkeringsfactor | 1,5160 | 1,4630 | 1,4500 | 1,4360 |
| **Subtotaal (B x C (=uf))** | **46.521.086** | **43.451.125** | **43.410.693** | **42.946.506** |
| **Onderdeel D - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is** | | | | |
| Suppletieregeling OZB | 35.294 | 35.294 | 35.294 | 35.294 |
| **Subtotaal** | **35.294** | **35.294** | **35.294** | **35.294** |

| Onderdeel E - Integratie- en decentralisatieuitkeringen waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is | | | | |
|---|---|---|---|---|
| Wet maatschappelijke ondersteuning (IU) | 3.741.340 | 3.741.340 | 3.741.340 | 3.741.340 |
| Impuls Brede scholen combinatiefuncties (DU) | 157.600 | 157.600 | 157.600 | 157.600 |
| Peuterspeelzaalwerk (DU) | 155.268 | 155.268 | 155.268 | 155.268 |
| Centra voor jeugd en gezin (DU) | 1.094.992 | 1.094.992 | 1.094.992 | 1.094.992 |
| Invoeringskosten dec. jeugdzorg (DU) | 23.138 | n.v.t. | n.v.t. | n.v.t. |
| **Subtotaal** | **5.172.338** | **5.149.200** | **5.149.200** | **5.149.200** |
| **Totaal** | **46.208.562** | **43.115.463** | **43.075.031** | **42.610.844** |

## 5.4 VERVANGINGSINVESTERINGEN

De vervangingsinvesteringen 2014-2017 zijn de verwachte vervangingen van de "bedrijfsmiddelen" van de gemeente voor de komende vier jaar. Deze zijn gebaseerd op de lopende vervangingsinvesteringen 2013 – 2016.
Deze vervangingsinvesteringen zijn voor de jaren 2014 – 2017 bijgesteld. Hierbij zijn de volgende uitgangspunten in acht genomen:

- rekening houden met actualisering door college;
- investeringen lager dan € 10.000 worden ineens ten laste van de exploitatie gebracht;
- investeringen van € 10.000 of meer worden over een reeks van jaren afgeschreven (conform de daarvoor geldende afschrijvingstermijn). Afschrijving vindt plaats vanaf het jaar volgende op het jaar van in gebruik name.

In onderstaand overzicht is aangegeven welke investeringen het betreft. Voorgesteld wordt de investeringen vast te stellen en daarmee tegelijkertijd deze kredieten voor 2014 te voteren.

(x € 1.000)

| Omschrijving | Investering |
|---|---|
| Klein materieel groenvoorzieningen | 10,0 |
| Rioolgemalen/berg bezink bassin | 67,7 |
| Klepel knipschaar | 12,0 |
| Smartrover GPS geo-informatie | 20,0 |
| Vervanging hardware automatisering | 266,3 |
| Gladheidmeldpunten | 90,0 |
| Gladheidsbestrijding | 50,0 |
| Vervanging software automatisering | 375,5 |
| **Totaal** | **891,5** |

| Vervangingsinvesteringen doorgeschoven vanuit voorgaande jaren | Investering |
|---|---|
| Regenhaspel en pompen | 27,6 |
| Vervanging veegbestelauto | 72,0 |
| Vervanging Trekker | 51,6 |
| Vorkheftruck | 18,6 |
| Versnipperaar | 92,5 |
| Kolkenzuiger | 185,2 |
| Ondergrondse glascontainers | 20,0 |
| **Totaal** | **467,5** |

## 5.5 NIEUW BELEID

Met betrekking tot het nieuw beleid is aangegeven welke beleidsvoornemens het gemeentebestuur voor de komende periode (in geval tot en met 2017) ter uitvoering van het lopende collegeprogramma heeft en wat daarvan de financiële gevolgen zijn.
Het in de primitieve programmabegroting 2014 opgenomen nieuw beleid is ontleend aan de beleidsplanning 2014 – 2017. Ook is het nieuw beleid voor de jaren 2014 tot en met 201 meegenomen in de meerjarenraming 2015-2017.

Ondanks dat de financiële gevolgen reeds meegenomen zijn in de programmabegroting, zal op de hieronder genoemde prioriteiten, opgenomen in de beleidsplanning 2014 - 2017 bij afzonderlijke raadsvoorstellen worden teruggekomen.

Het gaat om de volgende prioriteiten:

- Vervangen aanplant zieke bomen (BP 2014-2017, nr. 1401)
- Afvalbeleid: nieuwe overeenkomsten inzake inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstromen (BP 2014-2017, nr. 1402)
- Bestemmingsplannen: actualisatie van het bestemmingsplanbestand (BP 2014-2017, nr. 1403)
- Bestemmingsplannen en bouw: adequaat bestemmingsplan en opheffen niet meer functionele gebouwen (BP 2014-2017, nr. 1404)
- Communicatie: onderzoek regionale samenwerking Communicatie in Flevoland (BP 2014-2017, nr. 1413)
- Internationalisering: beleid internationalisering (BP 2014-2017, nr 1415)
- Vervangen beweegbare brug Marknesserweg/Lemstervaart (BP 2012-2015, nr. 1209)
- Verzelfstandiging van CUZA/samengaan met theater (BP 2013-2016, nr. 1333)

## 5.6 MEERJARENRAMINGEN 2015 - 2017

De meerjarenramingen zijn samengesteld op basis van uitgangspunten en gegevens die op het moment van samenstelling bekend waren. Op deze basis wordt het verloop van gemeentelijke middelenstroom voorspeld. Dit betekent dat aan deze informatie geen absolute waarde mag worden toegedacht, hoogstens kan een beeld gevormd worden van trends die voortvloeien uit prognoses. Hierbij komt nog dat door voortgaande ontwikkelingen veelal uitgangspunten aan verandering onderhevig zullen zijn, zodat een detailvergelijking weinig zinvol is.

Onderstaande algemene uitgangspunten zijn voor de meerjarenramingen 2015-2017 gehanteerd:

- prijs- en loonpeil in overeenstemming met begroting 2014;

- voorzieningenniveau in overeenstemming met begroting 2014, alsmede areaal-uitbreidingen voor zover die de begrotingsuitkomst beïnvloeden;

- (vrijvallende) kapitaallasten in overeenstemming met begroting 2014, met inachtneming van investeringen op basis van de vervangingsinvesteringen 2015-2017, voor zover deze niet moeten worden toegevoegd aan het budget onderwijshuisvesting of wegvallen tegen corresponderende (en dus dalende) inkomsten;

- bespaarde rente en rente wegens kort geld in overeenstemming met begroting 2014;

- subsidies en dergelijke en bijdragen gemeenschappelijke regelingen op het niveau van de begroting 2014;

- belastingen en dergelijke op niveau begroting 2014, rekening houdende met meeropbrengst als gevolg van areaaluitbreidingen, voor zover die de begrotingsuitkomst beïnvloeden en de beleidsplanning 2014-2017;

- onderwijslasten binnen de ter zake te ontvangen rijksvergoedingen dan wel het vastgestelde budget onderwijshuisvesting;

- toerekening lasten aan grondexploitatie, investeringen en derden op het niveau van de begroting 2014.

Er wordt bij de programma's van de programmabegroting geen nadere toelichting gegeven bij de meerjarenramingen.

Als meer specifieke punten, welke in deze meerjarenramingen zijn verwerkt, kunnen worden genoemd:

- met betrekking tot de leerlingenprognoses in het financieel kader onderwijshuisvesting in relatie met de groei van de algemene uitkering een jaarlijks toenemende last van € 30.700;

- afbouw “voordeel” kapitaallasten onderwijshuisvesting in 25 jaar vanaf 1998, met een toeneming van de jaarlijkse last met € 17.698.

## 5.7 VERMOGENSPOSITIE

In de loop der jaren is met betrekking tot de gemeentelijke reserves en de daarmee gepaard gaande rentebewegingen een zodanig beleid ontwikkeld dat de gemeentelijke begrotingspositie niet bij de minste of geringste ontwikkeling binnen die reserves of rente in gevaar komt. De omvang, samenstelling en bestemming van de reserves zijn het laatst aan de orde geweest bij het opstellen bij de nota reserves en voorzieningen in 2013.

**Totale reservepositie**
In het kader van deze begroting wordt in de eerste plaats een overzicht van de **verwachte** (uitgaande van realisering van beleid conform de planningen) gemeentelijke reservepositie gegeven:

*(bedragen x € 1mln)*

| | **2014** |
|---|---|
| Algemene reserve | 16,0 |
| Specifieke bestemmingsreserves | 30,0 |
| Reserve beleidsplan | 14,9 |
| Reserves bouwgrondexploitatie | 3,7 |
| **Totaal reserves** | **64,6** |
| | |
| Voorzieningen | 10,8 |
| **Totaal voorzieningen** | **10,8** |

**Begrotingsresultaat na bestemming**
Onder 7.1 wordt een overzicht gegeven van het begrotingsresultaat voor en na bestemming. De mutaties in de reserves zijn daar opgenomen.

**Verloop reserve beleidsplan**
Een belangrijke rol binnen het gemeentelijk financieel beleid wordt gespeeld door de reserve beleidsplan. Deze reserve wordt ingezet voor realisering van nieuw beleid en is tevens een buffer voor het opvangen van "rampen" en "incidenten". Ieder jaar wordt bij de vaststelling van de Voorjaarsrapportage op uitvoerige wijze aangegeven hoe het verloop van deze reserve gedurende de planningsperiode eruit ziet.

**Meerjarig verloop reserves en voorzieningen**
In onderstaand overzicht is geen rekening gehouden met rentetoevoeging aan de reserves.

*(bedragen x € 1 mln)*

| **Omschrijving** | **2015** | **2016** | **2017** |
|---|---|---|---|
| | | | |
| Algemene reserve | 16,0 | 16,0 | 16,0 |
| Specifieke bestemmingsreserves | 27,6 | 27,7 | 28,7 |
| Reserve beleidsplan | 13,8 | 8,0 | 7,8 |
| Reserves bouwgrondexploitatie | 3,7 | 3,7 | 3,7 |
| **Totaal reserves** | **61,1** | **55,4** | **56,2** |
| | | | |
| Voorzieningen | 8,9 | 8,9 | 8,9 |
| **Totaal voorzieningen** | **8,9** | **8,9** | **8,9** |
| **Totaal** | **70,0** | **64,3** | **65,1** |

# 6.

# Toelichting vermogenspositie

## 6.1 INVESTERINGS- EN FINANCIERINGSSTAAT

(in €)

| | Ultimo vorig begrotingsjaar | Vermeer-deringen | Vermin-deringen | Ultimo begrotingsjaar |
|---|---|---|---|---|
| **Immateriële vaste activa** | - | - | - | - |
| **Materiële vaste activa** | | | | |
| - met economisch nut | 62.774.714 | 2.905.300 | 3.753.783 | 61.926.231 |
| - met maatschappelijk nut | - | - | - | - |
| **Financiële vaste activa** | 6.229.614 | - | 201.663 | 6.027.951 |
| **Vlottende activa** | 57.213.000 | - | - | 57.213.000 |
| **Vaste financieringsmiddelen** | | | | |
| - eigen vermogen | 64.587.528 | 2.702.475 | 6.227.448 | 61.062.555 |
| - voorzieningen | 10.751.481 | 4.704.000 | 6.474.953 | 8.980.528 |
| - vaste schulden looptijd > 1 jr | 2.259.932 | - | - | 2.259.932 |

# 7.

# Overzicht van baten en lasten

## 7.1 OVERZICHT BATEN EN LASTEN

De onderstaande tabellen geven een totaaloverzicht van de ramingen van het begrotingsjaar en het meerjarenperspectief.

De verdere onderverdeling per productgroep staat op de volgende bladzijden.

**Ramingen begrotingsjaar**

*(alle bedragen x 1.000, - is nadelig saldo)*

| | BEGROTING 2014 | | |
|---|---|---|---|
| **PROGRAMMA** | **Lasten** | **Baten** | **Saldo** |
| 1 Fysieke leefomgeving | 40.046 | 19.635 | -20.411 |
| 2 Sociale leefomgeving | 51.698 | 20.907 | -30.791 |
| 3 Economische ontwikkeling | 4.253 | 147 | -4.106 |
| 4 Dienstverlening van de gemeente | 5.840 | 719 | -5.122 |
| 5 Financiën | 1.474 | 58.814 | 57.340 |
| **Geraamd resultaat vóór bestemmen** | **103.311** | **100.221** | **-3.090** |
| Toevoegingen (last) en onttrekkingen (bate) aan reserves | 2.702 | 6.227 | -3.525 |
| **Geraamd resultaat ná bestemmen** | **106.013** | **106.448** | **435** |

**Ramingen in het meerjarenperspectief**

*(alle bedragen x 1.000, - is nadelig saldo)*

| | MEERJARENRAMINGEN | | |
|---|---|---|---|
| **PROGRAMMA** | **Saldo 2015** | **Saldo 2016** | **Saldo 2017** |
| 1 Fysieke leefomgeving | -23.383 | -17.977 | -17.815 |
| 2 Sociale leefomgeving | -29.993 | -29.618 | -29.319 |
| 3 Economische ontwikkeling | -2.025 | -1.521 | -1.520 |
| 4 Dienstverlening van de gemeente | -4.848 | -4.787 | -4.756 |
| 5 Financiën | 54.547 | 54.821 | 55.120 |
| **Geraamd resultaat vóór bestemmen** | **-5.702** | **918** | **1.711** |
| Toevoegingen (last) en onttrekkingen (bate) aan reserves | 5.666 | -1.044 | -1.375 |
| **Geraamd resultaat ná bestemmen** | **-37** | **-126** | **336** |

**LASTEN**

| Programma, (sub)pijler of productgroep | | Rekening | Begroting | Begroting | Meerjarenraming | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Omschrijving | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
| **PROGRAMMA 1: FYSIEKE LEEFOMGEVING** | | | | | | | |
| | | | | | | | |
| **PIJLER 1: EEN GROENE LEEFOMGEVING** | | | | | | | |
| B5501 | Natuurbescherming | 43.509 | 71.274 | 63.015 | 63.015 | 63.015 | 63.015 |
| B5602 | Groenvoorzieningen | 3.369.952 | 3.587.575 | 3.392.200 | 3.227.200 | 3.127.200 | 2.977.200 |
| B5603 | Grachten en waterpartijen | 102.287 | 239.566 | 210.860 | 135.231 | 134.601 | 133.972 |
| B7211 | Reiniging en afval | 4.670.312 | 4.974.932 | 4.677.195 | 4.362.509 | 4.346.609 | 4.344.847 |
| B7221 | Riolering | 2.619.411 | 2.621.844 | 2.497.647 | 2.311.760 | 2.418.442 | 2.574.868 |
| B7231 | Milieu | 1.664.311 | 1.652.159 | 1.199.721 | 1.244.306 | 1.234.991 | 1.220.668 |
| B7241 | Begraven | 578.162 | 619.831 | 740.152 | 736.276 | 739.940 | 737.958 |
| B7232 | Windenergiepark | 18.749 | 14.251 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | **13.066.693** | **13.781.432** | **12.780.790** | **12.080.297** | **12.064.798** | **12.052.528** |
| | | | | | | | |
| **PIJLER 2: EEN VEILIGE EN BEREIKBARE LEEFOMGEVING** | | | | | | | |
| **SUBPIJLER 2A: INFRASTRUCTUUR** | | | | | | | |
| B2101 | Wegen, straten en pleinen | 10.119.437 | 10.130.085 | 7.883.516 | 11.741.681 | 7.151.843 | 7.041.948 |
| B2111 | Verkeer en vervoer | 282.641 | 1.820.025 | 507.276 | 612.276 | 737.276 | 737.276 |
| B2211 | Binnenhavens en waterwegen | 647 | 1.154 | 1.177 | 1.177 | 1.177 | 1.177 |
| B2401 | Waterkeringen | 288.524 | 388.854 | 509.424 | 309.424 | 309.424 | 309.424 |
| | | **10.691.249** | **12.340.118** | **8.901.393** | **12.664.558** | **8.199.720** | **8.089.825** |
| | | | | | | | |
| **SUBPIJLER 2B: OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID** | | | | | | | |
| B1201 | Brandweer | 362.905 | 336.088 | 382.476 | 382.157 | 381.839 | 381.520 |
| B1202 | Rampenbestrijding | 1.839.921 | 1.899.762 | 1.897.557 | 1.897.557 | 1.897.557 | 1.897.557 |
| B1401 | Openbare orde en veiligheid | 707.454 | 939.653 | 784.059 | 768.059 | 788.059 | 768.059 |
| | | **2.910.280** | **3.175.503** | **3.064.092** | **3.047.773** | **3.067.455** | **3.047.136** |
| | | | | | | | |
| **PIJLER 3: ONTWIKKELEN IN DE LEEFOMGEVING** | | | | | | | |
| **SUBPIJLER 3A: BOUWEN** | | | | | | | |
| B8101 | Ruimtelijke ordening | 5.321.063 | 3.587.952 | 2.083.485 | 2.012.869 | 1.945.834 | 1.946.308 |
| B8223 | Bouw- en woningtoezicht | 2.245.878 | 2.287.996 | 2.132.590 | 2.132.590 | 2.132.590 | 2.132.590 |
| B8301 | Bouwgrondexploitatie | 13.619.349 | 3.850.743 | 8.678.851 | 8.801.351 | 8.803.851 | 8.996.351 |
| B8302 | Projecten stadshart Emmeloord | 2.266.246 | 4.707.637 | 464.286 | 464.286 | 464.286 | 464.286 |
| | | **23.452.536** | **14.434.328** | **13.359.212** | **13.411.096** | **13.346.561** | **13.539.535** |
| | | | | | | | |
| **SUBPIJLER 3B: WONEN** | | | | | | | |
| B5802 | Overige leefbaarheid | 323.378 | 700.019 | 511.925 | 454.425 | 454.425 | 454.425 |
| B8201 | Volkshuisvestingszaken | 149.695 | 445.103 | 225.927 | 225.927 | 225.927 | 225.927 |
| B8211 | Stads- en dorpsvernieuwing | 50.652 | 608.413 | 256.262 | 256.262 | 256.262 | 256.262 |
| B8221 | Overige volkshuisvestingszaken | 487.518 | 50.026 | 946.587 | 896.587 | 96.587 | 96.587 |
| | | **1.011.243** | **1.803.561** | **1.940.701** | **1.833.201** | **1.033.201** | **1.033.201** |
| | | | | | | | |
| **TOTAAL PROGRAMMA 1** | | **51.132.001** | **45.534.942** | **40.046.188** | **43.036.925** | **37.711.735** | **37.762.225** |
| | | | | | | | |
| | | | | | | | |
| **PROGRAMMA 2: SOCIALE LEEFOMGEVING** | | | | | | | |
| | | | | | | | |
| **PIJLER 4: LEREN IN NOORDOOSTPOLDER** | | | | | | | |
| B4001 | Onderwijshuisvesting | 4.532.862 | 4.775.579 | 3.165.120 | 3.094.446 | 3.043.431 | 2.983.759 |
| B4801 | Onderwijstaken lokale overheid | 2.756.714 | 2.575.252 | 2.616.164 | 2.439.164 | 2.196.164 | 2.196.164 |
| B6501 | Kinderopvang | 234.777 | 313.167 | 286.548 | 286.548 | 286.548 | 286.548 |
| B6502 | Peuterspeelzaalwerk | 235.274 | 337.253 | 572.455 | 279.919 | 279.919 | 279.919 |
| | | **7.759.627** | **8.001.251** | **6.640.287** | **6.100.077** | **5.806.062** | **5.746.390** |
| | | | | | | | |
| **PIJLER 5: ONTSPANNEN IN NOORDOOSTPOLDER** | | | | | | | |
| **SUBPIJLER 5A: SPORT** | | | | | | | |
| B5301 | Zwembaden | 775.639 | 736.347 | 795.945 | 795.533 | 755.122 | 754.710 |
| B5302 | Sportaccommodaties | 5.918.937 | 5.144.485 | 3.855.047 | 3.829.937 | 3.744.832 | 3.642.726 |
| B5303 | Bevordering sportbeoefening | 399.070 | 283.959 | 222.038 | 215.626 | 215.626 | 215.626 |
| | | **7.093.646** | **6.164.791** | **4.873.030** | **4.841.096** | **4.715.580** | **4.613.062** |
| | | | | | | | |
| **SUBPIJLER 5B: KUNST, CULTUUR EN BIBLIOTHEEK** | | | | | | | |
| B5101 | Openbare Bibliotheek | 1.141.056 | 1.116.943 | 1.056.693 | 1.056.693 | 1.056.693 | 1.056.693 |
| B5113 | Centrum kunstzinnige vorming | 2.746.814 | 2.755.268 | 2.718.856 | 2.666.407 | 2.724.038 | 2.721.669 |
| B5401 | Kunst en cultuur | 894.043 | 863.709 | 767.536 | 796.475 | 795.752 | 795.028 |
| B5801 | Media | 20.927 | 22.919 | 28.328 | 28.328 | 28.328 | 28.328 |
| | | **4.802.840** | **4.758.839** | **4.571.413** | **4.547.903** | **4.604.811** | **4.601.718** |
| | | | | | | | |
| **SUBPIJLER 5C: CULTUREEL ERFGOED** | | | | | | | |
| B5411 | Cultureel erfgoed | 842.098 | 1.083.701 | 905.757 | 898.553 | 799.654 | 776.054 |
| | | **842.098** | **1.083.701** | **905.757** | **898.553** | **799.654** | **776.054** |

**BATEN**

| Programma, (sub)pijler of productgroep | Rekening | Begroting | Begroting | Meerjarenraming | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Omschrijving | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
| **PROGRAMMA 1: FYSIEKE LEEFOMGEVING** | | | | | | |
| | | | | | | |
| **PIJLER 1: EEN GROENE LEEFOMGEVING** | | | | | | |
| Natuurbescherming | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Groenvoorzieningen | 21.521 | 9.149 | 9.171 | 9.171 | 9.171 | 9.171 |
| Grachten en waterpartijen | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Reiniging en afval | 5.076.954 | 5.190.955 | 5.123.202 | 5.133.522 | 5.392.614 | 5.391.543 |
| Riolering | 3.332.236 | 3.350.002 | 3.378.000 | 3.385.738 | 3.523.117 | 3.711.569 |
| Milieu | 22.454 | 2.640 | 2.661 | 2.661 | 62.661 | 62.661 |
| Begraven | 638.480 | 650.685 | 652.994 | 652.994 | 652.994 | 652.994 |
| Windenergiepark | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | **9.091.645** | **9.203.431** | **9.166.028** | **9.184.086** | **9.640.557** | **9.827.938** |
| | | | | | | |
| **PIJLER 2: EEN VEILIGE EN BEREIKBARE LEEFOMGEVING** | | | | | | |
| **SUBPIJLER 2A: INFRASTRUCTUUR** | | | | | | |
| Wegen, straten en pleinen | 565.017 | 812.656 | 114.929 | 114.929 | 114.929 | 114.929 |
| Verkeer en vervoer | 18.524 | 35.537 | 65.687 | 65.687 | 65.687 | 65.687 |
| Binnenhavens en waterwegen | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Waterkeringen | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | **583.541** | **848.193** | **180.616** | **180.616** | **180.616** | **180.616** |
| | | | | | | |
| **SUBPIJLER 2B: OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID** | | | | | | |
| Brandweer | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Rampenbestrijding | 731 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Openbare orde en veiligheid | 28.445 | 25.000 | 25.000 | 25.000 | 25.000 | 25.000 |
| | **29.176** | **25.000** | **25.000** | **25.000** | **25.000** | **25.000** |
| | | | | | | |
| **PIJLER 3: ONTWIKKELEN IN DE LEEFOMGEVING** | | | | | | |
| **SUBPIJLER 3A: BOUWEN** | | | | | | |
| Ruimtelijke ordening | 262.094 | 714.864 | 165.020 | 165.020 | 165.020 | 165.020 |
| Bouw- en woningtoezicht | 1.528.488 | 1.143.841 | 643.947 | 668.947 | 693.947 | 718.947 |
| Bouwgrondexploitatie | 7.169.482 | 3.850.743 | 8.678.851 | 8.678.851 | 8.678.851 | 8.678.851 |
| Projecten stadshart Emmeloord | 2.165.156 | 4.500.494 | 283.265 | 283.265 | 283.265 | 283.265 |
| | **11.125.220** | **10.209.942** | **9.771.083** | **9.796.083** | **9.821.083** | **9.846.083** |
| | | | | | | |
| **SUBPIJLER 3B: WONEN** | | | | | | |
| Overige leefbaarheid | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Volkshuisvestingszaken | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Stads- en dorpsvernieuwing | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Overige volkshuisvestingszaken | 32.152 | 49.224 | 492.817 | 467.817 | 67.817 | 67.817 |
| | **32.152** | **49.224** | **492.817** | **467.817** | **67.817** | **67.817** |
| | | | | | | |
| **TOTAAL PROGRAMMA 1** | **20.861.734** | **20.335.790** | **19.635.544** | **19.653.602** | **19.735.073** | **19.947.454** |
| | | | | | | |
| | | | | | | |
| **PROGRAMMA 2: SOCIALE LEEFOMGEVING** | | | | | | |
| | | | | | | |
| **PIJLER 4: LEREN IN NOORDOOSTPOLDER** | | | | | | |
| Onderwijshuisvesting | 31.585 | 32.000 | 32.000 | 32.000 | 32.000 | 32.000 |
| Onderwijstaken lokale overheid | 1.044.054 | 982.519 | 952.257 | 952.257 | 952.257 | 952.257 |
| Kinderopvang | 18.024 | 17.341 | 17.341 | 17.341 | 17.341 | 17.341 |
| Peuterspeelzaalwerk | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | **1.093.663** | **1.031.860** | **1.001.598** | **1.001.598** | **1.001.598** | **1.001.598** |
| | | | | | | |
| **PIJLER 5: ONTSPANNEN IN NOORDOOSTPOLDER** | | | | | | |
| **SUBPIJLER 5A: SPORT** | | | | | | |
| Zwembaden | 11.552 | 12.799 | 13.932 | 13.932 | 13.932 | 13.932 |
| Sportaccommodaties | 585.840 | 437.084 | 509.841 | 545.862 | 545.862 | 545.862 |
| Bevordering sportbeoefening | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | **597.392** | **449.883** | **523.773** | **559.794** | **559.794** | **559.794** |
| | | | | | | |
| **SUBPIJLER 5B: KUNST, CULTUUR EN BIBLIOTHEEK** | | | | | | |
| Openbare Bibliotheek | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Centrum kunstzinnige vorming | 566.314 | 481.173 | 332.198 | 332.198 | 332.198 | 332.198 |
| Kunst en cultuur | 214.162 | 84.744 | 67.418 | 67.418 | 67.418 | 67.418 |
| Media | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | **780.476** | **565.917** | **399.616** | **399.616** | **399.616** | **399.616** |
| | | | | | | |
| **SUBPIJLER 5C: CULTUREEL ERFGOED** | | | | | | |
| Cultureel erfgoed | 198.809 | 399.804 | 301.923 | 311.923 | 225.673 | 225.673 |
| | **198.809** | **399.804** | **301.923** | **311.923** | **225.673** | **225.673** |

**LASTEN**

| Programma, (sub)pijler of productgroep | | Rekening | Begroting | Begroting | Meerjarenraming | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Omschrijving | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
| **PIJLER 6: MAATSCHAPPELIJK PARTICIPEREN IN NOORD** | | | | | | | |
| **SUBPIJLER 6A: MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE** | | | | | | | |
| B4821 | Reintegratiebeleid: Volwasseneneducatie | 255.282 | 143.985 | 137.540 | 137.540 | 137.540 | 137.540 |
| B6101 | Bijstandsverlening | 11.998.546 | 12.558.145 | 13.091.985 | 13.091.985 | 13.091.985 | 13.091.985 |
| B6112 | Uitstroombevordering | 1.699.908 | 2.139.007 | 2.163.580 | 2.163.580 | 2.163.580 | 2.163.580 |
| B6121 | Inkomensvoorziening | 390.311 | 413.963 | 486.506 | 486.506 | 486.506 | 486.506 |
| B6131 | Armoedebeleid en overige sociale zekerheid | 1.434.862 | 1.340.698 | 1.399.352 | 1.399.352 | 1.399.352 | 1.399.352 |
| B6201 | Vervoers- en woonvoorzieningen | 2.239.994 | 2.403.425 | 2.338.174 | 2.338.174 | 2.338.174 | 2.338.174 |
| B6202 | Maatschappelijke zorg | 1.553.502 | 2.321.716 | 1.167.852 | 1.019.487 | 1.019.487 | 1.019.487 |
| B6203 | Ouderenbeleid | 473.041 | 478.966 | 467.574 | 467.574 | 467.574 | 467.574 |
| B6204 | Minderhedenbeleid | 318.906 | 264.483 | 85.323 | 71.523 | 71.523 | 46.523 |
| B6221 | Huishoudelijke ondersteuning | 4.086.516 | 4.392.042 | 4.407.705 | 4.407.705 | 4.407.705 | 4.407.705 |
| B6301 | Sociaal cultureel werk | 962.909 | 1.556.722 | 960.351 | 1.071.329 | 1.071.307 | 1.021.284 |
| B6600 | Subsidie vrijwilligers | 227.648 | 233.332 | 239.702 | 164.902 | 164.902 | 164.902 |
| B7101 | Volksgezondheid | 1.888.011 | 2.329.477 | 2.169.795 | 2.146.657 | 2.146.657 | 2.111.657 |
| | | **27.529.436** | **30.575.961** | **29.115.439** | **28.966.314** | **28.966.292** | **28.856.269** |
| **SUBPIJLER 6B: SOCIALE WERKVOORZIENING** | | | | | | | |
| B6111 | Sociale werkvoorziening | 6.061.099 | 5.592.052 | 5.591.884 | 5.591.884 | 5.591.884 | 5.591.884 |
| | | **6.061.099** | **5.592.052** | **5.591.884** | **5.591.884** | **5.591.884** | **5.591.884** |
| **TOTAAL PROGRAMMA 2** | | **54.088.746** | **56.176.595** | **51.697.810** | **50.945.827** | **50.484.283** | **50.185.377** |
| **PROGRAMMA 3: ECONOMISCHE ONTWIKKELING** | | | | | | | |
| **PIJLER 7: ECONOMISCHE ONTWIKKELING EN WERKGELEGENHEID** | | | | | | | |
| **SUBPIJLER 7A: WERK EN ECONOMIE IN DE GEMEENTE** | | | | | | | |
| B3102 | Bevorderen werkgelegenheid | 1.384.123 | 1.553.856 | 3.704.115 | 1.647.862 | 1.169.575 | 1.158.788 |
| | | **1.384.123** | **1.553.856** | **3.704.115** | **1.647.862** | **1.169.575** | **1.158.788** |
| **SUBPIJLER 7B: NUTSBEDRIJVEN** | | | | | | | |
| B3301 | Nutsbedrijven | 20.830 | 21.134 | 19.435 | 19.435 | 19.435 | 15.115 |
| | | **20.830** | **21.134** | **19.435** | **19.435** | **19.435** | **15.115** |
| **SUBPIJLER 7C: MARKTEN** | | | | | | | |
| B3101 | Markten | 91.015 | 60.811 | 67.879 | 67.879 | 67.879 | 67.879 |
| | | **91.015** | **60.811** | **67.879** | **67.879** | **67.879** | **67.879** |
| **SUBPIJLER 7D: RECREATIE** | | | | | | | |
| B5604 | Recreatie/toerisme/plattelandsvernieuwing | 902.646 | 1.139.111 | 461.225 | 461.155 | 461.085 | 475.052 |
| B5605 | Project Zuyderzeerand | 19.312 | 1.859 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | **921.958** | **1.140.970** | **461.225** | **461.155** | **461.085** | **475.052** |
| **TOTAAL PROGRAMMA 3** | | **2.417.926** | **2.776.771** | **4.252.654** | **2.196.331** | **1.717.974** | **1.716.834** |
| **PROGRAMMA 4: DIENSTVERLENING VAN DE GEMEENTE** | | | | | | | |
| **PIJLER 8: DIENSTVERLENING** | | | | | | | |
| B0031 | Burgerdiensten | 2.126.009 | 2.088.657 | 2.200.176 | 2.150.178 | 2.100.176 | 2.150.178 |
| | | **2.126.009** | **2.088.657** | **2.200.176** | **2.150.178** | **2.100.176** | **2.150.178** |
| **PIJLER 9: BESTUUR EN ORGANISATIE** | | | | | | | |
| B0011 | Bestuursorganen | 3.270.205 | 1.933.771 | 1.940.757 | 1.860.757 | 1.860.757 | 1.860.757 |
| B0021 | Bestuursondersteuning | 1.129.894 | 1.254.095 | 1.054.705 | 964.466 | 964.228 | 963.990 |
| B0022 | Internationale contacten | 82.440 | 159.880 | 145.959 | 145.959 | 145.959 | 105.959 |
| B0023 | Rechtsbescherming | 231.490 | 245.945 | 253.429 | 253.429 | 253.429 | 253.429 |
| B0025 | Voorlichting | 22.534 | 52.243 | 52.797 | 52.797 | 52.797 | 52.797 |
| B0027 | Public relations | 418.915 | 137.397 | 192.524 | 139.211 | 128.397 | 87.251 |
| | | **5.155.478** | **3.783.331** | **3.640.171** | **3.416.619** | **3.405.567** | **3.324.183** |
| **TOTAAL PROGRAMMA 4** | | **7.281.487** | **5.871.988** | **5.840.347** | **5.566.797** | **5.505.743** | **5.474.361** |
| **PROGRAMMA 5: FINANCIEN** | | | | | | | |
| **PIJLER 10: FINANCIEN** | | | | | | | |
| B9131 | Beleggingen | 572.884 | 788.319 | 203.053 | 195.786 | 188.520 | 181.253 |
| B9201 | Belastingen | 528.520 | 596.628 | 635.098 | 635.098 | 635.098 | 635.098 |
| B9211 | Algemene uitkering | 4.374 | 5.347 | 5.529 | 5.529 | 5.529 | 5.529 |
| B9221 | Algemene uitgaven/inkomsten | 692.694 | 284.698 | 925.365 | 925.365 | 925.365 | 925.365 |
| B9341 | Baatbelasting | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| B9901 | Saldi kostenplaatsen | 649.998 | 2.982.874 | -295.525 | -458.827 | -500.428 | -776.131 |
| B9921 | Saldo baten en lasten | 18.755 | -150.279 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | | **2.467.225** | **4.507.587** | **1.473.520** | **1.302.951** | **1.254.084** | **971.114** |
| **TOTAAL PROGRAMMA 5** | | **2.467.225** | **4.507.587** | **1.473.520** | **1.302.951** | **1.254.084** | **971.114** |
| **TOTAAL ALLE PROGRAMMA'S** | | **117.387.385** | **114.867.883** | **103.310.519** | **103.048.831** | **96.673.819** | **96.109.911** |

**BATEN**

| Programma, (sub)pijler of productgroep | Rekening | Begroting | Begroting | Meerjarenraming | | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Omschrijving | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
| **PIJLER 6: MAATSCHAPPELIJK PARTICIPEREN IN NOORDOOS** | | | | | | |
| **SUBPIJLER 6A: MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE** | | | | | | |
| Reintegratiebeleid: Volwasseneneducatie | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Bijstandsverlening | 10.004.378 | 10.222.474 | 11.129.910 | 11.129.910 | 11.129.910 | 11.129.910 |
| Uitstroombevordering | 1.856.794 | 1.628.691 | 1.502.295 | 1.502.295 | 1.502.295 | 1.502.295 |
| Inkomensvoorziening | 3.751 | 1.000 | 1.000 | 1.000 | 1.000 | 1.000 |
| Armoedebeleid en overige sociale zekerheid | 3.181 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Vervoers- en woonvoorzieningen | 25.907 | 1.555 | 3.500 | 3.500 | 3.500 | 3.500 |
| Maatschappelijke zorg | 21.517 | 17.600 | 44.365 | 44.365 | 44.365 | 44.365 |
| Ouderenbeleid | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Minderhedenbeleid | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Huishoudelijke ondersteuning | 759.864 | 650.000 | 740.590 | 740.590 | 740.590 | 740.590 |
| Sociaal cultureel werk | 76.294 | 29.517 | 5.179 | 5.179 | 5.179 | 5.179 |
| Subsidie vrijwilligers | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Volksgezondheid | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | **12.751.686** | **12.550.837** | **13.426.839** | **13.426.839** | **13.426.839** | **13.426.839** |
| **SUBPIJLER 6B: SOCIALE WERKVOORZIENING** | | | | | | |
| Sociale werkvoorziening | 5.746.592 | 5.252.756 | 5.252.756 | 5.252.756 | 5.252.756 | 5.252.756 |
| | **5.746.592** | **5.252.756** | **5.252.756** | **5.252.756** | **5.252.756** | **5.252.756** |
| **TOTAAL PROGRAMMA 2** | **21.168.618** | **20.251.057** | **20.906.505** | **20.952.526** | **20.866.276** | **20.866.276** |
| **PROGRAMMA 3: ECONOMISCHE ONTWIKKELING** | | | | | | |
| **PIJLER 7: ECONOMISCHE ONTWIKKELING EN WERKGELEGEN** | | | | | | |
| **SUBPIJLER 7A: WERK EN ECONOMIE IN DE GEMEENTE** | | | | | | |
| Bevorderen werkgelegenheid | 197.400 | 276.588 | 116.958 | 141.958 | 166.958 | 166.958 |
| | **197.400** | **276.588** | **116.958** | **141.958** | **166.958** | **166.958** |
| **SUBPIJLER 7B: NUTSBEDRIJVEN** | | | | | | |
| Nutsbedrijven | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | **0** | **0** | **0** | **0** | **0** | **0** |
| **SUBPIJLER 7C: MARKTEN** | | | | | | |
| Markten | 32.717 | 26.848 | 27.385 | 27.385 | 27.385 | 27.385 |
| | **32.717** | **26.848** | **27.385** | **27.385** | **27.385** | **27.385** |
| **SUBPIJLER 7D: RECREATIE** | | | | | | |
| Recreatie/toerisme/plattelandsvernieuwing | 144.868 | 2.334 | 2.381 | 2.381 | 2.381 | 2.381 |
| Project Zuyderzeerand | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | **144.868** | **2.334** | **2.381** | **2.381** | **2.381** | **2.381** |
| **TOTAAL PROGRAMMA 3** | **374.985** | **305.770** | **146.724** | **171.724** | **196.724** | **196.724** |
| **PROGRAMMA 4: DIENSTVERLENING VAN DE GEMEENTE** | | | | | | |
| **PIJLER 8: DIENSTVERLENING** | | | | | | |
| Burgerdiensten | 725.701 | 838.625 | 706.279 | 706.279 | 706.279 | 706.279 |
| | **725.701** | **838.625** | **706.279** | **706.279** | **706.279** | **706.279** |
| **PIJLER 9: BESTUUR EN ORGANISATIE** | | | | | | |
| Bestuursorganen | 15.471 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Bestuursondersteuning | 800 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Internationale contacten | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Rechtsbescherming | 25.638 | 12.363 | 12.363 | 12.363 | 12.363 | 12.363 |
| Voorlichting | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Public relations | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | **41.909** | **12.363** | **12.363** | **12.363** | **12.363** | **12.363** |
| **TOTAAL PROGRAMMA 4** | **767.610** | **850.988** | **718.642** | **718.642** | **718.642** | **718.642** |
| **PROGRAMMA 5: FINANCIEN** | | | | | | |
| **PIJLER 10: FINANCIEN** | | | | | | |
| Beleggingen | 4.868.651 | 4.327.868 | 3.193.963 | 3.061.024 | 2.869.572 | 2.901.102 |
| Belastingen | 9.185.645 | 9.272.201 | 9.271.000 | 9.533.356 | 9.990.756 | 10.439.613 |
| Algemene uitkering | 46.005.176 | 44.826.540 | 46.296.591 | 43.203.492 | 43.163.060 | 42.698.873 |
| Algemene uitgaven/inkomsten | 537.166 | 39.144 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Baatbelasting | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| Saldi kostenplaatsen | 151.529 | 237.125 | 52.001 | 52.001 | 52.001 | 52.001 |
| Saldo baten en lasten | 107.779 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| | **60.855.946** | **58.702.878** | **58.813.555** | **55.849.873** | **56.075.389** | **56.091.589** |
| **TOTAAL PROGRAMMA 5** | **60.855.946** | **58.702.878** | **58.813.555** | **55.849.873** | **56.075.389** | **56.091.589** |
| **TOTAAL ALLE PROGRAMMA'S** | **104.028.893** | **100.446.483** | **100.220.970** | **97.346.367** | **97.592.104** | **97.820.685** |

**LASTEN**

| Programma, (sub)pijler of productgroep | | | Rekening | Begroting | Begroting | Meerjarenraming | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | Omschrijving | | 2012 | 2013 | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
| RESULTAATBESTEMMING | | | | | | | | |
| | | | | | | | | |
| 1 | | FYSIEKE LEEFOMGEVING | | | | | | |
| 1 | 1A | Omgevingsdienst OFGV | | | 11.629 | 16.543 | 13.607 | 0 |
| 1 | 1A | Windpark | | | 0 | 0 | 10.000 | 10.000 |
| | | | | | | | | |
| | | | | | | | | |
| 1 | 2A | Bruggen | | | 0 | 430.000 | 405.000 | 405.000 |
| 1 | 2A | MFC Tollebeek en MFC Nagele | | | 12.000 | 12.000 | 12.000 | 12.000 |
| | | | | | | | | |
| 2 | | SOCIALE LEEFOMGEVING | | | | | | |
| 2 | 4A | Onderhoud & aanpassing gebouwen prim. en spec. Onderwijs | | | 1.000.000 | 1.000.000 | 1.000.000 | 1.000.000 |
| | | | | | | | | |
| 5 | | FINANCIEN | | | | | | |
| 5 | 10A | Nationaal uitvoeringsprogramma | | | 84.500 | 0 | 0 | 0 |
| 5 | 10A | Kasschuif | | | 200.000 | 0 | 0 | 0 |
| 5 | 10A | Rentebijschrijving | | | 1.394.346 | 1.238.108 | 1.085.547 | 1.135.652 |
| - | P196 | Diverse mutaties reserves | 18.546.931 | 4.641.796 | | | | |
| | | **Totaal mutaties reserves** | **18.546.931** | **4.641.796** | **2.702.475** | **2.696.651** | **2.526.154** | **2.562.652** |
| | | | | | | | | |
| | | **Totaal begroting** | **135.934.316** | **119.509.679** | **106.012.994** | **105.745.482** | **99.199.973** | **98.672.563** |
| | | | | | | | | |
| 5 | B9921 | **Saldo rekening van baten en lasten** | | | **435.424** | | | **335.687** |
| **= geraamd resultaat na bestemmen (overschot)** | | | | | | | | |

**BATEN**

| Programma, (sub)pijler of productgroep | | Rekening | Begroting | Begroting | Meerjarenraming | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | **Omschrijving** | **2012** | **2013** | **2014** | **2015** | **2016** | **2017** |
| **RESULTAATBESTEMMING** | | | | | | | |
| | | | | | | | |
| **1** | **FYSIEKE LEEFOMGEVING** | | | | | | |
| 1A | Vervangende aanplant zieke bomen | | | 0 | 50.000 | 50.000 | 0 |
| 1A | Nieuwe overeenkomst huishoudelijke afvalstromen | | | 75.000 | 0 | 0 | 0 |
| 1A | Egalisatieresere afvalstoffenheffing | | | 300.501 | 277.359 | 0 | 0 |
| 1A | Eenmalige korting afvalstoffenheffing | | | 242.630 | 0 | 0 | 0 |
| 1A | Egalisatiereserve riolering | | | 265.382 | 0 | 0 | 0 |
| 1A | Egalisatiereserve begraven | | | 37.158 | 33.282 | 36.946 | 34.964 |
| 1A | Windpark | | | 17.500 | 67.500 | 0 | 0 |
| | | | | | | | |
| 2A | Extra parkeerplaatsen woonwijken | | | 50.000 | 0 | 0 | 0 |
| 2A | Marknesserbrug | | | 0 | 4.500.000 | 0 | 0 |
| 2A | Nazorg onderhoud Tollebeek | | | 21.850 | 21.850 | 21.850 | 21.850 |
| | | | | | | | |
| 2B | Inzet buitengewoon opsporingsambtenaren | | | 75.000 | 0 | 0 | 0 |
| 2B | Veiligheidszorg | | | 20.000 | 0 | 20.000 | 0 |
| | | | | | | | |
| 3A | Naleving flora- en faunawet | | | 0 | 30.000 | 0 | 0 |
| 3A | Structuurvisie | | | 75.000 | 37.500 | 0 | 0 |
| 3A | Bestemmingsplannen en bouw | | | 50.000 | 0 | 0 | 0 |
| | | | | | | | |
| 3B | Bedrijven, Dorpen en Wijken | | | 5.539 | 0 | 0 | 0 |
| 3B | Uitvoeringslab Nagele | | | 450.000 | 425.000 | 25.000 | 25.000 |
| | | | | | | | |
| **2** | **SOCIALE LEEFOMGEVING** | | | | | | |
| | | | | | | | |
| 4A | Nota voorschoolse periode 2011-2014 | | | 272.536 | 0 | 0 | 0 |
| 4A | Onderwijshuisvesting | | | 399.642 | 828.349 | 751.282 | 696.416 |
| 4A | Verzuimbepering | | | 27.000 | 0 | 0 | 0 |
| | | | | | | | |
| 5A | Golfbaan | | | 24.000 | 24.000 | 24.000 | 24.000 |
| 5A | uitstel/fasering realisatie bezuinigingen sport | | | 250.000 | 250.000 | 150.000 | 75.000 |
| | | | | | | | |
| 5B | culturele visitekaartjes | | | 22.000 | 22.000 | 22.000 | 22.000 |
| | | | | | | | |
| 5C | promotie Schokland | | | 23.000 | 23.000 | 23.000 | 0 |
| 5C | VER gelden Schokland | | | 35.000 | 250 | 0 | 0 |
| | | | | | | | |
| 6A | ondersteunen vrouwencentrum | | | 25.000 | 25.000 | 25.000 | 0 |
| 6A | WMO | | | 0 | 37.318 | 61.685 | 122.319 |
| 6A | Volksgezondheid | | | 35.000 | 35.000 | 35.000 | 0 |
| 6A | minimabeleid | | | 15.877 | 15.877 | 15.877 | 15.877 |
| | | | | | | | |
| **3** | **ECONOMISCHE ONTWIKKELING** | | | | | | |
| 7A | Acquisitie en accountmanagement/ promotie en acquisitieplan | | | 300.000 | 0 | 0 | 0 |
| 7A | Sociale economische beleid 2012-2016 | | | 15.000 | 15.000 | 0 | 0 |
| 7A | Vastgoedbeheer | | | 10.000 | 10.000 | 10.000 | 0 |
| 7A | Zuiderzeegelden | | | 2.462.500 | 462.500 | 0 | 0 |
| 7A | Afschrijvingsreserve aankoop Schokkererf | | | 18.436 | 18.436 | 18.436 | 18.436 |
| | | | | | | | |
| **4** | **BESTUUR EN ORGANISATIE** | | | | | | |
| 8A | Overheidsloket | | | 25.000 | 0 | 0 | 0 |
| 8A | Project dienstverlening | | | 137.500 | 0 | 0 | 0 |
| | | | | | | | |
| 9A | Traject passend organiseren | | | 50.000 | 0 | 0 | 0 |
| 9A | Verkiezingen | | | 7.000 | 0 | 0 | 0 |
| 9A | Implementatie HR21 | | | 40.000 | 0 | 0 | 0 |
| 9A | Marketing 2018 | | | 40.000 | 0 | 0 | 0 |
| 9A | Internationalisering | | | 40.000 | 40.000 | 40.000 | 0 |
| 9A | Onderzoek regionale samenwerking | | | 40.000 | 20.000 | 20.000 | 0 |
| 9A | Communicatie | | | 10.000 | 10.000 | 0 | 0 |
| 9A | Communiceren stadshart Emmeloord | | | 32.500 | 0 | 0 | 0 |
| | | | | | | | |
| **5** | **FINANCIEN** | | | | | | |
| 10A | Bovenformatieven | | | 114.428 | 114.428 | 114.428 | 114.428 |
| 10A | Kasschuif | | | 0 | 200.000 | 0 | 0 |
| 10A | Representatie personeel | | | 15.000 | 15.000 | 15.000 | 15.000 |
| 10A | Nationaal uitvoeringsprogramma | | | 0 | 331.580 | 0 | 0 |
| 10A | Afschrijvingsreserve electrische dienstauto | | | 2.275 | 2.275 | 2.275 | 2.275 |
| 10A | Fraudewet | | | 53.194 | 0 | 0 | 0 |
| 10A | Taskforce IIIB | | | 0 | 420.000 | 0 | 0 |
| | | | | | | | |
| P196 | Diverse mutaties reserves | 29.661.360 | 19.063.196 | | | | |
| | **Totaal mutaties reserves** | **29.661.360** | **19.063.196** | **6.227.448** | **8.362.504** | **1.481.779** | **1.187.565** |
| | | | | | | | |
| | **Totaal begroting** | **133.690.253** | **119.509.679** | **106.448.418** | **105.708.871** | **99.073.883** | **99.008.250** |
| | | | | | | | |
| **B9921** | **Saldo rekening van baten en lasten** | **-2.244.063** | | | **-36.611** | **-126.090** | |
| **= geraamd resultaat na bestemmen (tekort)** | | | | | | | |

## 7.2 OVERZICHT AANMERKELIJKE VERSCHILLEN

Het verschil tussen de primitieve begroting 2013 en primitieve begroting 2014 vóór resultaatbestemming wordt o.a. veroorzaakt door:

(in €)

| | Voordelig | Nadelig |
|---|---|---|
| **PROGRAMMA 1 - FYSIEKE LEEFOMGEVING** | | |
| Nieuwe overeenkomsten huishoudelijke afvalstromen | | 75.000 |
| Bestemmingsplannen en bouw | | 50.000 |
| Hoger tekort afvalstoffenheffing t.o.v. 2013 | | 153.408 |
| Verlaging éénmalige korting afvalstoffenhefing (naar € 13,17) | 253.738 | |
| Hoger tekort riolering t.o.v. 2013 | | 143.592 |
| Uitvoeringslab Nagele | | 450.000 |
| GVVP | | 105.000 |
| Versoberen speelplaatsenbeleid | 50.000 | |
| Leges omgevingsvergunning | | 1.078.000 |
| Leges bestemmingsplan algemeen | | 130.000 |
| **PROGRAMMA 2 - SOCIALE LEEFBAARHEID** | | |
| Masterplan Sport | 805.000 | |
| Taskforce IIIB (jeugdbeleid, opstapje-opgroeien en opvoeden) | 111.000 | |
| Subsidie onderwijsondersteuning | | 112.987 |
| Opstellen visie en beleidsplan en uitbesteden gebouwenscan | 50.000 | |
| Exploitatie nieuwe Bosbadhal | | 79.454 |
| Uitstel realisatie bezuinigingen sport | | 250.000 |
| **PROGRAMMA 3 - ECONOMISCHE ONTWIKKELING** | | |
| Programma transitiegelden Zuiderzeelijn | | 2.000.000 |
| **PROGRAMMA 4 - DIENSTVERLENING EN BESTUREN** | | |
| Onderzoek regionale samenwerking / kennisplatform Flevoland | | 40.000 |
| Marketing 2018 | | 40.000 |
| Implemenatie HR21 | | 40.000 |
| Internationalisering | | 40.000 |
| KCC (o.a. legesinkomsten, -afdrachten) | | 140.887 |
| Verkiezingen (2014: 2x) | | 90.000 |
| Project dienstverlening | 137.500 | |
| **PROGRAMMA 5 - FINANCIEN** | | |
| Algemene uitkering | 1.256.850 | |
| OZB (areaaluitbreiding) | 74.000 | |
| Hondenbelasting | | 210.000 |
| Bezuiniging fase IIIA (verhogen toeristenbelasting) | 70.000 | |

## 7.3 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

### INCIDENTEEL

| | Omschrijving | Begroting | Meerjarenraming | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
| | **PROGRAMMA 1 (EEN GROENE EN SCHONE LEEFOMGEVING)** | | | | |
| | **Lasten** | | | | |
| T028 | Windpark | 17.500 | 67.500 | 10.000- | 10.000- |
| V327 | Uitvoeringslab Nagele | 450.000 | 425.000 | 25.000 | 25.000 |
| K010 | Inzet buitengewoon opsporingsambtenaren | 75.000 | - | - | - |
| P251/P567 | Bedrijven, Wijken en Dorpen | 5.539 | - | - | - |
| P407 | Nieuwe overeenkomst huishoudelijke afvalstromen | 75.000 | - | - | - |
| P407 | Haro korting afvalstoffenheffing | 242.630 | - | - | - |
| V002 | Veiligheidszorg | 20.000 | - | 20.000 | - |
| V404 | Aanpassen bestemmingsplan | 50.000 | - | - | - |
| V401 | Aanplant zieke bomen | - | 50.000 | 50.000 | - |
| T032 | Structuurvisie | 75.000 | 37.500 | - | - |
| V209 | Vervangen Marknesserbrug | - | 4.500.000 | - | - |
| V908 | Parkeerproblematiek | 50.000 | - | - | - |
| P253 | Naleving Flora- en Faunawet | - | 30.000 | - | - |
| P196 | Mutatie reserves: | - | - | - | - |
| | E001 - Omgevingsdienst OFGV | 11.629 | 16.543 | 13.607 | - |
| | Totaal | 1.072.298 | 5.126.543 | 98.607 | 15.000 |
| | **PROGRAMMA 1 (EEN GROENE EN SCHONE LEEFOMGEVING)** | | | | |
| | **Baten** | | | | |
| P196 | Mutatie reserves: | | | | |
| | E001 - Windpark | 17.500- | 67.500- | 10.000 | 10.000 |
| | E001 - Uitvoeringslab Nagele | 450.000- | 425.000- | 25.000- | 25.000- |
| | E001 - Inzet buitengewoon opsporingsambtenaren | 75.000- | - | - | - |
| | E001 - Bedrijven, Wijken en Dorpen | 5.539- | - | - | - |
| | E239 - Nieuwe overeenkomst huishoudelijke afvalstromen | 75.000- | - | - | - |
| | E239 - Korting afvalstoffenheffing | 242.630- | - | - | - |
| | E001 - Veiligheidszorg | 20.000- | - | 20.000- | - |
| | E001 - Bestemmingsplannen en bouw | 50.000- | - | - | - |
| | E001 - Aanplant zieke bomen | - | 50.000- | 50.000- | - |
| | E001 - Structuurvisie | 75.000- | 37.500- | - | - |
| | E001 - Marknesserbrug | - | 4.500.000- | - | - |
| | E001 - Extra parkeerplaatsen woonwijken | 50.000- | - | - | - |
| | E001 - Naleving Flora- en Faunawet | - | 30.000- | - | - |
| | E239 - Egalisatiereserve afvalstoffenheffing | 300.501- | 277.359- | - | - |
| | E242 - Egalisatie riolering | 265.382- | - | - | - |
| | E247 - Egalisatie begraafplaatsen | 37.158- | 33.282- | 36.946- | 34.964- |
| | Totaal | -1.663.710 | -5.420.641 | -121.946 | -49.964 |
| | **PROGRAMMA 2 (SOCIALE LEEFBAARHEID)** | | | | |
| | **Lasten** | | | | |
| P556 | Invoeringskosten decentralisatie Jeugdzorg | 23.138 | - | - | - |
| P560 | Decentralisatie AWBZ | 98.365 | - | - | - |
| P594 | Combinatiefuncties | 157.600 | 157.600 | 157.600 | 157.600 |
| P603 | Nota voorschoolse opvang | 272.536 | - | - | - |
| V325 | VER gelden Schokland | 35.000 | 250 | - | - |
| P598 | Verzuimbeperking | 27.000 | - | - | - |
| P571 | Ondersteunen vrouwencentrum | 25.000 | 25.000 | 25.000 | - |
| P595 | Uitstel/fasering realisatie bezuinigingen sport | 250.000 | 250.000 | 150.000 | 75.000 |
| P654 | Promotie Schokland | 23.000 | 23.000 | 23.000 | - |
| P556 | Nota gezondheidszorg | 35.000 | 35.000 | 35.000 | - |
| P504 | WMO-vervoersvoorzieningen | - | 37.318 | 61.685 | 122.319 |
| P563 | Taskforce IIIB (jeugdbeleid, opstapje-opgroeien en opvoeden) | 111.000- | - | - | - |
| | Totaal | 835.639 | 528.168 | 452.285 | 354.919 |

| | Omschrijving | Begroting | Meerjarenraming | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
| | **PROGRAMMA 2 (SOCIALE LEEFBAARHEID)** | | | | |
| | **Baten** | | | | |
| P159 | Algemene uitkering (decentralisatie) | 279.103- | 157.600- | 157.600- | 157.600- |
| P196 | Mutatie reserves: | | | | |
| | E070 - Nota voorschoolse periode 2011-2014 | 272.536- | - | - | - |
| | E309 - VER gelden Schokland | 35.000- | 250- | - | - |
| | E205 - Verzuimbeperking | 27.000- | - | - | - |
| | E310 - Ondersteunen vrouwencentrum | 25.000- | 25.000- | 25.000- | - |
| | E001 - Uitstel/fasering realisatie bezuinigingen sport | 250.000- | 250.000- | 150.000- | 75.000- |
| | E001 - Promotie Schokland | 23.000- | 23.000- | 23.000- | - |
| | E310 - Nota gezondheidsbeleid | 35.000- | 35.000- | 35.000- | - |
| | E310 - WMO-budget | - | 37.318- | 61.685- | 122.319- |
| | Totaal | -946.639 | -528.168 | -452.285 | -354.919 |
| | **PROGRAMMA 3 (ECONOMISCHE ONTWIKKELING)** | | | | |
| | **Lasten** | | | | |
| P251 | Sociaal economisch beleid 2012-2016 | 15.000 | 15.000 | - | - |
| V248 | Programma Zuiderzeegelden | 2.462.500 | 462.500 | - | - |
| P290 | Vastgoedbeheer | 10.000 | 10.000 | 10.000 | - |
| P251/P567 | Acquisitie en accountmanagement/ promotie en acquisitieplan | 300.000 | - | - | - |
| | Totaal | 2.787.500 | 487.500 | 10.000 | - |
| | **PROGRAMMA 3 (ECONOMISCHE ONTWIKKELING)** | | | | |
| | **Baten** | | | | |
| P290 | Verkoop illegaal grondgebruik | 50.000- | 75.000- | - | - |
| P196 | Mutatie reserves: | | | | |
| | E041 - Sociaal economisch beleid 2012-2016 | 15.000- | 15.000- | - | - |
| | E245 - Programma Zuiderzeegelden | 2.462.500- | 462.500- | - | - |
| | E001 - Vastgoedbeheer | 10.000- | 10.000- | 10.000- | - |
| | E001 - Acquisitie en accountmanagement | 300.000- | - | - | - |
| | Totaal | -2.787.500 | -487.500 | -10.000 | - |
| | **PROGRAMMA 4 (DIENSTVERLENING EN BESTUREN)** | | | | |
| | **Lasten** | | | | |
| P002 | Traject passend organiseren | 50.000 | - | - | - |
| P101 | Verkiezingen | 107.000 | 50.000 | - | 50.000 |
| P059 | Communicatie | 10.000 | 10.000 | - | - |
| P059 | Communicatie stadshart Emmeloord | 32.500 | - | - | - |
| V413 | Onderzoek regionale samenwerking | 40.000 | 20.000 | 20.000 | - |
| V928 | Marketing 2018 | 40.000 | - | - | - |
| V414 | Implementatie HR21 | 40.000 | - | - | - |
| V415 | Internationalisering | 40.000 | 40.000 | 40.000 | - |
| T018 | Project dienstverlening | 162.500 | - | - | - |
| | Totaal | 522.000 | 120.000 | 60.000 | 50.000 |
| | **PROGRAMMA 4 (DIENSTVERLENING EN BESTUREN)** | | | | |
| | **Baten** | | | | |
| P196 | Resultaatbestemming: | | | | |
| | E001 - Traject passend organiseren | -50.000 | - | - | - |
| | E001 - Verkiezingen | -7.000 | - | - | - |
| | E001 - Communicatie | -10.000 | 10.000- | - | - |
| | E001 - Communicatie stadshart Emmeloord | -32.500 | - | - | - |
| | E001 - Onderzoek regionale samenwerking | -40.000 | 20.000- | 20.000- | - |
| | E001 - Marketing 2018 | -40.000 | - | - | - |
| | E001 - Implementatie HR21 | -40.000 | - | - | - |
| | E001 - Internationalisering | -40.000 | 40.000- | 40.000- | - |
| | E001 - Overheidsloket | -25.000 | - | - | - |
| | E001 - Project Dienstverlening | -137.500 | - | - | - |
| | Totaal | -422.000 | -70.000 | -60.000 | - |
| | **PROGRAMMA 5 (FINANCIEN)** | | | | |
| | **Lasten** | | | | |
| K040 | Ontwikkelen visie en strategie informatiehuishouding | 75.000 | 150.000 | 150.000 | - |
| P198 | Fraudewet | 53.194 | 0 | 0 | - |
| P196 | Resultaatbestemming: | | | | |
| | E033 - Nationaal Uitvoeringsprogramma (NUP) | 84.500 | 331.580- | - | - |
| | E001 - Kasschuif | 200.000 | 200.000- | - | - |
| | Totaal | 412.694 | -381.580 | 150.000 | - |
| | **PROGRAMMA 5 (FINANCIEN)** | | | | |
| | **Baten** | | | | |
| P198 | Taskforce IIIB (Extra taakstelling kostenplaatsen bestuursdienst) | 75.000- | 150.000- | 150.000- | - |
| P159 | Algemene uitkering | 84.500- | 331.580 | | |
| P196 | Resultaatbestemming: | | | | |
| | E310 - Fraudewet | 53.194- | | | |
| | E001 - Taskforce IIIB | | 420.000- | | |
| | Totaal | -212.694 | -238.420 | -150.000 | - |

## STRUCTUREEL

| | Omschrijving | Begroting | Meerjarenraming | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | 2014 | 2015 | 2016 | 2017 |
| | **PROGRAMMA 1 (EEN GROENE EN SCHONE LEEFOMGEVING)** | | | | |
| | **Lasten** | | | | |
| P196 | Mutaties reserves: | | | | |
| | E026 - Reserve vervanging bruggen | - | 330.000 | 305.000 | 305.000 |
| | E072 - Reserve onderhoud/aanpassing mfc Tollebeek/Nagele | 12.000 | 12.000 | 12.000 | 12.000 |
| | | 12.000 | 342.000 | 317.000 | 317.000 |
| | **PROGRAMMA 1 (EEN GROENE EN SCHONE LEEFOMGEVING)** | | | | |
| | **Baten** | | | | |
| P196 | Mutaties reserves: | | | | |
| | E024 - Nazorg Tollebeek | 21.850- | 21.850- | 21.850- | 21.850- |
| | | 21.850- | 21.850- | 21.850- | 21.850- |
| | **PROGRAMMA 2 (SOCIALE LEEFBAARHEID)** | | | | |
| | **Lasten** | | | | |
| P196 | Mutaties reserves: | | | | |
| | E071 - Onderhoud onderwijsgebouwen | 1.000.000 | 1.000.000 | 1.000.000 | 1.000.000 |
| | | 1.000.000 | 1.000.000 | 1.000.000 | 1.000.000 |
| | **PROGRAMMA 2 (SOCIALE LEEFBAARHEID)** | | | | |
| | **Baten** | | | | |
| P196 | Mutaties reserves: | | | | |
| | E310 - Minimabeleid | 15.877- | 15.877- | 15.877- | 15.877- |
| | E308 - Reserve BKC (visitekaartjes) | 22.000- | 22.000- | 22.000- | 22.000- |
| | E070 - Huisvesting onderwijs | 399.642- | 828.349- | 751.282- | 696.416- |
| | E001 - Reserve Beleidsplan (golfbaan) | 24.000- | 24.000- | 24.000- | 24.000- |
| | | 461.519- | 890.226- | 813.159- | 758.293- |
| | **PROGRAMMA 3 (ECONOMISCHE ONTWIKKELING)** | | | | |
| | **Baten** | | | | |
| P196 | Mutaties reserves: | | | | |
| | E266 - Afschrijvingsreserve aankoop Schokkererf | 18.436- | 18.436- | 18.436- | 18.436- |
| | | 18.436- | 18.436- | 18.436- | 18.436- |
| | **PROGRAMMA 5 (FINANCIEN)** | | | | |
| | **Lasten** | | | | |
| P196 | Mutaties reserves: | | | | |
| | E001 - Reserve Beleidsplan (rentebijschrijving) | 1.394.346 | 1.238.108 | 1.085.547 | 1.135.652 |
| | | 1.394.346 | 1.238.108 | 1.085.547 | 1.135.652 |
| | **PROGRAMMA 5 (FINANCIEN)** | | | | |
| | **Baten** | | | | |
| P196 | Mutaties reserves: | | | | |
| | E267 - Afschrijvingsreserve electrische dienstauto | 2.275- | 2.275- | 2.275- | 2.275- |
| | E001 - Representatie personeel | 15.000- | 15.000- | 15.000- | 15.000- |
| | E001 - Reserve Beleidsplan (bovenformatieven) | 114.428- | 114.428- | 114.428- | 114.428- |
| | | 131.703- | 131.703- | 131.703- | 131.703- |

## 7.4 ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN ONVOORZIEN

De algemene dekkingsmiddelen zijn opgenomen onder programma 5 en dienen ter dekking van de saldi van de overige programma's. Onder de algemene dekkingsmiddelen worden die baten begrepen die niet specifiek aan een programma kunnen worden toegerekend. Daarnaast dient als sluitstuk van de weerstandscapaciteit van de gemeente een bedrag voor onvoorzien te worden opgenomen.

| Bedragen x € 1.000 | Rek. 2012 | Begr. 2013 | Begr. 2014 | Meerjarenraming 2015 | 2016 | 2017 |
|---|---|---|---|---|---|---|
| *Algemene dekkingsmiddelen* | | | | | | |
| Lokale heffingen | 9.186 | 9.356 | 9.481 | 9.743 | 10.201 | 10.650 |
| Algemene uitkering | 45.879 | 44.952 | 46.209 | 43.115 | 43.075 | 42.611 |
| Dividend | 217 | 113 | 148 | 148 | 148 | 148 |
| Saldo financieringsfunctie | 324 | -3.251 | -2.736 | -2.669 | -2.438 | -2.484 |
| Overige algemene dekkingsmiddelen | - | 1.836 | 1.619 | 1.439 | 1.403 | 1.399 |
| **Totaal algemene dekkingsmiddelen** | **55.606** | **53.006** | **54.721** | **51.776** | **52.389** | **52.324** |
| *Onvoorzien* | | | | | | |
| Onvoorzien | 178 | 250 | 250 | 250 | 250 | 250 |
| **Totaal onvoorzien / stelposten** | **178** | **250** | **250** | **250** | **250** | **250** |

### Lokale heffingen

Het gaat hier om die heffingen waarvan de besteding niet gebonden is. Voor de gemeente Noordoostpolder betreffen dit onroerendezaakbelasting, hondenbelasting, toeristenbelasting en baatbelasting. De baten van de overige heffingen, zoals de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en de leges zijn onder de desbetreffende programma's opgenomen. In paragraaf 4.7 (Lokale heffingen) wordt nader ingegaan op de onroerendezaakbelasting en de hondenbelasting.

| Bedragen x € 1.000 | Rek. 2011 | Begr. 2013 | Begr. 2014 | Meerjarenraming 2015 | 2016 | 2017 |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Onroerende zaakbelasting | 8.772 | 8.937 | 9.011 | 9.273 | 9.731 | 10.180 |
| Hondenbelasting | 208 | 210 | 210 | 210 | 210 | 210 |
| Toeristenbelasting | 206 | 209 | 260 | 260 | 260 | 260 |
| Baatbelasting | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 | 0 |
| **Totaal lokale heffingen** | **9.186** | **9.356** | **9.481** | **9.743** | **10.201** | **10.650** |

### Algemene uitkering

De raming van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds voor 2014 is gebaseerd op de meicirculaire 2013. Voor de jaren 2015 tot en met 2017 wordt enkel rekening gehouden met de groei van de gemeente (inwoners en woonruimten). De daaruit voortvloeiende hogere uitkering komt echter alleen binnen bereik indien ook de rijksbegroting, los van trendmatige stijgingen, dezelfde groei kent en onze groei gelijk is aan de gemiddelde groei van de gemeenten in Nederland.

## Dividend

De volgende dividendopbrengsten zijn in de begroting opgenomen:

| Bedragen x € 1.000 | Rek. 2012 | Begr. 2013 | Begr. 2014 | Meerjarenraming 2015 | 2016 | 2017 |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Bank Nederlandse Gemeenten | 23 | 23 | 23 | 23 | 23 | 23 |
| Enexis | 25 | 25 | 25 | 25 | 25 | 25 |
| Vitens | 87 | 65 | 65 | 65 | 65 | 65 |
| Wadinko | 0 | 0 | 35 | 35 | 35 | 35 |
| Publiek Belang Electriciteitsproductie | | | | | | |
| Vordering op Enexis | 0 | | | | | |
| CBL Vennootschap | 0 | | | | | |
| Attero Holding | 2 | | | | | |
| Verkoop Vennootschap B.V. | 1 | | | | | |
| Afvalbedrijf Het Friese Pad | 80 | | | | | |
| **Totaal Dividend** | **217** | **113** | **148** | **148** | **148** | **148** |

## Saldo financieringsfunctie

De kapitaallasten (afschrijvingen en rentes over financieringsmiddelen) worden over de diverse programma's verdeeld. Aangezien de verdeling gebeurt naar de toestand op 1 januari en voor wat de rente betreft naar vaste rentepercentages, resulteert dit in een positief of negatief verschil, dat hier wordt opgenomen.

## Overige algemene dekkingsmiddelen

De gemeente rekent rentelasten aan de diverse programma's toe, zodat die programma's een integraal beeld geven van de kosten die met de uitvoering gemoeid zijn. Daarbij wordt ook de rente gecalculeerd over het werkzame eigen vermogen van de gemeente. Aangezien de gecalculeerde rente over het eigen vermogen niet daadwerkelijk betaald hoeft te worden, vloeit deze terug in de gemeentelijke baten. De rente over de vrije componenten van het eigen vermogen wordt daarbij als algemeen dekkingsmiddel verantwoord.

## Onvoorzien/stelposten

Als sluitstuk van de begroting is een raming voor onvoorziene uitgaven opgenomen. Deze post dient voor het opvangen van uitgaven die onvoorzienbaar, onafwendbaar en niet uit te stellen zijn. Hiervoor wordt jaarlijks € 4,54 per inwoner in de begroting opgenomen. Als stelpost is in de begroting 2014 € 250.000 opgenomen, waarvan € 35.000 voor structurele en € 215.000 voor incidentele, onvoorziene uitgaven.

## 7.5 ARBEIDSGERELATEERDE KOSTEN

Conform het BBV mogen er geen voorzieningen worden getroffen voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een vergelijkbaar volume. Het betreft hier met name vakantiegelden. Provincies en gemeenten hebben op de balansdatum een verplichting van zeven maanden vakantiegeld voor het personeel opgebouwd. In de begroting wordt het vakantiegeld voor het gehele jaar, 12 maanden, opgenomen. Feitelijk bestaat het bedrag op de begroting uit zeven maanden vakantiegeld over het vorige begrotingsjaar en vijf maanden vakantiegeld van het begrotingsjaar. Belangrijk is dat er 12 maanden in de begroting worden opgenomen. Het feit dat deze 12 maanden op verschillende jaren betrekking hebben is uitsluitend relevant in het jaar waarin een gemeente opgeheven zou worden en niet op een andere wijze wordt voortgezet. Aangezien dit voor gemeenten niet ter zake is, is het voldoende om in de begroting het vakantiegeld voor 12 maanden op te nemen.

Hieronder volgt een overzicht, dat inzicht verschaft in de omvang en opbouw van de loonsom en de loonsomgerelateerde kosten van de gemeente Noordoostpolder.

(in €)

| | Omschrijving | Loonsom 2014 | Loonsom gerelateerde kosten | Totaal 2014 |
|---|---|---|---|---|
| K000 | Kostenplaats Directie | 354.382 | 8.790 | 363.172 |
| K010 | Kostenplaats Ontwikkeling, R&B binnen | 6.921.121 | 44.974 | 6.966.095 |
| K011 | Kostenplaats Ontwikkeling, R&B buiten | 2.094.974 | 153.585 | 2.248.559 |
| K030 | Kostenplaats Publiekdiensten | 3.094.925 | 15.640 | 3.110.565 |
| K040 | Kostenplaats Concernstaf | 5.361.135 | 48.090 | 5.409.225 |
| K04P | Hulpkostenplaats Personeelskosten centraal | 250.000 | 0 | 250.000 |
| K070 | Kostenplaats Culturele Zaken | 1.479.708 | 24.478 | 1.504.186 |
| K090 | Kostenplaats Griffie | 164.839 | 832 | 165.671 |
| K950 | Kostenplaats Projecten | 352.709 | 1.782 | 354.491 |
| K960 | Kostenplaats team BWD | 346.525 | 3.752 | 350.277 |
| | **Subtotaal bestuursdienst en griffie** | **20.420.318** | **301.923** | **20.722.241** |
| P060 | Gemeenteraadsleden | 511.414 | 0 | 511.414 |
| P052 | Burgemeester en wethouders | 512.909 | 0 | 512.909 |
| P052 | Voormalig bestuur | 0 | 0 | 0 |
| | **Subtotaal bestuursorganen** | **1.024.323** | **0** | **1.024.323** |

# 8.

# Vaststelling

# 8. VASTSTELLING

**Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Noordoostpolder in zijn openbare vergadering van 11 november 2013,**

**de griffier,** **de voorzitter,**